

PROGRAMMABEGROTING

2024 - 2027

Programmabegroting 2024

Gemeente De Wolden

Bezoekadres: Raadhuisstraat 2
7921 GD Zuidwolde

Postadres: Postbus 20
7920 AA Zuidwolde

Telefoon: 14 0528
E-mail: gemeente@dewolden.nl
Internet: www.dewolden.nl

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Inleiding	2
De inwoner op een.....	4
Leeswijzer	5
DEEL A. BELEIDSBEGROTING.....	7
Programmaplan.....	7
01 De Wolden een veilig thuis	8
02 Krachtig De Wolden	14
03 Wonen en Duurzaam.....	21
04 Samen vooruit	32
05 Solide basis voor De Wolden	41
06 Sportief met elkaar	47
07 Sociaal	52
08 Samen Verder	70
09 Cultuur.....	80
10 Algemene dekkingsmiddelen.....	88
11 Onvoorzien uitgaven	93
12 Overhead.....	95
13 Reserves	97
14 Vennootschapsbelasting.....	99
PARAGRAFEN	100
Lokale heffingen.....	101
Onderhoud kapitaalgoederen.....	111
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	116
Bedrijfsvoering	124
Financiering.....	125
Verbonden partijen	131
Grondbeleid	143
Wet open Overheid (Woo).....	147
Recapitulatie per programma	148
DEEL B. FINANCIËLE BEGROTING.....	149
Overzicht van Baten en Lasten financieel resultaat 2024.....	151
Uiteenzetting van de financiële positie.....	153
Meerjarige stand van de reserves en voorzieningen 2024	161
Recapitulatie per programma	162
Vaststellingsformulier	165
BIJLAGEN.....	166
Kerngegevens.....	167
Lijst met taakvelden per programma.....	168
Overzicht naar taakvelden.....	171

Inleiding

Voor u ligt de begroting 2024-2027. Deze begroting is de uitwerking van de door u op 29 juni 2023 vastgestelde Kadernota. In de Kadernota heeft de gemeenteraad de kaders en uitgangspunten bepaald. Op basis hiervan presenteren wij u een sluitende begroting.

Onzekere tijden

De begroting is gemaakt in een tijd met onzekerheden en grote uitdagingen. Hierover schreven we al in de kadernota. Inmiddels is het kabinet demissionair en zijn er op 22 november verkiezingen. Dit brengt voor ons als gemeente nieuwe onzekerheden met zich mee op allerlei lopende inhoudelijke dossiers, maar ook over bijvoorbeeld de landelijke discussie over de 'ravijnjaren' 2026 en 2027.

Uitkomst Prinsjesdag

In de troonrede is aandacht besteed aan belangrijke onderwerpen zoals het woningtekort, de aanpak van kansengelijkheid in het onderwijs en de bestaanszekerheid. Ook is genoemd dat de decentrale overheid een belangrijke partij is bij de aanpak van die onderwerpen. Voor de uitvoerbaarheid zijn ook financiële middelen nodig. Daarover is, net als over de compensatie van de kortingen in het Gemeentefonds, nog geen duidelijkheid.

Uitvoering collegeprogramma 'De Wolden geeft energie!'

De realiteit in onze gemeente is ook dat we voortvarend bezig zijn met het uitvoeren van ons collegeprogramma en het collegeuitvoeringsprogramma. Onze inwoners zitten niet stil, wij zitten niet stil. Wij blijven doorgaan met het uitvoeren van onze plannen en onze ideeën. Dat hebben we de afgelopen periode gedaan en dat blijven we in 2024 doen!

Woonlasten

Deze begroting laat een gemiddelde stijging zien van 5,5% van de gemeentelijke woonlasten ten opzichte van 2023. Voor de onroerendezaakbelasting (OZB) geldt dat deze alleen trendmatig stijgt met 1,5%. De rioolheffing stijgt met de jaarlijkse 0,65% zoals eerder in 2018 is vastgesteld. De grootste stijging zit in de afvalstoffenheffing. Deze stijgt met 16,9% doordat de kosten van het inzamelen en verwerken van afval zijn gestegen. De belangrijkste oorzaken zijn hogere inzamelkosten door onder andere hogere loon- en brandstofkosten en een hoger verwerkingstarief voor het GFT-afval.

Van Kadernota naar begroting

De Kadernota liet voor 2024 een overschot zien van € 25.000. Op basis van deze begroting verwachten we in 2024 een overschot van € 148.000. Schematisch ziet dat er als volgt uit.

BEGROTING na de KADERNOTA 2024				
	2024	2025	2026	2027
STAND KADERNOTA 2024	25.750	1.232.491	-1.993.910	-1.768.074
1. De Wolden een veilig thuis	10.084	10.084	10.084	10.084
2. Krachtig De Wolden	95.053	122.053	144.053	214.053
3. Wonen en Duurzaam	-19.746	-19.746	-19.746	-19.746
4. Samen vooruit	1.857	1.857	1.857	-5.143
5. Solide basis voor De Wolden	0	0	0	0
6. Sportief met elkaar	-114.135	-114.135	-110.108	-110.108
7. Sociaal	545.677	612.144	198.508	198.508
8. Samen verder	191.367	191.367	191.367	191.367
9. Cultuur	-66.992	739	-3.326	-3.326
10. Alg.dekkingsmid.-Overhead-Reserves en Vpb	-55.525	106.721	596.983	1.195.359
Extra aanpassingen na de Kadernota 2024	587.640	911.084	1.009.672	1.671.048
Saldo na Kadernota en extra aanpassingen	-561.890	321.407	-3.003.582	-3.439.122
Actualisatie diverse budgetten	588.343	368.207	294.687	-5.769
Onttrekking Reserve Sociaal Domein	122.000	0	0	0
BEGROTINGSSALDO (+ = voordelig)	148.453	689.614	-2.708.895	-3.444.891

Programma's

Voor wat betreft de programma's 1 t/m 10 geldt het volgende:

- De meeste pm posten uit de Kadernota zijn ingevuld, behalve speerpunt De Baete (programma 03) en speerpunt nieuwe ontsluiting Blijdenstein (programma 08).
- Voorlopige indexaties uit de Kadernota zijn geactualiseerd. We rekenden in de Kadernota bijvoorbeeld met een voorlopige indexatie van 2,4%. Bij de meicirculaire is de index op 3,1% vastgesteld.
- Er zijn nieuwe speerpunten in programma's toegevoegd ten opzichte van de Kadernota. In die gevallen wordt dat specifiek benoemd.
- De aangenomen motie grasfalt (programma 08) en het amendement indexatie subsidie sport en cultuur (programma 06 en 09) zijn verwerkt in de begroting.
- Over de motie dranghekken ontvangt u een apart voorstel. De eventuele financiële consequenties van deze motie maken daarmee geen onderdeel uit van de begroting.
- We gaan vanaf januari 2024 met de financiële werkgroep in overleg over de uitvoering van de motie financiële kengetallen.
- Voor de goede orde: de motie robotmaaier (programma 06) wordt, conform de motie, uitgewerkt in de Kadernota 2025.

Actualisatie budgetten

Dit betreft de financieel-technische aanpassingen en actualisaties van onder meer de vrijval van kapitaallasten, het niet gebruiken van de middelen voor extra taken uit het gemeentefonds en de verwerking van de structurele mutaties uit de Bestuursrapportage 2023.

Onttrekking Reserve Sociaal Domein

De afgelopen jaren zijn Rijk en VNG met elkaar in gesprek geweest over de invoering van de hervormingsagenda Jeugd. Het doel van deze agenda is om een terugloop in kosten jeugdhulp voor elkaar te krijgen. Op grond hiervan hebben we destijds al een meerjarige verlaging van de kosten jeugdhulp in onze begroting doorgevoerd. In 2024 € 322.000 en in 2025 € 425.000.

Vanwege het feit dat de landelijke gesprekken over deze hervormingsagenda erg stroef liepen en er pas vrij recentelijk een akkoord kwam, is de geplande verlaging van de kosten jeugdhulp in tijd opgeschoven. De beoogde verlaging in 2024 en 2025 wordt daarom niet gerealiseerd.

Wij vinden het daarom gerechtvaardigd is in 2024 gedeeltelijk gebruik te maken van de reserve sociaal domein. Vooral nog volstaat een onttrekking van € 122.000 in 2024. Wij denken deze reserve weer te kunnen aanzuiveren tot € 1,25 miljoen bij de bestemming van het jaarrekeningresultaat 2023.

Begrotingssaldo

We verwachten in 2024 een overschot van € 148.000. Dit overschot houden we achter de hand, omdat we de financiële consequentie van de beide niet ingevulde pm posten nog niet in beeld hebben.

Septembercirculaire 2023

De septembercirculaire is verschenen op 19 september 2023. Deze circulaire bevat informatie over de actualisatie van de omvang van het gemeentefonds. Het is ons nu nog niet gelukt de financiële gevolgen van deze circulaire voor de komende jaren te bepalen. U ontvangt van ons v66r de behandeling van de begroting in november de uitkomsten van deze circulaire en de financiële vertaling ervan naar de komende jaren.

Tot slot

Wij hopen u hiermee een begroting aan te bieden waarin we recht doen aan de belangen van onze inwoners zonder daarbij onze financiële positie uit het oog te verliezen. Waarbij we voor de laatste jaren in deze meerjarenbegroting onze zorgen uitspreken.

Het college van burgemeester & wethouders:

Inge C.J. Nieuwenhuizen, Rudi Hooch Antink, Gerrie Hempen-Prent, Mark Turksma, Albert Haar

De inwoner op een

Het college zet zijn inwoners en ondernemers op 1. Met veel energie en betrokkenheid werken we voor onze inwoners en ondernemers. Dit geldt als uitgangspunt voor alle programma's. Daarom is 'De inwoner op 1' als paraplu over alle programma's opgenomen in de inleiding van deze begroting. Daarbij legt het college de nadruk op twee thema's: kwaliteit van bestuur en passende dienstverlening.

Portefeuillehouder: wethouder Albert Haar

Wat speelt er in De Wolden

Kwaliteit van bestuur

Het gemeentebestuur vervult een cruciale rol om de lokale democratie vitaal en energiek te houden in een veranderende samenleving. Een moeilijke taak in een tijd waarin het vertrouwen van het publiek in het openbaar bestuur steeds verder afneemt. Het is daarom van belang ervoor te zorgen dat het bestuur in staat is om zijn rol goed uit te voeren. Daarnaast vraagt een vitale democratie om een geloofwaardig en betrouwbaar bestuur. Een bestuur dat succesvol is in het managen van de verwachtingen. Belangrijke basis daarvan is dat we niet meer beloven dan we waar kunnen maken.

Accenten voor 2024

In 2024 gaan we aan de hand van eerder opgedane inspiratie over ontwikkelingen in het openbaar bestuur een plan maken hoe het college hierop kan inspelen om zijn rol nog beter te vervullen.

Passende dienstverlening

De Wolden werkt aan haar dienstverlening vanuit de visie Dienstverlening 2021-2025: *We zorgen dat onze dienstverlening passend is, zodat iedereen de dienstverlening krijgt die hij nodig heeft.* Het zorgen voor passende dienstverlening geldt voor alle onderdelen van de gemeente. Van het sociaal domein, tot de fysieke leefomgeving tot en met publiekszaken. Want dienstverlening is van ons allemaal. In alle acties van de gemeente moeten we ons steeds afvragen 'waaraan heeft de inwoner behoefte en hoe kunnen wij daarop aansluiten?' Met als doel dat inwoners en ondernemers tevreden zijn over de diensten die we leveren alsmede de manier waarop we dit doen.

We ontwikkelen passende dienstverlening in vier sporen:

1. Optimaal digitaal: online dienstverlening voor (steeds meer) standaardproducten;
2. Verbinden en ontmoeten: inwoners en ondernemers komen gemakkelijk en snel in contact met de gemeente en andersom.
3. Dienstverlening in ons DNA: medewerkers werken klantgericht en kunnen snel inspringen op actuele thema's.
4. Een betrouwbaar fundament: de uitvoering van onze diensten is correct, op tijd en transparant.

Hierbij werken we op basis van de vier kernwaarden: eenvoud, maatwerk, samen en vertrouwen.

Accenten voor 2024

De visie dienstverlening is vertaald in een uitvoeringsagenda voor de SWO. De budgetten voor dienstverlening zijn opgenomen in de begroting van de SWO. Het gemeentebestuur laat zich periodiek informeren over de stand van zaken in de uitvoering en geeft waar nodig (nieuwe) aandachtspunten mee. Voor 2024 ligt het accent op klantgerichte communicatie, doorontwikkeling van de digitale dienstverlening en inclusieve dienstverlening. Ook het doen van klantonderzoek om inzicht te krijgen in de waardering en leerpunten voor onze dienstverlening blijft op de agenda staan. Niet vanuit controle, maar vanuit een positieve leer-en verbetercultuur om steeds passender te zijn.

Beleidsdocumenten

- Visie Dienstverlening De Wolden 2021-2025.

Leeswijzer

Dit boekwerk met de verschillende begrotingsstukken van de raad kent twee delen. In Deel A is de 'Beleidsbegroting' opgenomen. In deel Bis de 'Financiële begroting' uitgewerkt.

BELEIDSBEGROTING

Programmaplan

Onze missie en visie en de uitgewerkte programma's vormen samen het 'Programmaplan'. Per programma geven we aan welke beleidsfuncties daaronder vallen en wat de beoogde maatschappelijke effecten en doelen zijn. Vervolgens geven we aan wat de gemeente daarvoor gaat doen en welke speerpunten aan de orde zijn. Ook tonen we per programma de baten en lasten alsmede in voorkomende gevallen het nieuwe beleid met eventueel bijbehorende investeringen.

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

De wetgever schrijft voor dat het programmaplan ook een overzicht bevat van de algemene dekkingsmiddelen. Hieronder rangschikken we onder meer de diverse gemeentelijke belastingen, de uitkering uit het gemeentefonds, beleggingen, de rente van reserves, en dergelijke.

Overzicht overhead

Het BBV schrijft voor dat de gemeente onderscheid moet maken in de kosten die we maken bij de uitvoering van het primaire proces en de kosten wegens ondersteuning van dit proces. De kosten voor het primaire proces nemen we op in de verschillende programma's en alle lasten voor de ondersteuning van dit proces in het 'overzicht overhead'.

Hefting vennootschapsbelasting

Sinds 1 januari 2016 bestaat voor gemeenten de plicht om over de 'winst' die wij maken op ondernemersactiviteiten winstbelasting (vennootschapsbelasting) te betalen.

Onvoorzien uitgaven

Een ander verplicht onderdeel is het bedrag dat we ramen voor onvoorzien. In de primitieve begroting hebben we daarvoor verschillende bedragen opgenomen. Naast een algemene post voor onvoorzien hebben we een stelpost geraamd wegens vrijval kapitaallasten van bedrijfsmatige investeringen. Ook is hieronder een cumulerende stelpost wegens kapitaallasten/nieuw beleid geraamd.

Mutaties reserves

Het sluitstuk van de financiën in de beleidsbegroting vormen de toevoegingen en onttrekkingen aan en van de reserves.

Paragrafen

In de paragrafen behandelen we onderwerpen die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. Het is als het ware een dwarsdoorsnede van de begroting. Via deze paragrafen kan de raad de beleidsuitgangspunten vaststellen.

FINANCIËLE BEGROTING

Overzicht van baten en lasten en financieel resultaat

In dit overzicht zijn de baten en lasten en het saldo gerangschikt per programma. Ook is het voorgeschreven dat we het resultaat tonen, voor- en nadat stortingen of onttrekkingen uit (een) reserve(s) heeft (hebben) plaatsgevonden. Daarbij brengen we ook de geraamde incidentele baten en lasten in beeld.

Financiële positie

We geven een algemene beschrijving van de financiële positie. Daarnaast gaan we in op onze uitgangspunten voor de opstelling van de begrotingsstukken en de daaruit voortvloeiende dekkingsvoorstellen. Ook stippen we in het kort het verloop van de investeringen, financiering alsmede het verloop van de reserves en voorzieningen aan.

Meerjarenraming en de toelichting

Onderdeel van de financiële begroting vormt de uitkomst van de meerjarenramingen met toelichting.

BIJLAGEN

We hebben onder andere als bijlage een lijst toegevoegd met producten per programma, het vaststellingsformulier van de begroting en de kerngegevens.

DEEL A. BELEIDSBEGROTING

Programmaplan

Hieronder staat een samenvatting van het Raadsbreedprogramma en het collegeprogramma, waaraan het college in de huidige raadsperiode wil werken.

Raadsbreedprogramma De Wolden 2022-2026 'We doen het samen!'

De belangrijkste onderwerpen zijn vastgelegd in het Raadsbreedprogramma De Wolden 2022-2026 'We doen het samen!'.

Dit zijn de vijf onderwerpen:

- Woningbouw
- Duurzaamheid
- Landbouw
- Het sociale gezicht van De Wolden
- Dienstverlening en kwaliteit van bestuur

Het raadsbreed programma is het vertrekpunt geweest voor de formatie en het opstellen van het collegeprogramma.

Collegeprogramma De Wolden geeft energie!

De leidende, centrale ambitie in het collegeprogramma is dat De Woldense samenleving zich op allerlei gebieden verder ontwikkelt naar een toekomstbestendige en duurzame gemeenschap. Daar moeten we hard aan werken en wel samen met onze partners: inwoners, ondernemers, verenigingen en maatschappelijke (belangen)organisaties.

Het collegeprogramma is een programma op hoofdlijnen, omdat we graag ruimte geven aan onze partners om mee te denken en vooral mee te doen.

In ons denken en doen willen we graag onderscheidend zijn: kleurrijk, innovatief en maatwerk. Oat inkleuren mag ook best buiten de lijntjes. Innovatie: we staan open voor allerlei nieuwe ideeën. En maatwerk betekent dat we goed kijken wat in een bepaalde situatie de best passende oplossing is.

Programma's

De programmabegroting is opgebouwd uit de volgende 9 programma's:

1. De Wolden een veilig thuis
2. Krachtig De Wolden
3. Wonen en duurzaam
4. Samen vooruit
5. Solide basis voor De Wolden
6. Sportief met elkaar
7. Sociaal
8. Samen verder
9. Cultuur

Daarnaast is er een afzonderlijke paragraaf gewijd aan 'De Inwoner op een'. Deze paragraaf werkt overkoepelend voor de programma's in onze begroting. Hiermee onderstrepen we het belang dat wij hechten aan de dienstverlening aan onze inwoners en ondernemer'.

01 De Wolden een veilig thuis

Je sociaal en fysiek veilig voelen, dat is een basisbehoefte van ieder mens. We willen dat onze inwoners, ondernemers en bezoekers zich in De Wolden veilig voelen in hun eigen huis, buurt en dorp. Het programma 'De Wolden een veilig thuis' richt zich op een veilige leefomgeving.

Programmahouder: Inge Nieuwenhuizen

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden

Het veiligheidsdomein is steeds meer verweven met andere beleidsterreinen en programma's. Oat vraagt om integrale samenwerking met diverse organisaties in regionaal verband. Voor 2024 richt dit programma zich op:

Alcohol- en drugspreventie

Cijfers wijzen uit dat in onze gemeente relatief meer wordt gedronken op (te) jonge leeftijd dan in vergelijkbare gemeenten in Drenthe. In 2024 werken we actief aan bewustwording om zo mogelijk een cultuurverandering in te zetten. Hierbij gaat het om gedragsverandering bij jongeren en hun omgeving zoals ouders, docenten, trainers en alcoholverstrekkers. We doen dit samen met de jongeren en met betrokken professionals zoals Verslavingszorg Drenthe, jongerenwerkers, politie en anderen. De jongerenketen in De Wolden betrekken we nadrukkelijk bij preventieactiviteiten rond alcohol en drugs. Daarnaast richt de integrale aanpak zich op preventieve en handhavingsinterventies op plaatsen waar de grootste gezondheid- en/of veiligheidswinst kan worden behaald, bijvoorbeeld bij evenementen. De landelijke ontwikkelingen ten aanzien van alcohol- en drugsbeleid worden hierbij nauwlettend gevolgd.

Ondermijning

Onze samenleving heeft last van georganiseerde criminaliteit. De effecten zijn niet altijd even zichtbaar, maar ze zijn wel aanwezig, ook in onze gemeente. Denk hierbij aan het aantreffen van drugslabs en drugsafval in het buitengebied en op bedrijventerreinen. Gemeenten hebben een nadrukkelijke rol bij de aanpak van arbeidsuitbuiting, witwassen en drugshandel. Specifiek op het gebied van preventie, signalering, handhaving en hulpverlening.

Veiligheid en zorg

Voor een optimale balans tussen preventie, zorg en repressie is verbinding tussen het veiligheids- en het sociale domein noodzakelijk. De gemeente heeft een sleutelrol in de effectieve verbinding tussen veiligheids- en zorgpartners. Zij is verantwoordelijk voor een samenhangende visie op de problematiek rond kwetsbare inwoners. Deze verbinding wordt belangrijker, naarmate de problematiek complexer wordt. Veiligheids- en zorgpartners moeten aansluiten bij bestaande structuren, zoals de buurtteams, sociale teams en de Zorg- en Veiligheidshuizen. Problematiek rondom de aanpak van huiselijk geweld en gerichte aandacht voor personen met verward gedrag zijn onderwerpen die we in deze overleggen met professionals bespreken. De gemeente heeft hierin de rol van regisseur.

Om huiselijk geweld en kindermishandeling tegen te gaan hebben we meegedaan aan de pilot 'Eerder Erbij bij Huiselijk Geweld'. Deze pilot is een samenwerking tussen Veilig Thuis Drenthe, de politie, Veilig Opgroeien (gemeente) en Welzijn De Wolden. Deze pilot kan gezien worden als een werkwijze die alvast past bij het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. Dit is een scenario geschetst door de Rijksoverheid met als doel om de jeugdbeschermingsketen te vereenvoudigen. In De Wolden hebben Welzijn De Wolden en Veilig Opgroeien aangegeven de werkwijze in 2024 binnen reguliere middelen te kunnen voortzetten. We hebben daarbij te maken met een weerbarstige praktijk. Er zijn wachtlijsten, er is personeelstekort bij aanbieders en krapte op de arbeidsmarkt. Het is daardoor roeien met de riemen die er zijn.

Maatschappelijke onrust

Er is sprake van verschillende groepen en personen die zich afzetten tegen het overheidsbeleid dan wel de overheid als instituten niet erkennen, (online) bedreigen van o.a. politici, journalisten en politie. Dit alles kan zorgen voor onrust in een gemeenschap. Zo ook op het platteland waar de sociale cohesie over het algemeen groot is. Bij signalen op dit gebied gaan we eerst met alle partijen in gesprek.

Evenementen

Er zijn volop evenementen in onze actieve gemeente. Die moeten veilig verlopen voor bezoekers. Dit doen we door vooraf duidelijk te zijn over de eisen waaraan een evenement moet voldoen. Ook ondersteunen we initiatiefnemers bij hun vragen. Aanvragen voor evenementen stemmen we af in het Evenementenoverleg. Voor evenementen vanaf een bepaalde categorie is een veiligheidsplan verplicht. Hierin brengt een organisator de risico's en beheersmaatregelen in kaart en wordt beschreven hoe omgegaan wordt met noodsituaties. Bij sommige evenementen is beveiliging een voorwaarde. De politie controleert periodiek of beveiligingsbedrijven aan de voorwaarden voldoen. Handhaving houdt toezicht op de vergunningsvoorwaarden en op de voorwaarden uit de drank- en horecawet. Na afloop van een evenement evalueert de gemeente het verloop en de veiligheid ervan.

Zwerfdierenbeleid

Tot 31 mei 2024 is er een contract met de DAR voor het vervoeren van zwerfdieren. Om het vervoer van zwerfdieren na afloop van deze overeenkomst opnieuw te regelen stellen we in 2023 zwerfdierenbeleid op. Daarbij betrekken we de raad om keuzes te maken voor kaders die zij naast de wettelijke kaders mee wil geven voor de opvang en vervoer van zwerfdieren. Het zwerfdierenbeleid dient als basis voor de nieuwe overeenkomst. Een nieuwe partij zal via een aanbestedingsprocedure worden geworven. De verwachting is dat de kosten voor opvang en vervoer van zwerfdieren zullen stijgen.

Opvang Oekraïense ontheemden

Binnen de gemeente zijn negen opvanglocaties ingericht met een capaciteit voor in totaal 122 Oekraïense ontheemden. Deze opvanglocaties zijn ondertussen geheel gevuld. Met dit aantal dragen we in voldoende mate bij ten opzichte van de totale doelstelling van 4.200 plaatsen in Drenthe. De Europese Richtlijn Tijdelijke bescherming voor Oekraïense ontheemden is verlengd tot 4 maart 2024. Afhankelijk van de ontwikkelingen in Oekraïne kan de Richtlijn met nog een jaar worden verlengd. Gezien de huidige omstandigheden in Oekraïne houden wij er rekening mee dat we in heel 2024 Oekraïense ontheemden blijven opvangen. Nu de opvang langer gaat duren worden gemeenten gevraagd na te denken over duurzame huisvesting.

Crisisnoodopvang asiel

De instroom bij het aanmeldcentrum Ter Apel blijft onveranderd hoog. De uitstroom stagneert door onder andere knelpunten bij de afwikkeling van procedures en een tekort aan passende huisvesting. Dat betekent dat de crisisnoodopvang van asielzoekers waarschijnlijk nodig blijft in 2024.

Binnen de gemeente De Wolden zijn drie kleinschalige locaties ingericht met een totale capaciteit van 50 asielzoekers. De drie opvanglocaties zijn nagenoeg gevuld. Het gaat hier om locaties voor tijdelijke opvang.

Digitalisering en veiligheid

De verregaande digitalisering brengt negatieve effecten zoals cybercrime, desinformatie (misleidende- of onjuiste informatie), deepfake (gemanipuleerd audio- of videomateriaal) en doxing (prive informatie van iemand op internet openbaren) met zich mee. Binnen de begroting van de SWO is hier aandacht voor.

Beleidsdoelen

Het programma kent de volgende beleidsdoelen:

1. Inwoners, ondernemers en recreanten ervaren De Wolden als een veilige woon- en leefomgeving.
2. Wij zijn een gemeente waar inwoners zich fysiek en sociaal veilig voelen in hun eigen huis en in hun buurt en dorp.
3. De Wolden behoort tot de veiligste gemeenten in Nederland en we willen dat blijven.
4. We pakken veiligheidsvraagstukken breed en integraal op, zijn preventiegericht en zoeken samenwerking.

Informatie verbonden partijen

Bij het realiseren van de bovenstaande beleidsdoelen zijn de volgende verbonden partijen betrokken:

- Veiligheidsregio Drenthe te Assen - taakveld 01.10.

Beleidsindicatoren

We zijn als gemeente verplicht om een set met beleidsindicatoren op te nemen in de begroting. Hieronder vindt u de meest recente cijfers die op dit programma van toepassing zijn. De gegevens zijn gepubliceerd op www.waarstaatiegemeente.nl

01 De Wolden een veilig thuis					
Beleidsindicator	Eenheid	Jaar	De Wolden	Nederland	Bron
Misdrijven - Winkeldiefstallen	per 1.000 inwoners	2022	0	2,3	CBS - Diefstallen
Misdrijven - Diefstallen uit woning	per 1.000 inwoners	2022	1	1,4	CBS - Diefstallen
Misdrijven - Geweldd misdrijven	per 1.000 inwoners	2022	1,4	4,6	CBS - Criminaliteit
Misdrijven - Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	per 1.000 inwoners	2022	3,3	6	CBS - Criminaliteit

Speerpunten

1.1 - Crisisbeheersing en brandweer

Activiteit	Bijdrage aan de Veiligheidsregio Drenthe in Assen.				
Gevolgen voor de inwoners	Een veiliger woon- en leefomgeving.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers)	2024	2025	2026	2027	I/S
	€ 29.546	€ 24.622			- Incidenteel
	€ 132.405	€ 132.405	€ 132.405	€ 132.405	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Op basis van de ontwerpbegroting 2024 van de Veiligheidsregio Drenthe (VRD) wordt de bijdrage aan de VRD met€ 161.951 verhoogd. De jaarlijkse bijdrage voor 2024 komt hiermee op € 1.543.667. De noodzakelijke bijscholing brandweermensen is incidenteel opgenomen voor de jaren 2024 en 2025.

Deze stijging wordt voor het grootste deel veroorzaakt door:

- de loon- en prijscompensatie 2024;
- bijscholing van alle (ook de vrijwillige) brandweermensen;
- de uitvoering van de nieuwe Wet Open Overheid.

1.2 - Openbare orde en veiligheid

Activiteit	Aanpak ondermijning.				
Gevolgen voor de inwoners	Wij werken aan een veilige gemeente.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers)	2024	2025	2026	2027	I/S
	€ 56.000			-	Incidenteel
	-€ 56.000				Incidenteel Alg. reserve

Toelichting:

Categorie 3

De aanpak van ondermijning en afstemming met zowel interne als externe partners is geregeld binnen de reguliere bedrijfsvoering van de gemeente. Zowel het Integraal Veiligheidsbeleidsplan als het Integraal Ondernijningsbeeld geven aanleiding om als gemeente op het gebied van weerbaarheid tegen ondermijning meer te doen. Er wordt een plan van aanpak ondermijning opgesteld en geïmplementeerd waarin de volgende onderdelen aan de orde komen: aanpak ondermijnende criminaliteit, versterken van onze informatiepositie, bevorderen bestuurlijke en ambtelijke integriteit en het versterken van maatschappelijke weerbaarheid.

Voor de uitoefening van de hierboven beschreven beleidsintensivering is 0,6 fte schaal 10 benodigd. Voorgesteld wordt voor 2024 incidenteel €56.000 beschikbaar te stellen. De dekking vindt plaats door een onttrekking uit de algemene reserve. In 2024 kan aan de hand van de omvang van de problematiek voor 2025 en verder bepaald worden of en zo ja hoeveel geld incidenteel dan wel structureel benodigd is. In de kadernota was hier een pm post voor opgenomen.

1.2 - Openbare orde en veiligheid

Activiteit	Inzet extra BOA capaciteit.				
Gevolgen voor de inwoners	Vergroting van de leefbaarheid in de openbare ruimte.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/S
	€ 32.876	€ 32.876	€ 32.876	€ 32.876	- Incidenteel
					Structureel

Toelichting:

Categorie 3

We willen een senior boa toevoegen, omdat we daarmee de boa capaciteit effectiever kunnen inzetten. Dit draagt bij aan de zichtbaarheid en informatiepositie van de boa's op straat. Daarnaast kunnen we meer tijd besteden aan de kwaliteit van samenwerking met de ketenpartners, procesoptimalisatie en projectmatige inzet.

Overige aanpassingen

In de onderstaande tabel staan de nieuwe beleidsmatige aanpassingen voor de begroting met een omvang van kleiner dan € 10.000. Ook de overige niet beleidsmatige aanpassingen zijn in deze tabel verwerkt.

Taakveld	2024	2025	2026	2027
Lasten				
1.1 - Crisisbeheersing en brandweer - hogere bijdrage GGD	€ 1.803	€ 1.992	€ 2.144	€ 2.558
1.2 - Openbare orde en veiligheid - bewustwording en integrale aanpak	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
1.2 - Openbare orde en veiligheid - Zorg en Veiligheidshuis Drenthe	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
Totaal lasten	C 16.803	C 16.992	C 17.144	C 17.558
in				
N.v.t.	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal baten	C -	C -	C -	C -
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)	C 16.803	C 16.992	C 17.144	C 17.558

Lasten:

1.1 - Bijdrage aan de GGD Assen

Op basis van de ontwerpbegroting 2024 van de GGD Drenthe is de verwachting dat de bijdrage met 8,2% omhoog gaat. Dit betreft € 1.803 in 2024, € 1.992 in 2025, € 2.144 in 2026 en € 2.558 in 2027.

1.2 - Extra inzet op bewustwording en integrale aanpak

Voor extra activiteiten en een verhoogde inzet op alcohol- en drugspreventie en handhaving zijn er aanvullende middelen nodig voor de uitvoering van de bewustwordings- en integrale aanpak. Deze aanpak is nu nog in ontwikkeling en hiervoor wordt voor de komende jaren het budget met € 5.000 verhoogd.

1.2 - Openbare orde en veiligheid

In de afgelopen jaren zijn de begrote bedragen voor het Zorg- en Veiligheidshuis Drenthe (ZVHD) niet aangepast in de gewijzigde begrotingen. Dat wordt nu gerepareerd en aangepast in de begroting conform de vastgestelde verdeelsleutel van ZVHD 2024. Naar aanleiding hiervan wordt voor de komende jaren een aanpassing van € 10.000 doorgevoerd. Deze aanpassing is nieuw ten opzichte van de kadernota.

Baten:

N.v.t.

Beleidsdocumenten

- Kadernota Veiligheid, Toezicht & Handhaving 2022-2026
https://www.dewolden.nl/fileadmin/de_wolden/PDF/Collegebesluiten/2022/2022-11-08/Kadernota_veiligheid_toezicht_en_handhaving_De_Wolden.pdf
- Regionaal Beleidsplan Noord-Nederland 2020-2023
https://www.dewolden.nl/fileadmin/de_wolden/PDF/Collegebesluiten/2019/2019-10-08/1_Regionaal_Beleidsplan_Veiligheid_2020-2023.pdf
- Beleidsregels Hard- en Softdrugs 2022
<https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR675965/> 1

- Beleidsregels hinderlijke en gevaarlijke honden 2022
<https://zoek.officiëlebekeendmakingen.n1/gmb-2021-350176.html>
- Evenementenverordening 2021
<https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR654383>
- Beleidsregels evenementen 2020
<https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR654386>
- Beleidsnota keten en caravans 2017
https://www.dewolden.nl/fileadmin/de_wolden/PDF/Beleid/Ketenbeleid_2017.pdf (actualisatie is in de maak)
- Beleidsregels BIBOB 2017
<https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR455347>
- Preventie- en handhavingsplan alcohol 2023 (in de maak).

Exploitatie

Product (Bedragen x 1000)	Realisatie		Begroting		Meerjarenbegroting		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Lasten							
110 Crisisbeheersing en brandweer	1.459	1.526	1.696	1.691	1.667	1.660	
120 Openbare orde en veiligheid	723	788	830	628	615	616	
Totaal lasten	2.182	2.314	2.525	2.319	2.281	2.275	
aten							
110 Crisisbeheersing en brandweer	1	1	1	1	1	1	
120 Openbare orde en veiligheid	3	8	8	8	8	8	
Totaal Baten	4	9	9	9	9	9	
Saldi							
110 Crisisbeheersing en brandweer	1.458	1.524	1.694	1.690	1.665	1.658	
120 Openbare orde en veiligheid	719	780	821	619	606	607	
Totaal saldi	2.177	2.304	2.516	2.309	2.272	2.266	

Toelichting lasten:

1.1 - Crisisbeheersing en brandweer

Voor het jaar 2024 zijn de lasten voor dit onderdeel ca.€ 170.000 hoger dan in 2023. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de hogere bijdrage aan de VRD (zie hiervoor het speerpunt).

1.2 - Openbare orde en veiligheid

In 2024 zijn de lasten € 42.000 hoger dan in 2023. De oorzaak is de in 2024 opgenomen werkzaamheden voor ondermijning € 56.000 en de hogere bijdrage aan Zorg- en Veiligheidshuis Drenthe € 10.000. De doorberekening van de kosten van de SWO was€ 30.000 lager dan in 2023. Daarnaast was er nog sprake van een aantal andere kleinere nadelig verschillen.

Toelichting baten:

N.v.t.

Investeringsen

In deze begroting zijn voor dit programma geen investeringen opgenomen.

02 Krachtig De Wolden

*Met dit programma stimuleren we de kracht van De Woldense samenleving en faciliteren we de realisatie van initiatieven in de dorpen en buurten. Oat doen we door met veel **energie** te werken aan de ontwikkeling van een vitale, lokale democratie, transparantie van ons bestuur en de samenwerking in onze netwerken. Dit doen we niet alleen, maar samen met inwoners, ondernemers en partnerorganisaties. Daarbij nodigen we iedereen uit om mee te doen, ook jongeren en nieuwe inwoners.*

Programmahouder Inge Nieuwenhuizen

Het programma in bee/d

Wat speelt er in De Wolden

Voor de komende collegeperiode legt dit programma de nadruk op drie thema's:

Vitale democratie

Democratie moeten we koesteren. Het is het fundament onder onze samenleving. In De Wolden zet het gemeentebestuur actief in op participatie van en dialoog met de samenleving vanuit het principe 'loslaten in vertrouwen'. In 2024 werken we aan:

Initiatiefrijk De Wolden

Initiatiefrijk De Wolden is een zeer succesvol instrument om initiatieven uit de samenleving te stimuleren en te faciliteren. Deze subsidieregeling is een begrip geworden in De Wolden en wordt omarmd door inwoners en bestuur. Tot en met 2026 is jaarlijks € 200.000 beschikbaar gesteld om deze participatieve initiatieven te ondersteunen.

Participatie van jongeren

We zetten in op nieuwe vormen van participatie om jongeren te betrekken bij plan- en beleidsvorming. Dit zijn vormen die aansluiten op hun leefwereld. We verwachten de ontwikkeling hiervan vooralsnog budgettair neutraal te kunnen realiseren.

Nieuwe inwoners

We gaan de plannen die we nu maken uitvoeren. Deze plannen dragen bij aan de integratie van nieuwe inwoners. Zij mogen zich welkom voelen en gestimuleerd worden om mee te doen. Hierbij staat de verbinding met andere inwoners in de buurt, de verenigingen in het dorp en gemeente centraal. In 2024 krijgen we meer zicht op de financiële impact van de activiteiten voor nieuwe inwoners, zodat we dit vanaf 2025 structureel kunnen begroten.

Transparant bestuur

Een krachtig De Wolden is gebaat bij een transparant en integer bestuur. We zorgen ervoor dat dit geborgd is in beleid, regelgeving, procedures, houding en gedrag en communicatie. Daarbij zijn we scherp op de zorgvuldigheid, veiligheid en privacy van informatie en gegevens van inwoners en ondernemers, maar ook van bestuur en ambtelijke organisatie. We sluiten aan bij de Europese en landelijke kaders hiervoor. In 2024 speelt op dit gebied het volgende:

Wet versterking decentrale rekenkamers

Per 1 januari 2023 is de Wet versterking decentrale rekenkamers in werking getreden. Deze nieuwe wet legt de nadruk op een grotere onafhankelijkheid van de rekenkamer. Oat betekent dat de rekenkamerfunctie verdwijnt en moet worden omgevormd tot een rekenkamer. Daarin mogen geen raadsleden zitting hebben. De gemeente heeft via overgangsrecht tot uiterlijk 1 januari 2024 om de huidige verordening aan te passen en de leden van de rekenkamer te benoemen. Daarnaast worden enkele onderzoeksbevoegdheden van de rekenkamer door deze wet uitgebreid. Daarmee biedt het ook de gelegenheid om te kijken of het onderzoeksbudget nog toereikend is. Eind 2023 zal de nieuwe verordening aan de raad ter besluitvorming worden voorgelegd.

Representatie

Het college wil meer aandacht schenken aan doelgroepen binnen de gemeente, zoals vrijwilligers en initiatiefnemers, veteranen en gedecoreerden om hen te waarderen en te bedanken voor hun inzet voor De Woldense samenleving. Dit doet het door bijvoorbeeld een lokale veteranendag in het leven te roepen, gedecoreerden in het zonnetje te zetten of door jaarlijkse prijzen uit te reiken, zoals het Raspaard en het Rasveulen. In 2024 wil het college bekijken of dit budget toereikend is of dat een ophoging ervan noodzakelijk is.

Verkiezingen

Tijdens en na de verkiezingen voor de provinciale staten en waterschappen op 15 maart 2023 zijn er bij het ministerie van BZK veel signalen binnengekomen vanuit gemeenten over de uitvoerbaarheid van de verkiezingen en het proces van de uitslagvaststelling. De dubbele verkiezing, hoge(re) opkomst en grote stembiljetten spelen hierin een rol, net als de uitvoeringslast die de nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen (NPVV) met zich meebrengt. Het is duidelijk dat de afgelopen verkiezingen in veel gemeenten zwaar waren voor de ambtelijke organisatie en de vrijwilligers. Veel gemeenten geven aan dat de verkiezingen op deze manier niet goed uitvoerbaar zijn. Daarom heeft het ministerie van BZK, in samenwerking met de Kiesraad en de NVVB (Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken) met gemeenten een evaluatie opgestart om te kijken water beter kan en moet om de balans voor de uitvoerbaarheid te verbeteren. Een werkgroep gaat aan de slag met de uitwerking van mogelijke oplossingen om de uitvoerbaarheid van het verkiezingsproces te verbeteren.

Wet open overheid

Sinds 1 mei 2022, de invoering van de Wet open overheid (Woo), is het verplicht om een openbaarheidsparagraaf in de begroting van een overheidsorgaan op te nemen. Zie hiervoor paragraaf 8.8 in deze begroting.

Samenwerking over de gemeentegrenzen

Regionaal en landelijk zoeken we onze collega-gemeenten op. Door samen te werken en daarbij uit te gaan van de eigen kracht en identiteit, kan iedere gemeente zich beter ontwikkelen. Ook de Regio Zwolle is sterk in ontwikkeling en van groot belang voor ons. In de meerjarige agenda van de regio Zwolle kiezen we ervoor om mee te doen aan alle vier de thema's, 'Economie', 'Arbeidsmarkt', 'Duurzame groei en Leefkwaliteit' en 'Bereikbaarheid Daily Urban System', omdat die

ondersteunend zijn aan onze lokale ambities op het gebied van economie, vitaal platteland en arbeidsmarkt.

Op landelijk niveau behartigen we gezamenlijk als P-10 onze typische belangen (eigenheid) bij andere overheden en wisselen we kennis en ervaring uit over thema's betreffende het platteland.

Beleidsdoelen

Vitale democratie

- Ruimte geven aan initiatieven vanuit de samenleving, zowel wanneer het gaat om betrokkenheid bij nieuwe initiatieven als betrokkenheid bij onderhoud en beheer van de openbare ruimte.
- Jongeren, nieuwe inwoners en mensen die normaal weinig of niet betrokken zijn meer betrekken bij onze lokale democratie.
- Inwoners, organisaties en ondernemers actief de ruimte geven bij het gemeentelijke beleid- en besluitvormingsproces.

Transparant bestuur

- Integer bestuur.
- Voldoen aan actuele wetgeving.
- Toegankelijke klachten- en bezwaarprocedures.

Samenwerking over de gemeentegrenzen

- Behartigen van de belangen van de inwoners van De Wolden. Daarbij gaan we altijd uit van een win-win situatie in de samenwerking met onze partners.

Informatie verbonden partijen

N.v.t.

Beleidsindicatoren

Voor dit programma zijn er geen door het BBV vastgestelde beleidsindicatoren.

Speerpunten

0.1 - Bestuur

Activiteit	Het aanpassen van de systematiek van de vergoeding voor steunfractieleiden.				
Gevolgen voor de inwoners	Een transparante vergoeding van de lokale (steun) volksvertegenwoordiging.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/5
	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	Incidenteel
					Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Elke fractie krijgt nu € 500 per fractielid. Hieruit wordt ook het ondersteunend fractielid betaald. Fracties mogen zelf de hoogte hiervan bepalen.

Het voorstel is om voor de ondersteunend fractieleiden een apart budget te maken en deze personen een vrijwilligersvergoeding te geven zodat gelijke beloningssystematiek voor de ondersteuning plaats kan vinden. De fracties hoeven dit dan niet meer uit hun eigen fractiebudget te betalen. Het bedrag per fractielid wordt verlaagd van € 500 naar € 350. Dit leidt tot een jaarlijkse verlaging van € 2.850.

Het bedrag per ondersteunend fractielid wordt dan bepaald op € 1.900. Bij 7 fracties komt dit uit op een jaarlijkse verhoging van € 13.300. Per saldo leidt dit tot een extra last van afgerond € 10.000.

0.1 - Bestuur

Activiteit	Actualisatie van de bestuurs- en griffiesalarissen.				
Gevolgen voor de inwoners	Het op orde brengen en houden van de actuele gemeentebegroting.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/5
					Incidenteel
	€ 39.000	€ 39.000	€ 39.000	€ 39.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Op 11 juli 2022 is een akkoord gesloten voor een nieuwe Arbeidsvoorwaardenovereenkomst sector Rijk. De salarisafspraken die hierin zijn gemaakt krijgen op basis van het Rechts positiebesluit decentrale politieke ambtsdragers doorwerking naar de bezoldiging van burgemeester er wethouders en toelage van de raadsleden. Concreet betekent dit dat de salarissen van burgemeester en wethouders en de hieraan gekoppelde bedragen van vergoedingen en toelagen structureel worden verhoogd.

0.1 - Bestuur

Activiteit	Bijdragen aan de meerjarenagenda 2024-2028 van de Regio Zwolle.				
Gevolgen voor de inwoners	Aantrekkelijke woon-en vestigingsplaats voor inwoners en bedrijven binnen een sterke regio.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/5
					Incidenteel
	€ 113.000	€ 140.000	€ 162.000	€ 232.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 2

Regio Zwolle heeft haar Meerjarenagenda 2024-2028 uitgebracht. De agenda bundelt de verschillende opgaven op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling, bereikbaarheid, economie en arbeidsmarkt. Dit zijn opgaven die niet eenvoudig op lokaal niveau opgepakt kunnen worden, maar waarvoor de regionale schaal nodig is om resultaten te boeken of effectiever te zijn. Gemeenten kunnen kiezen op welke opgaven ze wensen deel te nemen. We kiezen ervoor om mee te doen aan alle vier de thema's, 'Economie', 'Arbeidsmarkt', 'Duurzame groei en Leefkwaliteit' en 'Bereikbaarheid Daily Urban System', omdat die ondersteunend zijn aan onze lokale ambities op het gebied van economie, vitaal platteland en arbeidsmarkt.

Voor 2024 zijn de totale kosten per inwoner reeds uitgesplitst in de Meerjarenagenda, namelijk € 2,37 (basisbijdrage) en € 4,59 (voor de 4 opgaven). In de kadernota hadden we een pm post opgenomen voor dit speerpunt.

Onze bijdrage vanaf 2025 en verder is indicatief. Vanuit de Regio Zwolle ontvangen we daarvoor nog een berekening. De bijdragen vanaf 2025 die we nu in deze begroting hebben opgenomen is op basis van een eigen berekening waarin we ons aandeel hebben berekend op basis van de totale begrote kosten.

0.2 - Burgerzaken

Activiteit	Hogere uitgifte reisdocumenten.				
Gevolgen voor de inwoners	Geen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/5
					Incidenteel
	€ -92.000	€ -103.000	€ -121.000	€ -116.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

In de kadernota is gemeld dat in 2014 de geldigheidstermijn van reisdocumenten boven de 18 jaar van 5 jaar naar 10 jaar gegaan. Dit heeft tot gevolg gehad dater van 2019 tot en met 2023 minder

aanvragen waren. Van 2024 tot en met 2028 is er een fors groter aantal aanvragen. Dit resulteert in een extra opbrengst van de gemeentelleges voor reisdocumenten voor de komende jaren. Bij de opmaak van de begroting blijkt dat deze opbrengst hoger is dan de bedragen waarvan is uitgegaan bij de kadernota. Ook de inkomsten en afdrachten van rijksleges nemen toe en af met deze bedragen.

0.2 - Burgerzaken

Activiteit	Verkiezingen 2024 en verdere jaren.				
Gevolgen voor de inwoners	Het organiseren van verkiezingen volgens de geldende procedures en daarvoor op orde brengen en houden van een actuele gemeentebegroting.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/5
					Incidenteel
	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Op 1 januari 2023 is de Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen in werking getreden waarbij het gemeentelijk stembureau is ingevoerd die de dag na de verkiezingsdag een controle moet uitvoeren op de oplevering van de stembureaus. Daarvoor is de keuzemogelijkheid van centraal tellen ingevoerd. Hiervoor worden we via de algemene uitkering uit het gemeentefonds jaarlijks gecompenseerd met een bedrag van € 5.400. Op basis van de werkelijke uitgaven voor de organisatie en bemensing van stembureaus en telploegen is een bijstelling van de beschikbare budgetten in de begroting noodzakelijk. Dit speerpunt is nieuw ten opzichte van de kadernota.

0.2 - Burgerzaken - Verkiezingen

Activiteit	Vergoedingen inzet verkiezingen.				
Gevolgen voor de inwoners	Uit kunnen oefenen van stemrecht op stembureaus en betrouwbaarheid van de verkiezingsuitslag				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/5
					Incidenteel
	€ 13.480	€ 13.480	€ 13.480	€ 13.480	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Ten behoeve van de organisatie van verkiezingen is de vergoedingsregeling vastgesteld door het college. De afgelopen jaren is het beschikbare budget van overschreden geweest en heeft daarop nog geen bijstelling plaatsgevonden.

Gelet hierop is in de kadernota al gevraagd het budget te verhogen met € 15.000. Met de wijziging van de Kieswet per 1-1-2023 waarbij het gemeentelijk stembureau is geïntroduceerd zijn extra eisen gesteld aan de kwaliteit van het telproces. Dit heeft nog een extra effect op de inzet van personeel en daarmee het budget. Er is een nieuw uniform telproces ingevoerd en de dag na de verkiezingsdag moet een controle op de oplevering van de Processen-verbaal van de stembureaus plaatsvinden door het gemeentelijk stembureau. Bij afwijkingen moet een hertelling plaatsvinden of kan er vooraf gekozen worden voor een centrale telling van alle bureaus. Daarbij vinden op de verkiezingsdag op de stembureaus wel tellingen plaats op lijstniveau. Rekening houdend met deze ontwikkelingen zal structureel nog € 13.480 extra benodigd zijn.

Overige aanpassingen

In de onderstaande tabel staan de nieuwe beleidsmatige aanpassingen voor de begroting met een omvang van kleiner dan € 10.000. Ook de overige niet beleidsmatige aanpassingen zijn in deze tabel verwerkt.

Taakveld	2024	2025	2026	2027
Lasten				
0.1 Bestuur - ontmoeting en verbinding nieuwe inwoners	€ 5.000	€		€
0.2 Burgerzaken - hogere kosten huwelijken	€ 3.165	€ 3.165	€ 3.165	€ 3.165
0.2 Burgerzaken - lagere kosten gemeentewinkel	€ -5.000	€ -5.000	€ -5.000	€ -5.000
Totaal lasten	C 3.165	C -1.835	C -1.835	C -1.835
ebaten				
0.2 Burgerzaken - hogere leges omtrent gedrag	€ 5.112	€ 5.112	€ 5.112	€ 5.112
Totaal baten	C 5.112	C 5.112	C 5.112	C 5.112
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)	C -1.947	C -6.947	C -6.947	C -6.947

Toelichting lasten:

0.1 Ontmoeting en verbinding nieuwe inwoners.

We maken een plan om nieuwe inwoners welkom te heten in de gemeente en om de verbinding te stimuleren tussen hen en de lokale gemeenschap. Voor 2024 gaan we uit van € 5.000.

0.2 Burgerzaken

De uitbestede werkzaamheden nemen toe. Er wordt veel op locatie getrouwd, waarbij gastdames moeten worden ingezet. Gelet op gewijzigde wetgeving moeten zij minimaal drie uur uitbetaald worden. Dit leidt tot een structurele verhoging van € 3.165. We zijn bezig met een onderzoek naar de kostendekkendheid van onze dienstverlening en daarmee van de leges. Deze verhoging maakt daar onderdeel van uit. Deze aanpassing is nieuw ten opzichte van de kadernota.

0.2 Burgerzaken

De post diverse kosten wordt, gelet op de lagere kosten afgelopen jaren, met structureel € 5.000 verlaagd. Deze aanpassing is nieuw ten opzichte van de kadernota.

Toelichting baten:

0.2 Burgerzaken

We verstrekken veel minder (fysieke) VOG's. Als gevolg van corona zijn veel organisaties overstapt op de digitale variant. Oat is een trend die de laatste jaren al zorgt voor de daling van de aantal aanvragen. Dit zorgt voor een structureel lagere opbrengst van € 5.112. Deze aanpassing is nieuw ten opzichte van de kadernota.

Beleidsdocumenten

- Toekomstvisie.

Exploitatie

Product (Bedragen x 1000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenbegroting		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten						
010 Bestuur	2.429	2.060	2.017	2.010	2.009	2.009
020 Burgerzaken	924	810	1.023	1.017	1.040	1.033
Cultuurpresentatie, -product						
Samenkracht en burgerparticipatie	255	266	339	366	388	258
Totaal lasten	3.608	3.136	3.379	3.393	3.437	3.301
Baten						
010 Bestuur	208					
020 Burgerzaken	336	305	499	521	557	547
Cultuurpresentatie, -product						
Samenkracht en burgerpartic.						
Totaal Baten	544	305	499	521	557	547
Saldi						
010 Bestuur	2.222	2.060	2.017	2.010	2.009	2.009
020 Burgerzaken	587	505	523	496	482	486
Cultuurpresentatie, -product						
Samenkracht en burgerpartic.	255	266	339	366	388	258
Totaal saldi	3.064	2.831	2.879	2.871	2.879	2.753

Toelichting lasten:**010 Bestuur**

In 2024 zijn de lasten € 43.000 lager dan in 2023. De hogere salarissen en sociale lasten voor de gemeenteraad, college en griffie hebben geleid tot een nadeel van € 49.000. De kosten van de SWO zijn ten opzichte van 2023 in 2024 € 72.000 lager uitgevallen. Ook was er in 2023 sprake van een eenmalige bijdrage in 2023 van € 25.000 voor de noodhulp in Turkey en Syrie. Daarnaast was er nog sprake van een aantal kleinere verschillen.

020 Burgerzaken

In 2024 zijn de lasten € 213.000 hoger dan in 2023. Deze hogere lasten worden veroorzaakt door hogere legeskosten (afdracht) reisdocumenten, circa € 100.000 en doordat er meer uren worden toegerekend aan het onderdeel burgerzaken, ook circa € 100.000. Ook zijn de kosten van de verkiezingen in 2024 met € 13.000 verhoogd.

610 Samenkracht en burgerparticipatie

Ten opzichte van 2023 zijn de lasten in 2024 circa € 73.000 verhoogd. Vanaf 2024 worden de kosten € 113.000 voor deelname aan Regio Zwolle (zie speerpunt) in de begroting verwerkt. Daarnaast is er in 2023 incidenteel € 40.000 beschikbaar gesteld voor het jubileum van 25 jaar De Wolden.

Toelichting baten:**020 Burgerzaken**

De hogere baten worden veroorzaakt door hogere leges reisdocumenten door meer aanvragen.

Investerings

In deze begroting zijn voor dit programma geen investeringen opgenomen.

03 Wonen en Duurzaam

Dit programma gaat over de fysieke leefomgeving. Het omvat de thema's ruimtelijke ontwikkeling, wonen en duurzaamheid.

Programmahouder: Gerrie Hempden-Prent

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden

Ruimtelijke ordening

Omgevingswet

Vanaf 1 januari 2024 gaan we werken met de Omgevingswet. In deze wet staat aan welke eisen activiteiten in de fysieke leefomgeving moeten voldoen. In 2022 stelde De Wolden haar Toekomstvisie (omgevingsvisie) vast. Dat gaan we nu vertalen naar een gemeentedeckend Omgevingsplan. Oat plan komt in de plaats van de bestemmingsplannen en beheersverordeningen zoals we die nu kennen. Er geldt een overgangstermijn tot 2032. Zolang voor een gebied nog niet het nieuwe omgevingsplan is vastgesteld, gelden de huidige bestemmingsplannen en beheersverordeningen.

Wet kwaliteitsborging voor het bouwen

Tegelijkertijd met de Omgevingswet treedt de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen in werking. In deze wet staat dat een onafhankelijke partij de bouwtechnische eisen bij nieuwbouw moet toetsen. Nu toetst de gemeente deze eisen nog voordat een vergunning wordt verleend. Deze wet geldt in eerste instantie voor alle bouwwerken met de laagste risicoklasse, zoals woningen en kleine bedrijfspanden. Als een gecertificeerde kwaliteitsborger de toetsing en controle doet, controleert de gemeente slechts of de toetsing is gedaan door deze kwaliteitsborger.

De gemeente blijft wel het bevoegde gezag voor het naleven van deze wet. Zo blijft de gemeente naast de lokale risico's ook verantwoordelijk voor de omgevingsveiligheidsaspecten. De gemeente geeft vooraf de lokale risico's aan. Lokale risico's zijn bijvoorbeeld de grondgesteldheid van de bodem voor de fundering of een bepaalde verkeerssituatie voor de aan- en afvoer van bouwmaterialen. De kwaliteitsborger ziet tijdens de bouw toe op uitvoering volgens deze eisen. Een bouwwerk kan pas in gebruik worden genomen nadat de kwaliteitsborger de gereedmelding heeft geaccordeerd. Deze werkwijze lijkt op de balievergunning die de gemeente De Wolden al sinds 2014 kent.

Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)

Het NPLG is opgezet om doelen voor natuur (inclusief stikstof), water en klimaat te halen. Oat zal grote gevolgen hebben voor functies in het landelijk gebied. Het provinciale plan wordt in 2023 vastgesteld en wordt in gebiedsprocessen in 2024 verder uitgewerkt.

Stikstof

De Wet natuurbescherming (Wnb) beschermt Nederlandse natuurgebieden en planten- en diersoorten. In veel Natura2000-gebieden is de stikstofneerslag te hoog. In deze wet staat dat bij ieder project waar een vergunning voor aangevraagd moet worden, onderzocht moet worden of het project gevolgen heeft voor de neerslag van stikstof in Natura2000-gebieden. Dit verplichte onderzoek zorgt voor extra advieskosten en soms ook vertraging bij het maken van plannen voor het project. In De Wolden zijn het Dwingelderveld en het Holtigerveld de stikstofgevoelige Natura2000-gebieden die het dichtst in de buurt liggen.

Naast minder stikstofuitstoot en natuurverbetering heeft Nederland ook grote plannen voor waterbeheer en klimaat. De provincie Drenthe gaat samen met waterschappen, gemeenten, natuurbeheerders, landbouw- en andere belangenorganisaties hier een programma voor opstellen. Oat is het gebiedsprogramma Drents Programma Landelijk Gebied (DPLG). Wat dit plan voor onze gemeenten gaat betekenen is nu nog niet duidelijk.

Actualisatie Landschappelijk Ontwikkelingskader (LOK)

In het LOK geven we aan hoe ruimtelijke ontwikkelingen landschappelijk ingepast kunnen worden. Het LOK is nu beperkt tot een aantal gebieden. Om per locatie EEN afweging te kunnen maken, zal het LOK uitgebreid moeten worden over heel De Wolden. De ambities uit de RES (energieopwek) en de woonvisie (woningsplitsing of erfdelen in het buitengebied) nemen we hierin mee.

Actualisatie archeologische waardenkaart

De archeologische beleidskaart van de gemeente De Wolden bevat een overzicht van de archeologische verwachtingen. De geldende beleidskaart en het bijbehorende rapport worden het komende jaar geactualiseerd.

Wonen

In 2023 heeft de gemeenteraad de woon(zorg)visie *Veelzijdig wonen in De Wolden! 2023-2027* vastgesteld. Het belangrijkste uitgangspunt van deze visie komt uit de toekomstvisie *Samen aan zet! 2022-2040*. Daarin staat dat in 2040 voor elke inwoner passende woonruimte in De Wolden is. De Wolden wil een veelzijdig woningaanbod ontwikkelen. Die woningen moeten betaalbaar en voor verschillende doelgroepen beschikbaar zijn. In de komende jaren wordt de visie uitgevoerd. Er worden nieuwe woningen gebouwd, er komt een starterspakket en er komt passende huisvesting voor aandachtsgroepen. Nog voor het einde van 2023 komen er nieuwe prestatieafspraken met de woningcorporatie Actium en het huurdersplatform MEVM. Voor De Wolden is de actuele woon(zorg)visie het uitgangspunt voor deze afspraken.

Versnelling woningbouw

In de woon(zorg)visie staat de ambitie om 750-1.000 woningen toe te voegen tot 2030. Dit is het dubbele van de jaren daarvoor. Om dit doel te halen moeten woningbouwprojecten sneller gaan. Oat doen wij met het Programmaplan Woningbouwimpuls.

Wij gaan het proces zelf sneller maken en we gaan knelpunten voorkomen en oplossen. Dit doen wij aan de hand van vier programmalijnen:

- Planning woningbouwprogramma
- Voldoende woningbouwplannen
- Verhelpen en voorkomen knelpunten
- Optimalisatie en versnelling van het woningbouwproces

In het programmaplan staat ook met welke acties we hieraan gaan werken.

Milieu en duurzaamheid

RES

In de RES-regio Drenthe blijven we samenwerken aan de Regionale Energiestrategie (RES). De Wolden heeft binnen de RES-regio afgesproken in 2030 0,1 TWh aan duurzame elektriciteit op te wekken. Inmiddels is hiervan 0,036 TWh ingevuld. Om het doel in 2030 waar te maken, zijn we in 2023 op een aantal kansrijke locaties (waaronder De Wijk 20) in onze gemeente gaan onderzoeken of er grootschalige opwek van elektriciteit mogelijk is. We hebben het dan over grootschalige opwek met minimaal 70 tot 100% lokaal eigendom. In 2024 gaan we hiermee verder. Dit doen we samen met de omgeving. In de RES is afgesproken dat de projecten voor grootschalige duurzame energie opwek uiterlijk 1 januari 2025 zijn vergund. Daarom gaan we op dergelijke locaties de mogelijkheid voor grootschalige opwek verder uitwerken. Dit doen we naast de Dorps Energie Strategieën.

Dorps Energie Strategieën (DES)

We werken aan een aanpak om in de dorpen met energiebesparing aan de slag te gaan. Dat doen we vanuit onze Toekomstvisie, de RES en wijkuitvoeringsplannen (WUP) vanuit de Transitievisie Warmte. Het doel: in 2040 willen we 100% van ons elektriciteitsverbruik duurzaam opwekken. Wat we lokaal verbruiken, wekken we ook lokaal op. In 2023 is gestart met een plan van aanpak en een eerste inventarisatie. In 2024 gaan we met een aantal dorpen met energiebesparing en lokale energie opwek aan de slag.

Warmtetransitie en groen gas

In de Transitievisie Warmte (TVW) van De Wolden staat hoe we aan de slag gaan met energie besparen, hoe we onze huizen slimmer kunnen verwarmen en welke oplossingen daar per huis voor zijn. Denk dan bijvoorbeeld aan all-electric of hybride verwarmen in combinatie met groen gas.

Als vervanger voor aardgas ziet De Wolden voor veel woningen een goede optie in groen gas eventueel in combinatie met een hybride warmtepomp. Samen met netbeheerder RENDO en N-TRA kijken we of daar genoeg groen gas en draagvlak voor is. We willen samen in 2030 evenveel duurzaam groen gas in het netwerk stoppen als we gebruiken. We gaan dan over naar 100% groen gas in De Wolden. Onder agrariërs is veel animo voor het produceren van groen gas door middel van monomestvergisting. In Koekange/Echten en Ansen lopen hier al projecten voor.

PAW Ansen

Voor de proeftuin Aardgasvrije Wijken Schoolkring Ansen hebben we € 2.398.400 van het Rijk gekregen. De proeftuin is verdeeld in meerdere deelprojecten. Deelproject 'Gebouwgebonden Maatregelen' liep al en in 2023 is deelproject 'Groen Gas' in Ansen gestart. Het gehele project heeft een doorlooptijd van 8 jaar. De ervaringen die we in Ansen opdoen, kunnen gebruikt worden voor andere dorpen in De Wolden en andere plattelandsgemeenten in Nederland.

Proef erfmolens

In 2023 is gestart met een proef waarin erfmolens met een ashoogte tot 25 meter bij maximaal 10 (agrarische) ondernemers worden toegestaan. De proef duurt twee jaar en de molens mogen 10 jaar blijven staan. In 2024 verwachten we de eerste resultaten van deze proef en in 2026 volgt de eindrapportage. Aan de hand van de eindrapportage besluiten we of we de hogere erfmolens structureel toestaan in onze gemeente.

Gebiedsontwikkeling NAM-locatie De Wijk 20 en omgeving

De stikstoffabriek op de NAM-locatie De Wijk 20 is recent buiten werking gesteld; de NAM wil de fabriek laten opruimen. Hierdoor komt er op deze locatie ruimte op de elektriciteitsaansluiting vrij. Deze ruimte kan opnieuw worden ingezet voor de energietransitie. We onderzoeken daarom nu de mogelijkheden om op en nabij de NAM-locatie een duurzame energie hub te ontwikkelen om zo invulling te geven aan de RES-opgave.

Omdat de daarnaast gelegen zandwinning ook wil uitbreiden, hebben we voor een gebiedsontwikkeling gekozen waarbij beide vraagstukken aan de orde komen.

We betrekken vanaf de start de omgeving bij de totale gebiedsontwikkeling. De NAM en de V.O.F. Echten doen daaraan ook mee, onder regie van de gemeente. We zoeken samen naar een evenwichtige balans tussen de kosten en baten voor de omgeving.

Verwaarden groene reststromen

Negen gemeenten in Drenthe en Noord-Overijssel, provincie Drenthe en waterschappen hebben gezamenlijk de intentie uitgesproken om 30.000 ton bermgras te verwerken tot groengas, bio-based plaatmateriaal of potgrondvervanger. Vanuit het initiatief gaan we samen met deelnemende partijen een locatie zoeken voor realisatie, exploitatie en beheer van een monovergister metals grondstof bermgras. Dit project gaat de komende jaren de ontwikkelfase in. De looptijd van deze fase is naar verwachting van 2023 t/m 2026.

Klimaatgelden

Vanuit het Rijk komt er de komende jaren geld voor de uitvoering van het klimaatbeleid. Dit geld kan bijvoorbeeld ingezet worden om extra personeel aan te trekken, kennis te vergroten en externe kennis in huis te halen. Hierdoor gaan we aan de slag met de actualisatie van het Actieplan Klimaat & Energie, het Transitieplan Warmte verder uitvoeren en stellen we wijkuitvoeringsplannen (WUPs) op. Een deel van dit geld zal ook gebruikt worden om de Dorps Energie Strategieën verder uit te werken met thema's als circulariteit.

Actualisatie Actieplan Klimaat en Energie

In 2024 gaan we het Actieplan Klimaat & Energie opnieuw bekijken met de laatste inzichten. Onze ambitie blijft zoals die is. In 2030 willen we 70% van de elektriciteit die we gebruiken duurzaam opwekken. In 2040 moet dat 100% zijn. In 2030 willen we ook 100% groen gas in het gasnetwerk hebben.

Deelauto's

In 2023 is er in Ruinen gestart met de voorbereiding voor een pilot voor de inzet van deelauto's. Vanuit de gemeente faciliteren wij dit. We wachten de uitkomsten van de pilot af en komen te zijner tijd met een voorstel voor een vervolg.

Beleidsdoelen**Wonen**

- Uitvoering van de zes ambities in de woon(zorg)visie 2023-2027 (in de visie zijn de ambities uitgewerkt in verschillende concrete maatregelen):
 1. Met nieuwbouw bijdragen aan de veranderende woonbehoefte.
 2. Een duurzame en toekomstbestendige woningvoorraad realiseren.
 3. Voldoende betaalbare woningen realiseren voor de aandachtsgroepen die behoefte hebben aan een combinatie van wonen en zorg.
 4. Voldoende betaalbare woningen toevoegen om te voorzien in de behoefte van met name starters op de woningmarkt.
 5. De kwaliteit en leefbaarheid van de wijken en dorpen behouden en verbeteren.
 6. Voldoende en passende woonruimte realiseren voor de huisvesting van aandachtsgroepen zoals arbeidsmigranten, statushouders en spoedzoekers.

Milieu en duurzaamheid

- Streven om de gebouwde omgeving in 2040 energieneutraal te hebben.
- In 2030 willen we evenveel duurzaam gas invoeden als we gebruiken (100% groen gas).
- Inventariseren van het huidige energieverbruik in de regio en wat het potentieel (ruimtelijk) is voor hernieuwbare energie (opwekking, opslag en infrastructuur).
- Het opstellen van een aanbod voor de duurzame warmtebronnen en aanbod voor de hernieuwbare opwek.
- Het geven van het goede voorbeeld als gemeente.
- Meewerken aan het tot stand brengen van energiezuinige woningen met lage energielasten.
- De CO₂-uitstoot verder verlagen voor een gezonde leefomgeving.
- Inwoners en bedrijven stimuleren om gezamenlijk aan de slag te gaan met duurzame energie en lokale energie-initiatieven.
- In 2030 0,1 TWh aan grootschalige opwek van duurzame elektriciteit: 0,06 TWh grootschalig zon op dak (minimaal 50 zonnepanelen), 0,04 TWh techniekneutraal.
- In 2040 0,14 TWh aan grootschalige opwek van duurzame elektriciteit.

Ruimtelijke ontwikkeling

- In 2024 werken met de nieuwe Omgevingswet conform de kaders van het Ambitiedocument Omgevingswet De Wolden.
- Faciliteren dat de leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit behouden blijft.
- Een veilige, aantrekkelijke en gezonde leefomgeving behouden.
- Ruimte scheppen voor dynamiek en innovatie, met behoud van de omgevingskwaliteit.

Informatie verbonden partijen

N.v.t.

Beleidsindicatoren

We zijn als gemeente verplicht om een set met beleidsindicatoren op te nemen in de begroting. Hieronder vindt u de meest recente cijfers die op dit programma van toepassing zijn. De gegevens zijn gepubliceerd op www.waarstaatiegemeente.nl

03 Wonen en duurzaam					
Beleidsindicator	Eenheid	Jaar	De Wolden	Nederland	Bron
Nieuwgebouwde woningen	per 1.000 woningen	2022	4,8	9,3	Basisregistraties adressen en gebouwen - bewerking ABF Research
Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit	%	2019	9,6	20	Berekening

Naast de verplichte beleidsindicatoren, zijn er nog een aantal additionele beleidsindicatoren.

'Wonen en Duurzaam'			
Beleidsindicator	Jaar	De Wolden	Nederland
Hernieuwbare elektriciteit in %	2021	26,3	11,9
Hernieuwbare energie in terajoule	2021	241	220.908
Hernieuwbare elektriciteit Zonnestroom in terajoule	2021	85	40.792
Woningen met zonnepanelen in %	2021	45	25

Hernieuwbare elektriciteit

Aandeel elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa van het totale elektriciteitsverbruik.

Hernieuwbare energie

Aandeel energie in terajoule uit natuurlijke bronnen die constant worden aangevuld (zoals zon, wind buitenluchtwarmte en biomassa) ten opzichte van het totaal van Nederland.

Hernieuwbare elektriciteit zonnestroom

Hoeveelheid opgewekte hernieuwbare elektriciteit die is opgewekt uit zon ten opzichte van het totaal van Nederland.

Speerpunten

7.4 - Milieu en duurzaamheid

Activiteit	Duurzaamheidssubsidie starters.				
Gevolgen voor de inwoners	Financiële ondersteuning bij verduurzaming.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/S
		€ 20.000	€ 20.000		Incidenteel
		€ -20.000	€ -20.000		Structureel

Toelichting:

Categorie 3

In het Actieplan Klimaat & Energie 2021 - 2024 was voor de duurzaamheidssubsidie starters voor de jaren 2021 tot en met 2024 een bedrag van € 20.000 per jaar beschikbaar gesteld. Jaarlijks werd er zo'n 4 tot 5 keer gebruik van gemaakt. Deze subsidieregeling heeft als doel starters op de woningmarkt te stimuleren energiebesparende maatregelen te treffen in de bestaande woningvoorraad in de gemeente De Wolden. Een vergelijkbare regeling is in voorgaande jaren succesvol gebleken. Door tijdelijke onderbezetting bij uitvoeringsinstantie SNN (Samenwerkingsverband Noord-Nederland) kon de herziene regeling pas ingaan per 2 januari 2023, waardoor de middelen voor 2021 en 2022 inmiddels zijn teruggevloeid in de algemene reserve en er voor 2025 en 2026 nog middelen beschikbaar gesteld moeten worden. De dekking vinden we in het jaarrekeningresultaat 2022.

7.4 - Milieu en duurzaamheid

Activiteit	Drents flexteam (ondersteuning wijk- en dorpstrajecten).				
Gevolgen voor de inwoners	Betere ondersteuning inwoners bij verduurzaming.				
Middelen (klimaatgelden)	2024	2025	2026	2027	I/S
	€ 79.671	€ 79.671	PM	PM	Incidenteel
	€ -79.671	€ -79.671	PM	PM	Dekking rijksmiddelen
					Structureel

Toelichting:

Categorie 3

In 2022 is in de periode juni tot november in opdracht van de ambtskring gemeentesecretarissen onderzocht hoe gemeentelijke samenwerking in Drenthe vorm kan krijgen. Dit heeft geleid tot een plan van aanpak voor een ondersteuningsstructuur en tot het voorstel om in het eerste kwartaal van 2023 te starten met het Drentse flexteam warmtetransitie. Met het flexteam worden wijk- en dorpstrajecten ondersteund, worden bewoners geholpen met energiebesparing en wordt het ambtelijk apparaat ontzorgd en ondersteund. Voor de financiering gaan we een bijdrage aanvragen van de Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (COOKE), een SPUK-regeling met Sisa-verantwoording.

8.1 - Ruimtelijke Ordening

Activiteit	Project Vitale Vakantieparken.				
Gevolgen voor de inwoners	Vitale recreatieparken en voorzieningen en transformatie naar wonen op niet-vitale vakantieparken				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/S
	€ 253.856	€ 205.896	€ 138.804	€ 80.468	Incidenteel
	€ -253.856	€ -205.896	€ -138.804	€ -80.468	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Voor uitvoering van het programma Vitale Vakantieparken is incidenteel geld nodig in de periode 2023-2027. De gemeenteraad heeft in maart 2023 besloten over de bijdrage voor 2023 en bepaald

dat de incidentele bijdragen voor 2024 t/m 2027 integraal worden afgewogen in de Kadernota 2024. De dekking van deze incidentele bijdragen, opgeteld € 679.024, vindt plaats via een te vormen bestemmingsreserve bij de bestemming van het jaarrekeningresultaat 2022. De raad heeft tevens besloten in september van elk jaar een besluit te nemen over de opgave van het volgende kalenderjaar.

8.1 - Ruimtelijke Ordening

Activiteit	Aanpassen legesinkomsten vanwege invoering Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) en Omgevingswet.				
Gevolgen voor de inwoners	Wijziging van landelijke wetgeving heeft tot gevolg dat er minder leges in rekening kunnen worden gebracht bij aanvragen omgevingsvergunningen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/5
					Incidenteel
	€ 105.000	€ 105.000	€ 105.000	€ 105.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De wijziging van de landelijke wetgeving heeft tot gevolg dat er minder leges in rekening kunnen worden gebracht bij aanvragen omgevingsvergunningen. De Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) en de Omgevingswet worden naar verwachting op 1 januari 2024 ingevoerd. De Wkb zorgt voor verschuiving van werk en verantwoordelijkheid van de gemeente naar de markt. Dit betekent ook dat we voor dat deel van het werk geen leges in rekening mogen brengen. We verwachten een minderopbrengst van 25% tot 40% voor de eerste jaren. Dat is echter mede afhankelijk van de keuzes die nog gemaakt moeten worden met betrekking tot de legesverordening en het Omgevingsplan en van het aantal te vergunnen grote bouwprojecten in dat jaar. Daarbij verwachten we een piek in aanvragen eind 2023, zoals gebruikelijk bij grote wetswijzigingen. Die aanvragen moeten vervolgens begin 2024 worden behandeld. Om deze piek op te vangen is tijdelijk extra capaciteit nodig, om de dienstverlening op orde te houden. Hiertegenover staan de legesopbrengsten.

Vanuit het gemeentefonds draagt het Rijk bij aan de voorbereidingen die gemeenten moeten treffen voor de inwerkingtreding van de Wkb. De definitieve bedragen worden verwacht in de septembercirculaire.

8.1 - Ruimtelijke Ordening

Activiteit	Aanpassen legesinkomsten indexatie Omgevingswet.				
Gevolgen voor de inwoners	Hogere tarieven vergunningverlening				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/5
					Incidenteel
	€ -19.746	€ -19.746	€ -19.746	€ -19.746	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Op basis van het vorige speerpunt worden de legesinkomsten verminderd met € 105.000. Het restant aan legesinkomsten indexeren we met 3,1%. Dit leidt tot een verhoging van de legesinkomsten met € 19.746. Dit speerpunt is nieuw ten opzichte van de kadernota.

8.1 - Ruimtelijke Ordening

Activiteit	Beleidskader Landelijk Gebied.				
Gevolgen voor de inwoners	Een economisch vitaal en leefbaar landelijk gebied.				
Middelen (de helft wordt gedekt uit reserve 5-202-10014)	2024	2025	2026	2027	I/5
	€ 50.000	€ 50.000			Incidenteel dekking uit reserve
	€ -25.000	€ -25.000			
	€ 25.000	€ 25.000			

Toelichting:**Categorie 3**

Als onderdeel van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) stelt de provincie Drenthe in 2023 en 2024 een Drents programma Landelijk Gebied op. Daarin komt te staan wat de opgaven zijn voor natuur (inclusief stikstof) water en klimaat en welke maatregelen waargenomen moeten worden. Daarnaast werken provincies aan een nieuwe Omgevingsvisie waarin ze alle ruimtelijke opgaven gaan inpassen, waarbij water en bodem meer sturend worden.

De keuzes die het Rijk en de provincie maken zullen gevolgen hebben voor het gemeentelijk beleid. Om die vertaalslag te maken stellen we in 2024 en 2025 een beleidskader landelijk gebied De Wolden op. In dat beleidskader gaan we in op de mogelijkheden voor de verschillende ruimtelijke functies in het landelijk gebied.

De kosten bedragen naar verwachting 2 x € SO.ODO en worden voor 50% ten laste gebracht van de reserve nr. 5-202-10014: Egalisatie kosten actualisatie bestemmingsplannen.

8.1 - Ruimtelijke Ordening

Activiteit	Uitvoering deelprojecten Sportpark de Baete en omgeving Ruinen.				
Gevolgen voor de inwoners	Optimalisatie van het gezamenlijk gebruik en inrichting van het gebied.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/S
	PM	PM	PM	PM	Incidenteel
					Structureel

Toelichting:**Categorie 3**

De raad heeft de gebiedsvisie "De Baete volop in beweging" op 29 september 2022 vastgesteld. Daarnaast is een voorbereidingskrediet van € 278.000 beschikbaar gesteld voor de nader uitwerking van de gebiedsvisie tot een uitvoeringsplan en de aankoop van een perceel van het waterschap. Het waterschapsterrein is aangekocht. Er wordt gezamenlijk met de verenigingen en stichtingen hard gewerkt aan de uitwerking van de deelprojecten. Naar verwachting wordt in het voorjaar van 2024 het gehele uitvoeringsplan aangeboden aan de raad. De uitvoering van de deelprojecten zal in periode van 2024 -2027 kunnen worden gerealiseerd.

8.1 - Ruimtelijke Ordening

Activiteit	Project implementatie Omgevingswet.				
Gevolgen voor de inwoners	Versnelling en verbetering besluitvorming met betrekking tot ruimtelijke ontwikkelingen, meer ontwikkelkansen en meer maatwerk.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/S
	€ 198.000				Incidenteel
	€ -205.000				

Toelichting:**Categorie 1**

De Eerste Kamer heeft ermee ingestemd dat de Omgevingswet per 1 januari 2024 ingaat. We zetten de rijksmiddelen die we hiervoor ontvangen in voor het doel waarvoor het beschikbaar is gesteld. De geschatte kosten voor ons als gemeente worden verrekend met de geschatte bijdrage van het Rijk. De geschatte kosten bestaan uit ons aandeel in de circa 9 fte inhuur door de SWO.

8.3 - Wonen en Bouwen

Activiteit	Uitvoering woon(zorg)visie 2023-2027				
Gevolgen voor de inwoners	Duurzame en levensloopbestendige woningen. Betaalbare woningen voor starters op de woningmarkt.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/S
	€ 60.000	€ 52.000	€ 52.000	€ 52.000	Incidenteel
					Structureel

Toelichting:

Categorie 3

De uitvoering van de woon(zorg)visie *Vee/zijdig wonen in De Wolden!* vraagt in 2024 middelen voor het opzetten van een voorlichtingscampagne rondom het duurzamer en levensloopbestendig maken van de bestaande woningen en voor het invoeren van een starterspakket.

- Voorlichtingscampagne

Mogelijke onderdelen van de voorlichtingscampagne zijn het beschikbaar stellen van een renovatiepakket, een consult van een energiecoach en het ender de aandacht brengen van verschillende financiële regeling van de gemeente en andere partijen. Voorbeelden van deze regelingen zijn de energiebespaarlening, de verzilverlening en de stimuleringsregeling. Het renovatiepakket bestaat uit maatregelen met een significante impact op de energierekening of de levensloopbestendigheid. De financiële consequenties van de voorlichtingscampagne zijn afhankelijk van de definitieve inrichting.

- Starterspakket

De gemeente wil het voor starters makkelijker maken om een woning in De Wolden te kopen. In de woon(zorg)visie is daarom de ontwikkeling van een uitgebreid starterspakket opgenomen. Mogelijke onderdelen hiervan zijn een starterslening, Koopgarant, duokoop, antispeculatiebeding en zelfbewoningsplicht, opkoopbescherming, bestemmingscategorie sociale koop of middenhuur, kooplater-woning, voorrang voor eigen inwoners en duowonen. Naar verwachting zijn de meeste maatregelen kostenneutraal, een enkele maatregel brengt kosten met zich mee. De starterslening vraagt waarschijnlijk om een investering. Aan het einde van 2023 wordt de uitwerking van het starterspakket aan de raad voorgelegd, indien nodig met een beslispunt voor de benodigde investering.

Aangezien de beide pakketten nog geen definitieve samenstelling kennen, is in de begroting een totaalbedrag voor beide opgenomen waar zowel de voorlichtingscampagne als het starterspakket mee worden gefinancierd. In de kadernota waren eerst twee afzonderlijke speerpunten opgenomen die we in deze begroting hebben samengevoegd.

8.3 - Wonen en Bouwen

Activiteit	Toepassen 'Ja, tenzij' principe op gebied van de leefomgeving.				
Gevolgen voor de inwoners	Meer maatwerk in de dienstverlening met betrekking tot de leefomgeving.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/S
	€ 95.000	€ 95.000			Incidenteel
					Structureel

Toelichting:

Categorie 3

We zien steeds meer de behoefte aan maatwerk dienstverlening op het gebied van de fysieke leefomgeving. Dit komt tot uiting in het 'ja, tenzij' principe dat we hanteren conform het collegeprogramma en de visie Dienstverlening. We voorzien geen afname in aantal initiatieven, juist met de Omgevingswet zien we eerder een toename ontstaan. Met daarbij een toename in de ondersteunende administratieve taken. Wat de personele gevolgen zijn van de invoering van de Omgevingswet en de Wkb is nu nog niet duidelijk. De verwachting is dat de invoering van de Wkb leidt tot minder personele inzet, wat weer ruimte geeft voor de 'ja, tenzij' aanvragen. Echter de vrijkomende capaciteit moet wel passen bij de competenties die nodig zijn voor de Omgevingswet (meer adviseren en meer maatwerk).

We willen ook in 2024 voorzien in de behoefte aan maatwerkdienstverlening die er al enkele jaren is in De Wolden. We voeren in 2025 een impactanalyse uit die ons meer inzicht kan geven in de totaal benodigde personeelscapaciteit vanwege de invoering van de Omgevingswet en de Wkb. De resultaten daarvan nemen we mee in de Kadernota 2026-2029. Om goed in te kunnen spelen op het 'ja, tenzij' principe is voor 2024 en 2025 € 95.000 nodig. Dit is incidenteel budget ter overbrugging naar een nieuw intern evenwicht.

Beleidsdocumenten

Wonen

- Veelzijdig wonen in De Wolden!, vastgesteld op 30 maart 2023.

Milieu & Duurzaamheid

- Actieplan Klimaat & energie 2021-2024 vastgesteld op 29 oktober 2020.
- Beleidsnotitie Alternatieve Energiebronnen, vastgesteld 29 september 2016.
- Nota Bodembeheer, vastgesteld op 27 mei 2021.
- Geurgebiedvisie, vastgesteld op 10 juni 2010.
- Oplegger RES 1.0 regio Drenthe, vastgesteld op 24 juni 2021.
- RES 1.0 regio Drenthe, vastgesteld op 24 juni 2021.

Ruimtelijke Ontwikkeling

- Nota Grondbeleid gemeente De Wolden 2019-2022.
- Welstandsnota 2013, vastgesteld op 13 december 2012.
- (facet)Bestemmingsplannen en beheersverordeningen.
- Landschappelijk Ontwikkelings Kader, vastgesteld op 29 november 2012 (aangevuld met deel 4 Wind- en zonne-energie in oktober 2017).
- Ambitiedocument Omgevingswet De Wolden, vastgesteld op 25 januari 2018.

Exploitatie

Product (Bedragen x 1.000)	Realisatie		Begroting		Meerjarenbegroting		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Lasten							
740 Milieubeheer	274	913	551	549	467	448	
810 Ruimtelijke ordening	756	1.433	1.524	1.507	1.497	1.497	
830 Wonen en bouwen	1.203	1.216	1.542	1.498	1.305	1.214	
Totaal lasten	2.233	3.563	3.617	3.554	3.270	3.159	
Baten							
740 Milieubeheer	-3	10	90	90	10	10	
810 Ruimtelijke ordening	185	545	105	105	105	105	
830 Wonen en bouwen	1.071	642	869	664	664	664	
Totaal Baten	1.253	1.197	1.063	858	778	778	
Saldi							
740 Milieubeheer	277	903	461	459	457	438	
810 Ruimtelijke ordening	571	889	1.419	1.402	1.392	1.392	
830 Wonen en bouwen	132	574	674	835	642	551	
Totaal saldi	980	2.366	2.554	2.696	2.492	2.381	

Toelichting lasten:

7.4 - Milieubeheer

De daling in de lasten in 2024 van € 362.000 ten opzichte van 2023 wordt veroorzaakt doordat er in 2023 incidenteel budget is ingezet voor de uitvoering van de speerpunten kleinschalige windmolens, communicatie duurzaamheid, Dorps Energie Strategieën en voortzetting subsidieregeling LED (totaal € 240.000). Daarbij was er in 2023 incidenteel extra budget beschikbaar vanwege overheveling budgetten voor woon/energiecoaches en uitvoering actieplan Klimaat & Energie (totaal €141.000).

Daartegenover staat dat we in de begroting 2024 incidenteel budget hebben opgenomen voor het speerpunt Drents flexteam (€ 80.000). Ook is er in 2024 € 61.000 minder uren toegerekend aan milieu-energiebeheer.

8.1 - Ruimtelijke ordening

De stijging van de lasten in 2024 bedroeg € 91.000. Deze wordt grotendeels veroorzaakt doordat er in 2023 incidenteel budget is ingezet voor de uitvoering van de speerpunten implementatie Omgevingswet, Omgevingsplan en Vitale vakantieparken (totaal € 675.000).

Daartegenover staat dat we in de begroting 2024 incidenteel budget hebben opgenomen voor de speerpunten beleidskader landelijk gebied en Vitale Vakantieparken (totaal € 304.000). Ook is er in 2024 € 241.000 meer uren toegerekend aan ruimtelijke ordening. Het restant betreft de optelsom van een aantal kleinere mutaties.

8.3 - Wonen en bouwen

De stijging van de lasten in 2024 a€ 431.000 ten opzichte van 2023 wordt grotendeels veroorzaakt doordat de baten omgevingsvergunning in 2024 € 105.000 zijn afgenomen. Ook is er in 2024 € 257.000 meer uren toegerekend aan ruimtelijke ordening. Dit betreft onder meer de vertaling van de in de begroting opgenomen speerpunten. Het restant betreft de optelsom van overige kleinere mutaties.

Toelichting baten:

7.4 Milieubeheer

De hogere baten a € 80.000 wordt veroorzaakt doordat we in 2024 incidenteel rijksmiddelen krijgen voor de uitvoering van het speerpunt Drents flexteam.

8.1 - Ruimtelijke ordening

In 2023 hebben we 2 incidentele baten ontvangen voor de implementatie van de Omgevingswet (€ 229.500) en de opstelling van het Omgevingsplan (€ 210.500). Daardoor dalen de baten in 2024 ten opzichte van 2023 met € 440.000.

8.3 - Wonen en bouwen

De hogere baten in 2024 komt grotendeels vanwege het feit dat er in 2023 onterecht een inkomst is geraamd. Oat is met de Bestuursrapportage 2023 hersteld.

Investerings

In deze begroting zijn voor dit programma geen investeringen opgenomen.

04 Samen vooruit

Het programma Samen vooruit bestaat uit de beleidsonderwerpen economische zaken, /landbouw, recreatie en toerisme, cultuurhistorie, groen en spelen.

Programmahouder: Gerrie Hempen-Prent

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden

Economische zaken

De Wolden is een plattelandsgemeente, gunstig gelegen in de economische groeiregio Zwolle. De gemeente bruist als het gaat om ondernemerschap, wat tot uiting komt in het hoge aantal inschrijvingen in de Kamer van Koophandel (3.601 op 24.602 inwoners*). De meeste bedrijven hiervan zitten in de sectoren landbouw en handel. Opvallend is het hoge aantal ZZP-ers in De Wolden.

Als gekeken wordt naar aantal banen zijn de grootste sectoren**:

- Zakelijke dienstverlening (25,0%)
- Landbouw (12,9%)
- Collectieve dienstverlening (25,8%)
- Handel (19,8 %)
- Industrie (13,4%)
- Overige dienstverlening (3,1%)

* tweede kwartaal 2023, Bron: Waarstaatjegemeente.nl

** Bron: Lisa 2022

Economisch Actieplan De Wolden 2023-2027

Met het vaststellen van het Economisch Actieplan (EAP) in januari 2023 zetten we de komende jaren in op vijf strategische pijlers: ondernemersgerichte dienstverlening, ruimte voor ondernemen, sterk & innovatief bedrijfsleven, duurzaam ondernemen en sterk netwerk. Belangrijke actiepunten uit het EAP zijn o.a. transitiefonds toekomstgerichte landbouw, pilot toekomstbestendige bedrijventerreinen, bedrijventerreinvisie, gebiedsontwikkeling Ruinen, versterken ondernemersplatform en aanspreekpunt agrarische sector.

Bedrijventerreinen

We willen ondernemers de mogelijkheid bieden om in De Wolden te starten, te wonen en te werken op dezelfde plek. Er blijkt veel vraag naar nieuwe vestigingen op de bedrijventerreinen bij de kern-dorpen. We investeren daarom in de revitalisering en het daarmee toekomstbestendig maken en houden van de bedrijventerreinen. Op Hoge Akkers zijn we gestart met Pilot Toekomstbestendige bedrijventerreinen, waarin we toewerken naar een toekomstbestendig Hoge Akkers.

Indien nodig, bij aantoonbare behoefte, verkennen we daarnaast de mogelijkheid om bestaande bedrijventerreinen uit te breiden:

- Het bestemmingsplan voor uitbreiding van Hoge Akkers in Ruinerwold is sinds dit jaar onherroepelijk en hier is gestart met het bouwrijp maken.
- In Ruinen zijn we voor de uitbreiding van het bedrijventerrein Voor de Blanken bezig met de bestemmingsplanprocedure.
- In Zuidwolde en Koekange zijn we bezig met de voorfase van een behoefteonderzoek.

In 2023 gaan we starten met het opstellen van een bedrijventerreinvisie waarin wij nader in gaan op de bedrijventerreinen in De Wolden.

Programmeringsafspraken bedrijventerreinen Zuidwest-Drenthe

De provincie heeft in 2022 een behoefteraming bedrijventerreinen uitgevoerd, voor een evenwichtige ontwikkeling van bedrijventerreinen in Drenthe. Binnen de regio Zuidwest-Drenthe worden met de gemeente Meppel, de gemeente Westerveld en de provincie Drenthe programmeringsafspraken gemaakt hoe om te gaan met toekomstige bedrijventerreinontwikkelingen tot 2030.

Landbouw

De agrarische sector is als grootste grondgebruiker voor De Wolden zowel economisch als ruimtelijk/landschappelijk belangrijk. Het CBS telde in 2021 363 agrarische bedrijven in De Wolden. Dat zijn grotendeels grondgebonden familiebedrijven, 20% akkerbouw en de rest veehouderij.

Om te kunnen voldoen aan de eisen op het gebied van natuur (stikstof), water en klimaat is een transitie van de landbouw onvermijdelijk. Veel bedrijven maken daar al werk van. Als gemeente kunnen we een belangrijke rol spelen in het ondersteunen van innovatie en toekomstbestendige bedrijfsontwikkeling.

Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)

Zoals in programma Wonen en Duurzaam al omschreven, zal het NPLG grote gevolgen hebben voor het landelijk gebied in Zuidwest-Drenthe. Om de natuurdoelen in Natura2000-gebieden te kunnen halen moet de stikstofuitstoot, ook bij de landbouw, verminderen. Daarnaast moet de waterkwaliteit verbeteren en de uitstoot van broeikasgassen omlaag.

De provincie Drenthe stelt een DPLG (Drents Programma Landelijk Gebied) op en gaat voor Zuidwest-Drenthe een gebiedsgerichte aanpak uitrollen. Deze ontwikkeling heeft gevolgen voor de toekomst van (Woldense) agrarische bedrijven.

Aanpak piekbelasters

Om op korte termijn stikstofruimte te krijgen is het kabinet gestart met de aanpak piekbelasters. Agrarische en industriële bedrijven met een hoge stikstofuitstoot op natuurgebieden kunnen deelnemen aan een uitkoopregeling, of aan regelingen voor innovatie, omschakeling en verplaatsing. De stikstofruimte die hiermee vrijkomt is beschikbaar voor het legaliseren van PAS-melders en de vergunning van bijvoorbeeld woningbouwprojecten.

Transitiefonds Toekomstgerichte Landbouw

In 2022 is het transitiefonds Toekomstgerichte Landbouw ingesteld door de gemeenteraad. Er is een subsidieregeling ontwikkeld en in 2023 wordt deze twee keer opengesteld. Eind 2023 is er een evaluatie en rapportage over dit eerste jaar.

Reestdal

Het Reestdal-gebied is aangemerkt als 'Important Bird Area' als gevolg van de grote populatie ooievaars in het gebied. In het collegeprogramma staat dat we willen weten wat de mogelijke invloed is van deze vogels en andere dieren op de biodiversiteit in het gebied. Daarom willen we hier een gezamenlijk onderzoek voor instellen samen met ander andere natuur- en landbouworganisaties.

In 2022 heeft de vogelgriep hard toegeslagen bij de ooievaars. We beginnen daarom met verkennende gesprekken met diverse organisaties, waaronder provincie Drenthe, Landschapsbeheer Drenthe (weidevogelwerkgroep), wildbeheereenheden en onze buurgemeenten Meppel, Hardenberg en Staphorst. Die gesprekken leiden tot een nadere probleemdefinitie, inkadering van de onderzoeksvraag en inzicht in de kosten. Daarna kan besloten worden of een onderzoek op dit moment wenselijk en haalbaar is.

Toerisme en recreatie

De Wolden is een toeristische gemeente. Het Dwingelderveld, Reestdal, Boswachterij Ruinen en de typisch Drentse dorpen zijn belangrijke toeristische trekpleisters. De regionale ligging van De Wolden maakt de gemeente tot een aantrekkelijke plaats om te verblijven. We stimuleren het toerisme en de recreatie ter versterking van de lokale economie, werkgelegenheid en het voorzieningenniveau. We bieden ruimte voor innovatie aan ondernemers die inspelen op actuele trends en ontwikkelingen.

Gebiedsontwikkeling Ruinen/Benderse

Het aantrekken van toeristen levert een positieve bijdrage aan de economie van De Wolden, maar er zijn ook negatieve effecten zoals toenemende drukte en soms (verkeers)overlast. Met name het gebied tussen het Dwingelderveld en Ruinen vraagt extra aandacht voor een goede balans tussen toerisme en leefbaarheid.

Begin 2023 is er in samenwerking met de provincie, gemeente Westerveld, gemeente De Wolden, Natuurmonumenten en Europarcs een maatregelenpakket vastgesteld. Met de uitvoering van dit maatregelenpakket wordt een betere recreatieve ontsluiting beoogd.

Cultuurhistorie

Het cultureel erfgoed in de gemeente is rijk en divers. Het omvat het gebouwde erfgoed, archeologie en immaterieel erfgoed. Maar ook het historisch cultuurlandschap van de veenontginningen, het esdorpenlandschap en de jonge ontginningen en ruilverkavelingen.

Vanuit cultuurhistorie zijn er verbindingen met andere programma's. Binnen de culturele agenda van De Wolden bestaat een pijler 'het verhaal van De Wolden'. De combinatie tussen cultuur en erfgoed is zeer kansrijk en we zien een toename van initiatieven met een erfgoedcomponent. Binnen de pijler zetten we ons in voor het versterken van het aandeel van cultuurhistorie in initiatieven vanuit de culturele sector. Binnen het ruimtelijk domein dienen cultuurhistorische waarden als inspiratiebron voor nieuwe ontwikkelingen en zijn in sommige gevallen zelfs leidend.

Groen

Eikenprocessierups

Binnen de bebouwde kom beheersen we de eikenprocessierups curatief binnen de zogenoemde hotspots. In 2023 zijn een aantal pilotgebieden aangewezen waar ervaring wordt opgedaan met een andere vorm van bestrijden of beheersen. De uitkomsten worden meegenomen in de evaluatie in 2023. Deze evaluatie kan tot bijstelling van het beleid leiden.

Gezonde leefomgeving

Klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen wordt waarschijnlijk opgenomen in het bouwbesluit (**Bbl**) of andere regelgeving. Een van die doelen is een gezonde fysieke leefomgeving. Meer groen in bebouwd gebied gaat problemen door klimaatveranderingen tegen, zoals overlast van water en hitte. Een groene omgeving helpt bij het behoud en herstel van biodiversiteit. Deze ontwikkeling gaat invloed hebben op de manier van inrichting en het beheer van de openbare buitenruimte.

Nota kapitaalgoederen

We zijn bezig met het opstellen van de nota kapitaalgoederen. Met deze nota voldoen we aan de provinciale verplichting vanuit de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten). Met de NKG is aantoonbaarheid en herleidbaarheid van beleid, kosten en effectiviteit geborgd en kan met toekomstige beheerstrategieën een relatie worden gelegd met gemeentelijke doelen.

Spelen

Uit de evaluatie van het speelruimtebeleid in 2020 is gebleken dat veel speeltoestellen zijn verouderd en vervangen moeten worden. Om de veiligheid van de speelvoorzieningen te waarborgen geven we invulling aan de vervanging van speeltoestellen, door de verenigingen, stichtingen en scholen actief te benaderen en, waar nodig, ondersteuning te bieden. Hiervoor is jaarlijks een krediet beschikbaar van € 67.500 die ingezet kan worden als cofinanciering bij de vervanging van speeltoestellen.

Gevolgen invoering Omgevingswet op programma Samen Vooruit

Per 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. In het kader van de Omgevingswet zal er nieuw beleid door de gemeente moeten worden vastgesteld. Voor dit programma zijn dat onder andere het regelen van beschermingszone rondom cultuur-historische gebouwen, rijksmonumenten en waardevolle bomen. Dit zal worden opgenomen in het Omgevingsplan.

Beleidsdoelen

Economische zaken

- Stimuleren van bedrijvigheid.
- Bijdragen aan het aantrekkelijk houden van het winkelgebied.
- Bijdragen aan het verbeteren van het ondernemers- en vestigingsklimaat.
- Onderhouden van een goede relatie met het bedrijfsleven.
- Streven naar een ondernemersgerichte dienstverlening.
- Bevorderen van de overgang naar een toekomstgerichte landbouwsector.

Toerisme en recreatie

- Stimuleren van toerisme en recreatie in De Wolden. Om het ambitieniveau te duiden, streven we samen met de sector, naar groei van de bestedingen boven het Drents gemiddelde.
- Bijdragen aan het leefklimaat voor onze inwoners door de aanleg van recreatievoorzieningen te stimuleren/realiseren. Dit draagt indirect bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven.
- Belevingswaarde van cultuurhistorie vergroten onder ander door het 'beleefbaarder' en toegankelijker te maken van cultuurhistorie en erfgoed.

Cultuurhistorie

- Onze cultuurhistorische waarden behouden en benutten.
- Cultuurhistorie als stimulans gebruiken voor het toeristisch-recreatief beleid.
- Cultuurhistorie als onderlegger en drager voor ruimtelijke kwaliteit bij gebiedsontwikkeling en maken omgevingsplan.
- Het verhogen van de publieke kennis en verhogen van laagdrempelige verspreiding van kennis van en over cultureel erfgoed richting inwoners, bezoekers/toeristen en (potentiele) bedrijven.
- Het verhogen van de betrokkenheid en verbinding door actieve promotie, evenementen, voorlichting, educatie van passieve en actieve betrokkenheid van inwoners en bedrijven in cultureel erfgoed.

Groen

- De openbare ruimte onderhouden op het vastgestelde kwaliteitsniveau.
- Werken aan een klimaatbestendige inrichting van de openbare ruimte.
- Een veilige, aantrekkelijke en gezonde leefomgeving behouden.
- Bermen ecologisch beheren daar waar het meest kansrijk is. Als gevolg hiervan op natuurlijke wijze beheersing van de eikenprocessierups.

Spelen

- De speeltuinverenigingen en scholen ondersteuning bieden bij het beheer en onderhoud van de speelvoorzieningen.
- Scholen ondersteunen bij het ontwikkelen van plannen voor het project 'Schoolpleinen Revolutie Drenthe'.

Informatie verbonden partijen

Bij de realisatie van de bovenstaande beleidsdoelen zijn de volgende verbonden partijen betrokken:
- Recreatieschap Drenthe te Dwingeloo - taakveld 05.70.

Beleidsindicatoren

We zijn als gemeente verplicht om een set met beleidsindicatoren op te nemen in de begroting. Hieronder vindt u de meest recente cijfers die op dit programma van toepassing zijn. De gegevens zijn gepubliceerd op www.waarstaatiegemeente.nl

04 Samen vooruit					
Beleidsindicator	Eenheid	Jaar	De Wolden	Nederland	Bron
Banen	per 1.000 inwoners van 15-64 jaar	2022	632	1825,4	CBS Bevolkingsstatistiek / LISA - bewerking ABF Research
Vestigingen (van bedrijven)	per 1.000 inw. 15 t/m 64 jaar	2022	218,4	174,1	LISA
Netto arbeidsparticipatie	%	2022	11,8	72,2	CBS - Arbeidsdeelname
Funciemenging	%	2022	47	53,8	CBS BAG/LISA -bewerking ABF Research

Speerpunten

3.1 - Economische ontwikkeling

Activiteit	Prestatieovereenkomst Concours Hippique De Wolden.				
Gevolgen voor de inwoners	Mogelijk maken van een laagdrempelig topsportevenement.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers)	2024	2025	2026	2027	I/5
	€ 12.500	€ 12.500	€ 12.500	€ 12.500	Incidenteel
					Structureel

Toelichting:

Categorie 3

De huidige prestatieovereenkomst tussen de gemeente en de organisatie van CH De Wolden loopt in 2023 af. In 2023 komen we gezamenlijk met CH De Wolden tot een nieuwe prestatieovereenkomst voor de periode 2024 tot en met 2027. Uit de jaarlijkse rapportage maatschappelijke en financiële impact blijkt dat de spin-off van het evenement het veelvoudige is van het bedrag dat we als gemeente beschikbaar stellen.

5.7 - Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Activiteit	Op peil houden onderhoudsbudgetten 'openbaar groen en speeltuinen' door prijsstijgingen en indexeringen.				
Gevolgen voor de inwoners	Veilige en toegankelijke leefomgeving.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers)	2024	2025	2026	2027	I/5
					Incidenteel
	€ 110.547	€ 110.547	€ 110.547	€ 110.547	Structureel

Toelichting:

Categorie 2

Om het onderhoud, volgens het afgesproken kwaliteitsniveau te kunnen (blijven) uitvoeren, is het noodzakelijk dat de beschikbare budgetten op peil blijven. Er is rekening gehouden met een prijsindex van 8,9% x € 1.242.100 (budgetten beheersprogramma groen€ 1.089.330, uitvoeringsprogramma slotenonderhoud € 131.949 en budget speelruimtebeheersplan € 20.821).

8.3 - Wonen en bouwen (plattelandontwikkeling)

Activiteit	Leader West-Drenthe 2023-2027.				
Gevolgen voor de inwoners	Verbeteren van de leefbaarheid en economie van het platteland door het subsidiëren van bottom-up initiatieven van inwoners en ondernemers.				
Middelen beschikbaar in reserve 5-202-10008	2024	2025	2026	2027	I/5
	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	Incidenteel
	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000	- € 20.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

De provincie Drenthe heeft samen met 6 gemeenten in West-Drenthe (Noordenveld, Meppel, Westerveld, Midden-Drenthe, Hogeveen en De Wolden) het initiatief genomen om een Leader subsidieregeling te ontwikkelen. Samen met stakeholders uit het gebied is een Lokale Ontwikkelstrategie (LOS) opgesteld. Projecten die in de strategie passen komen voor subsidie in aanmerking. De regeling gaat al in 2023 van start. De Wolden draagt 5 jaar lang € 20.000 per jaar bij, € 100.000 in totaal. Dit bedrag is beschikbaar in de reserve Co-financiering Leader/ILG/POP (nr: 5-202-10008).

Overige aanpassingen

In de onderstaande tabel staan de nieuwe beleidsmatige aanpassingen voor de begroting met een omvang van kleiner dan € 10.000. Ook de overige niet beleidsmatige aanpassingen zijn in deze tabel verwerkt.

Taakveld	2024	2025	2026	2027
Lasten				
3.1 - Economische ontwikkeling - ondernersplatform	€ 5.000	€	€	€
3.1 - Economische ontwikkeling - Ophoging Transitiefonds Toekomstgerichte landbouw	€ -250.000	€	€	€
5.7 - Openbaar groen en (openlucht) recreatie - bijdrage Recreatieschap	€ 7.457	€ 7.457	€ 7.457	€ 7.457
5.7 - Openbaar groen en (openlucht) recreatie - gedragscode flora en fauna	€	€	€	€ -7.000
Totaal lasten	C-237.543	C 7.457	C 7.457	C 457
aten				
5.5 - Cultureel erfgoed - bijdrage NH kerk Ruinen	€ 7.830	€ 7.830	€ 7.830	€ 7.830
Totaal baten	C 7.830	C 7.830	C 7.830	C 7.830
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)	C-245.373	C - 373	C - 373	C - 7.373

Toelichting lasten:**3.1 Versterken Ondernemersplatform De Wolden**

De komende jaren wil het Ondernemersplatform zich verder versterken door het organiseren van extra bijeenkomsten voor alle ondernemers van De Wolden. Hiervoor gebruiken we in 2024 incidenteel € 5.000. Voor 2025 en verder is onze bijdrage nog pm. Na de evaluatie in 2024 kunnen we, via de Kadernota 2025, de structurele gemeentelijke bijdrage bepalen.

3.1 Ophoging Transitiefonds Toekomstgerichte landbouw

De ophoging van dit fonds bedraagt € 250.000. Deze vindt niet plaats via de exploitatie 2024, maar wordt gedekt uit het rekeningresultaat 2022.

5.7 Hogere bijdrage Recreatieschap Drenthe

Op basis van de begroting 2024 van het Recreatieschap Drenthe houden we rekening met een stijging van de bijdrage aan het Recreatieschap met € 7.457 (betreft de bijdrage in de exploitatie en het Fonds Recreatie en Toerisme).

5.7 Openbaar groen, gedragscode Flora en Fauna

In 2026 moet de gedragscode geactualiseerd worden. Hiervoor hebben we al budget opgenomen in onze meerjarenbegroting. In 2027 hebben we het budget van € 7.000 niet nodig. Deze aanpassing is nieuw ten opzichte van de Kadernota.

Toelichting baten:**5.5 - Subsidie voor de toren NH Kerk te Ruinen**

In 2022 hebben wij een subsidieaanvraag ingediend bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. We ontvangen jaarlijks € 7.830.

Beleidsdocumenten

Economische zaken

- Economisch Actieplan De Wolden 2023-2027, vastgesteld 26 januari 2023.
- Evenementenbeleid, vastgesteld d.d. 12 januari 2021.
- Standolaatsenbeleid, vastgesteld d.d. 24 september 2019.
- Inkoo- en aanbestedingsbeleid, vastgesteld d.d. 14 januari 2020.

Cultuurhistorie

- Een cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente De Wolden, vastgesteld 13 maart 2014.
- Archeologisch erfgoed in de gemeente De Wolden, vastgesteld 26 januari 2012.
- Karakteristieke oanden in welstandsvrij gebied, vastgesteld juni 2021.

Groen

- Kwaliteitsvisie openbare ruimte 2012.
- Waardevolle bomenlijst 2018.
- Beleidsnota ecologisch bermbeheer.

Spelen

- Evaluatie speelruimtebeleid 2020.

Exploitatie

Product (Bedragen x 1000)	Realisatie		Begroting		Meerjarenbegroting		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Lasten							
310 Economische ontwikkeling	374	525	320	308	307	307	
330 Bedrijvenloket en bedrijfsregeling	85	84	38	37	37	37	
550 Cultureel erfgoed	63	60	65	64	64	64	
570 Openbaar groen en (openlucht) recr.	2.414	2.528	2.890	2.858	2.865	2.868	
830 Wonen en bouwen	47	50	70	70	70	70	
Totaal lasten	2.983	3.248	3.383	3.338	3.344	3.347	
Baten							
310 Economische ontwikkeling							
330 Bedrijvenloket en bedrijfsregeling							
550 Cultureel erfgoed	4		8	8	8	8	
570 Openbaar groen en (openlucht) recr.	11	5	5	5	5	5	
830 Wonen en bouwen							
Totaal Baten	16	5	13	13	13	13	
Saldi							
310 Economische ontwikkeling	373	525	320	308	307	307	
330 Bedrijvenloket en bedrijfsregeling	85	84	38	37	37	37	
550 Cultureel erfgoed	58	60	57	56	56	56	
570 Openbaar groen en (openlucht) recr.	2.403	2.523	2.885	2.853	2.860	2.863	
830 Wonen en bouwen	47	50	70	70	70	70	
Totaal saldi	2.967	3.242	3.370	3.325	3.330	3.334	

Toelichting lasten:**310 Economische ontwikkeling**

In 2024 zijn de lasten € 205.000 lager dan in 2023. Dit is voornamelijk door:

- Het budget Human Capital Agenda van Regio Zwolle (€ 43.200) maakt vanaf 2024 geen onderdeel meer uit van dit programma. Dit budget is verplaatst naar programma 02 Krachtig De Wolden.
- In 2023 waren er drie incidentele budgetten beschikbaar die er in 2024 niet meer zijn. Dit betreft uitvoeringsbudget voor toekomstige bedrijventerreinen (€ 20.000), opstellen bedrijventerreinenvisie (€ 25.000) en middelen coronaherstelplan (€ 25.000).
- De urentoerekening van de SWO valt in 2024 € 89.000 lager uit ten opzichte van 2023.

330 Bedrijvenloket en bedrijfsregeling

De lagere kosten in 2024 zijn een gevolg van een lagere toerekening van de SWO € 46.000.

570 Openbaar groen

In 2024 en volgende jaren zijn de budgetten circa € 362.000 hoger. Dit is een grotendeels het gevolg van de indexatie van de budgetten voor onderhoud van 'openbaar groen en speeltuinen' van € 110.000 (zie het speerpunt) en de hogere toerekening vanuit de SWO ter hoogte € 257.000.

Toelichting baten:

N.v.t.

Investerings

De investeringsplanning is geactualiseerd, in die zin dat het tempo en de omvang van de geplande investeringen is aangepast aan de laatste inzichten (o.a. opschuiving i.v.m. capaciteitsproblemen, wettelijke belemmeringen, subsidietoezeggingen, etc.).

Voorgenomen nieuwe investeringen programmabegroting 2024-2027

Omschrijving	Jaar	Investeringsbedrag	
Vervangen speelvoorzieningen (dateert uit begroting 2021)	2024	€ 67.500	
Vervanging speelvoorzieningen (dateert uit begroting 2021)	2025	€ 67.500	
Vervanging speelvoorzieningen (dateert uit begroting 2021)	2026	€ 67.500	
Vervanging speelvoorzieningen (dateert uit begroting 2021)	2027	€ 67.500	

05 Solide basis voor De Wolden

Het programma *Solide basis voor De Wolden* bestaat uit de beleidsonderwerpen *afval, financiële zelfredzaamheid en grondbeleid*.

Programmahouder: Rudi Hooch Antink

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden

Afval

De gemeente De Wolden wil naar maximaal 100 kilogram restafval per inwoner per jaar. Landelijk was dit in 2020 al het doel. Daarnaast wil De Wolden naar een afvalscheiding van 80% (landelijk is dit 75%). De maatregelen om deze doelen te bereiken staan in het Grondstoffenplan 2020-2025.

Kwaliteit grondstoffen

De focus bij afvalinzameling verschuift van het verminderen van (ongescheiden) restafval naar het verbeteren van de kwaliteit van grondstoffen. Nu er minder ongescheiden restafval is, is de hoeveelheid grondstoffen namelijk toegenomen. Er zijn echter ook meer stoorstoffen (vervuiling) in het afval en verontreinigde vrachten worden geheel of gedeeltelijk afgekeurd. Dit is niet goed voor het milieu, want de afgekeurde grondstoffen worden, net als restafval, verbrand. Afvalverwerking wordt daardoor ook duurder. Er zijn minder opbrengsten en meer kosten.

Inzameling oud papier en karton

Op bijeenkomsten met vrijwilligersorganisaties zijn in 2023 veel voorstellen gedaan voor alternatieve activiteiten om de (vergoeding uit de) inzameling van oud papier en karton te vervangen. Na terugkoppeling van de beoordeling op uitvoerbaarheid en vaststelling van de hoogte en wijze van dekking van de vergoeding wordt in 2024 een start gemaakt met de implementatie van de uitvoering.

Vervanging containerpark

In 2024 worden volgens planning de laatste ondergrondse verzamelcontainers voor glas vervangen.

Financiële zelfredzaamheid

We willen dat onze inwoners zich zoveel mogelijk zelf financieel kunnen redden. Hierbij leveren we maatwerk. We bieden inkomensondersteuning aan met behulp van minimaregelingen. Ook helpen we actief om te kijken waar we problematische financiële situaties van inwoners kunnen verbeteren. Oat doen we bijvoorbeeld met de aanpak vroegsignalering en de VoorzieningenWijzer.

Energiearmoede inwoners

In 2024 gaan we inwoners opnieuw informeren wat er allemaal mogelijk is om de hoge energierekening te verzachten. We gaan bijvoorbeeld actief de VoorzieningenWijzer bij onze inwoners onder de aandacht brengen. We hebben in 2022 en 2023 de energietoeslag uitgekeerd. Voor 2024 is nog onbekend of het (demissionaire) kabinet opnieuw geld beschikbaar stelt voor de energietoeslag.

Energiearmoede maatschappelijke organisaties

In februari 2023 heeft de gemeenteraad een noodfonds ingesteld voor dorpshuizen en verenigingen die acuut problemen hebben door de gestegen energielasten. Daarnaast is € 1,5 miljoen beschikbaar om te investeren in duurzaamheid bij buitensportaccommodaties in gemeentelijk eigendom. Het college stelt hier eind 2023 een plan van aanpak voor vast. Ook is de subsidie-regeling voor LED-verlichting van buitensportvelden verlengd voor 2023 en 2024.

Aanvullend komt een nieuwe Vastgoednota 2024-2028. Ook in deze nota is aandacht voor verduurzaming en minder energiekosten.

Schuldhelpverlening

Inrichten laagdrempelige toegang

We richten een centrale toegang in bij het Informatiepunt Geldzaken. We willen het voor de inwoner zo gemakkelijk mogelijk maken om op de juiste plek hulp te vragen, zodat we financiële problemen zo vroeg mogelijk kunnen aanpakken.

Vroegsignalering

Vroegsignalering (zo vroeg mogelijk op problemen inspelen) is een vast onderdeel van onze dienstverlening. Daarvoor werken we samen met zogenoemde signaalpartners. We gaan het aantal signaalpartners uitbreiden om nog beter zicht te krijgen op financiële problemen bij onze inwoners.

Preventie

Om problematische schulden bij inwoners te voorkomen, werkt de gemeente binnen het netwerk van armoedebestrijding samen aan preventie. Daarbij maken we actief gebruik van bijvoorbeeld Geldfit en de VoorzieningenWijzer.

Lokale samenwerking

De gemeente koestert de lokale samenwerking en wil hierin blijven investeren. Samen bieden we een passend vangnet voor inwoners met geldzorgen.

Nazorg

We willen terugkeer binnen de schuldhelpverlening voorkomen. Dit doen we door nazorg te plegen. Als het nodig is wordt hierbij gebruik gemaakt van budgetbeheer of begeleiding door een gespecialiseerde vrijwilliger.

Grondbeleid

Er gebeurt momenteel veel in het fysieke domein. Grondbeleid van de gemeentelijke overheden is volop in beweging. De afgelopen periode zien we dat gemeenten nadrukkelijk weer grondposities in willen of gaan nemen. Dit met het oog op het woningtekort, gemeentelijke invloed op de ruimtelijke ontwikkelingen en potentiële verdienmogelijkheden. Ook voor De Wolden gelden deze dilemma's. Het huidige grondbeleid heeft maatwerk als insteek. Welk grondbeleid de gemeente wil voeren, is mede afhankelijk van de voorgenomen bouwproductie van woningen en bedrijventerreinen in de structuurvisie en het woonplan. Kernvragen hierbij zijn:

- Komt de ontwikkeling ook tot stand zonder ingrijpen van de gemeente?
- Voldoet het woningaanbod (nieuwbouw) van corporaties en particulieren (ontwikkelaars) aan het volkshuisvestingsbeleid?
- Is de gemeente bereid de risico's van een eventuele actieve opstelling te dragen?

In de Omgevingswet wordt alle voor het grondbeleid relevante wetgeving gebundeld. De nota grondbeleid, die in 2023 wordt herzien, wordt voor zover noodzakelijk hierop aangepast.

Beleidsdoelen

Afval

- De mogelijkheden van afval als grondstof zo goed mogelijk benutten.
- Bijdragen aan de totstandkoming van een circulaire economie.
- Maximaal 100 kilogram restafval per inwoner per jaar inzamelen.
- Tenminste 80% van het huishoudelijk afval gescheiden inzamelen.
- Toepassen van technieken waarbij afval zoveel mogelijk wordt hergebruikt dan wel een nuttige toepassing krijgt.

Financiële zelfredzaamheid

- Inwoners met een laag inkomen helpen met energiebesparende maatregelen.

Grondbeleid

- Vaststelling Nota Grondbeleid 2023-2026 ter ondersteuning van het Woonplan.

Informatie verbonden partijen

N.v.t.

Beleidsindicatoren

We zijn als gemeente verplicht om een set met beleidsindicatoren op te nemen in de begroting. Hieronder vindt u de meest recente cijfers die op dit programma van toepassing zijn. De gegevens zijn gepubliceerd op www.waarstaatjegemeente.nl.

05 Solide basis voor De Wolden					
Beleidsindicator	Eenheid	Jaar	De Wolden	Nederland	Bron
Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2021	114	169	CBS statistiek Huishoudelijk afval

Speerpunten

7.3 - Afval

Activiteit	Bewustwordingscampagne kwaliteit grondstoffen.				
Gevolgen voor de inwoners	Vergroting kennis correcte afvalscheiding.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/S
	€ 50.000				- Incidenteel
	€ -50.000				Dekking via de afvalstoffenheffing
					- Structureel

Toelichting:

Categorie 3

We starten in 2024 een bewustwordingscampagne voor onze inwoners om de kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen te verbeteren en daarmee het geheel of gedeeltelijk afkeuren van vrachten te voorkomen. De kosten van deze campagne worden zodoende in de toekomst weer terugverdiend door hogere grondstofbaten en/of lagere verwerkingslasten. Het benodigde budget van € 50.000 voor de bewustwordingscampagne zal met name worden ingezet voor gerichte communicatie richting onze inwoners. Dekking vindt plaats via de afvalstoffenheffing.

7.3 - Afval

Activiteit	Activiteiten door vrijwilligers.				
Gevolgen voor de inwoners	Verdere verbetering leefbaarheid.				
Middelen	2024				
	2025				
	2026				
	2027				
	€ 52.500	€ 75.000	€ 97.500	€ 120.000	I/S
	€-30.000	€-30.000	€-30.000	€ -30.000	Incidenteel
					Structureel

Toelichting:**Categorie 3**

Tijdens de bijeenkomsten met de vrijwilligersorganisaties zijn een groot aantal suggesties gedaan om de leefbaarheid in de buurt te verbeteren. Omdat het aantal betrokken organisaties groter is dan voorheen bij de OPK-inzameling en het de bedoeling is de coördinatie van de verschillende activiteiten bij de vrijwilligersorganisaties te beleggen is hiervoor structureel een budget benodigd van € 120.000 per jaar. De eerste jaren kan deze bijdrage verrekend worden met de vastgestelde afbouwregeling. Het netto benodigde budget voor de (alternatieve) activiteiten komt daarmee de komende jaren uit op € 52.500 (2024), € 75.000 (2025), € 97.500 (2026) resp. € 120.000 (vanaf 2027).

Het jaarlijks benodigde bedrag is gebaseerd op de gemiddelde jaarlijkse vergoeding voor de OPK-inzameling (ca. € 90.000) plus extra budget (€ 30.000) dat benodigd is in verband met de deelname van meer organisaties, uitbreiding van het aantal activiteiten en de coördinatie van deze activiteiten door vrijwilligers.

We gaan ervan uit dat een deel van het benodigde budget uit de afvalstoffenheffing kan worden gedekt. De hoogte van dit deel is afhankelijk van de activiteiten die een relatie hebben met afval en de VANG-doelstellingen. In deze begroting gaan we voornamelijk uit van € 30.000.

Beleidsdocumenten**Afval**

- Grondstoffenplan gemeente De Wolden 2020-2025.

Financiële zelfredzaamheid

- Kadernota Sociaal Domein.
- Afstemmingsverordening.
- Individuele inkomens en studietoelage De Wolden.
- Wijzigingsverordening Individuele Inkomens- en Studietoelage 2022.
- Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive De Wolden.
- Beleidsregels terug- en invordering De Wolden 2018.
- Beleidsregels bijzondere bijstand en minimabeleid 2022.
- Beleidsregels Sociale Participatie 2022.
- Beleidsregels algemene bijstand De Wolden 2019.
- Beleidsregels Kindpakket 2019.
- Beleidsregels woonsituatie 2019.

Grondzaken

- Nota Grondbeleid gemeente De Wolden 2019-2022.

Exploitatie

Product (Bedragen x 1000)	Realisatie eegroting eegroting			Meerjarenbegroting		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten						
030 Beheer overige gebouwen en gronden	127	150	193	188	187	188
320 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	27	23	781	36	33	-31
630 Inkomensregelingen	6.163	5.269	4.940	4.919	4.914	4.916
671 Maatwerkdienstverlening 18+	63					
730 Afval	2.070	2.036	2.302	2.275	2.235	2.256
820 Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	384	282	190	184	183	183
Totaal lasten	8.834	7.760	8.406	7.602	7.552	7.513
eaten						
030 Beheer overige gebouwen en gronden	61	77	43	43	43	43
320 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	20		811	10	8	
630 Inkomensregelingen	3.753	3.336	3.336	3.336	3.336	3.336
671 Maatwerkdienstverlening 18+	2					
730 Afval	2.576	2.479	2.794	2.794	2.794	2.794
820 Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	218	250				
Totaal eaten	6.631	6.143	6.985	6.183	6.181	6.174
Saldi						
030 Beheer overige gebouwen en gronden	66	72	149	145	144	144
320 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	6	23	-30	26	26	-31
630 Inkomensregelingen	2.409	1.933	1.604	1.583	1.578	1.580
671 Maatwerkdienstverlening 18+	61					
730 Afval	-506	-443	-492	-519	-559	-538
820 Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	166	32	190	184	183	183
Totaal saldi	2.203	1.617	1.421	1.419	1.371	1.339

Toelichting lasten:

0.30 Beheer overige gebouwen en gronden

In 2024 zijn de lasten € 43.000 hoger dan in 2023, voornamelijk een gevolg van een hogere toerekening vanuit de SWO.

3.20 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Ten opzichte van de overige jaren zijn de lasten in 2024 € 758.000 hoger. Dit is ontstaan door de geraamde werkzaamheden voor het bouw- en woonrijp maken van het uitbreidingsplan de Hoge Akkers. Dit heeft geen gevolgen voor het begrotingssaldo. Alie gemaakte kosten worden verwerkt in de boekwaarde van het uitbreidingsplan. Zie ook de toelichting bij de baten op dit taakveld.

6.30 Inkomensregelingen

In de begroting 2023 zijn de lasten € 329.000 hoger dan in 2024. De voornaamste oorzaak is het hogere budget voor de bijzondere bijstand. In december 2022 is besloten in 2023 een eenmalig budget beschikbaar te stellen voor de uitvoering van de maatregelen ter bestrijding van energiearmoede en inflatie € 484.000. Ook zijn er in 2024 € 157.000 minder uren toegerekend.

8.20 Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)

In 2024 zijn de lasten ongeveer € 92.000 lager dan in 2023. Omdat we minder uitgeefbare kavels bouwgrond hebben, hebben we ook minder kosten van bouw- en woonrijp maken. Zie ook de toelichting bij de baten op dit taakveld.

Toelichting baten:**0.30 Beheer overige gebouwen en gronden**

In 2024 zijn de baten € 34.000 lager dan in 2023. Dit is het gevolg van de structurele actualisering van de ontvangen huren en pachtopbrengsten.

3.20 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

In 2024 zijn de baten € 811.000 hoger dan in andere jaren. De oorzaak is de verwerking van de gemaakte kosten en de opbrengst van de verkoop van bouwgrond voor het uitbreidingsplan de Hoge Akkers in de boekwaarde. Zie ook de toelichting bij de lasten voor dit taakveld.

7.30 Afval

De baten zijn in 2024 € 73.000 hoger dan in 2023. Dit is een gevolg van de hogere opbrengst van de reinigingsheffingen.

8.20 Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)

In 2024 zijn de baten ongeveer € 250.000 lager dan in 2023. We hebben in 2024 minder kosten van bouw- en woonrijp maken van bouwgrond. Daarom worden er ook minder kosten toegerekend aan de boekwaarde van de uitbreidingsplannen. Zie ook de toelichting bij de lasten voor dit taakveld.

Investerings

In deze begroting zijn voor dit programma geen investeringen opgenomen.

06 Sportief met elkaar

Het programma Sportief met e/kaar bestaat uit de onderdelen sport, inclusie en dorpshuizen.

Programmahouder: Rudi Hooch Antink

Het programma in bee/d

Wat speelt er in De Wolden

Sport

Sport en bewegen zijn belangrijk in onze gemeente. Het brengt mensen bij elkaar, geeft kleur aan de samenleving en is gezond voor jong en oud. De sportfunctionarissen zijn daarin een belangrijke spil. Al meer dan 10 jaar werken ze aan het sportieve klimaat in De Wolden. Ze brengen jong en oud bij elkaar en in beweging. Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het herijkte Sportakkoord De Wolden zijn de basis van het gezondheidsbeleid in De Wolden. Dankzij dit beleid werken we integraal en lokaal aan gezondheid, sport en bewegen en een sociale basis. De komende jaren gaan we sport en bewegen verder verbinden met andere sectoren. Onze sportfunctionarissen zetten daarvoor doelgericht de volgende stap.

Huus veur Sport & Cultuur De Wolden

De planning van de bouw van het Huus veur Sport & Cultuur gaat voorspoedig. Tot de zomervakantie 2023 is de opblaashal gebruikt en eind oktober 2023 wordt het sportgedeelte in gebruik genomen. We verwachten dat het Huus veur Sport en Cultuur in december 2023 wordt opgeleverd en in januari 2024 in gebruik wordt genomen. Vervolgens start de sloop van De Boerhoorn en de verdere aanleg van de parkeerplaatsen en de buitenruimte. Zomer 2024 is het project helemaal klaar.

De exploitatie van het gebouw wordt gedaan door de Stichting Huus veur Sport en Cultuur. In 2020 is een berekening gemaakt van de voorlopige exploitatiebijdrage. Deze bijdrage is door onder andere grote loon- en prijsstijgingen en nieuwe inzichten niet meer reeel. We zijn hierover met de Stichting in gesprek. De financiële consequentie hiervan is onzeker en maakt daarom geen onderdeel uit van deze begroting.

Uitvoeringsplan sportfunctionarissen en cultuurcoaches

Het team sportfunctionarissen en cultuurcoaches wordt steeds breder ingezet. Oat blijkt uit een evaluatie. De vraag naar advies en de inzet wordt zo ook groter. In het lokale GALA-plan De Wolden worden (vernieuwde) ambities, doelstellingen en speerpunten vastgelegd. Op basis van dit plan, de huidige sportnota en herijkt sportakkoord komt een uitvoeringsplan waarin staat op welke doelen en thema's de sportfunctionarissen en cultuurcoaches worden ingezet. Het plan moet voldoende kaders bieden voor de komende jaren. In het eerste kwartaal van 2024 is het plan klaar.

Nieuwe sportnota 2024-2027

De huidige sportnota loopt tot en met 2023. Begin 2024 gaan we een nieuwe sportnota maken.

Uitvoering onderzoek robotmaaier

De gemeenteraad heeft in een motie gevraagd om te onderzoeken of sportverenigingen behoefte hebben aan robotmaaiers voor onderhoud van de sportvelden. Dit gaan we onderzoeken. De resultaten nemen we mee in de Kadernota 2025.

Dorpshuizen

In alle dorpshuizen in De Wolden worden activiteiten voor en door inwoners georganiseerd. Een actief dorpshuis is het hart van het dorp: een plek van ontmoeting. De dorpshuizen zijn zelf verantwoordelijk voor de exploitatie. Het college blijft de dorpshuizen ondersteunen door middel van de jaarlijkse subsidie.

Waar nodig ondersteunen we de dorpshuizen financieel of met advies. Samen met Zorg Zuidwest-Drenthe (ZZWD) onderzoeken we de toekomstmogelijkheden van het dorpshuis 't Neie Punt in Ruinen. In dorpshuis Buddingehof Ruinerwold worden plannen gemaakt voor een ambitieuze verbouwing.

Jaarlijks indexeren we de onderhoudsbijdrage van de dorpshuizen. Dit is staand beleid en is administratief verwerkt in deze begroting. We gaan onderzoeken of ons beleid en de afspraken die we met dorpshuizen gemaakt hebben nog steeds met elkaar sporen.

Lokale inclusie

We willen dat alle inwoners van De Wolden op een volwaardige en gelijkwaardige manier aan de samenleving kunnen meedoen. We willen dit gemeentebreed oppakken. Daarom wordt bij nieuw beleid standaard rekening gehouden met inclusie.

We vinden het belangrijk dat de voorzieningen in De Wolden bereikbaar en toegankelijk zijn voor elke doelgroep, ongeacht het geslacht, de afkomst, de seksuele voorkeur, een beperking of (psychische) aandoening. Voor alle inwoners, maar specifiek voor inwoners die verminderd mobiel zijn, zijn toegankelijke wegen, paden en steepen van belang.

We hebben samen met ervaringsdeskundigen (de werkgroep De Wolden Gewoon Toegankelijk) een lokale inclusieagenda gemaakt. De Wolden Gewoon Toegankelijk helpt ook met de uitvoering hiervan. We willen inwoners en organisaties die bijdragen aan een toegankelijk De Wolden stimuleren via de nog vast te stellen subsidieregeling De Wolden Toegankelijk.

Beleidsdoelen

Sport

- Van jongs af aan vaardig in sport en bewegen.
- Vitale sportverenigingen.
- Positieve sportcultuur.
- Inclusief Sporten en Bewegen.
- Beschikken over voldoende, kwalitatief goede en toekomstbestendige sportvoorzieningen.
- Duurzame sportinfrastructuur.

Dorpshuizen

- De dorpshuizen die een actieve bijdrage leveren aan ontmoeting, het verenigingsleven en de sociale vitaliteit en waarvoor dus draagvlak is vanuit het dorp, blijven open.

Lokale Inclusie

- De gemeente is digitaal toegankelijk, ook voor mensen met een auditieve of visuele beperking. Teksten zijn in begrijpelijke taal.
- De medewerkers van de gemeente werken oplossingsgericht en kunnen hun communicatie op een respectvolle wijze aanpassen aan de inwoner.
- Bij nieuwe (bouw)projecten of beleid is er aandacht voor toegankelijkheid en inclusie.
- Ondernemers en inwoners van De Wolden hebben kennis over toegankelijkheid en inclusie.
- Voorzieningen zijn bereikbaar en toegankelijk. Zowel fysiek toegankelijk door middel van goed toegankelijke wegen, paden en stoepen en sociaal toegankelijk: iedereen is welkom.

Informatie verbonden partijen

N.v.t.

Beleidsindicatoren

We zijn als gemeente verplicht om een set met beleidsindicatoren op te nemen in de begroting. Hieronder vindt u de meest recente cijfers die op dit programma van toepassing zijn. De gegevens zijn gepubliceerd op www.waarstaatjegemeente.nl.

06 Sportief met elkaar					
Beleidsindicator	Eenheid	Jaar	De Wolden	Nederland	Bron
Niet-sporters		2020	54,4	49,2	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM

Speerpunten

In de onderstaande tabel staan de nieuwe beleidsmatige aanpassingen voor de begroting met een omvang van kleiner dan € 10.000. Ook de overige niet beleidsmatige aanpassingen zijn in deze tabel verwerkt.

Taakveld	2024	2025	2026	2027
Lasten				
5.2 Sportaccommodaties - indexatie beheersvergoeding onderhoud	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000
5.2 Sportaccommodaties - indexatie exploitatie exploitatiesubsidie	€ 8.895	€ 8.895	€ 8.895	€ 8.895
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie - indexatie onderhoud dorpshuizen	€ 5.944	€ 5.944	€ 5.944	€ 5.944
Totaal lasten	C 20.839	C 20.839	C 20.839	C 20.839
Baten				
5.1 - Sportbeleid en activering - spuk uitkering combinatiefunctionaris	€ 101.648	€ 101.648	€ 101.648	€ 101.648
Totaal baten	C 101.648	C 101.648	C 101.648	C 101.648
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)	C -80.809	C -80.809	C -80.809	C -80.809

Toelichting lasten:**5.2 - Sportaccommodaties**

Indexatie beheersvergoeding onderhoud sportaccommodaties en sportvelden. Het onderhoud van de kleedkamers van de buitensportaccommodaties is (deels) overgedragen aan de sportverenigingen. De vergoedingen passen bij de meerjarenonderhoudsplanningen voor de kleedgebouwen. Onlangs heeft er een nieuwe inspectie plaatsgevonden. De indexatie is vastgesteld op 3,1% wat leidt tot een verhoging van € 6.000.

5.2 - Sportaccommodaties

Indexatie beheersvergoeding onderhoud sportaccommodaties. Een aantal jaren geleden zijn de drie zwembaden in De Wolden geprivatiseerd. Het gaat om De Waterlelie in Zuidwolde, De Slenken in de Wijk en Zwembad Ruinen. Deze zwembaden kregen sindsdien elk jaar een (exploitatie)subsidie en subsidie voor het geven van schoolzwemmen. Deze zijn nooit geïndexeerd. Vanwege de inflatie lopen de kosten voor deze organisaties sterk op, terwijl de inkomsten niet meegroeien. Omdat we belang hechten aan de toekomst van onze zwembaden gaan wij de (exploitatie)subsidie en subsidie voor het geven van schoolzwemmen voor het jaar 2024 indexeren. Momenteel ontvangen zij gezamenlijk € 295.261 (exploitatie)subsidie. De indexatie is vastgesteld op 3,1%. Door de indexatie worden de subsidies gezamenlijk met € 8.895 verhoogd. Deze indexatie geldt alleen voor 2024. De indexatie van het schoolzwemmen is financieel verwerkt in programma 7 Sociaal.

6.1 - Samenkracht en burgerparticipatie - onderhoud dorpshuizen

De dorpshuizen ontvangen jaarlijks een onderhoudssubsidie die jaarlijks geïndexeerd wordt. Deze subsidie is noodzakelijk voor het behoud van de dorpshuizen. Deze aanpassing was niet meegenomen in de kadernota.

Toelichting baten:**5.1 - Sportbeleid en activering**

De vergoeding van de kosten van de combinatiefunctionaris werden vergoed vanuit het gemeentefonds. Deze methodiek is gestopt. De uitkering uit het gemeentefonds is daarom verlaagd. We ontvangen in plaats daarvan een (structurele) specifieke uitkering van € 101.862. Deze aanpassing is nieuw ten opzichte van de kadernota.

Beleidsdocumenten**Sport**

- Sportnota 'Sport en Bewegen in De Wolden: 'Versterken, Verbinden en Verzilveren' 2019-2023.
- Beleidsregels Subsidie Sportstimulering De Wolden 2020.
- Lokaal Woldens Sportakkoord.

Dorpshuizen

- Subsidieregeling De Wolden 2016 Paragraaf 2 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening.

Inclusie

- Lokale Inclusieagenda: De Wolden Gewoon Toegankelijk.

Exploitatie

Product (Bedragen x 1000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenbegroting		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten						
510 Sportbeleid en activering	331	347	385	377	375	376
520 Sportaccommodaties	1.614	2.434	2.141	2.237	2.235	2.230
610 Samenkracht en burgerparticipatie	270	175	181	181	180	180
Totaal lasten	2.215	2.956	2.707	2.795	2.790	2.786
Baten						
510 Sportbeleid en activering	38		119	119	115	115
520 Sportaccommodaties	222	253	201	201	201	201
610 Samenkracht en burgerparticipatie	80					
Totaal Baten	340	253	320	320	316	316
Saldi						
510 Sportbeleid en activering	293	347	267	259	261	262
520 Sportaccommodaties	1.392	2.181	1.940	2.036	2.034	2.029
610 Samenkracht en burgerparticipatie	190	175	181	181	180	180
Totaal saldi	1.875	2.703	2.387	2.475	2.474	2.470

Toelichting lasten:

5.1 - Sportbeleid en activering

In de begroting 2024 zijn de lasten € 38.000 hoger dan in 2023. In de begroting 2023 is namelijk vastgelegd dat er een eenmalig budget beschikbaar is gesteld voor de evaluatie sportfunctionarissen van € 30.000. Daarnaast is er in 2024 € 68.000 meer toegerekend vanuit de SWO.

5.2 - Sportaccommodaties

De lasten in de begroting 2024 zijn € 293.000 lager dan in 2023. Dit wordt veroorzaakt door de lagere afschrijving op verschillende sportgebouwen, het vervallen van de lasten van sporthal Zuidwolde en de lagere toerekening van de SWO. Ook is vanaf de 2024 de exploitatiebijdrage aan de stichting Het Huus veur Sport en Cultuur verwerkt.

Toelichting baten:

5.1 - Sportbeleid en activering

De baten zijn in 2024 circa € 119.000 hoger dan in 2023. Dit is een gevolg van de bijdrage die we ontvangen op basis van het Gezond en Actief Leven Akkoord voor de sport- en combinatiefunctionarissen.

5.2 - Sportaccommodaties

Ten opzichte van de begroting 2023 zijn de baten in 2024 € 52.000 lager. Door de bouw van het Huus veur Sport & Cultuur wordt onder andere de sporthal in Zuidwolde afgebroken. Hierdoor verdwijnen ook de vergoedingen voor het gebruik van de locaties.

Investerings

In deze begroting zijn voor dit programma geen nieuwe investeringen opgenomen.

07 Sociaal

Het programma Sociaal/ gaat over de beleidsterreinen werk, zorg (a.a. Wmo), jeugdzorg, onderwijs en volksgezondheid.

Programmahouder: Mark Turksma

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden

Werk

De economische verwachtingen voor Nederland zijn gematigd positief. De laatste voorspellingen van het Centraal Plan Bureau laten economische groeicijfers zien van 1,6% in 2023 en 1,4% in 2024. De vraag naar arbeid is hoog, waarbij er sprake is van krapte op de arbeidsmarkt die naar verwachting ook in 2024 zal doorwerken.

Na een periode met hoge inflatie van 11,6% over 2022, zal de inflatie voor 2023 naar verwachting uitkomen op 4,2%. Voor 2024 wordt deze geraamd op 3,7%. Het aantal inwoners dat te maken heeft met financiële problemen zal hierdoor waarschijnlijk verder stijgen.

In De Wolden heeft 1,9% van de huishoudens een bijstandsuitkering. Landelijk ligt dit cijfer op 4,8%. De huidige bijstandspopulatie heeft een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Een verlaging van het aantal bijstandscienten in De Wolden is alleen te bereiken door gerichte inzet te plegen op een aantal selecte doelgroepen. Extra inzet vragen de doelgroepen 'jongeren' en 'statushouders', omdat de problematiek bij hen doorgaans ernstiger is.

Stichting Werkgelegenheidsinitiatieven De Wolden (SWIDW)

De SWIDW binnen de gemeente De Wolden wordt geevalueerd. Door middel van deze evaluatie bepalen we de koers voor de toekomst. Hierbij is er in het bijzonder aandacht voor de doelgroep WSW en de werkzaamheden die zij verrichten. Bij het uitvoeren van deze evaluatie wordt rekening gehouden met de ontwikkelingen bij Stark waar op dit moment ook nog een deel van WSW doelgroep werkzaam is.

Stark

Met betrekking tot de gemeenschappelijke regeling Stark wordt er op dit moment door de deelnemende gemeenten (De Wolden, Hoogeveen en Midden-Drenthe) gewerkt aan een gezamenlijke toekomstvisie. Deze visie moet duidelijkheid bieden over de te ondersteunen doelgroepen binnen de Participatiewet door Stark.

Inburgering

Vanaf 2022 is de nieuwe Wet inburgering ingevoerd en dat geeft extra taken voor de gemeente. Om hier uitvoering aan te geven heeft het college in 2023 een uitvoeringsplan vastgesteld.

Jeugdhulp

Landelijke ontwikkelingen: Hervormingsagenda jeugd

In het voorjaar van 2023 is de Hervormingsagenda jeugd vastgesteld door het Rijk. De Hervormingsagenda moet zorgen voor een beheersbaar en daarmee duurzaam financieel houdbaar stelsel. De extra bezuiniging op het budget voor de jeugd in het regeerakkoord zet echter de bedoeling en de uitvoering van de Hervormingsagenda onder druk. Daarom zijn er bij de meircirculaire extra middelen naar De Wolden gekomen, om de niet te realiseren bezuinigingen te compenseren.

Landelijke ontwikkelingen: Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) is bezig met een stelselwijziging in de kind- en gezinsbescherming. Dit is in een 'toekomstscenario kind- en gezinsbescherming' gegoten. Dit toekomstscenario beoogt het vereenvoudigen en versterken van de kind- en gezinsbeschermingsketen, om onze meest kwetsbare inwoners beter te kunnen beschermen tegen huiselijk geweld.

Hervormingsagenda en toekomstscenario in De Wolden

In De Wolden is niet afgewacht tot de Hervormingsagenda Jeugd en het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming waren vastgesteld. Er is vast begonnen met de contouren van dit Toekomstscenario. Zo zijn er in Drenthe diverse pilots geweest op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling, in samenwerking met de politie en Veilig Thuis Drenthe. In De Wolden betekende dit dater binnen 24 uur na een geweldsincident waar de politie bij betrokken was, een huisbezoek werd afgelegd, om de veiligheid in te schatten en om hulp op te starten. De pilot is half 2023 afgerond, maar de werkwijze wordt vastgehouden in het belang van onze inwoners. Daarnaast gaat De Wolden onderzoeken of de andere Drentse pilots mogelijk ook in De Wolden passend zouden kunnen zijn. Daarnaast zal de veiligheidsketen op diverse plekken moeten transformeren. Zo wil Veilig Thuis graag dichtbij de lokale toegang gaan werken en zich ontwikkelen tot een expertisecentrum, met expertise op zeer specifieke vormen van huiselijk geweld (geweld als gevolg van schadelijke traditionele opvattingen, medisch geweld, mensenhandel, ouderenuitbuiting, enz.).

Tot slot zetten we in op het versterken van de veiligheidsketen om huiselijk geweld zo snel mogelijk te signaleren en nog belangrijker: te doen stoppen. De inspanningen die gemeenten dienen te plegen om de veiligheidsketen te verbeteren, staan beschreven in het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Dit scenario is onderdeel van de hervormingsagenda jeugd. Daarbij willen we ons uitdrukkelijk richten op alle kwetsbare inwoners van De Wolden, van -9 maanden tot 100 jaar oud. Dit vraagt transformatie van onze partners, zoals Veilig Thuis Drenthe en de jeugdbeschermingsorganisaties, maar ook van de gemeentelijke toegang. Geweld hoort niet thuis in gemeente De Wolden.

Nota Perspectief op jeugd: kansrijk opgroeien in De Wolden

In 2022 is de koers bepaald op het gebied van jeugd(hulp) voor de komende jaren. Deze koers is nader uiteengezet in de nota 'Perspectief op jeugd; kansrijk opgroeien in De Wolden'. Daarin staat onder andere beschreven dat we graag dichtbij gezinnen vindbaar willen zijn. We willen zo vroeg mogelijk (potentiele) problemen signaleren om zware problematiek (en dus zware zorg) waar mogelijk te voorkomen.

Normaliseren en integraliteit

Daarnaast staat de transformatie van de jeugdhulp in het teken van normaliseren, demedicaliseren, meer integraliteit in het sociaal domein en het vergroten van de eigen kracht en verantwoordelijk van kinderen en opvoeders. We doen dit door te kijken naar wat een kind nodig heeft, niet naar waar een gezin 'recht op heeft'. We blijven hiervoor ook de jurisprudentie volgen over het benutten van eigen kracht en wat gemeente of rijksoverheid, van ouders mogen verwachten in de opvoeding. We willen een beter evenwicht tussen de inkomsten en uitgaven op het terrein van de jeugdhulp. We werken samen met het sociale netwerk van gezinnen en met vrijwilligersinitiatieven. We willen het huidige aanbod inventariseren en herijken op basis van een heldere visie. We richten ons niet uitsluitend op het kind, maar juist op het kind in de omgeving van thuis, (voor)school en in de buurt. Dit doen we samen met onze partners, maar ook door een goede samenwerking en samenhang te hebben tussen uitvoering, beleid en bestuur.

Integrale ondersteuning jeugd sociaal domein breed

In 2023 is geïnvesteerd in de werkwijze t.a.v. integrale ondersteuning voor complexe en meervoudige problematiek. Dit betreft het versterken van de regiefunctie en het organiseren van de integrale toegang. Zo vergroten we de effectiviteit en de efficiency van de geboden ondersteuning. Gezien de complexiteit van de casuïstiek is de expertise van een gedragswetenschapper/praktijkbegeleider noodzakelijk. Daarvoor vragen we extra middelen.

Jeugd-GGZ

De wachtlijsten bij de (specialistische) jeugd-GGZ blijven fors, onder andere door uitval van personeel en krapte op de arbeidsmarkt.

ZorgIntegraal Zorgakkoord (IZA) en Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)

Het zorglandschap in Nederland verandert door de komst van twee landelijk gesloten akkoorden.

1. Het IZA zet in op een beweging van zorg naar gezondheid en op een steviger samenwerking tussen voorliggend veld/sociaal domein, eerste- en tweedelijns zorg.
2. Het GALA is een akkoord tussen Rijk, zorgverzekeraar, gemeenten en GGD. In het akkoord is afgesproken hoe preventief gezondheidsbeleid kan worden versterkt en duurzaam kan worden geborgd. Het gaat om financiële bijdragen voor onder andere combinatiefunctionarissen, sportakkoord, valpreventie, kansrijke start en welzijn op recept.

Voor De Wolden betekent dit een rijksbijdrage van in totaal bijna € 1.500.000 voor de periode 2023-2026. Dit is deels een voortgang van bestaande regelingen en deels nieuw geld. Na goedkeuring van het integraal plan in september 2023 geven we hier de komende jaren uitvoering aan.

Domein Overstijgende Samenwerking Drenthe (DOS)

Het ministerie van VWS heeft gemeenten de mogelijkheid geboden aan te sluiten en ervaring op te doen met de DOS-werkwijze, als vervolg op een eerdere pilot in onder andere Hollandscheveld (Hoogeveen). Het doel hiervan is om vanuit het perspectief van de inwoner te kijken wat hij/zij nodig heeft om te participeren en zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen.

In Drenthe hebben 6 gemeenten aangegeven aan de slag te willen met DOS Drenthe, waaronder gemeente De Wolden. Dit heeft geleid tot een gezamenlijke subsidieaanvraag DOS Drenthe waarbij gemeente De Wolden penvoerder is namens de gemeenten Hoogeveen, Meppel, Coevorden, Aa en Hunze en Westerveld.

In De Wolden gaan we op zoek naar een dorp waar we gaan verkennen of de DOS-werkwijze van de grond kan komen. Een ontwikkeling die past in de lijn van het IZA en het Programma WOZO.

Doordecentralisatie beschermd wonen

Het kabinet was voornemens om de doordecentralisatie BW en woonplaatsbeginsel per 2024 door te voeren. Deze doordecentralisatie is uitgesteld tot 1 januari 2025.

Bij de doordecentralisatie wordt elke gemeente zelf verantwoordelijk voor o.a. de indicatiestelling van beschermd wonen. De centrumgemeente (Assen) blijft verantwoordelijk voor de bestaande cliënten. De regiogemeenten hadden zich in samenwerking met de centrumgemeente Assen wel voorbereid op de nieuwe taken in de Toegang. Om te voorkomen dat de opbrengst hiervan en de motivatie verloren gaat wordt voorgestaan om de huidige werkwijze in de Toegang voort te zetten en door te ontwikkelen. Het doel is dat hierdoor steeds meer eigenaarschap ontstaat bij de lokale gemeente in de voorbereiding op de doordecentralisatie in 2025.

Na de doordecentralisatie zullen de rijksmiddelen over een periode van zeven jaar volgens een nieuw objectief verdeelmodel worden verdeeld over alle gemeenten. Stapsgewijs wordt het historische budget dat de centrumgemeenten ontvangen voor bestaande cliënten afgebouwd en het objectieve budget dat elke gemeente krijgt voor nieuwe cliënten opgebouwd.

Adviesraad Sociaal Domein

Op basis van een evaluatie naar de structuur van de ASD en de cliëntraden is besloten dat er moet worden gekomen tot het formeren van een ASD. De 3 cliëntraden zijn daarom geïntegreerd binnen de brede ASD. Eind 2023 wordt dit geformaliseerd door het aanpassen van de verordening Cliëntenparticipatie. De gemeente stelt een budget aan de ASD vast waarbinnen de ASD in staat is om de taken te kunnen uitvoeren. De kosten van de ASD worden via de begroting van de gemeente verrekend.

Clientondersteuning

We hechten veel waarde aan onafhankelijke clientondersteuning, zichtbaarheid en bekendheid van de clientondersteuning van Stichting Onafhankelijke Clientondersteuning is een continu aandachtspunt.

Dementie

Het aantal mensen met dementie neemt toe, ook in De Wolden. Op dit moment zijn er naar schatting zo'n 600 mensen met dementie in de gemeente De Wolden. Volgens de prognose zullen dat er in 2050 ongeveer 1.000 zijn. Met gemiddeld 40 uur per week is de belasting van mantelzorgers voor mensen met dementie hoger dan die van de gemiddelde mantelzorger die 7,4 uur per week zorgt (bron: SCP). Voor zorgende partners van een naaste met dementie is de belasting zelfs gemiddeld 65 uur. De gemeente De Wolden is een dementievriendelijke gemeente. In 2023 onderzoeken we de haalbaarheid van een Odensefunctie die we in 2024 willen openen en starten we met trainingen voor mantelzorgers van mensen met dementie.

Volksgezondheid

De Wolden wil de gezondheid van inwoners bevorderen en toewerken naar een gezonde(re) generatie in 2040.

Nota volksgezondheid

De uitvoering van de nota volksgezondheid De Wolden positief gezond, samen met en voor onze inwoners gaat door in 2024. We geven workshops en trainingen Positieve Gezondheid aan professionals, zodat zij 'het andere gesprek' kunnen voeren met inwoners. Voor gezondheidsbevordering wordt samenwerking met onder andere het ruimtelijk en sociaal domein gezocht.

Het programma Gezond opgroeien is de normaalste zaak van de wereld richt zich op de eerste 1.000 dagen van een mensenleven en op bewegen en gezonde voeding voor kinderen en jongeren. Vanuit vitaal ouder worden ondersteunen we volwassenen en ouderen die zich in een kwetsbare positie bevinden en verleiden hen tot een gezonde leefstijl.

We continueren JOGG-initiatieven en ontwikkelen nieuwe initiatieven, we stimuleren een rookvrije generatie, proberen alcoholgebruik te verminderen, brengen ondersteuningsmogelijkheden in kaart, organiseren fitheidstesten, bieden valpreventiecurssussen aan en plaatsen watertappunten.

Preventieakkoord

Het preventieakkoord is een subsidieregeling waarvoor organisaties en inwoners een aanvraag kunnen indienen voor initiatieven die de gezondheid van inwoners verbeteren. Uit cijfers blijkt dat het terugdringen van roken, overmatig alcoholgebruik en inzetten op gezond gewicht een bijdrage kan leveren aan gezondere inwoners in de gemeente. De financiering voor deze subsidieregeling preventie komt uit de Nota Volksgezondheid, maar het preventieakkoord is ook een onderdeel van het Gezond en Actief Leven Programma.

Gezond en Actief Leven Programma

Het Gezond en Actief Leven Programma wordt in 2024 uitgevoerd met inwoners en partners en gaat hand in hand met het gezondheidsbeleid. Het programma heeft als ambitie: Iedereen doet mee! Op weg naar meer gezonde jaren voor onze inwoners.

Het programma bestaat uit 5 opgaven:

1. Meer kinderen hebben een kansrijke start.
2. Meer inwoners ervaren een betere mentale gezondheid.

3. Meer inwoners hebben een gezond gewicht.
4. Meer inwoners gaan verantwoord om met alcohol.
5. Meer vitale senioren die minder kwetsbaar zijn.

Drenthe samen gezond in beweging 2021-2024

In Drenthe is door alle gemeenten, de provincie, GGD en zorgverzekeraar een meerjarenbeleidsprogramma 'Drenthe Samen Gezond In Beweging 2021-2024' opgesteld. Het programma beschrijft de integrale ontwikkelingen op de terreinen van preventie en sport.

Onderwijs

We bouwen onze bijdrage aan de ontwikkelingskansen voor kinderen en jongeren steeds verder uit. We stimuleren een sterkere integrale verbinding tussen kinderopvang, peuterspelen, voor- en vroegschoolse educatie en basisonderwijs. Een belangrijk instrument daarvoor zijn de integrale kindcentra waar die verbindingen samen komen.

Voor- en vroegschoolse educatie

We willen dat kinderen al vanaf jonge leeftijd gelijke kansen krijgen om op te groeien vanuit een sterke en veilige basis. In het eerste kwartaal van 2024 wordt daarom het beleidsplan Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) ter vaststelling aan de raad aangeboden. De inhoud van het nieuwe beleidsplan VVE wordt vertaald naar financiën.

Kansen4Kinderen

Met Kansen4Kinderen werken we aan talentontwikkeling van kinderen door middel van kansencoaches in het onderwijs. Het project wordt tot en met 2023 gefinancierd vanuit de provincie Drenthe in het kader van haar Sociale Agenda. Op dit moment wordt Kansen4Kinderen geevalueerd en op basis van deze evaluatie wordt het vervolg bepaald, waarbij ons huidige beeld is dat we dit project niet in deze vorm gaan continueren.

Onderwijs-zorg aanbod

Niet alle jongeren hebben een zorgeloze jeugd. Jongeren die deelnemen aan het onderwijs-zorg aanbod in Meppel en Masterkans in Hoogeveen zijn vastgelopen op school en is het, om welke reden dan ook, nog niet gelukt om een studie af te ronden. Al enige tijd zien we een verzwaring van problematiek bij de jongeren die aangemeld worden voor het traject. Dit project heeft raakvlakken met onderwijs, jeugdhulp en participatie.

RMC - doorstroompunt

De Wolden maakt deel uit van het regionaal meld- en coördinatiepunt Zuidwest-Drenthe (RMC), per 1 januari 2024 wordt dit het Doorstroompunt. De Wolden maakt onderdeel uit van het RMC doorstroompunt met de gemeenten Hoogeveen, Meppel en Westerveld. Hoogeveen is centrumgemeente. We zetten in op de aanpak rondom jeugdwerkloosheid, het project Jongeren in beeld (JIB) en VSV (voortijdig schoolverlater)-coaching.

De doelgroep van het RMC wordt opgehoogd van 23 naar 27 jaar (waarschijnlijk 2025), waardoor jongeren niet uit beeld raken. Hiervoor wordt extra geld beschikbaar gesteld vanuit het Rijk. Het is essentieel dat betrokken partijen intensief samenwerken, zodat jongeren goede en doorlopende ondersteuning krijgen.

JIB: Deze pilot gaat over jongeren in de leeftijd van 23 tot 27 jaar die geen startkwalificatie hebben en die niet in beeld zijn bij het RMC of de gemeente (geen school, geen bijstand, geen uitkering, geen werk). Binnen de pilot gaan de medewerkers actief inzetten op contact met deze jongeren met als doel dat ook deze jongeren de mogelijkheid geboden wordt om onderwijs te volgen of aan het werk te gaan.

VSV: Coaches zetten zich in om voortijdig schoolverlaten te voorkomen en jongeren een startkwalificatie te laten halen. Langdurige en laagdrempelige coaching staat hierin centraal gericht op het opbouwen van een vertrouwensrelatie met de jongere. Deze inzet kan gezien worden als een aanvulling op het jongerenwerk/schoolmaatschappelijk werk en kan zodoende meegenomen worden in de opdrachtverstrekking aan Welzijn De Wolden. De financiering van € 16.000 per jaar kan gedekt worden uit het onderwijsachterstandenbudget.

Beleidsdoelen

Werk

- Iedereen doet mee in een betaalde of onbetaalde baan en draagt daardoor bij aan onze samenleving.
- Re-integratie is gericht op de kortste weg naar een passende functie op de reguliere arbeidsmarkt.
- Werkzoekenden met een arbeidsbeperking worden indien nodig en mogelijk voorzien van een passend maatwerk aanbod.
- De doelgroepen jongeren en statushouders kunnen rekenen op extra inzet om de werkloosheid onder deze groepen tegen te gaan.
- Trajecten voor de doelgroep statushouders dragen bij aan de integratie van deze inwoners.
- Bij de inzet van trajecten gaan we voor duurzame uitstroom waarmee een terugkeer in de uitkering wordt voorkomen.

Jeugd

- We zijn samen verantwoordelijk voor de veiligheid van onze meest kwetsbare inwoners (van -9 maanden tot 100 jaar). Geweld hoort niet thuis in gemeente De Wolden.
- We versterken de samenwerking en samenhang onderwijs-jeugdhulp door middel van een gezamenlijke ontwikkelagenda met interne en externe partners.
- We versterken de samenwerking en samenhang met en tussen het gehele sociaal domein en betrokken ketenpartners door het aanbrenen van structuur, heldere regiefunctie en het formuleren van gezamenlijke ambities.
- De keten acute problematiek vlottrekken en de reguliere zorg weer versterken (opdracht van het Rijk).
- We investeren in onze 12-plussers en richten ons op een blijvende verbinding voor deze doelgroep met onze gemeente.
- Bovenstaande doen we binnen de beschikbare middelen.

Zorg

- Het vergroten van de zichtbaarheid van de onafhankelijke clientondersteuning en het beter en eerder beschikbaar hebben van de clientondersteuning voor inwoners.
- Bevorderen van een samenleving waarin iedereen kan meedoen (inclusie).
- Inwoners kunnen volwaardig en gelijkwaardig deelnemen aan de (lokale) samenleving en zijn daar primair zelf verantwoordelijk voor.
- Inwoners kunnen zo lang mogelijk in de eigen leefomgeving blijven.
- Voorzieningen zijn bereikbaar voor elke doelgroep, ook als iemand minder mobiel is.
- Stimuleren van het realiseren van een positieve en veilige leefomgeving voor kwetsbare inwoners.
- Ondersteuning van kwetsbare inwoners wordt zo dicht mogelijk bij hun leefomgeving georganiseerd.
- Bevorderen van samenwerking tussen organisaties voor een optimale dienstverlening aan kwetsbare inwoners.
- Zorg en ondersteuning organiseren die snel, adequaat en efficiënt is.
- De zorgvraag van de inwoner is uitgangspunt bij het verlenen van zorg en ondersteuning.

Volksgezondheid

- Met De Wolden Positief Gezond brengen we de beweging verder in gang.
- De basis voor een goede gezondheid wordt al op jonge leeftijd gelegd, daarom zetten we in op 'Gezonde Jeugd Gezonde Toekomst'.
- Zowel voor volwassenen als ouderen is het belangrijk om vitaal ouder te worden.
- Gezondheid in de fysieke en sociale omgeving verleiden de inwoners tot bewegen, spelen, gezonde keuzes maken, ontspannen en/of elkaar ontmoeten.
- We geven uitvoering aan het Gezond en Actief Leven Programma en implementeren de preventieketens kansrijke start, welzijn op recept, overgewicht kinderen, Gecombineerde Leefstijl Interventie (GU) volwassen en valpreventie ouderen.

Onderwijs

- Samen met maatschappelijke partners en natuurlijk ouders of verzorgers optimale ontwikkelingskansen voor kinderen creëren op het gebied van onderwijs, zorg, sport en cultuur.
- Het verder versterken van de signaleringsfunctie van ontwikkelingsachterstanden bij peuters en een passend aanbod door middel van VVE-arrangementen. Ieder kind verdient maximale ontwikkelingskansen.
- Bevorderen doorgaande leerlijnen tussen peuteropvang en basisschool en tussen basisschool en voortgezet onderwijs.
- Gemeenten, maatschappelijke partners en ouders dragen een gezamenlijke verantwoordelijkheid als het gaat om de ontwikkeling van kinderen. We willen de positie van ouders en jongeren hierin versterken, zodat we goed aansluiten bij de vraag en de behoefte en samen met ouders en jongeren blijven ontwikkelen.
- We vormen een sluitend netwerk met gemeente, RMC, scholen en welzijn om voortijdig schoolverlaten tegen te gaan en zoveel mogelijk jongeren een startkwalificatie te laten behalen.

Informatie verbonden partijen

Bij de realisatie van de bovenstaande beleidsdoelen zijn de volgende verbonden partij betrokken:

- Gemeentelijke Gezondheidsdienst Drenthe te Assen.
- Gemeenschappelijke regeling Stark.
- Stichting Werkgelegenheidsinitiatieven De Wolden.

Beleidsindicatoren

We zijn als gemeente verplicht om een set met beleidsindicatoren op te nemen in de begroting. Hieronder vindt u de meest recente cijfers die op dit programma van toepassing zijn. De gegevens zijn gepubliceerd op www.waarstaatjegemeente.nl.

07 Sociaal					
Beleidsindicator	Eenheid		De Wolden	Nederland	Bron
Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	<u>112018</u>	0	2,1	DUO/Ingrado
Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin	%	<u>112021</u>	3	6	CBS - Jeugdmonitor
Achterstand onder jeugd - Werkloze Jongeren	%	<u>112021</u>	1	2	CBS - Jeugdmonitor
Clients met een maatwerkarrangement Wmo	per 10.000 inwoners	<u>112022</u>	590	800	CBS - Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein Wmo
Demografische druk	%	<u>112022</u>	84,6	70,3	CBS - Bevolkingsstatistiek
Personen met een bijstandsuitkering	per 1.000 inwoners	<u>112021</u>	175,8	431,2	CBS - Re-integratie
Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	<u>112021</u>	20	20	DUO/Ingrado
Verwijzingen Halt	per 1.000 Jongeren	<u>112022</u>	4	8	Stichting Halt
Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	%	<u>112021</u>	1,5	1,9	DUO/Ingrado
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	<u>112022</u>	11,5	13,2	CBS Jeugd
Jongeren met jeugdreclassering	%	<u>112022</u>	0	0,3	CBS Jeugd
Lopende re-integratievoorzieningen	per 10.000 inwoners van 15-64 jaar	<u>112022</u>	196,7	197,7	CBS - Re-integratie
Jongeren met een delict voor de rechter	%	<u>112020</u>	1	1	CBS - Jeugdmonitor
Jongeren met jeugdbescherming	%	<u>112022</u>	0,9	1,2	CBS - Jeugd

Speerpunten

4.3- Leerlingenvervoer

Activiteit	Aanpassing budget naar aanleiding van realisatiecijfers.				
Gevolgen voor de inwoners	Geen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/5
				-	Incidenteel
	€ 55.000 € -13.750	€ 41.250	€ 41.250	€ 41.250	Structureel

Toelichting:

Categorie 2

In de begrotingen van de afgelopen jaren is onvoldoende rekening gehouden met de mogelijkheid dat ouders van leerlingen ook een vergoeding kunnen ontvangen voor de vervoerskosten die gemaakt worden naar school en terug. Daarnaast is gebleken dat het afgelopen jaar 25% van de kostenstijging is veroorzaakt doordat onze Oekraïense doelgroep gebruik maakt van leerlingenvervoer. Door deze aanvulling van het budget wordt dat nu hersteld, waarbij we in 2024 25% van de kosten (€ 13.750) dekken uit het budget Oekraïne.

4.3 - Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Activiteit	Overheveling budget leerplicht naar Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen.				
Gevolgen voor de inwoners	Geen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/5
				-	Incidenteel
	€ -81.000	€ -81.000	€ -81.000	€ -81.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 2

De leerplicht werd door vier gemeenten in een samenwerkingsverband uitgevoerd, namelijk door De Wolden, Hoogeveen, Meppel en Westerveld. Enige tijd geleden zijn eerst Meppel en daarna Westerveld uit dit samenwerkingsverband gestapt. Dit betekent dat alleen leerplicht De Wolden en Hoogeveen over zijn gebleven. Om deze reden is het logisch om de middelen voor leerplicht over te hevelen naar het budget van de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen. Dit is terug te zien bij programma 12 Overhead.

5.1 - Sportbeleid en activering

Activiteit	Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Lokaal sportakkoord, brede regeling combinatiefuncties en leefomgeving.				
Gevolgen voor de inwoners	Geen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/5
					Incidenteel
	€ 47.142 € -47.142	€ 47.142 € -47.142	€ 25.874 € -25.874	€0	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) is een specifieke uitkering die start in 2023 en doorloopt tot 2026. De verwerking van deze brede specifieke uitkering is budgettair neutraal. Tegenover deze lasten staan baten die hier gelijk aan zijn. Uitzondering hierop is de Brede Regeling Combinatiefunctionarissen (BRC). Deze uitgaven zijn reeds verwerkt in de loonkosten van de Samenwerkingsorganisatie en hiertegenover staan baten in de algemene uitkering (tot en met 2022). In de meicirculaire 2023 zijn deze baten gekort in de algemene uitkering. De middelen voor de combinatiefunctionarissen worden m.i.v. 2023 ontvangen via de GALA-spukuitkering. Deze rijksmiddelen (baten) zijn verwerkt in het programma 6 Sportief met elkaar, taakveld 5.1 Sportbeleid en activering. Dit speerpunt is nieuw ten opzichte van de kadernota.

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie - Maatschappelijk werk en welzijn

Activiteit	Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Terugdringen gezondheidsachterstanden versterken basis, mantelzorg, een tegen eenzaamheid en welzijn op recept.				
Gevolgen voor de inwoners	Geen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/5
	€ 113.348	€ 113.348	€ 92.096		Incidenteel
	€ -113.348	€ -113.348	€ -92.096	€0	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) is een specifieke uitkering die start in 2023 en doorloopt tot 2026. De verwerking van deze brede specifieke uitkering is budgettair neutraal. Tegenover deze lasten staan baten die hier gelijk aan zijn. Dit speerpunt is nieuw ten opzichte van de kadernota.

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie - Maatschappelijk werk en welzijn

Activiteit	Looncompensatie Algemeen Maatschappelijk Werk en regulier welzijnswerk conform cao.				
Gevolgen voor de inwoners	Geen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/5
	€ 177.380	€ 177.380	€ 177.380	€ 177.380	Incidenteel
					Structureel

Toelichting:

Categorie 1

In het kader van de subsidieverstrekking aan de Stichting Welzijn De Wolden voor het uitvoeren van algemeen maatschappelijk werk en welzijnswerk wordt jaarlijks rekening gehouden met een compensatie voor loon- en prijsstijgingen die onder andere voortvloeien uit cao-verplichtingen. De kostenstijging op basis van de prijsindex voor 2024 zal naar verwachting uitkomen op 10% en is conform opgenomen.

6.5 Arbeidsparticipatie

Activiteit	Re-integratie statushouders.				
Gevolgen voor de inwoners	Betere kansen op de arbeidsmarkt voor de doelgroep statushouders.				
Middelen vanuit septembercirculaire 2022	2024	2025	2026	2027	I/5
	€ 45.000				Incidenteel
	€ -45.000				Structureel Dekking gemeentefonds

Toelichting:

Categorie 1

Via de septembercirculaire 2022 hebben we € 45.000 ontvangen om extra ondersteuning te bieden aan statushouders. De afgelopen jaren zien we dat de instroom van statushouders is toegenomen. Als gevolg van corona heeft niet iedereen de ondersteuning gekregen die men nodig heeft om de stap naar de arbeidsmarkt te kunnen maken. Het budget van € 45.000 wendde we daarom ook aan om verdere taalontwikkeling te stimuleren door combinaties te maken tussen scholing, werkritme, stages en/of betaald werk. Daarnaast bieden we zelfredzaamheidsprogramma's via Vluchtelingenwerk aan. En daarbij zullen we ook gebruik maken van de inzet van zogenaamde sleutelpersonen (c.q. ervaringsdeskundigen).

6.6. Maatwerkvoorzieningen (Wmo)

Activiteit	Aanbesteding hulpmiddelen.				
Gevolgen voor de inwoners	Geen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	1/S
				-	Incidenteel
	€ 83.500	€ 83.500	€ 83.500	€ 83.500	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Per april 2024 loopt de overeenkomst voor de levering van Wmo-hulpmiddelen af. Op basis van een inkooptraject dat in 2023 is gestart, zullen nieuwe overeenkomsten worden gesloten. We verwachten dat, op basis van marktconsultatie, de tarieven met 10% zullen stijgen in de nieuwe aanbesteding. Dit is een uitzetting ten opzichte van de kadernota van € 27.000 structureel. In de kadernota 2024 hadden we al rekening gehouden met een verhoging van € 56.500. De werkelijke kosten in 2024 zullen duidelijk worden naar aanleiding van de afspraken uit de inkoop.

6.6 Maatwerkvoorzieningen (Wmo) - Wmo vervoer

Activiteit	Indexatie doelgroepenvervoer.				
Gevolgen voor de inwoners	Geen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	1/S
					Incidenteel
	€ 33.000	€ 33.000	€ 33.000	€ 33.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Binnen Publiek Vervoer is de afspraak gemaakt om een NEA-indexatie toe te passen van 13,7% (peiljaar 2023). Op basis hiervan wordt het budget aangepast en verhoogd. De NEA-index wordt jaarlijks berekend door onderzoeksbureau Panteia in opdracht van het Sociaal Fonds Mobiliteit. De sterk stijgende brandstofprijzen van het afgelopen jaar hebben een groot effect op de kosten in de zorg- en taxivervoer. NEA is ontstaan uit een samenwerkingsverband van het Nederlands Vervoerswetenschappelijk Instituut (NVI), het Economisch Bureau voor het Wegvervoer (EWB) en het Administratief Centrum Beroepsvervoer (ACB). De NEA-index voor 2024 wordt in november pas vastgesteld.

6.71a Wmo huishoudelijke hulp (WMO)

Activiteit	Indexatie budget Wmo huishoudelijke hulp.				
Gevolgen voor de inwoners	Geen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	1/S
				-	Incidenteel
	€ 287.000	€ 297.000	€ 309.000	€ 309.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

In de contracten Wmo huishoudelijke hulp is opgenomen dat de tarieven geïndexeerd zullen worden op basis van de CAO VVT. In juni 2023 een nieuwe CAO VVT afgesloten die effect heeft op het tarief 2024. In oktober 2023 wordt er een loonstijging van 5% doorgevoerd, in maart 2024 2,5% en in oktober 2024 2,5%. Hierbij is aangekondigd dat de laagste loonchalen een loonstijging van 14% krijgen. Dit betreft de medewerkers huishoudelijke hulp. Dit zal leiden tot een gemiddelde tariefstijging in 2024 van 11,6%. Bij het opstellen van de kadernota gingen we ervan uit dat de indexering kon worden opgevangen binnen het huidige budget. Dit blijkt niet het geval te zijn. Dit speerpunt is nieuw ten opzichte van de kadernota.

6.71b Wmo begeleiding

Activiteit	Indexatie budget Wmo begeleiding.				
Gevolgen voor de inwoners	Geen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/5
				-	Incidenteel
	€ 14.000	€ 14.000	€ 14.000	€ 14.000	Structureel

Toelichting:**Categorie 1**

Bij het indexeren van het budget Wmo begeleiding zijn we in de kadernota uitgegaan van een verhoging van € 113.000. Op basis van de jaarrekening 2022 hebben we de verhoging echter kunnen bijstellen naar € 14.000. Dit komt doordat wij ons bij de kadernota hebben gebaseerd op de begroting 2023 terwijl we bij het samenstellen van deze begroting ons hebben gebaseerd op recentere cijfers van de jaarrekening 2022.

6.71c Wmo dagbesteding

Activiteit	Indexatie budget Wmo dagbesteding.				
Gevolgen voor de inwoners	Geen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/5
					Incidenteel
	€ 7.000	€ 7.000	€ 7.000	€ 7.000	Structureel

Toelichting:**Categorie 1**

Zie toelichting 6.71b. In de Kadernota zijn we uitgegaan van een verhoging van € 57.000. Dit hebben we naar beneden bijgesteld naar € 7.000.

6.72 Jeugdhulp

Activiteit	Indexatie budget jeugdhulp.				
Gevolgen voor de inwoners	Geen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/5
				-	Incidenteel
	€ 260.000	€ 260.000	€ 260.000	€ 260.000	Structureel

Toelichting:**Categorie 1**

Binnen de jeugdzorg zijn er afspraken gemaakt over indexaties. Hierbij wordt het OVA-percentage als richtlijn gebruikt. Het OVA-percentage is voor 2024 4,94%. Dit leidt tot een verhoging van € 260.000.

6.72 Jeugdhulp

Activiteit	Compensatie bezuinigingen hervormingsagenda.				
Gevolgen voor de inwoners	Geen.				
Middelen onttrekking reserve sociaal domein	2024	2025	2026	2027	I/5
	€ 322.691	€ 425.636			Incidenteel
	€ -122.000				Structureel
					-

Toelichting:**Categorie 3**

We hebben voor 2024 en 2025 een verlaging van het budget ingeboekt van € 322.691 in 2024 en € 425.636 in 2025 als gevolg van de destijds verwachte invoering van de hervormingsagenda. De

invoering van de hervormingsagenda heeft echter vertraging opgelopen waardoor deze bezuiniging niet meer is te realiseren. Dit betekent een nadeel voor de jaren 2024 en 2025. Vooralnog gaan we er voor 2026 vanuit dat we de ingeboekte verlaging van het budget wel realiseren. In 2024 wordt er€ 122.000 onttrokken uit de reserve sociaal domein.

6.72 Jeugdhulp - Doorontwikkeling integrale ondersteuning

Activiteit	Doorontwikkelen van de integrale ondersteuning aan kinderen en gezinnen in het sociaal domein.				
Gevolgen voor de inwoners	Een sterkere regie en een integrale toegang binnen het sociaal domein.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/S
	€ 30.000	€ 30.000		-	Incidenteel
	€ -30.000	€ -30.000		-	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Deze uitbreiding valt onder categorie 3, nieuw beleid en is noodzakelijk om de ondersteuning efficiënt en effectief te regelen. We werken aan twee belangrijke projecten voor integrale ondersteuning. Namelijk het versterken van de gemeentelijke regie en een integrale toegang voor complexe doelgroepen. Om deze inzet verder te professionaliseren en om de kwaliteit van de vaak complexe casursteek te borgen is de inzet van een gedragswetenschapper/werkbegeleider noodzakelijk. Daarnaast zal er 16 uur aan administratieve en secretariele ondersteuning nodig zijn om deze doorontwikkeling te kunnen maken.

De kosten voor de gedragswetenschapper zijn € 65.000 en van de ondersteuner € 35.000. Deze kosten zijn voor de gemeente De Wolden en de gemeente Hoogeveen samen. Voor De Wolden betekent dit op basis van een verdeling 30/70 een totale investering van € 30.000. Na twee jaar evalueren we dit en komen we met een nieuw voorstel. De dekking vinden we in het jaarrekeningresultaat van 2022.

6.72 Jeugdhulp - Doorontwikkeling integrale ondersteuning

Activiteit	Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming.				
Gevolgen voor de inwoners	Een sterkere regie en een integrale toegang binnen het sociaal domein.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/S
	€ 46.478			-	Incidenteel
				-	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Veilig Thuis Drenthe heeft een plan ingediend bij centrumgemeente Emmen, met daarin uitgewerkt wat zij (financieel) nodig hebben om de taken, passend bij het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming, uit te voeren. Voor De Wolden betekent deze transitie voor alleen 2024 een hogere bijdrage van€ 46.478. Er is nog geen duidelijkheid over de jaren na 2024. Dit speerpunt is nieuw ten opzichte van de kadernota.

7.1 Volksgezondheid - Bijdrage GGD

Activiteit	Indexering diensten GGD.				
Gevolgen voor de inwoners	Geen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/S
				-	Incidenteel
	€ 101.063 € 31.000	€ 101.063 € 31.000	€ 101.063 € 31.000	€ 101.0 ⁵³ € 31.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Op basis van de ontwerpbegroting 2024 van de GGD Drenthe wordt de bijdrage aan de GGD verhoogd.

De GGD heeft in haar informatie in het voorjaarsoverleg aangegeven dat er een forse indexatie voor loon- en prijsstijgingen wordt verwacht voor 2024. Er is voor 2024 met een indexpercentage gerekend van 8,2%.

Daarnaast heeft GGD het voornemen een begrotingswijziging 2023 door te voeren op 3 onderdelen:

- Wet open overheid stelt eisen aan de informatievoorziening van gemeenten en verbonden partijen (€ 3.000).
- Toeleiding van Oekraïense kinderen naar jeugdgezondheidszorg. Er is extra inspanning nodig om Oekraïense kinderen in beeld te krijgen en hun ouders te overtuigen van het nut van jeugdgezondheidszorg (€ 20.000).
- De Wet kinderopvang bepaalt dat voortaan de helft van de gastouders jaarlijks geïnspecteerd dienen te worden; dit was 5% (€ 8.000).

Bovenstaand zorgt opgeteld voor een structurele verhoging van in totaal € 132.063.

7.1 - Volksgezondheid

Activiteit	Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Kansrijke start, mentale gezondheid, aanpak overgewicht en obesitas, valpreventie, Opgroeien en Kansrijke Omgeving & vroegsignalering alcoholproblematiek.				
Gevolgen voor de inwoners	Geen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/S
					Incidenteel
	€ 130.317	€ 130.317	€ 91.433		Structureel
	€ -130.317	€ -130.317	€ -91.433	€0	

Toelichting:

Categorie 3

Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) is een specifieke uitkering die start in 2023 en doorloopt tot 2026. De verwerking van deze brede specifieke uitkering is budgettair neutraal. Tegenover deze lasten staan baten die hier gelijk aan zijn.

Overige aanpassingen

In de onderstaande tabel staan de nieuwe beleidsmatige aanpassingen voor de begroting met een omvang van kleiner dan € 10.000. Ook de overige niet beleidsmatige aanpassingen zijn in deze tabel verwerkt.

Taakveld	2024	2025	2026	2027
Lasten				
4.1 - Openbaar onderwijs	€ 1.008	€ 1.008	€ 1.008	€ 1.008
4.3 - Onderwijsbeleid en leerlingzaken	€ -15.000	€ -15.000	€ -15.000	€ -15.000
4.3 - Onderwijsbeleid en leerlingzaken	€ 165.483	€ 165.483	€ 165.483	€ 165.483
4.3 - Leerlingenvervoer	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.1 - Samenkracht en burgerparticipatie	€ 6.500	€ 6.500	€ 6.500	€ 6.500
6.4 - WSW en beschermt werk	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000
6.6 - Maatwerkvoorzieningen (WMO)	€ 7.000	€ 7.000	€ 8.000	€ 8.000
6.6 - Maatwerkvoorzieningen (WMO)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal lasten	C 168.991	C 168.991	C 169.991	C 169.991

Taakveld	2024	2025	2026	2027
Baten				
4.3 - Onderwijsbeleid en leerlingzaken	€ 165.483	€ 165.483	€ 165.483	€ 165.483
Totaal baten	C 165.483	C 165.483	C 165.483	C 165.483
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)	C 3.508	C 3.508	C 4.508	C 4.508

Toelichting lasten:

4.1 Openbaar onderwijs- indexatie schoolzwemmen

De drie zwembaden in onze gemeente krijgen elk jaar een subsidie voor het geven van schoolzwemmen. Momenteel ontvangen de zwembaden gezamenlijk € 32.500 voor het geven van schoolzwemmen. Deze subsidie is niet eerder ge'indexeerd. De indexatie is vastgesteld op 3,1%. Door de indexatie worden de subsidies gezamenlijk met€ 1.008 verhoogd. Deze indexatie geldt alleen voor 2024. De indexatie van de exploitatiesubsidies van de zwembaden is opgenomen in programma 6 Sportief met elkaar. Deze aanpassing is nieuw ten opzichte van de kadernota.

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken - Overheveling budget Laaggeletterdheid

Inhoudelijk valt Laaggeletterdheid voor volwassenen onder programma Cultuur. Het budget € 15.000 staat echter onder programma Sociaal. Dit budget wordt overgeheveld naar programma Cultuur. Deze aanpassing is nieuw ten opzichte van de kadernota.

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken - Onderwijsachterstandenbeleid

Voor het onderwijsachterstandenbeleid is een nieuwe periode aangebroken (2023-2026). Deze moet aan zowel de baten- als lastenzijde (€ 165.483) worden begroot. Per saldo neutraal.

4.3 - Onderwijsbeleid en leerlingzaken - Leerlingenvervoer

In de contracten van leerlingenvervoer hebben we opgenomen dat we de tarieven indexeren op basis van de NEA-indexatie. De huidige prognose NEA-indexatie 2024 is 4,4%. We verwachten de indexering op te kunnen vangen binnen het bestaande budget, omdat we een daling zien in het gebruik van leerlingenvervoer. Dit komt onder andere door de invoering van de nieuwe verordening bekostiging leerlingenvervoer. Deze aanpassing is nieuw ten opzichte van de kadernota.

6.1 - Samenkracht en burgerparticipatie - Dementievriendelijk De Wolden

We willen trainingen aanbieden aan mantelzorgers die zorgen voor een naaste met dementie om hen handvatten te bieden in de omgang met hun naasten. Ook willen we trainingen voor vrijwilligers en/of leden van verenigingen over hoe om te gaan met deelnemers met beginnende dementie met als doel dat deze deelnemers langer mee kunnen doen met de activiteiten. De begrote kosten zijn € 6.500. Deze aanpassing is nieuw ten opzichte van de kadernota.

6.4 - WSW en beschut werk - Stark

De meerjarenbegroting 2024 van Stark is reeds besloten door het bestuur van Stark. Bij de behandeling van de meerjarenbegroting 2024 is vastgesteld dat de bijdrage van de gemeente De Wolden met€ 4.000 zal toenemen. In de kadernota stond deze aanpassing op pm.

6.6 - Maatwerkvoorzieningen (WMO) - vervoer dagbesteding

In de afspraken met aanbieders van Wmo begeleiding is er voor vervoer geen afspraak gemaakt over indexatie. De vergoeding voor vervoer naar bijvoorbeeld een dagbesteding is een tegemoetkoming. We hoeven hierin niet te indexeren, maar gezien de ontwikkelingen in de markt willen we dit vanaf 2024 wel doen. We nemen 13,7% omdat we deze ook hebben toegepast bij WMO vervoer. Dit betreft de NEA-indexatie (peiljaar 2023). De verhoging betreft in 2024 € 7.000, in 2025 € 7.000, in 2026 € 8.000 en in 2027 € 8.000.

6.6 - Maatwerkvoorzieningen (WMO) - vervoer

In de contracten van Wmo-vervoer hebben we opgenomen dat we de tarieven indexeren op basis van de NEA-indexatie. We verwachten de indexering op te kunnen vangen binnen het bestaande budget, omdat we een daling zien in het gebruik van Wmo-vervoer. Dit komt door voorliggende

voorzieningen zoals het vrijwilligersvervoer voor minder mobiele. Deze aanpassing is nieuw ten opzichte van de kadernota.

Toelichting baten:

4.3 Onderwijsachterstandenbeleid

Voor het onderwijsachterstandenbeleid is een nieuwe periode aangebroken (2023-2026). Deze moet aan zowel de baten- als lastenzijde worden begroot. Per saldo neutraal (€ 165.483).

Beleidsdocumenten

Werk

- Kadernota Sociaal Domein
- Beleidsplan re'integratie 2015
- Beleidsuitvoeringsplan Participatiewet
- Afstemmingsverordening 2020
- Re-integratieverordening 2020

Jeugdhulp

- Verordening jeugdhulp De Wolden 2022.
- Nadere regelgeving jeugdhulp De Wolden 2022.
- Nota 'Perspectief op jeugd: kansrijk opgroeien in De Wolden', 2022 - 2025.

Zorg

- Kadernota Sociaal Domein.
- Verordening Wmo 2017.
- Beleidsplan Wmo 2015-2018.
- Nadere regels Wmo 2019.
- Besluit regeling meerkosten Wmo 2020.

Volksgezondheid

- Nota volksgezondheid *De Wolden positief gezond, samen met en voor onze inwoners* (2021).

Onderwijs

- Verordening Bekostiging Leerlingenvervoer 2022.
- Beleidsregels bekostiging Leerlingenvervoer 2022.
- Instandhoudingsbeleid kleine scholen.

Exploitatie

Product	Realisatie		Begroting		Meerjarenbegroting		
	(Bedragen x 1000)		2022	2023	2024	2025	2026
Lasten							
410 Openbaar basisonderwijs	288	303		321	320	320	320
430 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.203	1.087		1.357	1.331	1.329	1.330
510 Sportbeleid en activering				47	47	26	
610 Samenkracht en burgerparticipatie	3.271	2.377		2.877	2.866	2.842	2.751
620 Wijkteams	468	854		2.475	2.381	2.372	2.376
630 Inkomensregelingen		262		265	200	200	200
640 Begeleide participatie	1.795	1.651		1.711	1.658	1.655	1.657
650 Arbeidsparticipatie	695	662		836	773	769	771
660 Maatwerkvoorziening (WMO)	865	1.173		1.118	1.116	1.119	1.119
671 Maatwerkdienstverlening 18+	5.041	4.811		4.942	5.103	5.292	5.292
672 Maatwerkdienstverlening 18-	4.401	4.725		4.706	4.576	4.151	4.151

Product (Bedragen x 1000)	Realisatie Begroting		Begroting		Meerjarenbegroting	
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
681 Geescaleerde zorg 18+	217	204	33	33	33	33
682 Geescaleerde zorg 18-	676	660	437	437	437	437
710 Volksgezondheid	1.045	1.146	1.381	1.414	1.407	1.316
Totaal lasten	19.963	19.914	22.504	22.255	21.952	21.752
Baten						
410 Openbaar basisonderwijs						
430 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	235	32	198	198	198	198
510 Sportbeleid en activering			47	47	26	
610 Samenkracht en burgerparticip.	2.529	-773	384	384	363	271
620 Wijkteams	5					
630 Inkomensregelingen						
640 Begeleide participatie	105					
650 Arbeidsparticipatie	3					
660 Maatwerkvoorziening (WMO)	35	229	229	385	389	389
671 Maatwerkdienstverlening 18+	155					
672 Maatwerkdienstverlening 18-						
681 Geescaleerde zorg 18+	1.193	333	216	72		
682 Geescaleerde zorg 18-						
710 Volksgezondheid	62	20	130	130	91	
Totaal Baten	4.321	-159	1.204	1.216	1.066	857
Saldi						
410 Openbaar basisonderwijs	288	303	321	320	320	320
430 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	968	1.055	1.159	1.134	1.131	1.132
510 Sportbeleid en activering						
610 Samenkracht en burgerparticip.	742	3.150	2.493	2.482	2.480	2.481
620 Wijkteams	463	854	2.475	2.381	2.372	2.376
630 Inkomensregelingen		262	265	200	200	200
640 Begeleide participatie	1.690	1.651	1.711	1.658	1.655	1.657
650 Arbeidsparticipatie	693	662	836	773	769	771
660 Maatwerkvoorziening (WMO)	830	944	889	731	730	731
671 Maatwerkdienstverlening 18+	4.886	4.811	4.942	5.103	5.292	5.292
672 Maatwerkdienstverlening 18-	4.401	4.725	4.706	4.576	4.151	4.151
681 Geescaleerde zorg 18+	-976	-129	-183	-39	33	33
682 Geescaleerde zorg 18-	676	660	437	437	437	437
710 Volksgezondheid	983	1.126	1.251	1.283	1.316	1.316
Totaal saldi	15.642	20.073	21.300	21.039	20.885	20.895

Toelichting lasten:**4.30 Onderwijsbeleid en leerlingzaken**

De lasten zijn in 2024 € 269.000 hoger dan in 2023. Dit is ontstaan door de hogere kosten van leerlingenvervoer (vergoeding ouders) € 55.000, een voor dit onderdeel voordelige verschuiving van het budget leerplicht naar de SWO € 81.000, opvoeren van de kosten van Onderwijs Achterstandbeleid € 165.000 en een hogere bijdrage aan de SWO van € 145.000. Daarnaast is er nog sprake van een aantal voordelige verschillen van € 15.000 waaronder de verschuiving van het budget voor laaggeletterdheid naar programma Cultuur.

5.10 Sportbeleid en activering

In 2024 zijn de lasten € 47.000 hoger doordat we middelen hebben ingezet voor een Lokaal sportakkoord, brede regeling combinatiefuncties en leefomgeving. Deze middelen zijn afkomstig uit het GALA Lokaal Sportakkoord. Per saldo budgetneutraal (zie speerpunt).

6.10 Samenkracht en burgerparticipatie

In 2024 zijn de lasten € 499.000 hoger dan in 2023. Dit is ontstaan door de hogere bijdrage aan de stichting Welzijn De Wolden € 177.000, een hogere storting in de Voorziening onderhoud van € 152.000, middelen voor GALA Lokaal Terugdringen gezondheidsachterstanden, versterken basis, mantelzorg, een tegen eenzaamheid en welzijn op recept € 113.000, hogere bijdrage personeel SWO € 93.000 en overige voordelige kleine mutaties € 36.000. Onder de speerpunten is een nadere omschrijving vermeld van de hierboven genoemde onderwerpen.

6.2 Wijkteams

Het nadeel bedraagt € 1.621.000. Oorzaken zijn de hogere bijdrage aan Veilig Thuis Drenthe € 71.000, een hogere bijdrage aan de SWO € 1.556.000 en overige voordelige kleine mutaties € 6.000.

Op dit taakveld zien we een hogere bijdrage aan de SWO, op andere taakvelden zien een lagere bijdrage.

6.4 Begeleide participatie

In 2024 € 61.000 hoger dan in 2023. Dit is veroorzaakt door een lagere subsidie aan de Werkgelegenheidsinitiatieven De Wolden € 44.000, een hogere bijdrage aan STARK € 6.000 en een hogere bijdrage aan de SWO € 101.000.

6.5 Arbeidsparticipatie

Ten opzichte van 2023 is er in 2024 sprake van hogere lasten € 174.000, voornamelijk als gevolg van hogere kosten van scholing en activering € 49.000 en een hogere bijdrage personeel SWO € 127.000.

6.60 Maatwerkvoorziening (WMO)

In 2024 zijn de lasten € 55.000 lager. Veroorzakers zijn hogere kosten als gevolg van de aanbesteding van hulpmiddelen € 84.000, de indexatie van publiek vervoer € 33.000, voordelige verschuiving van de bijdrage aan de SWO € 181.000 en € 9.000 overige nadelige kleine mutaties.

6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

De lasten zijn in 2024 € 131.000 hoger dan in 2023. Dit is het gevolg van de Indexatie WMO huishoudelijke hulp € 393.000, de indexatie WMO begeleiding € 63.000, de indexatie WMO dagbesteding € 81.000 en de voordelige verschuiving bijdrage personeel SWO € 366.000. Voorts is er nog sprake van € 40.000 voordelige verschillen.

6.81 Geescaleerde zorg 18+

In 2024 zijn de lasten € 171.000 lager. Dit is een gevolg van een lagere bijdrage aan de SWO.

6.82 Geescaleerde zorg 18-

In 2024 zijn de lasten € 223.000 lager dan in 2023. Dit is een gevolg van € 235.000 Verschuiwing bijdrage personeel SWO en een optelsom van nadelig € 12.000.

7.10 Volksgezondheid

In 2024 zijn de lasten met € 235.000 gestegen. Oorzaken zijn de GALA-middelen € 130.000 voor Kansrijke start, verlagen van de middelen voor het lokaal preventieakkoord € 20.000 en € 10.000 nadelig als gevolg van verschuiving bijdrage personeel SWO. Verder is de bijdrage aan de GGD verhoogd met € 79.000.

Toelichting baten:

4.30 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

De hogere baten bedragen € 165.000. Dit betreft de rijksbijdrage voor het Onderwijs Achterstandenbeleid

5.10 Sportbeleid en activering

De hogere baten bedragen € 47.000. Dit betreft de rijksbijdrage voor het GALA Lokaal Sportakkoord.

6.10 Samenkracht en burgerparticipatie

De verhoging van de baten bedraagt € 1.157.000 en is een gevolg van de rijksbijdrage van € 113.000 voor GALA Lokaal Terugdringen gezondheidsachterstanden, versterken basis, mantelzorg, een tegen eenzaamheid en welzijn op recept. Alsmede door de in 2023 verantwoorde middelen voor de Oekraïne € 1.043.000.

681 Geescaleerde zorg 18+

In 2024 verwachten we lagere inkomsten beschermd wonen van € 117.000 ten opzichte van 2023.

7.10 Volksgezondheid

Het voordeel bedraagt € 110.000. Dit is ontstaan door de ontvangen middelen € 130.000 voor GALA Kansrijke start alsmede de lagere bijdrage van € 20.000 voor het lokaal preventieakkoord.

Investerings

In deze begroting zijn voor dit programma geen investeringen opgenomen.

08 Samen Verder

Het programma Samen Verder bestaat uit de beleidsonderwerpen verkeer en vervoer, openbaar vervoer en riolering.

Programmahouder: Mark Turksma

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden

Verkeer en vervoer

Civiele kunstwerken

Civiele kunstwerken zijn bouwwerken die gemaakt zijn van metselwerk, beton, hout, staal of kunststof, bijvoorbeeld bruggen, viaducten en tunnels. Voor 2024 tot en met 2032 zijn de kosten voor vervanging en onderhoud van civiele kunstwerken in De Wolden in een meerjarenoverzicht gezet. Dat overzicht is gemaakt nadat eind 2022 de kunstwerken in een aantal inspecties zijn beoordeeld. In die inspecties is onderzocht wat ervoor nodig is om de kunstwerken voor De Wolden te behouden. De kosten voor de jaren 2024 tot en met 2027 zijn meegenomen in de kadernota 2024 en in deze begroting.

Wegonderhoud

In 2022 zijn de wegen in De Wolden beoordeeld op het onderhoud dat eraan gedaan moet worden. Dat gebeurt om de twee jaar. De kosten voor het onderhoud staan in een meerjarenprogramma (MJP). Dat MJP wordt gebruikt voor een Nota kapitaalgoederen en het onderhoudsprogramma voor 2023 en 2024. In 2024 worden de wegen weer opnieuw beoordeeld. Het MJP wordt daar dan weer op aangepast.

Duurzame aanleg van wegen

In 2023 zijn we begonnen met het duurzamer maken van onze wegen. Dit hebben we gedaan bij een wegvak aan de Panjerdweg in Koekange en de Gedempte Wijde Wijk in Kerkenveld. We hebben daarvoor deklagen van duurzaam, circulair asfalt aangebracht. Die deklaag wordt gemaakt met 100% minder CO₂-uitstoot op gasverbruik. In 2024 willen we dit verder uitbreiden en meer wegen duurzamer aanleggen. We gaan verschillende typen innovatief asfalt onderzoeken op duurzaamheid en circulariteit conform de door de raad aangenomen motie grasfalt tijdens de behandeling van de kadernota. De opgedane kennis en ervaringen nemen we mee in het fietspaden- en wegenonderhoud.

Ontsluiting Ruinerwold

Gezien de toekomstige ontwikkelingen in Ruinerwold (uitbreiding bedrijventerrein en uitbreiding woningen Kerkweg-Zuid) is een goede ontsluiting belangrijk. Daarnaast heeft de raad in 2022 besloten dat de verkeerssituatie Blijdenstein als speerpunt mee moet in de kaderbrief en de begroting van 2023. Ook heeft de raad € 50.000 beschikbaar gesteld om in 2022 onderzoek te doen naar een gewijzigde zuidelijke ontsluiting van Ruinerwold. Daarbij wordt Blijdenstein ontzien van het doorgaande verkeer. In 2023 heeft de raad aangegeven welke richting we daarvoor uit kunnen gaan werken. Voor de aanleg van een weg vanuit het bedrijventerrein naar de zuidelijke richting zal ongeveer € 3,2 miljoen noodzakelijk zijn.

Aanvraag overheidssubsidies

In het Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) 2030 werken overheden, bestuurders en professionals samen aan verkeersveiligheid. We vragen bij het Rijk vanuit dit plan een subsidie voor verkeersveiligheid aan. Met dat geld willen we verschillende dingen doen om de verkeersveiligheid te verbeteren. Bijvoorbeeld een drempel op een fietskruispunt (fietsoversteek Kloosterstraat in Ruinen) of een kruispuntplateau op een 60 km weg (Slenkenweg-Tillemaweg in De Wijk). De rijkssubsidie gaat tot maximaal € 308.595. Daarnaast hebben we voor de komende 4 jaar een bedrag van € 994.811 ontvangen van de provincie. Dit was voorheen de BDU-bijdrage (Brede Doeluitkering) regeling. Ook deze subsidie kunnen we inzetten voor de verkeersveiligheid.

Fietsnota

Eind 2021 is de fietsnota voor 2021 tot en met 2026 vastgesteld. Daarin staat hoe we de fietspaden in De Wolden het beste op elkaar laten aansluiten. We kijken hoe we routes beter kunnen maken en hoe we het onderhoud van wegwijzers gaan doen. Omdat we steeds meer e-bikes zien, kijken we ook naar de mogelijkheden en voordelen van fietssnelwegen.

Bij Nijstad (gemeente Hoogeveen) zijn er plannen voor de ontwikkeling van een fors aantal recreatiewoningen. Wij blijven de planontwikkeling nauw volgen omdat deze ontwikkeling consequenties gaat hebben voor de verkeersafhandeling en verkeersveiligheid in onze gemeente.

Openbare verlichting

In 2023 bestaat ongeveer 45 procent van de straatverlichting in De Wolden uit ledverlichting. Eind 2023/begin 2024 wordt het storingsonderhoud opnieuw aanbesteed. Dan kijken we ook waar in 2024 tot en met 2030 nog meer ledverlichting moet komen. Dat zijn vooral lichtmasten in de woonwijken en doorgaande wegen.

Riool- en waterprogramma

Lokale adaptatiestrategie

Vanwege het veranderende klimaat hebben we te maken met extremer weer zoals hevige regenval, langdurige droogte en meer hitte. In 2050 wil De Wolden klimaatbestendig zijn om inwoners, ook bij een veranderend klimaat, een veilige omgeving te bieden. Met klimaatadaptatie wil gemeente De Wolden de gevolgen van klimaatverandering beter opvangen. Dat doen we ender andere door in de openbare ruimte meer ruimte voor water en green te creëren.

In de "lokale adaptatiestrategie" staat wat er moet gebeuren om wateroverlast, droogte en hitte-stress in de gemeente op te lossen en te voorkomen. In de strategie staat hoe de gemeente klimaat-adaptatie in alle processen en werkzaamheden mee wil nemen, zodat klimaat adaptief denken en handelen de norm wordt. In de uitvoeringsagenda zijn de kosten voor de uitvoering van dit beleid in beeld gebracht.

Water en riolering

Gemeenten hebben wettelijke taken op het gebied van waterbeheer. De gemeente heeft op grond van de Wet Milieubeheer een zorgplicht voor de inzameling van stedelijk afvalwater (ter bescherming van de volksgezondheid) en op grond van de Waterwet een zorgplicht voor hemelwater en grondwater.

Deze zorgplichten staan centraal in het nieuwe Riool- en Waterprogramma dat in 2022 is vastgesteld. Dit uit zich in afspraken over beheer en onderhoud, onderzoeksprojecten en beleidskeuzes met betrekking tot een klimaatbestendiger rioleringssysteem.

In de planperiode 2023-2028 ligt een accent op klimaatadaptatie, met name op het beter omgaan met extreme buien. Hierom moeten we steeds vaker met bovengrondse oplossingen ruimte voor water creëren. Er zijn bijvoorbeeld goten, wadi's, sloten en bergingsvijvers. Samen vormen zij een systeem voor de inzameling van afvalwater, het verwerken van het overtollig hemelwater en het regelen van de grondwaterstand in het openbaar gebied.

Nota Kapitaalgoederen

De provincie verplicht gemeenten vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) om een nota kapitaalgoederen vast te stellen. Dit is een nieuw instrument voor gemeente De Wolden. Het instrument geeft ons inzage in het onderhouden van budgetten die nodig zijn om onze kapitaalgoederen te onderhouden en te vervangen en of deze budgetten overeenkomen met de opgevoerde beschikbare middelen in de begroting.

Beleidsdoelen

Verkeer en vervoer

- Bevorderen van fietsverkeer en gebruik van (toegankelijk) openbaar vervoer (ook voor mindervaliden).
- Verkeersveiligheid verbeteren samen met inwoners zodat er minder verkeersslachtoffers zijn.
- Toekomstbestendige, innovatieve en duurzame wegen.
- De Wolden moet een aantrekkelijke vestigingsgemeente zijn voor forensen en ondernemers. Een goede infrastructuur is een randvoorwaarde voor deze ontwikkeling.

Klimaatbestendig

- Samen met buurgemeenten, waterschap Drents Overijsselse Delta en provincie (Fluvius) kwetsbaarheden klimaatverandering verminderen door uitvoering te geven aan de regionale adaptatiestrategie en het uitvoeringsprogramma.
- De lokale adaptatiestrategie (LAS) en uitvoeringsagenda (LUA) is vastgesteld. Daarmee werken we in de komende periode onder andere aan een klimaatbestendige inrichting van de openbare ruimte en zetten we in op een klimaatbestendige nieuwbouw.
- We geven uitvoering aan de lokale adaptatiestrategie en uitvoeringsagenda. Een van de werkzaamheden bedraagt de concrete doorrekening van maatregelen in de openbare ruimte om de bestaande knelpuntlocaties op te lossen, zodat hier in de planperiode de schop in de grond kan.
- Om werken aan klimaatadaptatie in goede banen te leiden wordt in 2024 gewerkt volgens het actieplan klimaatadaptatie 2024 (in LAS LUA programmaplan genoemd) waarin de werkzaamheden binnen de planperiode geprioriteerd zijn.

Informatie verbonden partijen

Bij de realisatie van de bovenstaande beleidsdoelen is de volgende verbonden partij betrokken:
- Publiek Vervoer Groningen Drenthe te Assen - taakveld 02.50.

Beleidsindicatoren

Voor dit programma zijn er geen door het BBV vastgestelde beleidsindicatoren. Wel hebben we een tweetal additionele beleidsindicatoren opgenomen.

'Samen Verder'			
Beleidsindicator	Jaar	De Wolden	Nederland
Aantal geregistreerde verkeersongevallen per 100.000 inwoners	2021	533	654
Aantal geregistreerde verkeersongevallen per 100.000 inwoners	2020	530	595

Bron: <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/mobiliteit>

Speerpunten

1.1 - Verkeer en vervoer

Activiteit	Op peil houden onderhoudsbudgetten 'grijs' door prijsstijgingen en indexeringen,				
Gevolgen voor de inwoners	Veilige en toegankelijke leefomgeving.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers)	2024	2025	2026	2027	I/5
					Incidenteel
	€ 188.087	€ 188.087	€ 188.087	€ 188.087	Structureel

Toelichting:

Categorie 2

De raad heeft bij elke vastgesteld plan een kwaliteitsniveau afgesproken voor het onderhoud. Om het onderhoud op het afgesproken kwaliteitsniveau te houden, is het noodzakelijk dat de beschikbare budgetten op peil blijven. Er is rekening gehouden met een prijsindex van 8,9% x € 2.113.336 (budget wegenbeheersprogramma € 1.940.984, budget beheersprogramma openbare verlichting € 111.570, budget beheersprogramma bruggen € 60.786).

2.1 - Verkeer en vervoer

Activiteit	Vervanging van civiele kunstwerken (bruggen) 2024-2025.				
Gevolgen voor de inwoners	Veilige en toegankelijke leefomgeving.				
Middelen (rente en afschrijving t.l.v. stelpost kapitaallasten)	2024	2025	2026	2027	I/5
					Incidenteel
		€ 14.404	€ 14.376	€ 14.349	Structureel
			€ 8.320	€ 8.304	Structureel
		€ -14.404	€ -22.697	€ -22.653	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Op basis van de uitgevoerde visuele instandhoudingsinspectie kunstwerken en nadere technische inspecties in 2022 blijkt dat een aantal kunstwerken in de periode 2024-2027 moet worden vervangen. De basis hiervan is een Meerjarenonderhoudsplaning 2024-2032 (MJOP) van de uitgevoerde inspecties. De visuele instandhoudingsinspectie kunstwerken en bijbehorende MJOP worden vierjaarlijks geactualiseerd. De vervanging van civiele kunstwerken wordt in 2024 € 277.000 en in 2025 € 160.000 opgenomen als investeringskredieten. De interne uren van voorbereiding en toezicht zijn hierin opgenomen. De investeringen worden in 20 jaar afgeschreven. De dekking van deze kapitaallasten vindt plaats via de investeringsruimte van € 4 miljoen. De vervangingsinvesteringen voor 2026 en 2027 nemen we in die jaren mee bij de betreffende kadernota en begroting.

2.1 - Verkeer en vervoer

Activiteit	Structurele verhoging exploitatiebudget Kunstwerken.				
Gevolgen voor de inwoners	Veilige en toegankelijke leefomgeving.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers)	2024	2025	2026	2027	I/5
					Incidenteel
	€ 27.000	€ 27.000	€ 27.000	€ 27.000	Structureel

Toelichting:**Categorie 2**

Voor het langdurig behoud van onze civiele kunstwerken zoals bruggen, damwanden en duikers zijn preventieve en correctieve maatregelen nodig. We hebben een wettelijk zorgplicht om de objecten in een goede kwaliteit te houden of te brengen. Deze verplicht is opgenomen in de wetten, hieronder vallen ook civiele kunstwerken.

2.1 - Verkeer en vervoer

Activiteit	Toegankelijkheid en gebruik van voetpaden verbeteren.				
Gevolgen voor de inwoners	Veilige en toegankelijke leefomgeving.				
Middelen (rente en afschrijving t.l.v. stelpost kapitaallasten)	2024	2025	2026	2027	I/5
					Incidenteel
		€ 8.580	€ 17.144	€ 25.691	Structureel
		€ -8.580	€ -17.144	€ -25.691	Structureel
	Onderhoud	€ 39.800	€ 39.800	€ 39.800	€ 39.800

Toelichting:**Categorie 2**

De asfaltpaden en halfverharde paden in onze gemeente moeten worden vervangen. Deze verhardingen zijn in 2022 geïnspecteerd en voldoen niet meer. De paden zijn aangetast door opdrukkende wortels en zijn niet vlak genoeg.

Voor de vervanging van asfaltpaden en halfverharde paden nemen we voor de jaren 2024 tot en met 2027 jaarlijks € 165.000 op als investeringskrediet. De interne uren van voorbereiding en toezicht zijn hierin opgenomen. De investeringen worden in 20 jaar afgeschreven. Dit wordt meegenomen in de investeringsruimte van € 4 miljoen. De investeringen in 2028 en verder nemen we jaarlijks mee bij de betreffende kadernota.

Om het planmatig onderhoud aan halfverhardingen te kunnen uitvoeren, moeten we het onderhoudsbudget met ingang van 2024 structureel verhogen met € 39.800 (onderste rij in tabel hierboven).

2.1 - Verkeer en vervoer

Activiteit	Realiseren fietspaden uit de fietsnota.				
Gevolgen voor de inwoners	Realiseren van verkeersveilige fietsverbindingen.				
Middelen (rente en afschrijving t.l.v. stelpost kapitaallasten)	2024	2025	2026	2027	I/5
					Incidenteel
		€ 431	€ 22.412	€ 22.369	Structureel
		€ -431	€ -22.412	€ -22.369	Structureel

Toelichting:**Categorie 2**

Op 15 december 2021 is door de raad de fietsnota 2021-2026 vastgesteld. We gaan in 2023 een subsidieaanvraag 'Strategisch Plan Verkeersveiligheid' indienen bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat voor het realiseren van de fietspaden uit de fietsnota. In 2024 gaan we voorbereidingen treffen zodat de fietspaden in 2025 aangelegd kunnen worden.

De totale kosten in 2025 ramen we op € 742.000, bij 50% subsidie wordt de gemiddelde eigen bijdrage € 371.000. De investering wordt in 20 jaar afgeschreven. De interne uren van voorbereiding, administratie en toezicht van infrastructurele projecten komen niet in aanmerking voor een bijdrage. Hiervoor ramen we € 60.000. De totale gemeentelijke bijdrage komt hiermee op € 431.000

(€ 371.000 + € 60.000). De dekking van deze kapitaallasten vindt plaats via de investeringsruimte van € 4 miljoen.

Hieronder een overzicht uit de fietsnota van de nog uit te voeren fietspaden:

- Linderveldweg in Linde
- Blijdenstein te Ruinerwold
- Fietsnelweg Hoogeveensevaart in de Wijk
- Reestweg te Drogeropslagen
- Boverhofsweg Emsweg in Koekange
- Leijenweg in de Wijk
- Osseisluis te Koekange
- Koekangerweg te Koekange
- Spiekampenweg in Zuidwolde
- Weerwilleweg in Koekange
- Fietspad Weerwille (noordzijde N375)

2.1 - Verkeer en vervoer

Activiteit	Hogere leges voor het aanleggen en instandhouding van kabels en leidingen.				
Gevolgen voor de inwoners	Het op orde brengen en houden van een actuele gemeentebegroting.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers)	2024	2025	2026	2027	I/S
					Incidenteel
	€ -20.000	€ -20.000	€ -20.000	€ -20.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 2

De afgelopen jaren hebben we meer leges en straatwerkvergoedingen ontvangen. De verwachting is dat deze trend de komende jaren zal doorzetten. Om die reden verhogen we de opbrengsten met € 20.000.

2.1 - Verkeer en vervoer

Activiteit	Nieuwe ontsluiting Blijdenstein.				
Gevolgen voor de inwoners	Realiseren van een verkeersveilige rondweg.				
Middelen (rente en afschrijving t.l.v. stelpost kapitaallasten)	2024	2025	2026	2027	I/S
					Incidenteel
	PM	PM	PM	PM	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Op verzoek van de raad heeft de gemeente onderzocht hoe de plaatselijke grondeigenaren, de buurgemeente Meppel en de provincie Drenthe denken over de kansen en risico's voor het (gedeeltelijk) wijzigen van de zuidelijke ontsluiting van Ruinerwold. In juni 2023 heeft de raad een uitwerkingsrichting meegegeven. Zodra hier voldoende informatie over beschikbaar is, zullen we de gemeenteraad informeren om verdere afwegingen te maken.

7.2. Riolering

Activiteit	Kapitaallasten als gevolg van de investeringen voortvloeiend uit de uitvoering van het nieuwe RWP (Rioolwaterplan).				
Gevolgen voor de inwoners	Een toekomstbestendige riolvoorziening.				
Middelen (rente en afschrijving t.l.v. voorziening riolering)	2024	2025	2026	2027	I/S
		€ 48.557	€ 91.755	€ 133.383	Incidenteel
		€ -48.557	€ -91.755	€ -133.383	Structureel

Toelichting:**Categorie 2**

Het nieuwe Rioolwaterplan (RWP) is aangenomen in 2022. Als gevolg daarvan moeten er diverse investeringen worden gedaan. Het gaat om vervanging riolering, vervanging gemalen/pompen/schakelkasten, etc., vervanging IBA's en afkoppelen verhard oppervlak. De dekking van deze kapitaallasten vindt plaats via de voorziening riolering.

7.4 - Klimaatadaptatie

Activiteit	Invulling geven aan 'Lokale uitvoeringsagenda'.				
Gevolgen voor de inwoners	Realiseren van een klimaatbestendige gemeente.				
Middelen (rente en afschrijving t.l.v. stelpost kapitaallasten)	2024	2025	2026	2027	1/S
		€ 8.580	€ 17.144	€ 25.691	Incidenteel
		- € 8.580	- € 17.144	- € 25.691	Structureel
niet fysieke maatregelen	€ 54.000	€ 54.000	€ 54.000	€ 54.000	Structureel

Toelichting:**Categorie 2**

Naar verwachting wordt in het najaar 2023 de Lokale Adaptatiestrategie (LAS) en uitvoeringsagenda vastgesteld door de raad. Om uitvoering te geven aan de lokale uitvoeringsagenda (LUA) nemen we in de exploitatie voor de planperiode 2024-2028 jaarlijks € 54.000 op (onderste rij in tabel hierboven). Daarnaast wordt jaarlijks een investeringsbedrag van € 165.000 opgenomen. Dit budget is nodig omdat in bestaand bebouwd gebied een aantal locaties extra gevoelig zijn voor de gevolgen van klimaatverandering. Deze locaties zijn met de LAS LUA inzichtelijk gemaakt. Deze maatregelen mogen niet gefinancierd worden vanuit de voorziening riolering. Het investeringsbedrag is inclusief € 15.000 voor interne uren en de investeringen worden in 20 jaar afgeschreven. De dekking van deze kapitaallasten vindt plaats via de investeringsruimte van € 4 miljoen. Bij de kadernota was hier een pm-post voor opgenomen.

Overige aanpassingen

In de onderstaande tabel staan de nieuwe beleidsmatige aanpassingen voor de begroting met een omvang van kleiner dan € 10.000. Ook de overige niet beleidsmatige aanpassingen zijn in deze tabel verwerkt.

Taakveld	2024	2025	2026	2027
Lasten				
2.1 Verkeer en Vervoer	€	€ 5.170	€ 5.170	€ 5.170
2.5 Openbaar Vervoer	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000
7.2 Riolering - klimaatadaptatie (RWP)	€	€ 2.167	€ 4.333	€ 6.500
Totaal lasten	C 3.000	C 10,337	C 12.503	C 14,670
Baten				
2.1 Verkeer en Vervoer	€	€ 5.170	€ 5.170	€ 5.170
7.2 Riolering - klimaatadaptatie (RWP)	€	€ 2.167	€ 4.333	€ 6.500
Totaal baten	C	C 7.337	C 9.503	C 11.670
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)	C 3.000	C 3.000	C 3.000	C 3.000

Toelichting lasten:

2.1 Verkeer en Vervoer

Dit gaat over de aanleg van voetpaden, de organisatie van een gedragscampagne en de beoordeling bereikbaarheid en de monitoring van vrachtverkeer. Deze lasten worden gedekt door in de begroting aanwezige ruimte (stelpost kapitaallasten voor (nieuw) beleid (€ 4 miljoen). De jaarlijkse kapitaallasten bedragen € 5.170.

2.5 - Openbaar vervoer

Omdat wij voor Publiek Vervoer zijn overeengekomen dat wij extra licentiekosten moeten betalen, ontstaat er voor de komende jaren een tekort. Daarbij is het noodzakelijk om een indexatie toe te passen van 2,4%. Dit maakt dat er een structurele uitzetting is van totaal € 3.000.

7.2 - Riolering - Klimaatadaptatie (RWP)

Dit is de investeringslast om per jaar € 100.000 te kunnen investeren volgens het Riolerings en Water Programma De Wolden 2023-2028. De lasten van deze investering worden gedekt uit de Voorziening Riolerings. De lasten zijn € 2.167 in 2025, € 4.333 in 2026 en € 6.500 in 2027.

Toelichting baten:

2.1 Verkeer en Vervoer

Dit betreft de dekking uit het budget voor € 4 miljoen investeringsruimte voor de kapitaallasten.

7.2 Riolerings - Klimaatadaptatie (RWP)

Dit betreft de dekking uit de voorziening riolering.

Beleidsdocumenten

Verkeer en vervoer

- [Gemeentelijk Verkeer- en Vervoer Plan 2020-2029](#)
- [Fietsnota 2021-2026](#)
- [Kwaliteitsvisie openbare ruimte 2012](#)
- [Wegenlegger 2021](#)
- [Beleidsplan Openbare verlichting 2013-2017](#)
- [Gladheidsbestrijdingsplan 2023-2024](#)
- [Beleidsnota ecologisch bermenbeheer](#)

Riolering

- [Riolerings en Waterprogramma De Wolden 2023-2028](#), vastgesteld door de raad op 22 december 2022

Exploitatie

Product <i>(Bedragen x 1000)</i>	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenbegroting		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten						
210 Verkeer en vervoer	3.429	3.696	3.876	3.916	3.952	3.960
250 Openbaar vervoer	18	17	26	26	26	26
720 Riolerings	1.677	1.730	1.608	1.574	1.584	1.604
740 Milieubeheer			54	63	71	80
Totaal lasten	5.123	5.444	5.565	5.579	5.633	5.670

Product (Bedragen x 1000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenbegroting		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Baten						
210 Verkeer en vervoer	82	45	65	65	65	65
250 Openbaar vervoer						
720 Riolering	2.744	2.697	2.718	2.735	2.752	2.769
740 Milieubeheer						
Totaal Baten	2.825	2.742	2.783	2.800	2.817	2.835
Saldi						
210 Verkeer en vervoer	3.347	3.651	3.811	3.851	3.886	3.895
250 Openbaar vervoer	18	17	26	26	26	26
720 Riolering	-1.067	-966	-1.109	-1.161	-1.168	-1.165
740 Milieubeheer			54	63	71	80
Totaal saldi	2.298	2.701	2.782	2.778	2.816	2.835

Toelichting lasten:**210 Verkeer en vervoer**

In 2024 zijn de lasten in vergelijking met 2023 met€ 180.000 verhoogd. Dit is onder meer een gevolg van het verhogen van de onderhoudsbudgetten 'grijs' met€ 210.000. Dit is noodzakelijk omdat we worden geconfronteerd met prijsstijgingen en indexeringen. De kosten van de openbare verlichting zijn € 38.000 verlaagd. Voor het verbeteren van de toegankelijkheid en gebruik van voetpaden verbeteren is€ 39.800 extra toegevoegd. Alsmede door een lagere toerekening van de SWO € 33.000.

720 Riolering

In deze begroting zijn de cijfers van het nieuwe Riolerings- en Waterprogramma De Wolden 2023-2028 financieel verwerkt.

740 Milieubeheer

In 2024 zijn de lasten € 54.000 hoger dan in de voorgaande jaren. Dit betreft het Invulling geven aan 'Lokale uitvoeringsagenda'.

Toelichting baten:

N.v.t.

Investerings

De investeringsplanning is geactualiseerd, in die zin dat het tempo en de omvang van de geplande investeringen is aangepast aan de laatste inzichten (o.a. opschuiving i.v.m. capaciteitsproblemen, wettelijke belemmeringen, subsidietoezeggingen, etc.).

Voorgenomen nieuwe investeringen programmabegroting 2024-2027

Omschrijving	Jaar	Investeringsbedrag		
Uitvoeringsmaatregelen GVVP (aanleg voetpaden, gedragscampagne, bereikbaarheid monitoring vrachtverkeer etc.) (dateert uit begroting 2022)	2024	€	94.000	
Vervanging kunstwerken (bruggen)	2024	€	277.000	
Vervanging voetpaden	2024	€	165.000	
Klimaatadaptieve maatregelen (geen RWP)	2024	€	165.000	Taakveld 7.4 - Klimaatadaptatie

Omschrijving	Jaar	Investeringsbedrag	
Vervanging kunstwerken (bruggen)	2025	€ 160.000	
Vervanging voetpaden	2025	€ 165.000	
Realiseren fietspaden uit de fietsnota	2025	€ 431.000	
Klimaatadaptatieve maatregelen (geen RWP)	2025	€ 165.000	Taakveld 7.4 - Klimaatadaptatie
Vervanging voetpaden	2026	€ 165.000	
Klimaatadaptatieve maatregelen (geen RWP)	2026	€ 165.000	Taakveld 7.4 - Klimaatadaptatie
Vervanging voetpaden	2027	€ 165.000	
Klimaatadaptatieve maatregelen (geen RWP)	2027	€ 165.000	Taakveld 7.4 - Klimaatadaptatie

Voor een nadere toelichting op de verschillende investeringen, verwijzen we naar de betreffende speerpunten hiervoor.

Voorgenomen nieuwe investeringen riolering programmabegroting 2024-2027

Omschrijving	Jaar	Investeringsbedrag	
Vervanging riolering	2024	€ 719.786	
Vervanging gemalen el.m/pompen/schakelkasten etc.	2024	€ 642.176	
Vervanging IBA's	2024	€ 105.000	
Afkoppelen verhard oppervlak	2024	€ 84.000	
Maatregelen klimaatadaptatie (uit RWP)	2024	€ 100.000	
Vervanging riolering	2025	€ 472.427	
Vervanging gemalen el.m/pompen/schakelkasten etc.	2025	€ 642.176	
Vervanging IBA's	2025	€ 105.000	
Afkoppelen verhard oppervlak	2025	€ 84.000	
Maatregelen klimaatadaptatie (uit RWP)	2025	€ 100.000	
Vervanging riolering	2026	€ 400.000	
Vervanging gemalen el.m/pompen/schakelkasten etc.	2026	€ 642.176	
Vervanging IBA's	2026	€ 105.000	
Afkoppelen verhard oppervlak	2026	€ 84.000	
Maatregelen klimaatadaptatie (uit RWP)	2026	€ 100.000	
Vervanging riolering	2027	€ 400.000	
Vervanging gemalen el.m/pompen/schakelkasten etc.	2027	€ 642.176	
Vervanging IBA's	2027	€ 75.000	
Afkoppelen verhard oppervlak	2027	€ 84.000	
Maatregelen klimaatadaptatie (uit RWP)	2027	€ 100.000	

Toelichting:

De raad heeft op 22 december 2022 het Riolering en Water Programma De Wolden 2023-2028 vastgesteld. Om deze ambities en doelstellingen te halen, gaan we de komende jaren met verschillende activiteiten en maatregelen aan de slag.

09 Cultuur

Dit programma bestaat de beleidsonderwerpen cultuur, Jaaggeletterdheid, onderwijshuisvesting en begraafplaatsen en crematoria. Daarnaast valt de GR RUD oak onder dit programma.

Programmahouder: Albert Haar

Het programma in bee/d

Wat speelt er in De Wolden

Cultuur

Culturele gemeente/Wiede Wold

In 2023-2024 zijn we Culturele Gemeente van Drenthe. Dit biedt een extra kans om een impuls te geven aan het culturele leven in De Wolden. Met het project 'Wiede Wold' willen we ook mensen dichter bij elkaar brengen. Niet voor niets staat in Wiede Wold participatie centraal. Met, voor en door de Woldenaren wordt een stevig programma gebouwd.

In 2023 zijn we gestart met de kick-off in De Wemme in Zuidwolde, is er een kunstwerk bij het gemeentehuis gerealiseerd, zijn er activiteiten uitgevoerd in het kader van het streekprogramma,

werd het project 'Kleurrijk Koken' uitgevoerd en is er een fietsroute gepresenteerd. Het zwaartepunt van het programma van Wiede Wold ligt echter in 2024.

In het voorjaar van 2024 vinden er weer activiteiten plaats in het kader van het streekprogramma en wordt de epische theatervoorstelling ATROPOS gespeeld. Dit gaat plaatsvinden in de nog te bouwen Afvalkathedraal.

De andere pijler van het Wiede Wold programma wordt gevormd door de projecten van een groep kunstenaars en designers. Deze groep creatievelingen werkt vanaf eind 2023 met verschillende gemeenschappen aan de heel verschillende projecten. De projecten worden tijdens het Wiede Wold-festival in mei-juni 2024 gepresenteerd in de Toekomstpaviljoens die rondom de kathedraal worden gebouwd of ingericht.

De realisatie van het project Wiede Wold is alleen mogelijk wanneer er aan de randvoorwaarden kan worden voldaan.

Nieuwe cultuurnota

Na het einde van Wiede Wold in de zomer van 2024 gaan we een nieuwe cultuurnota opstellen. Hierin nemen we de Drentse taal mee als belangrijke cultuuruiting.

Scala

Stichting Scala - Centrum voor de Kunsten heeft eind 2022 aangegeven per 1 juli 2023 te willen stoppen met het aanbieden van lessen in het kader van het vrijetijdsaanbod. Scala heeft per 21 maart 2023 het faillissement aangevraagd. In 2023 zijn we gestart (uitgevoerd door het onderzoeksbureau Blueyard), samen met de andere vier gemeenten die Scala subsidiëren, met een onderzoek op welke manier het vrijetijdsaanbod in stand gehouden kan worden voor de toekomst.

Uit het onderzoek van Blueyard blijkt dat een sluitende businesscase voor cultuuraanbod niet haalbaar is zonder aanvullende bijdrage van de gemeente(n). Blueyard adviseert in haar rapport om een subsidieregeling op te stellen. De gemeente kan met een gerichte subsidieregeling beleid maken om - met behulp van creatieve en bevlogen professionals in de cultuur - te waarborgen dat haar inwoners hiervan gebruik kunnen maken. Met het organiseren van een subsidietraject kunnen initiatiefnemers een subsidieaanvraag indienen binnen de richtlijnen als uitwerking van de gemaakte beleidskeuzes. In het najaar 2023 wordt gewerkt aan een subsidieregeling die in werking kan treden per 2024.

Bibliotheek

In de gemeente De Wolden hebben we in vier dorpen een fysieke vestiging. We blijven onze bibliotheken ondersteunen en daardoor dragen we bij aan de persoonlijke ontwikkeling van onze inwoners en stellen we iedereen in staat mee te doen in de huidige samenleving. Het bevorderen van de 21-eeuwse vaardigheden vindt plaats in de Biebfabriek.

In 2025 wordt de huidige bevorderingstaak van gemeenten en provincies omgezet in een zorgplicht. Hiervoor is vanaf 2025 jaarlijks ongeveer € 54 miljoen beschikbaar. De komende periode gaan wij ons voorbereiden op deze ontwikkeling. De bibliotheek heeft in 2023 een Activiteiten-catalogus gepresenteerd waarmee inzichtelijk wordt gemaakt welke producten en diensten zij aanbieden tegen welke prijs. Hierdoor wordt het voor de gemeente beter inzichtelijk welk prijskaartje hangt aan de dienstverlening van Biblionet en kunnen er beter keuzes gemaakt worden welke dienstverlening past bij de beleidsdoelen van de gemeente De Wolden.

Met de SPUK-regeling kunnen gemeenten en bibliotheken zich voorbereiden op de zorgplicht die ingaat op 1 januari 2025. De gemeente De Wolden heeft twee subsidieaanvragen gedaan bij het Rijk om deze SPUK-middelen te verkrijgen voor het verstevigen van het bibliotheeknetwerk in 2023 en 2024.

Laaggeletterdheid

Taalpunten

Onze inzet op het terugdringen van laaggeletterdheid blijft groot. Betere lees- en schrijfvaardigheden vergroten de kansen om mee te doen in onze samenleving. We hebben hierbij primair aandacht voor mensen met Nederlands als eerste taal (NT1) maar daarbij ook voor mensen met Nederlands als tweede taal (NT2). Een belangrijke rol hierin is weggelegd voor de Taalpunten die in de vier bibliotheken in De Wolden zijn gevestigd. In 2023 zetten we in op certificering van de Taalpunten en de taalsamenwerking.

Plan van aanpak laaggeletterdheid

We verwachten in 2025 veranderingen in taken en verantwoordelijkheden van de gemeente op het gebied van laaggeletterdheid. Dit geeft aanleiding om in 2024 te starten met het opstellen van een nieuw Plan van aanpak laaggeletterdheid voor De Wolden. Met dit plan van aanpak spelen we in op de actuele trends en ontwikkelingen. We kijken hierbij ook naar mogelijkheden voor het groeiende aantal statushouders en nieuwkomers wat naar onze gemeente komt wat een structureel verschijnsel is.

Onderwijshuisvesting

Gemeenten hebben een wettelijke zorgplicht voor de huisvesting van het primair onderwijs. Kosten voor -vervangende- nieuwbouw, vernieuwbouw en uitbreiding komen voor rekening van de gemeente. Schoolbesturen ontvangen van het Rijk de middelen voor onderhoud en exploitatie. In het Integraal Huisvestingsplan hebben we met de schoolbesturen afspraken gemaakt over onderhoud, renovatie (vernieuwbouw) en nieuwbouw van schoolgebouwen. De eerste investeringen zullen vanaf 2024 zijn.

Begraafplaatsen

In 2013 heeft de gemeenteraad voor het laatst een besluit genomen over de capaciteitsgarantie en de kostendekking van de begraafplaatsen in De Wolden. Diverse ontwikkelingen vragen om actualisatie van het begraafplaatsenbeleid. Voorbeelden van ontwikkelingen zijn: verhouding aantal begrafenissen/bijzettingen, het vervallen van grafrechten (m.i.v. december 2024) en de mogelijkheid tot het verlengen van deze rechten, het teruglopen van de kostendekking sinds de afgelopen vier jaar, etc. Hiermee is in 2022 gestart en dit zal worden afgerond in 2023, zodat het nieuwe begraafplaatsenbeleid in werking kan treden op 1 januari 2024.

Natuurbegraafplaatsen

We zien mogelijkheden in de ontwikkeling van natuurbegraafplaatsen in combinatie met groen. Er is gestart met een onderzoek naar de mogelijkheden in onze gemeente. We hebben ook oog om hier een recreatief arboretum (bomenbos) bij te betrekken.

Beleidsdoelen

Cultuur

- Met De Wolden als Culturele gemeente van Drenthe in 2023-2024 verkennen we de toekomst van het platteland samen, versterken we het culturele leven, bevorderen we de sociale cohesie en positioneren we de gemeente.
- Een stevige en bereikbare culturele basis voor alle inwoners.
- Cultuur als middel inzetten om maatschappelijke doelen te bereiken.
- De culturele infrastructuur verstevigen en daarmee een positieve bijdrage leveren aan de aantrekkelijkheid van onze gemeente.
- Toekomstbestendige lokale musea met voldoende bezoekers, vrijwilligers en een goed educatief aanbod.

Laaggeletterdheid

- Met het Taalhuis zorgen we ervoor dat laaggeletterde mensen bereikt kunnen worden en beter Nederlands leren schrijven en lezen. Hierdoor kunnen ze meedoen in de maatschappij.

Onderwijshuisvesting

- Er moet voldoende onderwijshuisvesting zijn om leerlingen en schoolorganisatie te kunnen huisvesten.
- De schoolgebouwen moeten functioneel aansluiten op de gewenste onderwijsconcepten, ondersteunend zijn voor de ontwikkeling van kinderen en een veilige en gevarieerde leer- en werkomgeving bieden.
- De schoolgebouwen moeten ook duurzaam gebouwd zijn, beschikken over een gezond binnenklimaat en goed te exploiteren zijn. Dit heeft een positief effect op het gedrag, het welbevinden en het leerproces van al haar gebruikers.
- Nieuwe schoolgebouwen moeten gedurende hun levensloop flexibel zijn en eenvoudig aangepast kunnen worden aan veranderend gebruik en veranderende eisen.

Begraafplaatsen

- Inwoners de mogelijkheid bieden om een passende laatste rustplaats te vinden.

Informatie verbonden partijen

Bij dit programma is de volgende verbonden partij betrokken:

- Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD) te Assen.

Beleidsindicatoren

Voor dit programma zijn er geen door het BBV vastgestelde beleidsindicatoren.

Speerpunten

4.2 - Onderwijshuisvesting

Activiteit	Integraal Huisvestingsplan.				
Gevolgen voor de inwoners	Zorgen voor een adequate huisvesting van basisschoolleerlingen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/S
					Incidenteel
	€ 80.000	€ 160.000	€ 240.000	€ 320.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

De gemeenteraad heeft het Integraal Huisvestingsplan De Wolden "Onderwijs in verbinding" (IHP) inhoudelijk vastgesteld in april 2023. Er is in het IHP een planning opgenomen in welke volgorde de gebouwen of vervangende nieuwbouw krijgen of vernieuwbouw (volledige renovatie) krijgen. Dit met volledige instemming van de betrokken schoolbesturen. Voor daadwerkelijke aanvang van de projecten wordt per schoolgebouw beoordeeld of deze in aanmerking komt voor nieuwbouw of vernieuwbouw. Om dit IHP te kunnen uitvoeren is het noodzakelijk dat daarvoor ook de benodigde middelen, in overeenstemming met de vastgestelde Kadernota 2024, definitief beschikbaar worden gesteld.

5.3 - Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

5.4 - Musea

5.6 - Media

Activiteit	Indexatie culturele organisaties.				
Gevolgen voor de inwoners	Door de subsidie te indexeren voorkomen we dat culturele organisaties aanbod moeten afstoten als gevolg van forse prijsstijgingen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/S
					Incidenteel
	€ 17.881	€ 17.881	€ 17.881	€ 17.881	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Tot op heden krijgen culturele organisaties die structureel gesubsidieerd worden jaarlijks dezelfde subsidie van de gemeente voor haar activiteiten. Vanwege de inflatie lopen de kosten voor deze organisaties op, terwijl de eigen inkomsten maar in beperkte mate kunnen meegroeien. Omdat we belang hechten aan de toekomst van de culturele organisaties gaan wij de jaarlijkse subsidies indexeren. Het gaat hierbij om Biblionet, Cultuurklik, aanbieder van het vrijetijdsaanbod (ter vervanging van Scala), ONO-media, lokale musea, muziekverenigingen en koren. Momenteel ontvangen zij ongeveer gezamenlijk € 565.000 subsidie. Aanpassing van de budgetten vindt plaats op grond van de prijsindex uit de jaarlijkse meicirculaire over het Gemeentefonds. We indexeren daarom met 3,1%. Dit betreft een eenmalige indexering voor 2024.

5.3 - Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Activiteit	Pilot Cultuurcarrousel.				
Gevolgen voor de inwoners	Een uitgebreid cultuur- en erfgoedmenu voor basisschoolleerlingen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/5
	€ 12.000				Incidenteel
					Structureel

Toelichting:

Categorie 3

In het schooljaar 2023-2024 wordt gestart met de pilot Cultuurcarrousel. Naar aanleiding van de vraag van de scholen is gekozen voor een cultuur- en erfgoedmenu voor de scholen. We nemen twee jaar de tijd om te bezien welk *effect* de pilot heeft. Voor het schooljaar 2024-2025 willen we daarom weer een subsidie beschikbaar stellen. Ook scholen betalen mee aan de pilot.

7.4 - Milieubeheer

Activiteit	Bijdrage aan de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD).				
Gevolgen voor de inwoners	Samenwerken om de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving van milieugerelateerde uitvoeringstaken op een kwalitatief goede en efficiënte wijze uit te voeren met als doel een schone en veilige woon- en leefomgeving.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/5
	PM	PM	PM	PM	Incidenteel
	€ 172.000	€ 172.000	€ 172.000	€ 172.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Op basis van ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, prijsverhogingen adviesbureaus en loonstijgingen verwachten we een verhoging van de bijdragen aan de RUD. Bij de kadernota hebben we € 172.000 opgenomen op basis van de conceptbegroting. De definitieve begroting laat geen afwijking zien.

Bij de kadernota hadden we tevens incidenteel € 70.000 opgenomen als gevolg van de invoering van de Omgevingswet op basis van de conceptbegroting. Naar aanleiding van ingediende zienswijzen van verschillende raden in Drenthe heeft het AB van de RUD besloten om de gevraagde bijdragen voor invoering van de Omgevingswet niet op te nemen in de definitieve begroting. Daarom hebben wij nu een incidentele PM post opgenomen.

Overige aanpassingen

In de onderstaande tabel staan de nieuwe beleidsmatige aanpassingen voor de begroting met een omvang van kleiner dan € 10.000. Ook de overige niet beleidsmatige aanpassingen zijn in deze tabel verwerkt.

Taakveld	2024	2025	2026	2027
Lasten				
4.3 - Onderwijsbeleid en leerlingzaken	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000
5.4 - Musea	€ 2.300	€ 2.300	€ 2.300	€ 2.300
5.6 - Media	€ 102.100	€ 102.100	€ 102.100	€ 102.100
5.6 - Media	€ 4.065	€ 4.065	€	€
7.5 - Begraafplaatsen en crematoria	€ 6.069	€ 6.069	€ 6.069	€ 6.069
Totaal lasten	C 129.534	C 129.534	C 125.469	C 125.469

Taakveld	2024	2025	2026	2027
eaten				
5.3 - Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	€ -22.000	€ -22.000	€ -22.000	€ -22.000
5.6 - Media	€ 102.100	€ 102.100	€ 102.100	€ 102.100
7.5 - Begraafplaatsen en crematoria	€ 6.738	€ 9.007	€ 9.007	€ 9.007
Totaal baten	C 86.838	C 89,107	C 89,107	C 89,107
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)	C 42.696	C 40.427	C 36.362	C 36.362

Toelichting lasten:

4.3 Overheveling budget Laaggeletterdheid

Inhoudelijk valt Laaggeletterdheid voor volwassenen onder programma Cultuur. Het budget staat echter onder programma Sociaal. Dit budget (€ 15.000) wordt overgeheveld naar programma Cultuur.

5.4 Indexatie Pasmanshuus

In een notariële acte is vastgelegd dat de onderhoudsbijdrage jaarlijks geïndexeerd moet worden met de inputprijsindex van nieuwbouwwoningen. In de afgelopen jaren is deze index niet gehanteerd. Dit is recentelijk rechtgezet. Voor de indexering moet de begroting bijgesteld worden met circa € 2.300.

5.6 Spreidingsgelden Biblionet

De provincie Drenthe stelt van 2021 tot en met 2024 jaarlijks subsidie beschikbaar aan elke Drentse gemeente ten behoeve van de spreiding en toegankelijkheid van bibliotheken in Drenthe. In 2021 en 2022 € 100.000 per jaar, voor het jaar 2023 ontvangen we € 102.100. Het subsidiedeel voor kalenderjaar 2024 is voorlopig bepaald op € 102.100 waarbij nog geen indexatie ten opzichte van 2023 is toegepast. Wij ontvangen bericht over het definitieve bedrag voor kalenderjaar 2024 zodra de begroting 2024 is vastgesteld en het verleende subsidiebedrag hierop is herzien. De gemeente maakt deze subsidie rechtstreeks over naar Biblionet. Voor 2024 nemen we deze op in de begroting aan de baten- en lastenkant.

5.6 DNO media

Vanuit het gemeentefonds ontvangen we middelen om de lokale omroep te ondersteunen. De VNG heeft het tarief per inwoner verhoogd van € 1,42 naar € 1,53. De begroting moet daarom bijgesteld worden. Daarnaast stelt de gemeente een extra bijdrage ter beschikking voor de lokale omroep. Deze bijdrage wordt geïndexeerd met 3,1%. Deze indexatie is meegenomen in speerpunt indexatie culturele organisaties. Het gestegen tarief per inwoner zorgt voor een toename van € 4.065 in 2024 en 2025.

Vanaf 2026 wordt de lokale omroep gefinancierd vanuit de rijksoverheid. De gemeente hoeft dan niet langer de lokale omroep te ondersteunen maar daarbij verdwijnen ook de ontvangsten uit het gemeentefonds.

7.5 Indexering onderhoudsbudgetten begraven.

Om het onderhoud volgens het met de raad afgesproken kwaliteitsniveau te blijven uitvoeren, en het openen en sluiten van graven, is het noodzakelijk dat de beschikbare budgetten op peil blijven. Er is rekening gehouden met een prijsindex van 8,9% x € 68.189 (budgetten uitbestede werkzaamheden begraafplaatsen).

Toelichting baten:

5.3 Creatieve en culturele vorming, provinciale subsidie

In de meerjarenbegroting is een bedrag van € 22.000 opgenomen als te ontvangen subsidies vanuit de provincie. Deze subsidies worden in werkelijkheid niet meer ontvangen. Daarom moet de begroting bijgesteld worden naar € 0.

5.6 Spreidingsgelden provincie tbv Biblionet

Zie toelichting op de lastenkant.

7.5 Begraafplaatsen en crematoria

De verhoging van de baten betreft de verhoging van de opbrengst begraafrechten door de indexatie.

Beleidsdocumenten

Cultuur

- Agenda 'Cultuur blijft belangrijk in De Wolden'.
- Routekaart Cultuuronderwijs Zuidwest-Drenthe.
- Beleidsregels subsidiering muziek- en zangverenigingen.

Onderwijshuisvesting

- Integraal Huisvestingsplan 2023.

Begraafplaatsen en crematoria

- Beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen gemeente De Wolden 2011.
- Uitvoeringsvoorschriften gemeentelijke begraafplaatsen.
- Beleidsregel 'Begraven op particuliere gronden in de gemeente De Wolden niet toe te staan'.

Exploitatie

Product (Bedragen x 1000)	Realisatie		Begroting		Meerjarenbegroting		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Lasten							
420 Onderwijshuisvesting	1.060	790	794	852	918	998	
430 Onderwijsbeleid en leerlingzaken			15	15	15	15	
530 Cultuurpresentatie, cultuur-product	457	506	376	361	361	361	
540 Musea	121	123	90	90	90	90	
560 Media	518	656	533	537	529	529	
740 Milieubeheer	1.015	1.092	1.290	1.290	1.290	1.290	
750 Begraafplaatsen en crematoria	243	359	541	487	486	486	
Totaal lasten	3.414	3.526	3.639	3.632	3.688	3.769	
Baten							
420 Onderwijshuisvesting	230	46	46	46	46	46	
430 Onderwijsbeleid en leerlingzaken							
530 Cultuurpresentatie, cultuur-product	115	27	5	5	5	5	
540 Musea	3						
560 Media	100		102	106	102	102	
740 Milieubeheer	81	4	4	4	4	4	
750 Begraafplaatsen en crematoria	224	217	224	300	300	300	
Totaal Baten	752	295	382	461	457	457	

Product (Bedragen x 1000)	Realisatie Begroting		Begroting		Meerjarenbegroting		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Saldi							
420 Onderwijshuisvesting	830	744	748	806	872	952	
430 Onderwijsbeleid en leerlingzaken			15	15	15	15	
530 Cultuurpresentatie, cultuurproduct	343	479	371	356	356	356	
540 Musea	118	123	90	90	90	90	
560 Media	418	656	431	431	427	427	
740 Milieubeheer	934	1.088	1.285	1.285	1.285	1.285	
750 Begraafplaatsen en crematoria	19	142	317	187	186	187	
Totaal saldi	2.662	3.231	3.257	3.171	3.231	3.311	

Toelichting lasten:

4.20 Onderwijshuisvesting

De lasten zijn in 2024 € 66.000 hoger dan in 2023. Dit is voornamelijk een gevolg van de middelen voor de uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (zie speerpunt).

5.30 Cultuurpresentatie, cultuurproduct

De lasten zijn in 2024 € 130.000 lager dan in 2023. De oorzaak is dat een aantal budgetten die we in 2023 incidenteel hebben toegekend, in 2024 komen te vervallen. Het gaat onder meer over de budgetten Vitale Verenigingen in 2023 (€ 15.000) en Culturele Gemeente (€ 90.000), subsidie Talentkracht (€ 21.000), subsidieregeling Culturele Gemeente (€ 25.000) en subsidie streekprogramma Wiede Wold II (€ 45.000). Daarnaast is er ook sprake van een aantal kleinere mutaties. Ook is de toerekening van de SWO € 47.000 hoger dan in 2023.

5.60 Media

In 2024 zijn de lasten met € 123.000 gedaald ten opzichte van 2023. Oorzaken zijn de al benoemde uitgavenstijgingen, Spreidingsgelden Biblionet, een eenmalige bijdrage in 2023 in de inrichtingskosten van de bibliotheek in het Huus veur Sport en Cultuur en de lagere begrote energielasten voor 2024. De toerekening van uit de SWO was in 2024 € 14.000 lager dan in 2023. De kosten van de lokale omroep zijn € 4.000 verhoogd in 2024.

7.40 Milieubeheer

In 2024 zijn de lasten € 198.000 hoger dan in 2023. Dit is naast een aantal kleinere wijzigingen, voornamelijk een gevolg van de hogere bijdrage aan de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD). Zie hiervoor het speerpunt.

7.50 Begraafplaatsen en crematoria

Door de hogere toerekening van de SWO zijn de lasten in 2024 € 183.000 verhoogd.

Toelichting op de baten:

5.60 Media

In 2024 zijn de baten € 106.000 hoger dan in 2023. Dit is grotendeels ontstaan door de bijdrage van de provincie voor de spreiding en toegankelijkheid van bibliotheken.

Investeringsen

In deze begroting zijn voor dit programma geen investeringen opgenomen.

10 Algemene dekkingsmiddelen

Dit hoofdstuk richt zich op de ontwikkelingen binnen de gemeentelijke financiën en is een verplicht onderdeel van de programma's op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording.

Portefeuillehouder: Rudi Hooch Antink

Algemene dekkingsmiddelen in beeld

Wat speelt er in De Wolden

Ontwikkelingen gemeentelijk belastinggebied

Het demissionaire kabinet heeft uitgesproken dat ze een nieuwe financieringssysteem voor medeoverheden voor de periode na 2025 willen uitwerken. Een en ander om een stabielere financiering voor de medeoverheden te realiseren en hun autonomie te vergroten. Daarbij wordt ook de mogelijkheid voor een groter gemeentelijk belastinggebied betrokken, inclusief alternatieven voor OZB.

Standpunt VNG

In het rapport 'Bepalen betekent betalen' uit 2015 (Alexander Rinnooy Kan en Maarten Allers) is aanbevolen om te komen tot een significante uitbreiding van het gemeentelijk belastinggebied. Het gaat daarbij om autonome keuzes, niet om het bekostigen van rijksdoeleinden. Daarin is het eerder geformuleerde VNG-standpunt door het VNG-bestuur herbevestigd: 'Om maatschappelijke opgaven vanuit de lokale samenleving en met de juiste democratische afweging op te kunnen pakken, is beleidsmatige en financiële armslag noodzakelijk. Er dient daarom een verschuiving plaats te vinden van rijksbelastingen naar het lokale belastinggebied. Daarbij gelden wel enkele randvoorwaarden'. Uitbreiding kan echter in 2026 (inzet coalitieakkoord) slechts aan de orde komen als aan de geformuleerde randvoorwaarden is voldaan. Daarbij vormen met name 'de financiële verhoudingen op orde' en 'geen verhoging van de lastendruk' harde ijkpunten. Het coalitieakkoord biedt alleen een nieuwe 'window of opportunity' als het kabinet zich hieraan committeert.

De jaarlijkse indexering van het Gemeentefonds die voortvloeit uit de koppeling aan de rijks-uitgaven wordt het accres genoemd. In het regeerakkoord is een financiële reeks opgenomen voor het accres in de kabinetsperiode. Het accres wordt vanaf 2026 vastgezet op € 1 miljard met verwijzing naar uitbreiding van het belastinggebied.

Beleidsdoelen

N.v.t.

Informatie verbonden partijen

Bij de realisatie van de beleidsdoelen zijn de volgende verbonden partijen betrokken:

- Enexis Holding N.V. te Rosmalen.
- CSV Amsterdam BV te 's-Hertogenbosch.
- Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV.
- NV Rendo te Meppel.
- NV Waterleidingmaatschappij Drenthe te Assen.
- NV Bank Nederlandsche Gemeenten te Den Haag.

Beleidsindicatoren

We zijn als gemeente verplicht om een set met beleidsindicatoren op te nemen in de begroting. Hieronder vindt u de meest recente cijfers die op dit programma van toepassing zijn. De gegevens zijn gepubliceerd op www.waarstaatjegemeente.nl.

10. Algemene dekkingsmiddelen					
Beleidsindicator	Eenheid	Jaar	De Wolden	Nederland	Bron
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	€	2022	724	823	COELO, Groningen
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€	2022	802	905	COELO, Groningen
Gemiddelde WOZ-waarde	€	2022	835	317	CBS - Statistiek waarde Onroerende Zaken

Naast de verplichte beleidsindicatoren die te vinden zijn op www.waarstaatjegemeente.nl, nemen wij in de begroting ook nog onderstaande indicatoren op:

'Onderdeel Algemene dekkingsmiddelen'			
Beleidsindicator	Jaar	De Wolden	Nederland
Gemiddelde WOZ-waarde in Euro's	2023	374	368
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (huurders) in Euro's	2023	363	436
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (eigenaar en gebruiker) in Euro's	2023	838	944

Bron: De onderstaande gegevens zijn afkomstig van de site 'www.coelo.nl'

De andere vijf wettelijk voorgeschreven Beleidsindicatoren (financiële kengetallen) zijn op grond van het BBV vermeld in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing'. Hier volstaan we met daarnaar te verwijzen.

Speerpunten**0.61/0.62 - OZB (niet) woningen**

Activiteit	(Extra) verhoging van de onroerendezaakbelastingen.				
Gevolgen voor de inwoners	Instandhouding voorzieningen met daar tegenover hogere woonlasten.				
Middelen	2025	2025	2026	2027	1/S
					Incidenteel
	PM	PM	PM	€ -133.000	Structureel

Toelichting:**Categorie 1**

Bij voorgaande begrotingen is besloten met een regulier stijgende opbrengst van de OZB te rekenen. Deze jaarlijkse stijging bedraagt 2,5%. Deze is gebaseerd op 1,5% trend en 1% areaal-uitbreiding. Aangezien de oude meerjarenbegroting eindigde in 2026, is voor 2027 deze gedragslijn door getrokken. Daarvoor is het noodzakelijk om de opbrengst voor 2027 met € 133.000 te verhogen.

0.7 - Algemene uitkering uit het Gemeentefonds

Activiteit	Actualiseren uitkering Gemeentefonds.				
Gevolgen voor de inwoners	N.v.t.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	1/S
					Incidenteel
	€ -55.525	€ 106.721	€ 596.983	€ 1.195.359	Structureel

Toelichting:**Categorie 1**

De belangrijkste inkomstenbron voor de gemeente vormt de uitkering uit het gemeentefonds. De cijfers in de huidige meerjarenbegroting 2023-2026 waren gebaseerd op de septembercirculaire 2022. In deze begroting 2024-2027 zijn de cijfers van de meicirculaire 2023 verwerkt.

In de tabel hieronder zijn de effecten vermeld van de meicirculaire 2023. De hogere opbrengst betreft het verschil tussen de septembercirculaire 2022 en de meicirculaire 2023. De hogere opbrengst is mede een gevolg van de extra middelen die we hebben ontvangen voor de uitvoering van (extra) taken. Om het gevolg voor de begrotingsruimte te bepalen zijn deze extra middelen op de hogere uitkering in mindering gebracht.

We hebben in de Kadernota 2024 al rekening gehouden met een extra uitkering uit het gemeentefonds.

	2024	2025	2026	2021 ⁷
Hogere opbrengst uit meicirculaire 2023	2.390.596	2.428.782	1.548.008	952.940
Middelen voor taakmutaties	242.491	442.923	51.911	55.219
Netto gevolgen meicirculaire 2023	2.148.105	1.985.859	1.496.097	897.721
Opgenomen in de Kadernota 2024 (vertretpunt)	2.092.580	2.092.580	2.093.080	2.093.080
Wijziging begrotingsruimte 2024-2027	-55.525	106.721	596.983	1.195.359

Beleidsdocumenten

- Financiële verordening De Wolden 2017. In 2018 aangepast.
- Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido).
- Nota reserves en voorzieningen 2023-2027.
- Treasurystatuut.
- Nota risicomangement en weerstandsvermogen 2015.
- Gemeentelijke verordening onroerende-zaakbelastingen 2022.
- Gemeentelijke verordening forensenbelasting 2022.
- Gemeentelijke verordening toeristenbelasting 2022.

Product <i>(Bedragen x 1000)</i>	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenbegroting		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten						
050 Treasury	304	90	233	262	403	475
061 OZB woningen	167	119	156	152	152	152
062 OZB niet-woningen	66	63	69	67	67	67
064 Belastingen overig	132	128	119	122	122	122
070 Algemene uitkeringen en overige uitk.		2.035	348	638	354	358
340 Economische promotie	184	178	103	101	100	100
Totaal lasten			2.613	1.028	1.342	1.197
Baten						
050 Treasury	908	865	932	929	916	906
061 OZB woningen	3.414	3.438	3.524	3.612	3.702	3.835
062 OZB niet-woningen	1.469	1.485	1.522	1.560	1.598	1.598
064 Belastingen overig						
070 Algemene uitkeringen en overige uitk.	42.492	43.799	46.140	46.640	42.886	42.291
340 Economische promotie	606	515	515	515	515	515
Totaal baten			50.102	52.632	53.255	49.616
Saldi						
050 Treasury	-603	-775	-699	-667	-513	-431
061 OZB woningen	-3.248	-3.319	-3.368	-3.460	-3.551	-3.683
062 OZB niet-woningen	-1.403	-1.422	-1.453	-1.493	-1.532	-1.532
064 Belastingen overig	132	128	119	122	122	122
070 Algemene uitkeringen en overige uitk.	-42.492	-41.764	-45.792	-46.002	-42.531	-41.933
340 Economische promotie	-422	-337	-411	-414	-414	-414
Totaal saldi	-48.036		-47.489	-51.604	-51.913	-48.419

Toelichting lasten:

0.50 Treasury

De lasten zijn € 143.000 hoger dan in 2023. De rentebaten zijn hoger dan verwacht. De rentelasten zijn gelijk gebleven. Per saldo kunnen we daarom minder toerekenen aan de investeringen.

0.61 OZB woningen

De hogere lasten zijn een gevolg van de hogere toerekening van de SWO.

0.70 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen

In 2024 zijn de lasten circa€ 1,7 miljoen lager. Gemeenten ontvangen voor de uitvoering van taken middelen uit het gemeentefonds. Deze middelen warden, in afwachting van besluitvorming, toegevoegd aan dit taakveld. In 2024 hebben we voor de uitvoering van extra taken minder middelen ontvangen.

3.40 Economische promotie

In 2024 zijn de lasten € 75.000 lager door dat er minder toerekening heeft plaatsgevonden vanuit de SWO.

Toelichting baten:**0.50 Treasury**

De baten zijn in 2024 verhoogd met€ 67.000. Dit is een gevolg van hogere rente-inkomsten, ontstaan door hogere opbrengsten uit "het schatkistbankieren".

0.61 OZB woningen - 062 OZB niet-woningen

De baten zijn in 2024 als gevolg van de reguliere verhoging van de Onroerende-zaakbelasting € 133.000 hoger.

0.70 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen

Als gevolg van het verschijnen van de meicirculaire 2023 is de uitkering uit het gemeentefonds in 2024 verhoogd met€ 2.341.000.

Investeringsen

In deze begroting zijn voor dit programma geen investeringen opgenomen.

11 Onvoorziene uitgaven

Product	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenbegroting			
	(Bedragen x 1000)	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten							
080 Overige baten en lasten			773	874	1.587	-1.639	-2.172
Totaal lasten			773	874	1.587	-1.639	-2.172
Baten							
080 Overige baten en lasten							
Totaal baten							
Saldi							
080 Overige baten en lasten			773	874	1.587	-1.639	-2.172
Totaal saldi			773	874	1.587	-1.639	-2.172

Toelichting lasten:

De onvoorziene uitgaven bestaan uit een budget voor onvoorziene uitgaven voor startsubsidies en een post voor onvoorziene uitgaven voor het college.

Verder zijn in de onvoorziene uitgaven ook de stelposten voor bedrijfsmatige investeringen verwerkt en de budgetten voor de kapitaallasten voor nieuw beleid.

	2024	2025	2026	2027
Onvoorziene lasten startsubsidies	10.000	10.000	10.000	10.000
Onvoorziene uitgaven college	20.000	20.000	20.000	20.000
	30.000	30.000	30.000	30.000
Stelpost o.a. voor bedrijfsmatige investeringen	475.959	426.944	379.638	362.630
Stelpost kapitaallasten nieuwe investeringen	220.000	440.000	660.000	880.000
	695.959	866.944	1.039.638	1.242.630
Begrotingsruimte	148.453	689.614	-2.708.895	-3.444.891
Totaal	874.412	1.586.55	-1.639.25;-	-2.172.261

Onvoorziene uitgaven

De totale post voor onvoorziene uitgaven in de primitieve begroting omvat een budget van afgerond € 30.000. Een deel van deze post ter grootte van € 10.000 is afgezonderd voor incidentele startsubsidies. Voor een beroep op dit budget gaat het in principe om het doen van incidentele uitgaven van maximaal € 5.000 per situatie en leggen we er altijd achteraf verantwoording af. Het restant van de post is bedoeld ter invulling door het college.

Ondanks dat de post onvoorziene uitgaven structureel in de begroting is opgenomen, heeft deze raming een incidenteel karakter.

Bedrijfsmatige investeringen

In het budget voor onvoorziene uitgaven ook een stelpost aanwezig voor bedrijfsmatige investeringen. Deze is bestemd voor dekking van de kapitaallasten voorgenomen (nieuwe) bedrijfsmatige investeringen o.a. in de gemeentelijke gebouwen.

Kapitaallasten nieuw beleid

In de meerjarige cijfers t/m 2027 per is per jaar een stelpost van € 220.000 voor kapitaallasten nieuwe investeringen geraamd. Hiermee wordt het mogelijk gemaakt om per jaar € 4 miljoen nieuw te kunnen investeren.

Begrotingsruimte

Het voordelige saldo van de begroting 2024 -2027 is in deze tabel weergegeven. Met dit saldo moeten we de gevolgen verrekenen van de besluitvorming door de raad in de begrotingsvergadering van 2 november 2023, hetgeen betekent dat de raad bij de begrotingsbehandeling indien nodig aanvullende dekkingsmaatregelen moet aanwijzen.

12 Overhead

Product	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenbegroting			
	(Bedragen x 1000)	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten							
040 Overhead	8.125	8.327	9.288	9.062	8.930	9.001	
Totaal lasten	8.125	8.327	9.288	9.062	8.930	9.001	
Baten							
040 Overhead	57	20	20	20	20	20	
Totaal baten	57	20	20	20	20	20	
Saldi							
040 Overhead	8.068	8.307	9.268	9.043	8.910	8.982	
Totaal saldi	8.068	8.307	9.268	9.043	8.910	8.982	

0.3 Beheer overige gebouwen en gronden

Activiteit	Actueel beeld kosten instandhouding gemeentelijke gebouwen.				
Gevolgen voor de inwoners	Geen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/5
					Incidenteel
	€ 152.000	€ 152.000	€ 152.000	€ 152.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Het gemeentelijk beleid ten aanzien van onderhoud aan gebouwen geeft aan dat er 4-jaarlijks een nieuwe onderhoudsinspectie wordt uitgevoerd. In 2016 is de vorige onderhoudsinspectie uitgevoerd en deze is in 2022 opnieuw uitgevoerd. Uit de inspectie blijkt dat de totale kosten voor het onderhoud hoger zijn dan wat in de begroting beschikbaar is. Dit zorgt daarom voor structureel hogere lasten van € 152.000.

0.4 - Overhead

Activiteit	Overheveling budget leerplicht naar Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen.				
Gevolgen voor de inwoners	Geen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/5
					Incidenteel
	€ 81.000	€ 81.000	€ 81.000	€ 81.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 2

Tot vorig jaar werd leerplicht uitgevoerd door de gemeente Hoogeveen voor vier gemeenten. Dit betrof de gemeenten Hoogeveen, De Wolden, Westerveld en Meppel. Nu voert de gemeente Hoogeveen deze taak enkel nog uit voor gemeente Hoogeveen en gemeente De Wolden. Om deze reden is het logisch de middelen voor leerplicht over te hevelen naar het budget van de Samenwerkingsorganisatie. Dit is terug te zien bij programma 7 Sociaal.

0.4 - Overhead

Activiteit	Hogere bijdrage aan de SWO op basis van vastgestelde begroting SWO.				
Gevolgen voor de inwoners	Geen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/S
					Incidenteel
	€ 2.150.000	€ 2.150.000	€ 2.150.000	€ 2.150.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De bijdrage aan de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen, wordt verhoogd met € 2.150.000. De oorzaak is:

Cao 2023	!€	910.000
Cao 2024	!€	650.000
Periodieken	!€	200.000
Indexatie	!€	125.000
Verbetering bedrijfsvoering	!€	265.000
Totaal	!€	2.150.000

0.4 - Overhead

Activiteit	Hogere bijdrage aan de SWO op basis van brief SWO-bestuur.				
Gevolgen voor de inwoners	Geen.				
Middelen	2024	2025	2026	2027	I/S
					Incidenteel
	€ 800.000	€ 800.000	€ 800.000	€ 800.000	Structureel
	€ -200.000	€ -200.000	€ -200.000	€ -200.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Het SWO-bestuur heeft in mei 2023 een brief gestuurd naar de colleges van De Wolden en Hoogeveen (zie bijlage). Hierin wordt aangegeven dat het SWO-bestuur voornemens is om capaciteit binnen de SWO uit te breiden gezien de grote hoeveelheid aan gebiedsontwikkelingen die in beide gemeenten spelen. We kunnen op dit moment onvoldoende inspelen op de wensen van onze inwoners, ondernemers en organisaties. Bovendien vragen we nu veel van onze medewerkers; een andere houding, meer tijd en ruimte nemen voor het gesprek met inwoners, wijziging van taken en nieuwe taken. Combineren we dat met een uitdagende hoeveelheid bestuurlijke ambities dan zien we dat de druk toeneemt binnen de organisatie. Oat vertaalt zich in een te hoge werkdruk, een toename in het verloop van personeel en een stijgend ziekteverzuim. Om richting onze inwoners, ondernemers en organisatie een goede dienstverlener te zijn en voor onze medewerkers een goed werkgever, achten wij deze uitbreiding noodzakelijk.

In de genoemde brief gaat het SWO-bestuur ervan uit dat we 50% van de investering terug kunnen verdienen door subsidies, rijksmiddelen, leges en het verhalen van kosten op ruimtelijke ontwikkelingen. We zullen ons maximaal inspannen om dit percentage te halen, maar op basis van het verleden gaan we voorzichtigheidshalve nu eerst uit van 25%.

13 Reserves

Wat speelt er in De Wolden?

In onderstaande tabellen geven wij een overzicht van de mutaties in de reserves en lichten we de verschillende onderdelen in het kort toe.

Tot de reguliere mutaties worden er andere gerekend de verrekeningen met de verschillende dekkingsreserves voor de kapitaallasten van in het verleden gedane investeringen. Voorbeelden zijn de bouw van een aantal brede scholen, infrastructurele werken, kunstgrasvelden, etc.

Andere mutaties betreffen verschillende onttrekkingen aan bijvoorbeeld de algemene reserve voor diverse incidentele zaken.

Voor nadere bijzonderheden en achtergronden verwijzen wij hier ook naar de 'Nota reserves & voorzieningen 2024-2027'.

Product <i>(Bedragen x 1000)</i>	Realisatie Begroting		Begroting	Meerjarenbegroting		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten						
011 Mutaties reserves	7.162	185			75	75
Totaal lasten	7.162	185			75	75
Baten						
011 Mutaties reserves	1.061	2.861	1.020	814	692	614
Totaal baten	1.061	2.861	1.020	814	692	614
Saldi						
011 Mutaties reserves	6.101	-2.675	-1.020	-814	-617	-539
Totaal saldi	6.101	-2.675	-1.020	-814	-617	-539

Toelichting lasten en baten:

Een gespecificeerde opzet per reserve/voorziening is onderstaand opgenomen:

Mutaties reserves meerjarig per programma begroting 2024-2027

Programma	Reserve		2024	2025	2026	2027
Programma	Totaal storting		0	0	75.000	75.000
	Algemene reserve	Toekomstgerichte Landbouw	0	0	75.000	75.000
Samen vooruit	Totaal programma 4		0	0	75.000	75.000
Programma	Totaal onttrekking		-1.020.376	-814.416	-692.324	-613.988
	Algemene reserve	Ondermijning	-55.000	0	0	0
De Wolden een veilig thuis	Totaal programma 1		-56.000	0	0	0
	Algemene reserve	Vitale vakantieparken	-253.855	-205.896	-138.804	-80.468
	Algemene reserve	Duurzaamheidssubsidie	0	-20.000	-20.000	0
	Reserve egal. act. bestem.plan11e11	Beleidskader landelijk gebied	-25.000	-25.000	0	0
Wonen en Duurzaam	Totaal programma 3		-278.856	-250.896	-158.804	-80.468
	Algemene reserve	Wonen en bouwen	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
	Reserve co-financiering speelplaatsen		-5.477	-5.477	-5.477	-5.477
Samen vooruit	Totaal programma 4		-25.477	-25.477	-25.477	-25.477
	Res.VVR Wold		-10.684	-10.684	-10.684	-10.684
	Dekkingsreserve k1.1nstgrasvelden		-89.622	-89.622	-89.622	-89.622
	Dekkingsreserve MFA Zuidwolde		-172.668	-172.658	-172.568	-172.668
Sportief met elkaar	Totaal programma 6		-272.974	-272.974	-272.974	-272.974
	Reserve Sociaal Domein		-122.000	0	0	0
	Algemene reserve	Ondersteuning kind & gezin	-30.000	-30.000	0	0
Sociaal	Totaal programma 7		-152.000	-30.000	0	0
	Dekkingsreserve infrastructuur		-171.351	-171.351	-171.351	-171.351
Ven.res. Samen verder	Totaal programma 8		-171.351	-171.351	-171.351	-171.351
	Res.brede school Wold		-25.504	-25.504	-25.504	-25.504
	Res.brede school Zuidwolde		-34.585	-34.585	-34.585	-34.585
	Res.verbouw bibliotheek de Wijk		-3.629	-3.629	-3.629	-3.629
Cultuur	Totaal programma 9		-63.718	-63.718	-63.718	-63.718
Saldo			-1.020.376	-814.416	-617.324	-538.988

0.11 - Mutatie reserves

Het betreft hier de geraamde mutaties in de verschillende reserves gedurende de jaren 2024 t/m 2027. Afhankelijk van de besluitvorming door de raad tijdens de begrotingsvergadering in november 2023, zullen de mutaties zoals hiervoor genoemd, nog kunnen wijzigen.

14 Vennootschapsbelasting

Ter zake zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden. Er bestaat nog steeds onzekerheid over de landelijke uitgangspunten die de Belastingdienst hierover in zal nemen.

Product	Realisatie	Begroting		Meerjarenbegroting			
		(Bedragen x 1000)	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten							
090 Vennootschapsbelasting (VpB)	-1	15	15	15	15	15	15
Totaal lasten	-1	15	15	15	15	15	15
Baten							
090 Vennootschapsbelasting (VpB)							
Totaal baten							
Saldi							
090 Vennootschapsbelasting (VpB)	-1	15	15	15	15	15	15
Totaal saldi	-1	15	15	15	15	15	15

Sinds enkele jaren is de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen van kracht. Dit betekent dat activiteiten van de gemeente die in fiscale zin een onderneming vormen belastbaar zijn voor de vennootschapsbelasting (hierna: Vpb).

De nieuwe Vpb-wetgeving is complex en is nog niet volledig uitgekristalliseerd. Ook binnen de belastingdienst zijn zaken nog in ontwikkeling en bestaat nog geen eenduidig beeld over hoe om te gaan met bijvoorbeeld grondexploitaties en Vpb.

De fiscaliteit kent haar eigen spelregels en zal niet een op een overeenkomen met de uitgangspunten en het BBV. Standpunten en interpretaties kunnen wijzigen naarmate de Belastingdienst duidelijke standpunten inneemt. De komende tijd zal kortom sprake zijn van een speelveld dat in beweging zal blijven.

PARAGRAFEN

Inleiding

Op grond van het 'Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten' (BBV) moeten gemeenten en provincies een aantal verplichte paragrafen opnemen in hun begroting en bij het jaarverslag.

In deze paragrafen zijn een aantal onderwerpen gebundeld. Het doel van de paragrafen is het bestuur meer inzicht te verschaffen in de beleidsmatige aspecten van deelgebieden.

We moeten deze paragrafen opnemen, tenzij het niet aan de orde is (artikel 9 BBV):

- Lokale heffingen
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Weerstandsvermogen en risicobeheer
- Bedrijfsvoering
- Financiering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid
- Wet open overheid (Woo)

Lokale heffingen

Inleiding

De gemeentelijke belastingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente.

De onroerende-zaakbelastingen (OZB), toeristen- en forensenbelasting zijn lokale heffingen welke we als algemeen dekkingsmiddel aanmerken. Daarnaast zijn er nog heffingen die niet tot de algemene dekkingsmiddelen horen, maar wel in deze paragraaf betrokken zijn. Hierbij valt te denken aan de afvalstoffenheffing en de rioolheffing maar ook de gemeentelijke leges waar tegenover een direct aanwijsbare tegenprestatie staat. Privaatrechtelijke bedragen zoals prijzen van zwembaden en sportaccommodaties e.d. komen niet in deze paragraaf aan de orde.

In het begrotingsjaar 2024 bestaat afgerond 18,0% van de inkomsten van de gemeente De Wolden uit lokale heffingen (belastingen en rechten). Deze lokale heffingen brengen burgers, bedrijven en recreanten op.

Deze paragraaf geeft een overzicht van de diverse lokale heffingen en belastingen op hoofdlijnen. Hiermee ontstaat inzicht in de lokale lastendruk, wat van belang is voor de integrale afweging tussen enerzijds beleid en anderzijds inkomsten. Ook lichten we toe welk beleid de gemeente in het begrotingsjaar voert ten aanzien van de lokale heffingen en welke landelijke ontwikkelingen (rijksbeleid) daarbij van invloed zijn.

Ten aanzien van de ontwikkeling van de heffingen en tarieven van de gemeentelijke rechten en belastingen hanteren we de volgende uitgangspunten:

Wij beperken de belastingdruk op onze inwoners zoveel mogelijk:

Trendmatige verhogingen van de heffingspercentages onroerendezaakbelastingen (OZB) zijn geen automatisme. Oat doen we bijvoorbeeld niet als we al een ruim sluitende begroting hebben. Eventuele verhogingen kunnen we ook zien in relatie tot de ambities van onze gemeente en de bijbehorende maatschappelijke investeringen.
De leges en de graf- en begraafrechten passen we jaarlijks aan met de inflatiecorrectie.

Wij werken transparant:

Wij motiveren tarieven en verhogingen daarvan.

De gevolgen van tariefverhogingen voor de woonlasten van inwoners brengen wij jaarlijks in beeld.

Wij werken kostendekkend.

Wij streven er naar rechten zoveel mogelijk kostendekkend te houden.

Ontwikkelingen

Hertaxatie Wet waardering onroerende zaken

In 2024 taxeert de samenwerkingsorganisatie alle objecten in de gemeente naar het prijspeil op 1 januari 2024. De vastgestelde waarden zijn dan met ingang van 2025 van kracht voor de belastingheffing van de Belastingdienst, het waterschap en de gemeente.

Macronorm OZB vervangen door benchmark

De macronorm OZB is met ingang van 2020 vervangen door de 'Benchmark gemeentelijke belastingen'. Deze benchmark geeft gemeenten meer informatie over de ontwikkeling van de lokale lasten in zowel eigen als andere gemeenten. Daarmee kunnen gemeenten nog bewuster keuzes maken over de lastenontwikkeling.

De woonlasten zijn de som van de gemiddeld betaalde ozb, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing minus een eventuele heffingskorting. Aan de hand van de gegevens uit de benchmark kan jaarlijks, tijdens het bestuurlijk overleg financiële verhoudingen, het gesprek gevoerd worden over de ontwikkeling van de lokale lasten. In deze paragraaf is informatie uit de landelijke benchmark (Coelo) en regionale informatie betrokken.

OZB als percentage van de waarde

De onroerende-zaakbelastingen berekenen we naar een percentage van de waarde van de onroerende zaak.

Overzicht van de lokale heffingen

Onderstaande tabel geeft weer welke opbrengsten uit lokale heffingen zijn geraamd als dekkingsmiddelen in de primitieve begroting.

Overzicht belastingen en heffingen (*bedragen x C 1.000*)

Belastingen en heffingen	Geldende verordening*	2023	2024	Mutatie v.d. opbrengst 2024	In% v.d. opbrengst 2024
Onroerende-zaakbelastingen	15-12-2021	4.914	5.037	2,5%	42,0%
Afvalstoffenheffing	15-12-2021	2.092	2.446	16,9%	20,4%
Rioolheffing	15-12-2021	2.691	2.712	0,8%	22,6%
Bouwleges	15-12-2021	742	657	-11,5%	5,5%
Overige leges Omgevingswet	15-12-2021	0	0	0,0%	0,0%
Toeristenbelasting	15-12-2021	388	388	0,0%	3,2%
Secretarieleges (excl. rijksleges)	15-12-2021	226	324	43,4%	2,7%
Graf- en begraafrechten	15-12-2021	217	224	3,2%	1,9%
Leges Dienstenrichtlijn	15-12-2021	8	8	0,0%	0,1%
Forensenbelasting	15-12-2021	126	126	0,0%	1,0%
Leges bestemmingsplannen	15-12-2021	34	34	0,0%	0,3%
Leges brandweer	15-12-2021	1	1	0,0%	0,0%
Leges kabels en leidingen	15-12-2021	17	37	117,6%	0,3%
Precariorechten en parkeerbelast.	n.v.t.				
Baatbelasting	n.v.t.				
Hondenbelasting	n.v.t.				
Reclame/vermakelijkheden-belast.	n.v.t.				
Weg-, straat-, brug-, tol- en veergelden	n.v.t.				
		11.456	11.994	4,7%	100%

*De van toepassing zijnde verordeningen op het moment van opmaak van deze paragraaf zijn opgenomen. In december 2023 worden de nieuw vast te stellen verordeningen 2024 aangeboden. De percentages OZB zijn inclusief autonome stijging van de heffing, dus niet alleen de aanpassing van de tarieven. Het merendeel van de lokale inkomsten in 2024 bestaat uit de onroerende-zaakbelasting, rioolheffing en afvalstoffenheffing. De beleidsuitgangspunten (besluitvorming), op basis waarvan wordt voorgesteld de tarieven voor 2024 aan te passen, lichten we hierna per heffing afzonderlijk toe.

Ontwikkeling van de lokale lastenOnroerende-zaakbelastingen

De onroerende-zaakbelasting (OZB) genereert de hoogste lokale belastingopbrengst. De OZB bestaat uit een eigenarenbelasting (woningen en niet-woningen) en een gebruikersbelasting (niet-woningen). De gebruikersbelasting heffen we niet van woningen en de woondelen van bedrijfsobjecten. De gemeente bepaalt het bedrag dat de belastingplichtigen moeten betalen op basis van de waarde van de onroerende zaak. De uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) is een taak van de gemeente welke de samenwerkingsorganisatie uitvoert.

De nieuwe waardepeildatum is 1 januari 2023 en is van kracht gedurende 2024.
De waarden gebruiken overheden als grondslag voor de volgende belastingen:

Gemeente: Onroerende-zaakbelastingen.
Waterschap: Omslag gebouwd.
Belastingdienst: Eigen woningforfait voor de inkomstenbelasting en de erf- en schenkbelasting.

De huurprijzen zijn deels gebaseerd op de WOZ-waarde van de woning. In de gemeente De Wolden is ervoor gekozen om de gevolgen van de hertaxatie budgettair neutraal te laten verlopen.

Heffingspercentage onroerende-zaakbelasting (OZB)

Grondslag	De Wolden 2023	De Wolden 2024	Stijging t.o.v. 2023*	Gemiddelde in Drenthe 2023
Zakelijk gerechtigden				
- Woningen	0,0884%	0,0897%	1,5%	0,11523%
- Niet woningen	0,2072%	0,2103%	1,5%	0,25350%
Gebruikers				
- Niet woningen	0,1676%	0,1701%	1,5%	0,19674%
Totaal niet woningen	0,3748%	0,3804%	1,5%	0,45024%

* In verband met de nog in uitvoering zijnde hertaxatie op het moment van schrijven van deze paragraaf zijn de in de tabel opgenomen percentages 2024 niet definitief. Daarom zijn de percentages 2023 alleen verhoogd met een trendmatige aanpassing (1,5%). We berekenen de juiste percentages 2024 aan de hand van de vastgestelde waardeontwikkeling in de hertaxatie. Uitgangspunt is dat de waardeontwikkeling voor de OZB budgettair neutraal verloopt. Bij de vaststelling van de verordening OZB op 21 december 2023 leggen we de definitieve heffingspercentages ter vaststelling voor.

Er bestaat een relatie tussen de OZB en de algemene uitkering uit het gemeentefonds. De Financiële Verhoudingswet regelt onder meer de verdeling hiervan over de gemeenten. Het Rijk verdeelt de Algemene Uitkering met behulp van verdeelmaatstaven die verschillen in kosten weerspiegelen, maar ook verschillen in belastingcapaciteit. De belastingcapaciteit is een afgeleide van de waarde van de onroerende zaken. Gemeenten met veel hoog gewaardeerd onroerend goed ontvangen een lagere uitkering dan soortgelijke gemeenten met minder waardevol onroerend goed. Van de waarde van woningen wordt 80% meegerekend en van de waarde van niet-woningen 70%. Hierop past men het zogenaamde rekentarief/percentage toe.

Dit is globaal afgeleid van het gemiddelde tarief/percentage in Nederland. Het resulterende bedrag kort men op de algemene uitkering van de betreffende gemeente. Het OZB-tarief/percentage dat de gemeente zelf hanteert, heeft geen enkel effect op deze aftrekpost. Bij hogere uitkomsten van de WOZ-waarden vindt een hogere korting op de Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds plaats. Het Ministerie van BZK heeft de rekentarieven/percentages gebaseerd op het landelijk gemiddelde. De gemeente De Wolden behoort landelijk tot de gemeenten met hoge WOZ-waarden. Dit kan inhouden dat de gemeente De Wolden hierdoor een nadeelgemeente is. Bij vaststelling van de OZB-tarieven/percentages is het daarom van belang stil te staan bij een eventueel nadelig effect ten gevolge van een (neerwaartse) bijstelling Algemene Uitkering gemeentefonds.

AFVALSTOFFENHEFFING

Uitgangspunt is dat de kosten voor de inzameling en verwerking van afvalstoffen voor 100% worden gedekt uit de opbrengst van de afvalstoffenheffing. Op basis van de begrote lasten en baten 2024 is berekend dat de heffingen moeten stijgen om kostendekkend te zijn.

De belangrijkste oorzaken daarvoor zijn met name de hogere inzamelkosten a.g.v. kostenstijgingen (lonen, brandstof etc.), een hoger verwerkingstarief voor GFT-afval en een lagere verwachte opbrengst voor ingezamelde grondstoffen (o.a. oud papier & karton).

In 2024 is sprake van een hoger verwerkingstarief voor GFT-afval als gevolg van een nieuwe aanbesteding die heeft plaatsgevonden omdat de bestaande overeenkomst met de verwerker, waarin zeer scherpe tarieven van toepassing waren, geen verlengingsmogelijkheden meer bood.

Daarnaast is een overall daling van de marktprijzen voor secundaire grondstoffen waarneembaar, hetgeen invloed heeft op de vergoedingen die de gemeente hiervoor ontvangt.

In combinatie met een verwachte stijging van de afvalstoffenbelasting (voor de verbranding van restafval) en een kostenpost i.v.m. de uitvoering van een bewustwordingscampagne om de kwaliteit van ingezamelde grondstoffen te verbeteren leidt e.e.a. tot voornoemde wijziging van de afvalstoffenheffing.

Op basis van de begrote lasten en baten 2024 is berekend dat de heffingen met 16,9% verhoogd moeten worden om kostendekkend te zijn.

Tarieven afvalstoffenheffing per huishouden

Grondslag	De Wolden 2023	De Wolden 2024	t.o.v. 2023	Gemiddelde in Drenthe 2023
Eenpersoonshuishouden (Individuele container):	€ 173,80	€ 203,08	16,9%	€ 202,62
- basistarief	€ 113,28	€ 132,36		
- aanbieding restafval*	€ 60,52	€ 70,72		
Meerpersoonshuishouden (Individuele container):	€ 215,93	€ 252,44	16,9%	€ 254,53
- basistarief	€ 140,28	€ 164,04		
- aanbieding restafval*	€ 75,65	€ 88,40		
Tarief per aanbieding restafval/-container	€ 8,90	€ 10,40		
Tarief per aanbieding restafval/in zak	€ 1,12	€ 1,31		
Eenpersoonshuishouden (Verzamelcontainer):	€ 171,60	€ 200,64	16,9%	
- basistarief	€ 113,28	€ 132,36		
- variabel bedrag	€ 58,32	€ 68,28		
Meerpersoonshuishouden (verzamelcontainer):	€ 217,80	€ 254,64	16,9%	
- basistarief	€ 140,28	€ 164,04		
- variabel bedrag	€ 77,52	€ 90,60		

* uitgangspunten gemiddeld aantal aanbiedingen per jaar:

- eenpersoonshuishoudens 6,8
- meerpersoonshuishoudens 8,5

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing		2024
Taakveld 7.3 afval *		€ 1.714.272
Taakveld 6.3 inkomensregelingen		€ 40.000
Totale directe kosten	€ 1.754.272	
Overhead		€ 419.212
Btw 21%		€ 344.081
Totale lasten		€ 2.517.565
Stortrecht grof vuil	-/-	€ 35.000
Vergoeding ophalen grof vuil	-/-	€ 4.000
Saldo lasten na baten grof vuil		€ 2.478.565
Begrote baten	-/-	€ 2.446.062
Kostendekkendheid		99%

* dit bedrag is inclusief afbouwregeling OPK en kosten vrijwilligers

Toelichting

Taakveld 7.3 bevat alle kosten voor het inzamelen en verwerken van GFT-afval, restafval, oud papier, glas, kunststof en overige grof vuil. Vanuit taakveld 6.3 worden kosten toegerekend aan reinigingsheffing die te maken hebben met de regeling voor kwijschelding.

RIOOLHEFFING

In het door de gemeenteraad vastgestelde Riolerings- en Water Programma (RWP) 2023-2028 is de ontwikkeling van de rioolheffing vastgelegd voor de planperiode 2023-2028. Dit RWP 2023-2028 vervangt het Watertakenplan 2016-2021. Op basis van het in 2018 geactualiseerde kostendekkingsmodel uit het voorgaande Watertakenplan is een jaarlijkse stijging van de rioolheffing van € 1,50 voorzien voor de komende 20 jaar (t/m 2036) om kostendekkend te kunnen zijn en te blijven. Deze stijging was voorzien om de toenemende kosten voor extra onderhoud en meer vervanging (de areaalindex) op te kunnen vangen vanuit de rioolheffing. De achterliggende jaren was de impact van de inflatie beperkt. Kortom met de jaarlijks prijsindex van € 1,50 (gebaseerd op de areaalindex) konden we ook de inflatie opvangen. Er was dus geen aanvullende prijsindex nodig om de inflatie op te vangen.

Met het nieuwe kostendekkingsplan van het RWP 2023-2028 is opnieuw bekeken wat de kostendekking wordt, rekening houdende met de jaarlijkse areaalindex van € 1,50. De kostendekkendheidsberekening (zie hieronder) van de rioolheffing laat zien dat bij een tariefstijging van € 1,50 een 101% kostendekkendheid wordt behaald in 2024. Dit betekent dat er (net als de achterliggende jaren) een tariefstijging van ca. € 1,50 van de rioolheffing wordt voorgesteld. Of de jaarlijkse tariefstijging van € 1,50 ook na 2024 toereikend is om de inflatie op te kunnen vangen kunnen wij nu nog niet met zekerheid vaststellen. In onze financiële jaarcyclus (o.a. begroting, voorjaarsnota, najaarsnota, vaststellen rioolheffingsverordening) zijn er een aantal momenten waarop we met de dan beschikbare inzichten de inflatie kunnen bepalen en deze vertalen naar de impact op de rioolheffing.

Tarieven rioolheffing (in C) op basis van de primitieve begrotingscijfers

Grondslag	De Wolden 2023	De Wolden 2024	v. 2023 1	Gemiddelde in Drenthe 2023
Eenpersoonshuishouden	€ 210,60	€ 211,92	0,65%	€ 180,94
Meerpersoonshuishouden	€ 234,48	€ 236,04	0,65%	€ 202,20

Kostendekkendheid rioolheffing		2024
Taakveld 7.2 riolering		€ 1.962.584
Taakveld 2.1 verkeer en vervoer		€ 89.371
Taakveld 5.7 openbaar groen c.a.		€ 7.993
Taakveld 6.3 inkomensregelingen		€ 51.000
Totale directe kosten		€ 2.110.948
Overhead		€ 256.356
BTW 21%		€ 316.246
Totale lasten		€ 2.683.550
Begrote baten		-/- € 2.711.646
Kostendekkendheid		101%

Toelichting

De gemaakte kosten op taakveld 7.2 worden in zijn geheel toegerekend aan de rioolheffing. Het vegen van de straten (taakveld 2.1) draagt bij aan het schoonhouden van de kolken die voorkomt extra onderhoud aan de riolering. Om deze reden wordt de helft de kosten voor straatvegen toegerekend aan de rioolheffing. In het kader van waterbeheer en afvoer hemelwater worden er baggerwerkzaamheden uitgevoerd. De kosten hiervoor worden gemaakt op taakveld openbaar groen (5.7) en in zijn geheel toegerekend aan de rioolheffing. Tot slot worden er kosten toegerekend uit het taakveld inkomensregeling (6.3) het gaat hier om kosten die worden gemaakt bij de toepassing van de kwijtscheldingsregeling.

BOUWLEGES

Kostendekkendheid bouwleges		2024
Taakveld 8.3 bouwen en wonen		€ 1.331.895
Totale directe kosten	€ 1.331.8959	
Overhead		€ 573.231
Totale lasten		€ 1.905.126
Begrote baten		-/- € 656.655
Kostendekkendheid		34%

Toelichting

In het taakveld 8.3 zijn de kosten opgenomen voor het in behandeling nemen, beoordelen en controleren op de naleving van omgevingsvergunningen bouwen.

De lasten 2024 zijn sterk gestegen ten opzichte van 2023 door vooral een hogere toerekening vanuit de kostenverdeling. De baten laten een daling zien. Als gevolg hiervan daalt het kostendeckingspercentage met 26%.

FORENSENBELASTING

De tarieven zijn gehandhaafd op het niveau van 2023. De (WOZ) waarde is de grondslag voor de heffing. De waarde schijven zijn bijgesteld met +5%.

De tarieven van de forensenbelasting bedragen voor een woning met een waarde van	2023	2024
Minder dan € 69.000	€ 200,00	€ 200,00
€ 69.000 - < € 132.000	€ 577,00	€ 577,00
€ 132.000 - < € 198.000	€ 682,00	€ 682,00
€ 198.000 - < € 264.000	€ 735,00	€ 735,00
€ 264.000 of meer	€ 787,00	€ 787,00

TOERISTENBELASTING

Het tarief van de toeristenbelasting bedraagt in 2024 € 1,21 per overnachting.

De tarieven van de toeristenbelasting bedragen	2023	2024
- per overnachting	€ 1,21	€ 1,21

LEGES

De niet wettelijke tarieven zijn ge'indexeerd met 3,1% conform de meerjarenbegroting. Verder is de volgende verwachting gemaakt ten aanzien van aantallen producten.

Product	Werkelijk aantal 2022	Begroot aantal 2023	Begroot aantal 2024
Burgerlijke Stand			
Huwelijksvoltrekkingen	98	80	80
Geregistreerd Partnerschap	28	35	35
Geboorteaangiften	41	SO	SO
Geboorteaangiften levenloze kinderen	0	0	0
Overlijdensaangiften	222	180	180
Burgerlijke stand, uittreksel	400	170	170
Naturalisatieverzoeken	16	30	25
Optieverzoeken	3	1	1
Reisdocumenten			
Paspoort <18 jaar	462	275	740
Paspoort >18 jaar	653	240	1.047
Nat. Identiteitskaart < 18 jaar	816	775	1.233
Nat. Identiteitskaart > 18 jaar	517	375	782
Spoedlevering paspoort/NIK	134	75	120
Persoonsregistratie			
Uittreksel BRP	851	350	350
Archiefonderzoek	48	100	100
Rijbewijzen/eigen verklaringen			
Rijbewijs	2.256	2.220	2.220
Spoedlevering rijbewijs	276	145	145
Eigen verklaring	335	235	235
Huisnummering			
Afgegeven beschikkingen	16	20	20
Gehandicapten parkeerkaart			
Gehandicaptenparkeerkaart (GPK, Invalidenparkeerkaart)	136	100	100
Verklaring omtrent het gedrag			
Verklaring omtrent het gedrag	98	110	80

De volgende opbrengsten worden verwacht:

Leges	2023	2024
Eigen verklaringen	€ 15.152	€ 15.152
Reisdocumenten (paspoorten/ID-kaarten)	€ 30.021	€ 122.021
Rijbewijzen	€ 109.784	€ 109.784
Akten en uittreksels	€ 9.294	€ 9.294
Adresaanduiding	€ 4.199	€ 4.199
Burgerlijke stand/Naturalisatie	€ 1.972	€ 1.972
Huwelijken/partnerschappen	€ 45.654	€ 45.654
Verklaring omtrent gedrag	€ 5.937	€ 11.049
Basisregistratie personen	€ 4.682	€ 4.682
Totaal Leges	C 226.695	C 323.807

Kostendekkendheid secretarieleges	
Taakveld 0.2 burgerzaken	€ 1.009.325
Totaal directe kosten	€ 1.009.325
Overhead	€ 237.792
Totale lasten	€ 1.247.117
Begrote Baten	€ -323.807
Kostendekkendheid	26%

Toelichting

De lasten op het taakveld 0.2 bevatten de kosten voor het verstrekken van rijbewijzen, reisdocumenten, akten en uittreksels adressaanduidingen, aanvragen met betrekking tot burgerlijke stand, aanvragen invalide parkeerkaart, huwelijksvoltrekkingen, verklaring over gedrag en persoonsregistratie/bevolkingsregister. Bij deze kosten moet gedacht worden aan kosten voor het vervaardigen van de uittreksels, personeelskosten van medewerkers burgerzaken.

GRAF- EN BEGRAAFRECHTEN

Bij de behandeling van de nota 'Begraafplaatsen De Wolden, capaciteitgarantie voor de toekomst' (25 april 2013) is besloten het uitgangspunt van 100% kostendekking los te laten. De tarieven zullen daarom de komende jaren alleen nog verhoogd worden met het CPI-indexcijfer voor huishoudens. Op basis van de meicirculaire 2023 bedraagt dit percentage 3,1%. Dit betekent het volgende voor de tarieven 2024.

De tarieven graf- en begraafrecht bedragen	2023	2024
- Grafrecht enkel graf- 20 jaar	€ 2.376	€ 2.450
- Grafrecht enkel graf- 30 jaar	€ 2.681	€ 2.764
- Grafrecht dubbeldiep graf- 20 jaar	€ 3.438	€ 3.545
- Grafrecht dubbeldiep graf- 30 jaar	€ 3.737	€ 3.853
- Urnennis - 20 jaar	€ 1.432	€ 1.476
- Urnennis - 30 jaar	€ 1.773	€ 1.828
- Urnengraf - 20 jaar	€ 1.558	€ 1.606
- Urnengraf - 30 jaar	€ 1.869	€ 1.927
- Begraafrecht	€ 909	€ 937

Kostendekkendheid grafrechten	
Taakveld 7.5 begraafplaatsen en crematoria	€ 536.972
Totale directe kosten	€ 536.972
Overhead	€ 139.613
Totale lasten	€ 676.585
Begrote baten	€ -224.083
Kostendekkendheid	33%

Toelichting

Op taakveld 7.5 worden alle kosten geraamd voor de begraafplaatsen en crematoria. Te denken valt aan kosten voor het onderhouden van de begraafplaats en de gebouwen, energiekosten en kapitaallasten. In de raadsvergadering van 25 april 2013 is besloten:

- het uitgangspunt van volledige kostendekkendheid los te laten;
- 88% van de kosten van groenonderhoud ender te brengen in de post 'openbaar green';
- de tarieven jaarlijks alleen te indexeren met het CPI-indexcijfer voor huishoudens;
- een tekort op het product begraven ten laste te brengen van het resultaat.

LEGES DIENSTENRICHTLIJN

Kostendekkendheid leges dienstenrichtlijn	
Taakveld 1.2 openbare orde en veiligheid	€ 49.779
Taakveld 3.1 economische promotie	€ 19.189
Totale directe kosten	€ 68.969
Overhead	€ 14.649
Totale lasten	€ 83.618
Begrote baten	€ - 8.170
Kostendekkendheid	10%

Toelichting

Onder de leges dienstenrichtlijn vallen de leges voor de werkzaamheden in het kader van vergunningen Drank- en Horecawet, Evenementen, prostitutiebedrijven, gebruiksvergunning brandveiligheid en standplaatsen.

De kosten hebben betrekking op het verstrekken en controleren/handhaving van verstrekte vergunningen. Hierbij is een aanname gedaan van 6% van de kosten zoals geraamd op de vermelde taakvelden, zulks op basis van de vermoedelijke werkzaamheden.

ONTWIKKELING VAN DE WOONLASTEN

De gemiddelde gemeentelijke woonlasten per huishouden stijgen in het begrotingsjaar 2024 ten opzichte van 2023 met 5,5%. Deze woonlasten bestaan uit de onroerendezaakbelasting (voor eigenaren), afvalstoffenheffing en rioolheffing. De volgende tabel geeft de omvang van de lokale woonlasten voor een gemiddeld meerpersoonshuishouden van De Wolden weer, op basis van de cijfers uit de primitieve programmabegroting 2024.

Woonlasten per huishouden

Belasting	De Wolden 2023	De Wolden 2024	t.o.v. 2023	Landelijk 2023	Drenthe 2023
Gemiddelde 028-aanslag	€ 333,09	€ 338,09	1,5%	€ 315,00	€ 341,12
Afvalstoffenheffing	€ 215,93	€ 252,44	16,9%	€ 317,00	€ 254,53
Rioolheffing	€ 234,48	€ 236,04	0,65%	€ 207,00	€ 202,20
Totaal woonlasten	C 783,50	C 826,57	5,5%	C 839,00	C 797,85

Het landelijk gemiddelde in deze tabel is bepaald op basis van gegevens 2023 van het Centrum voor Economisch Onderzoek Lagere Overheden (COELO) van de Rijksuniversiteit Groningen en het CBS, waarbij uitgegaan is van een meerpersoonshuishouden en een landelijk gemiddelde WOZ-waarde per 1-1-2022 (CBS) van € 315.000 (De Wolden € 374.000, Drenthe € 304.000).

KWIJTSCHELDING GEMEENTELIJKE BELASTINGEN

Gemeenten kunnen, met inachtneming van de Invorderingswet 1990, kwijtschelding verlenen van gemeentelijke heffingen. Gemeenten beslissen zelf of, en zo ja voor welke heffingen belastingplichtigen kwijtschelding kunnen krijgen. Gemeenten zijn gebonden aan de landelijke Uitvoeringsregeling. Alleen ten aanzien van het bestaansminimum hebben gemeenten de mogelijkheid om af te wijken van de regeling. De rijksregeling gaat uit van 90% van de bijstandsnorm. In onze gemeente is gekozen om 100% van de bijstandsnorm als bestaansminimum te hanteren. Bij de tariefstelling is rekening gehouden met de te verlenen kwijtschelding. Kwijtschelding is mogelijk van de afvalstoffenheffing(deels) en het rioolrecht. Bij de invordering van de onroerendezaakbelastingen "eigenaren" wordt geen kwijtschelding verleend.

Ontwikkeling lasten voor bedrijven

Belasting	De Wolden 2023	De Wolden 2024	t.o.v. 2023
<u>Agrarisch bedrijf:</u>			
WOZ-waarde incl. woningdeel*	€ 482.000	€ 494.000	
Gemiddelde OZB-aanslag*	€ 1.383,37	€ 1.404,12	1,5%
Rioolheffing	€ 468,96	€ 472,08	0,65%
Totaal lasten	C 1.852,33	C 1.876,20	1,28%
<u>Overig bedrijf:</u>			
WOZ-waarde incl. woningdeel*	€ 425.000	€ 435.000	
Gemiddelde OZB-aanslag*	€ 971,08	€ 985,65	1,5%
Rioolheffing	€ 468,96	€ 472,08	0,65%
Totaal lasten	C 1.440,04	C 1.457,73	1,22%

Uitgangspunten:

Agrarisch bedrijf met bedrijfswoning: Gemiddelde WOZ waarde per 1-1-2022 van € 494.000.

Overige bedrijven met bedrijfswoning: Gemiddelde WOZ waarde per 1-1-2022 van € 325.000.

* Bij de berekening van de OZB is rekening gehouden met het niet-heffen van gebruiksbelasting van woningen. De WOZ-waarden zijn inclusief de waarde van woondelen.

Rekening gehouden met:

- indexering OZB-opbrengst met 1,5%;
- aanpassing van de tarieven rioolheffing met 0,65%.

De uitkomsten van de hertaxatie (waardeontwikkeling per 1-1-2023) in het kader van de WOZ zijn nog niet meegenomen. Uitgangspunt is dat de waardeontwikkeling voor de OZB budgettair neutraal verloopt.

VASTSTELLING TARIEVEN

De tarieven worden definitief in de vergadering van 21 december 2023 door vaststelling van de diverse belastingverordeningen.

Onderhoud kapitaalgoederen

Een groot deel van de kapitaalgoederen in gemeente De Wolden (zoals infrastructuur, gebouwen en plantsoenen) is in beheer en onderhoud van de gemeente. Voor het onderhoud van de kapitaalgoederen kent de gemeente een aantal beheersprogramma's.

We reserveren geld in de exploitatiebegroting om jaarlijks in het noodzakelijke onderhoud te kunnen voorzien. Dat doen we op basis van beheersprogramma's. Daar staat ook in op welk onderhoudsniveau we dat doen. Dat niveau is afhankelijk van het geld dat hiervoor beschikbaar is. Deze paragraaf 'onderhoud kapitaalgoederen' geeft een dwarsdoorsnede van de begroting. De kosten van onderhoud kunnen op diverse programma's voorkomen.

Basisgegevens te onderhouden kapitaalgoederen

Met een nieuw beheersysteem voor de openbare ruimte (Obsurv) hebben we een koppeling gemaakt tussen de BGT (Basisregistratie Grootchalige Topografie) en de beheerkaart. Het duiden van alle karakteristieken in het gebied is daarbij nog niet volledig afgerond. De gegevens kunnen hierdoor afwijken met wat voorgaande jaren is beschreven.

Onderwerp	Karakteristiek	Onderhoud
Openbare ruimte	Oppervlakte totaal	22.635 ha.
	Oppervlakte verharde wegen	2.295.204 m2
	Verharde fietspaden	270.045 m2
	Half verharde voet- en fietspaden	12.888 m2
	Verharde wandelpaden	167.500 m2
	Zand- en puinwegen	246.261 m2
	Oppervlakte groen (plantsoen)	1.100.626 m2
	Oppervlakte bos en natuur (berm, etc.)	2.588.246 m2
	Bomen	61.502 st.
	Sportterreinen	226.947 m2
	Openbare verlichting (armaturen)	5.279 st.
	Speeltoestellen	614 st.
	Begraafplaatsen	5 st.
Gebouwen	Sportaccommodaties	29 st.
	Begraafplaatsen	5 st.
	Brandweerkazernes	4 st.
	Brede scholen	3 st.
	Musea	2 st.
	Kantoorpanden (algemeen)	5 st.
	Scholen	16 st.
Monument	1 st.	
Riolering	Lengte	465 km.
	Kolken	11.500 st.
	Minigemalen	1.024 st.
	Individuele Behandeling van Afvalwater (IBA)	230 st.
	Hoofdgemalen	49 st.
Kunstwerken	Bergbezinkvoorzieningen	6 st.
	Bruggen en duikers	76 st.
	Tunnels	3 st.
Verkeersmeubilair	Verkeersborden	4.606 st.
	Objectverwijzingsborden	1.202 st.

Beleidskader

Voor het benodigde onderhoudsvolume zijn de volgende uitgangspunten vastgelegd:

- Een beheersprogramma moet een periode beslaan van de langste afschrijving van de kapitaallasten. Hierdoor kunnen we altijd voldoende geld reserveren voor het noodzakelijke onderhoud en voorkomen we desinvesteringen.
- Een beheersprogramma moeten we gemiddeld iedere vier jaar opnieuw doorrekenen op basis van de actuele onderhoudssituatie volgens Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Dit maakt het mogelijk om onderhoudskosten op tijd naar boven of beneden bij te stellen.

We hebben een kwaliteitsvisie. Die visie werkt als een overkoepelende schil voor de onderliggende beheerssystemen. In de visie geven we het niveau aan dat bepalend is voor de individuele beheerssystemen. In 2012 is het kwaliteitsniveau op onderdelen herzien. Als kwaliteitsniveau heeft de raad gekozen het niveau 'basis' met uitzondering van bedrijventerreinen. Het niveau van de groenvoorzieningen op de bedrijventerreinen is herzien naar het niveau laag. De niveaus zijn verwerkt in de opdrachten voor het planmatig onderhoud van de openbare ruimte.

We zijn bezig met het opstellen van de Nota kapitaalgoederen. De nota geeft inzicht in de financiële middelen die nodig zijn om de kapitaalgoederen op het door de raad vastgestelde of wettelijk verplichte kwaliteitsniveau te houden. De nota geeft inzicht in de verwachte uitgaven voor de komende jaren. Volgens het BBV moet in de nota tenminste de assets wegen, riolering, water, groen en gebouwen worden aangegeven.

Toelichting per beheersprogramma

Het speelruimtebeleidsplan

In de gemeente De Wolden zijn 81 speelplekken die verschillen in grootte en inrichting. De gemeente is niet verplicht om deze speelplekken in stand te houden. Wei moeten speeltoestellen volgens het Warenwetbesluit Attractie- en speeltoestellen veilig zijn. Als grondeigenaar is de gemeente aansprakelijk voor schade die voortkomt uit een ondeugdelijk speeltoestel of ondergrond. Om te beoordelen of de speeltoestellen veilig zijn, is er jaarlijks een veiligheidsinspectie. We inspecteren de speelplaats, de toestellen en de speelzone. Om te voorkomen dat we dingen over het hoofd zien, hebben we in 2023 deze inspectie incidenteel uit laten voeren door een extern inspectiebureau.

Sinds 2008 is het beheer en onderhoud van de speeltoestellen overgedragen aan de speeltuinverenigingen. Jaarlijks ontvangen ze de inspectieresultaten om het noodzakelijke onderhoud zelf uit te kunnen voeren of dit door een externe partij te laten doen. Naast een veiligheidsinspectie moet de speeltuinvereniging jaarlijks minimaal een functionele inspectie uitvoeren. Daarbij controleert zij de functionaliteit en stabiliteit van een toestel, in het bijzonder op slijtage. Zo is aangetoond dat het noodzakelijke onderhoud daadwerkelijk is uitgevoerd door de speeltuinvereniging.

Op basis van de veiligheidsinspectie kan blijken dat het repareren van een speeltoestel niet rendabel is. Het is dan vaak verstandiger het speeltoestel te vervangen door een nieuw speeltoestel. In de begroting is hiervoor een structurele vervangingsinvestering opgenomen. Deze is, naar aanleiding van de evaluatie van het speelruimtebeleid in 2020, verhoogd. Van de totale vervangingskosten draagt de gemeente 60% bij. De overige 40% dienen de verenigingen bij te dragen.

Omschrijving	Budgetten 2023	Budgetten 2024
Onderhoud speelvoorzieningen	€ 27.000	€ 23.000

Het wegenbeheersprogramma

De gemeente heeft een rationeel beheersprogramma voor verharde wegen. In dit programma heeft de raad het onderhoudsniveau vastgelegd waaraan het wegenonderhoud moet voldoen. Aan verhardingen in de gebruikscategorie 'Bedrijventerreinen' is een kwaliteitsniveau C vastgesteld. De andere gebruikscategorieën hebben kwaliteitsniveau B. Uitgangspunt is dat dit voldoet aan de kwaliteitsnormen van het CROW (Centrum voor onderzoek en regelgeving in de grond-, weg- en waterbouw en verkeerstechniek).

Om de twee jaar wordt in de zomerperiode een wegeninspectie uitgevoerd. Na elke inspectie beoordelen we op basis van het beschikbare budget en de wensen van Dorpsbelangenverenigingen welke wegen de twee daarop volgende planjaren een onderhoudsbeurt krijgen. De wegeninspectie van juni 2022 is de basis voor het huidige onderhoud en de meerjarenplanning. Halfverharde paden worden eens in de 5 jaar geïnspecteerd. Het onderhoud aan zand- en puinwegen wordt in eigen beheer uitgevoerd.

Omschrijving	Budgetten 2023	Budgetten 2024
Klein onderhoud wegen	€ 221.000	€ 240.000
Groot onderhoud wegen	€ 1.137.000	€ 1.238.000
Verkeersvoorzieningen (bewegwijzering, borden, veiligheid)	€ 108.000	€ 117.000
Straatvegen en onkruidborstelen	€ 164.000	€ 179.000
Bermondhoud, incl. maaien en bermbeplanting	€ 265.000	€ 289.000
Totaal	C 1.895.000	C 2.063.000

Beheersprogramma openbare verlichting

In 2013 is het beleidsplan Openbare verlichting 2013-2017 door de raad vastgesteld. Dit beleidsplan wordt momenteel nog steeds gebruikt voor het beheer en vervangen van lampen door duurzame ledverlichting. Ongeveer 45% van alle openbare verlichting bestaat uit ledverlichting. De masten met paaltoppen en masten langs doorgaande wegen worden in de komende jaren vervangen door ledverlichting. Een nadere uitwerking moet nog worden opgesteld in 2024.

Voor het onderhouden van de verlichting is de Kwaliteitsvisie Openbare ruimte De Wolden van toepassing. Het onderhoudsniveau is vastgesteld op kwaliteitsniveau B met uitzondering van het functiegebied bedrijventerrein. Daarnaast geldt de richtlijn Openbare Verlichting 2011 (ROVL-2011).

Jaarlijks maken we een aaneengesloten deel van de armaturen schoon en vervangen we de lampen. Iedere 5 jaar onderhouden we zo gestructureerd de volledige openbare verlichting. De op het beleidsplan gebaseerde uitvoeringsmaatregelen werken we uit.

Omschrijving	Budgetten 2023	Budgetten 2024
Onderhoud openbare verlichting	€ 112.000	€ 122.000

Beheersprogramma kunstwerken en bruggen

Het onderhoud van civiele kunstwerken is gebaseerd op het huidige Bruggenbeheersplan. Alle civiele kunstwerken zijn in 2022 beoordeeld en het onderhoud en/of vervanging is in kaart gebracht. Jaarlijks zetten we het benodigde budget in voor planmatig onderhoud aan de bruggen en duikers.

Voor de komende begrotingsperiode 2024-2027 zijn er investeringskredieten opgenomen voor het vervangen van bruggen. De consequenties voor de periode 2024-2027 zijn meegenomen in de kadernota 2024 en in deze begroting.

Omschrijving	Budgetten 2023	Budgetten 2024
Onderhoud bruggen	€ 61.000	€ 93.000

Het beheersprogramma groen

In 2013 is het CROW-kwaliteitsniveau B door de raad vastgesteld voor alle functiegebieden behalve het functiegebied bedrijventerrein. Voor bedrijventerreinen is kwaliteitsniveau C vastgesteld. De ambities voor de kwaliteit van onderhoud worden getoetst door een beleidsmeting. Elk jaar worden 5 beleidsmetingen op ad-random meetpunten gedaan.

Omschrijving	Budgetten 2023	Budgetten 2024
Onderhoud plantsoenen openbaar groen	€ 883.000	€ 961.000
Onderhoud openbaar groen begraafplaatsen	€ 72.000	€ 78.000
Beheersing eikenprocessierups	€ 39.000	€ 42.000
Totaal	C 994.000	C 1.081.000

Riool- en waterprogramma

In 2022 is in het kader van de regionale samenwerking Fluvius gewerkt aan een nieuw Riool- en Waterprogramma (hierna RWP). Dit RWP vervangt het Watertakenplan 2016-2021. De raad heeft het RWP 22 december 2022 vastgesteld.

Bij het opstellen van het RWP is samengewerkt met waterschap Drents Overijsselse Delta en de vijf andere gemeenten uit het Fluvius werkgebied. Deze samenwerking is dezelfde als destijds bij het watertakenplan 2016-2022. Het RWP maakt duidelijk hoe de gemeente haar zorgplicht en taken in afvalwater, hemelwater en grondwater oppakt.

In het RWP staat wanneer welke activiteiten worden uitgevoerd. Naast dagelijks beheer en onderhoud zijn dit (regionale) onderzoeksactiviteiten en vernieuwing van objecten.

In het financiële hoofdstuk van het RWP staan de kosten voor het doelmatig beheer en behoud van de riolering en aanverwante objecten. Dit geld wordt via rioolheffing opgehaald bij burgers en bedrijven.

Grondwater

Vanuit onze zorgplicht beheren en onderhouden we drainages in het openbaar gebied. Er is meetapparatuur in grondwaterpeilbuizen geplaatst waarmee we continue inzicht hebben in de grondwatersituatie.

Actualisatie basisrioleringsp/annen

Periodiek berekenen we rioolstelsels door om te beoordelen of deze nog voldoende kwaliteit hebben en klimaatbestendig zijn.

Onderzoek foutieve aansluitingen

Jaarlijks verrichten we onderzoek naar foutieve rioolaansluitingen. Daarbij gaat het om aansluitingen van hemelwater op een druk- of vuilwaterriolering of van vuilwater op hemelwaterriolering.

Inspecties/onderhoud

In het kader van planmatig onderhoud wordt de technische staat van de riolering geïnspecteerd. Riolering die minimaal 35 jaar oud is, wordt met camera's geïnspecteerd. Daarna is de inspectiefrequentie elke tien jaar. De schades die worden geconstateerd, worden in de opvolgende jaren op basis van urgentie en noodzaak gerepareerd of vervangen.

Het waterschap controleert alle IBA's jaarlijks in het kader van planmatig onderhoud en reinigt slibvangers, repareert schades en controleert steekproefsgewijs de kwaliteit van het uitstromende water.

Reiniging

Voor een goede afstroming in de vrijvervalriolering wordt jaarlijks een deel gereinigd. De vuilwaterriolering (droogweerafvoer en gemengd) wordt circa een keer per zeven jaar gereinigd, de hemelwaterriolering wordt een keer per twintig jaar gereinigd. Kolken worden afhankelijk van de locatie een of twee keer per jaar gereinigd. Gemalen en mini gemalen worden tenminste een keer per jaar gecontroleerd en gereinigd.

Onderhoudskosten

De jaarlijkse middelen om bovengenoemde water- en rioleringstaken te kunnen uitvoeren, worden opgevangen vanuit de rioolheffing en de voorziening riolering.

Omschrijving	Budgetten 2023	Budgetten 2024
Onderhoud e.d. vrijverval riolering	€ 170.000	€ 170.000
Onderhoud e.d. vacuüm drukriolering, gemalen en bezinkbassins	€ 36.000	€ 36.000
Onderhoud IBA's	€ 30.000	€ 30.000
Totaal	C 236.000	C 236.000

Het gebouwenbeheersplan

Eens in de vier jaar wordt het gebouwenbeheersplan van de gemeentelijke gebouwen herzien. In 2020-2021 is een onderhoudsinspectie gedaan. In 2024-2025 wordt een update hiervan gedaan. De uitkomsten van deze inspectie zijn verwerkt in het gebouwenbeheersysteem (Planon). Met dit systeem kan de onderhoudsbehoefte voor de komende 10 planjaren en verder worden doorberekend. In de tussenliggende jaren wordt jaarlijks beoordeeld welk onderhoud is uitgevoerd en in hoeverre de voorziening en de dotatie nog op peil zijn.

De norm voor de kwaliteit van de gebouwen is vastgesteld op conditiescore 3 (NEN 2767). Conditiescore 3 NEN 2767 is een technisch begrip dat betekent dat een object op een redelijk niveau in onderhoud worden gehouden. De noodzakelijke maatregelen om het niveau te halen bestaan uit groot (planmatig) en klein (regulier) onderhoud. Om schommelingen in de begroting door de werkelijke uitgaven te voorkomen is de "voorziening gemeentelijke gebouwen" ingericht.

De kosten van het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen stijgen jaarlijks door de leeftijd van de gebouwen, verder heeft de inflatie en bouwkostenstijging effect op de onderhoudskosten. In deze begroting is een mutatie voor het onderhoudsplan gemeentelijke gebouwen verwerkt. Jaarlijks wordt bekeken of dit budget nog toereikend is.

In 2024 wordt verder gebouwd aan de nieuwbouw van het Huus veur Sport & Cultuur op de locatie Zuider Esweg in Zuidwolde. Er wordt ook verder onderzoek naar verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed gedaan, waaronder de BENG-eisen (Bijna Energie neutrale Gebouwen) sportaccommodaties. Ook worden noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd.

Omschrijving	Budgetten 2023	Budgetten 2024
Normaal klein jaarlijks onderhoud	236.000	225.000
Starting in de voorziening voor periodiek groot onderhoud (exclusief onderwijs)	260.000	389.000

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Deze paragraaf geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is om niet begrote kosten te dekken. Oat wil zeggen: welke capaciteit is nodig om de risico's op te vangen, en wel zodanig dat een tegenvaller in de uitvoering niet direct tot een bezuiniging hoeft te leiden.

Inleiding

Het weerstandsvermogen dient om niet begrote kosten en risico's op te vangen. Het geeft een indicatie van de robuustheid van de begroting. Risicobeheersing heeft daarom een belangrijke relatie met het weerstandsvermogen. Reguliere risico's worden afgedekt met verzekeringen of voorzieningen/bestemmingsreserves. Voor risico's die niet tegen acceptabele kosten kunnen worden verzekerd en waarvan de omvang niet redelijkerwijs is in te schatten dient het weerstandsvermogen als dekkingsmiddel.

Binnen de uitvoering van het beleid doen we al veel aan het beperken van risico's. Bij elk besluit tot uitvoering nemen we waarborgen op in de college- en raadsvoorstellen om risico's zoveel mogelijk te vermijden of te beperken. Daarnaast zijn op allerlei terreinen (wegen, riolering, gebouwen, openbare verlichting, etc.) beheersplannen opgesteld waarbij we zo nodig voorzieningen treffen. Bij grotere projecten bouwen we diverse momenten in waarop de gemeente nog kan kiezen om al dan niet door te gaan (go of no-go momenten). Alie voorstellen beoordelen we op eventuele risico's met financiële, personele en/of juridische consequenties. Kortom: risicomanagement maakt primair onderdeel uit van de dagelijkse processen.

In de 'Nota weerstandsvermogen en Risicomanagement' zijn de doelstellingen en begrippen betreffende het weerstandsvermogen en aanpak verder uiteengezet.

Inventarisatie weerstandscapaciteit

Om risico's te kunnen opvangen is het van belang dat hiervoor een buffer beschikbaar is. In dit kader is de weerstandscapaciteit van een gemeente van belang. We maken onderscheid tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen dat we kunnen inzetten om eenmalige tegenvallers op te vangen. De incidentele weerstandscapaciteit wordt uitgedrukt in beschikbare incidentele middelen (vermogen), namelijk de omvang van de vrij besteedbare reserves. Vrij besteedbare reserves zijn reserves waaraan de gemeenteraad geen specifieke bestedingsdoelen heeft gekoppeld. De incidentele weerstandscapaciteit is als volgt opgebouwd.

Omschrijving	(x€ 1.000)	Begroting 2024
Algemene reserves		€ 24.110
Algemene reserve bouwgrondexploitatie		€ 0
Waarvan activa met een maatschappelijk nut		€ -8.371
Totaal incidentele weerstandscapaciteit		C 15.739

De cijfers van de bouwgrondexploitatie zijn buiten beschouwing gelaten, omdat daarvoor een afzonderlijke weerstandscapaciteit geldt (zie ook de Paragraaf grondbeleid) en waarvoor we binnen de algemene reserve bouwgrondexploitatie een afzonderlijke buffer aanhouden.

Bij het bepalen van de incidentele berekening hebben we de waarde van de activa met maatschappelijk nut in mindering gebracht op de Algemene reserve. Deze methodiek is gebaseerd op de gedachte dat we de activa met een maatschappelijk nut niet direct in geld kunnen omzetten. Het gaat immers vaak om gebouwen die in gebruik zijn in het onderwijs of anderszins worden ingezet voor maatschappelijke doeleinden. Indien we de waarde van de maatschappelijke activa niet in mindering brengen op de algemene reserve bedraagt de incidentele weerstandscapaciteit € 24.110.000.

Structurele weerstandscapaciteit

Met de structurele weerstandscapaciteit bedoelen we de middelen die we permanent kunnen inzetten om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken. Hierbij zijn ook de risico's van belang die aan de uitvoering van al die taken kleven. De structurele weerstandscapaciteit kunnen we in noodgevallen inzetten om aan meerjarige verplichtingen te kunnen voldoen. Hiermee kunnen we voldoen aan bijvoorbeeld de rente- en aflossingsverplichtingen van de aangetrokken leningen.

Omschrijving	(xC 1.000)	2024	2025	2026	2027
Onvoorziene uitgaven (exclusief taakmutaties)		30	30	30	30
Onbenutte belastingcapaciteit		2.198	2.198	2.198	2.198
Begrotingsoverschot/tekort (= begrotingssaldo)		pm	pm	pm	pm
Totaal structurele weerstandscapaciteit		2.228	2.228	2.228	2.228

Onvoorziene uitgaven

De post onvoorziene uitgaven kunnen we inzetten voor bepaalde incidentele uitgaven die geen structureel karakter dragen. De criteria die we hierbij hanteren zijn onvoorspelbaar, onvermijdbaar en onuitstelbaar.

De post onvoorzien bedraagt in de begroting 2024 € 30.000. Overeenkomstig eerdere besluitvorming is de post onvoorzien gesplitst in onvoorziene lasten college van B&W (€ 20.000) en onvoorziene lasten incidentele- en startsubsidies (€ 10.000).

Onbenutte belastingcapaciteit

Voor de berekening van de onbenutte belastingcapaciteit onroerendezaakbelastingen (OZB) werd tot voor kort vaak de artikel 12-norm gehanteerd. Het gewogen gemiddelde percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 van de Financiële verhoudingswet bedraagt voor 2024: 0,1614 (redelijk peil volgens Meicirculaire 2023).

Het percentage in De Wolden bedraagt voor 2022 op basis van de oorspronkelijke begroting: 0,1125.

De onbenutte OZB-belastingcapaciteit is gelijk aan de belastingheffing die nog kan plaatsvinden tot het niveau dat een gemeente moet heffen om voor toelating van een zogenoemde artikel-12 FVW-aanvraag te kunnen komen.

De raad heeft in het verleden aangegeven voor de OZB jaarlijks te bepalen of een trendmatige aanpassing noodzakelijk is (naast autonome uitzetting) met een percentage dat gelijk is aan de inflatiecorrectie. Vooralsnog wordt uitgegaan van 1% autonome uitzetting en 1,5% inflatiecorrectie. Hiermee blijven we onder de macronorm van het Rijk zoals hiervoor bedoeld.

Als we de capaciteit afzetten tegen de norm toelating artikel 12-gemeente, dan is er nog een ruimte van circa € 2.198.416 (€ 5.037.00 x 0,1614/0,1125 gewogen gemiddelde- geraamde ozb opbrengst).

Berekeningswijze onbenutte belastingcapaciteit		Uitkomst
Geraamde O2B-opbrengst gemeentebegroting 2024	A	€ 5.037.000
Landelijk gemiddeld gewogen norm artikel-12 toelating	B	0,1614
Gemeentelijk gemiddeld gewogen percentage	C	0,1125
Formule berekening onbenutte belastingcapaciteit		(A*B/C) - A
Uitkomst berekening is C 7.226.416 -/ - C 5.037.000		C 2.198.416

Het rioolrecht en de afvalstoffenheffing mogen maximaal 100% kostendekkend zijn. Omdat deze beide (nagenoeg) al geheel kostendekkend zijn bij De Wolden, zit hierin geen ruimte om extra middelen te genereren.

Begrotingsoverschot

Een eventueel begrotingsoverschot op de exploitatie kunnen we in principe ook meenemen in de berekening van de structurele weerstandscapaciteit. De provincie Drenthe is echter van mening dat het niet zeker is dat de gemeente deze overschotten ook daadwerkelijk zal realiseren en deze zijn daarom in de berekening op pm gezet. Ingeval van een begrotingstekort, zal het gemeentebestuur maatregelen moeten treffen zodat de begroting in meerjarig perspectief weer reeel sluitend wordt.

Inventarisatie van de risico's

De omvang van het noodzakelijke weerstandsvermogen wordt telkens herzien op basis van ontwikkelingen. De risico's worden bij het opstellen van de begroting en jaarrekening geactualiseerd.

Aan de hand van een lijst met mogelijke onderwerpen zijn de grootste risico's voor de gemeente in beeld gebracht. De risico's zijn nu beoordeeld aan de hand van de matrices en de tabellen die zijn opgenomen in de nota Weerstandsvermogen en risicomangement.

Kans score	Omschrijving	Toelichting
1	Minder dan of 1 keer per 10 jaar	Zeer onwaarschijnlijk
2	1 keer per 5-10 jaar	Onwaarschijnlijk
3	1 keer per 2-5 jaar	Waarschijnlijk
4	1 keer per 1-2 jaar	Mogelijk
5	1 keer of meer per jaar	Vrijwel zeker

Tabel 1: Kans scorekaart

Impactklasse	Financiële impact	Imagobeeld	Referentiebeeld
1	< € 100.000	Zeer klein (individu)	Geen bedreiging
2	€ 100.000 < X > € 250.000	Klein (lokaal)	Minimale bedreiging
3	€ 250.000 < X > € 1.000.000	Midden (regionaal)	Bedreiging
4	€ 1.000.000 < X > € 1.500.000	Groot (landelijk)	Ernstige bedreiging
5	€ 1.500.000 of meer	Zeer groot (internationaal)	Zeer ernstige bedreiging

Tabel 2: Impactklasse

Met behulp van de risicoscore (kans score x impactklasse) kunnen risico's worden geprioriteerd en wordt inzichtelijk welke risico's de grootste invloed hebben op het realiseren van de doelstellingen en het meest belangrijk zijn om te worden beheerst. De risicoscore wordt bepaald door de klassen van kans en gevolg te vermenigvuldigen.

	Impactklasse					
	1	2	3	4	5	
Kansscore	5	5	10	15	20	25
	4	4	8	12	16	20
	3	3	6	9	12	15
	2	2	4	6	8	10
	1	1	2	3	4	5

Tabel 3: Risicomatrix

Hierbij geldt hoe hoger de score, hoe hoger de potentiële impact van het risico en hoe hoger de prioriteit om het risico aan te pakken. De risicomatrix wordt vervolgens gebruikt om de risico's te kunnen uitdrukken in geld.

De volgende percentages worden gehanteerd om een netto risico te kunnen berekenen als onderdeel van de benodigde financiële weerstandscapaciteit in euro's. Dit is de inschatting van het bedrag waarvoor de gemeente risico loopt.

Risicokans	Score	Risicokans in %
Laag	1 of 2	10%
Laag	3 of 4	15%
Laag	5 of 6	20%
Gemiddeld	4, 8 of 9	40%
Gemiddeld	10 of 12	50%
Hoog	5 of 10	50%
Hoog	15 of 16	60%
Hoog	20	75%
Hoog	25	90%

Tabel 4: Risicokans in 0/o op basis van de risicoscore

In zowel de begroting als in de jaarrekening, in deze paragraaf, wordt een update weergegeven van de risico's. Daarbij worden de volgende stappen gemaakt:

- Risico's actualiseren.
- Risico's analyseren.
- Benodigde weerstandscapaciteit koppelen aan de aanwezige weerstandscapaciteit.

In de tussentijdse rapportages worden alleen die risico's gemeld die ten opzichte van de begroting nieuw zijn of significant afwijken.

De omvang x de kans, dat het risico zich voordoet, geeft aan wat de benodigde weerstandscapaciteit is. Zoals in onderstaande tabel is weergegeven, bedraagt de benodigde weerstandscapaciteit voor de begroting 2024 afgerond € 10.390.000.

Risico	(x C 1.000)	Maximale omvang risico	Risicokans	Benodigde weerstandscapaciteit
Algemene uitkering		1.302	Gemiddeld	521
Bedrijfsvoering (incl. aandeel SWO)		4.726	Laag/Hoog	3.314
Schadeclaims		138	Laag/gemiddeld/h oog	20
Externe factoren		12	Laag	4
Financieel		13.670	Laag/Hoog	3.896
Grondexploitatie		*	Gemiddeld	0
Kapitaalgoederen		0	Laag	0
Open-einde regelingen		218	Laag/gemiddeld	73
Projecten		663	Laag/gemiddeld	119
Verbonden partijen		7.412	Laag/gemiddeld/hoog	1.683
Overige categorieën		1.833	Laag	761
Totalen		29.074		10.390

* Afzonderlijke risicoanalyse grondexploitatie (zie paragraaf grondbeleid) geeft geen nadelige saldi te zien.

Toelichting op de verschillende categorieën:

Algemene uitkering

Naast de algemene uitkering ontvangen wij ook de integratie-uitkeringen sociaal domein. Bij de bepaling van het maximale risico hebben we het bedrag van deze integratie-uitkeringen sociaal domein bij de algemene uitkering opgeteld. De risicokans blijft een lastige inschatting omdat we nog geen zicht hebben op de financiële consequenties.

Voorzichtigheidshalve is ten opzichte van voorgaande jaren het maximale risico verhoogd naar 3% van de totale uitkering.

Bedrijfsvoering

Dit onderdeel heeft hoofdzakelijk betrekking op het personeel en de bedrijfsvoering middelen zoals de ICT en tractie.

Tractie - wagenpark

De SWO heeft voertuigen en overig materieel in gebruik voor de taken van de buitendienst in de openbare ruimte. In 2021 heeft de SWO een nieuw tractieplan opgesteld. In dit plan is de omvang, leeftijd en kwaliteit van het materieel en de capaciteit van het materieel bepaald. Om de werkzaamheden efficiënt te kunnen blijven uitvoeren, is de eerstkomende twee jaar een inhaalslag van € 2,5 miljoen nodig. De inhaalslag is na besluit van het SWO-bestuur opgenomen in de exploitatie 2022 e.v. welke naar rato wordt doorbelast naar de gemeente. Deze inhaalslag wordt opgenomen in het weerstandsvermogen.

Cyberrisico's

Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten geeft inzicht in de belangrijkste bedreigingen en ontwikkelingen en adviseert over prioriteiten en biedt een handvat om informatiebeveiliging up-to-date te houden. De SWO beëindigt de cybercrimeverzekering. Het huidige product houdt op te bestaan, omdat de polisvoorwaarden drastisch zijn verslechterd. Alternatieve aanbieders zijn er momenteel niet. Bovendien wordt er door de CISO gewerkt aan een plan dat bijdraagt aan een hogere mate van risicobewustwording en betere informatieveiligheid. Het risico wordt als p.m. opgenomen in het weerstandsvermogen.

Inflatierisico's (o.a. energie)

Inflatierisico's is het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid dat op een bepaald moment de inkoopwaarde van goederen en diensten, afwijkt van wat verwacht werd op het beslissingsmoment. Op dit moment kunnen met name de kosten van brandstof en software onderhevig kunnen zijn aan inflatierisico's.

(Schade)claims

Schadeclaims die niet worden gedekt door de verzekering.

Externe factoren

Hieronder vallen de risico's vanwege nieuwe wetgeving en het risico ten aanzien van verhuur en verpachten van gemeentelijk vastgoed waarbij we rekening houden met vroegtijdige beëindiging.

Financieringsbeleid en treasurybeleid

Om te voorzien in de financieringsbehoefte staan de gemeente interne en externe financieringsmiddelen ter beschikking. De interne financieringsmiddelen bestaan uit de reserves, oftewel eigen vermogen en de voorzieningen. De externe financieringsmiddelen bestaan uit de opgenomen langlopende geldleningen en kortlopende middelen (o.a. rekening-courant geld en kasgeldleningen), oftewel het vreemd vermogen. Op het moment dat de uitgaven worden gedekt door inzet van reserves vindt een substitutie plaats van eigen vermogen naar vreemd vermogen.

De belangrijkste financiële risico's bij de uitvoering van het treasurybeleid zijn de renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's en koersrisico's. Aangezien de gemeente geen leveranciers en afnemers kent van buiten de eurolanden zijn koersrisico's niet aanwezig.

Financieel

Blijven over de rente-, krediet- en liquiditeitsrisico's.

Grondexploitatie

De risico's zijn conform de risico-inventarisatie zoals opgenomen in de paragraaf Grondbeleid en bepaald op nihil.

Kapitaalgoederen

Met betrekking tot de kapitaalgoederen zijn vooralsnog geen risico's bepaald. De onderhoudsbudgetten zijn in lijn met de vastgestelde onderhoudsplannen.

Open-einde regelingen

Binnen het sociaal domein is sprake van open einde regelingen. In de programma's is toegelicht waarop de budgetten zijn gebaseerd. Voor de budgetten met een open regeling is dit een risico. Dit betreft de budgetten:

- Leerlingenvervoer, meer aanvragen dan begroot.
- Minimabeleid, meer aanvragen dan begroot.
- Jeugdzorg, meer aanvragen, duurdere, meer en langere zorg dan begroot.
- Schuldhulpverlening, meer aanvragen dan begroot.
- Beschermd wonen, meer bijdragen dan begroot.
- WMO, meer aanvragen dan begroot.
- Uitkeringen, meer aanvragen dan begroot.

Hervormingsagenda jeugd

In het voorjaar van 2023 is de Hervormingsagenda jeugd vastgesteld door het Rijk. De Hervormingsagenda moet zorgen voor een beheersbaar en daarmee duurzaam financieel houdbaar stelsel. De extra bezuiniging op het budget voor de jeugd in het regeerakkoord zet echter de bedoeling en de uitvoering van de Hervormingsagenda onder druk.

Oekraïne

De oorlog in Oekraïne duurt nog altijd voort en leidt ertoe dat er nog steeds vluchtelingen uit Oekraïne naar Nederland komen. Binnen de gemeente De Wolden zijn 9 opvanglocaties ingericht met een capaciteit voor in totaal 122 Oekraïense ontheemden. De Europese Richtlijn Tijdelijke bescherming voor Oekraïense ontheemden is verlengd tot 4 maart 2024. Afhankelijk van de ontwikkelingen in Oekraïne kan de Richtlijn met nog een jaar worden verlengd.

Naast de gemeentelijke opvang worden ontheemden uit Oekraïne ook opgevangen door particulieren. Voor 2024 is er onduidelijkheid over de duur van de opvang en de mogelijke effecten hiervan op de sociale structuur van gemeente De Wolden.

Crisis noodopvang (CNO)

De instroom bij het aanmeldcentrum Ter Apel blijft onveranderd hoog. De uitstroom stagneert door o.a. knelpunten bij de afwikkeling van procedures en een tekort aan passende huisvesting. Oat betekent dat de crisisonoodopvang van asielzoekers waarschijnlijk nodig blijft in 2024. Binnen de gemeente De Wolden zijn 3 kleinschalige locaties ingericht met een totale capaciteit van 50 asielzoekers. De 3 opvanglocaties zijn nagenoeg gevuld. Het gaat hier om locaties voor tijdelijke opvang. Hierbij geldt dat het Rijk de kosten geheel vergoedt.

Instroom statushouders

Het Rijk heeft aan de gemeenten de vraag gesteld om meer doorstroom te realiseren voor statushouders vanuit het AZC naar reguliere woningen. Deze verhoogde taakstelling legt niet alleen druk op de woningmarkt, maar ook op de (financiële) capaciteit voor inburgering, bijstand en werk & re-integratie.

Verbonden partijen

Bij onze verbonden partijen lopen we risico, doordat we als (mede)eigenaar financieel verantwoordelijk zijn voor het afdekken van eventuele tekorten binnen de verbonden partij(en).

RUD

Bij de kadernota hadden we incidenteel € 70.000 opgenomen als gevolg van de invoering van de Omgevingswet op basis van de conceptbegroting van de RUD. Naar aanleiding van ingediende zienswijzen van verschillende raden in Drenthe heeft het AB van de RUD besloten om de gevraagde bijdragen voor invoering van de Omgevingswet niet op te nemen in de definitieve begroting. Er bestaat echter wel een reële kans dat de bijdrage aan de RUD over 2024 moet worden verhoogd.

Huus veur Sport en Cultuur (HSC)

In 2020 is een berekening gemaakt van de voorlopige exploitatiebijdrage. Deze bijdrage is door onder andere grote loon- en prijsstijgingen en nieuwe inzichten niet meer reeel. We zijn hierover in gesprek met de Stichting Huus veur Sport en Cultuur. De financiële consequentie hiervan is onzeker en maakt daarom onderdeel uit van deze paragraaf.

Projecten

Voor de projecten rekenen we niet met de totale budgetten. Het risico betreft alleen het gedeelte 'bijdrage derden' oftewel de subsidies. Ook is hieronder het risico benoemd inzake de doorbelasting van kosten overhead van de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen betreffende projecten en bouwgrondexploitatie.

Overige categorieën

Dit zijn de risico's met betrekking tot de openstaande vorderingen en de voorziening dubieuze debiteuren (incl. sociaal domein).

Weerstandsvermogen

Het kengetal weerstandsvermogen is de verhouding tussen het totaalbedrag aan risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit. Met behulp van dit kengetal bepalen we of het weerstandsvermogen voldoet aan de gestelde norm (= voldoende).

Het kengetal voor De Wolden is als volgt berekend en conform door de raad vastgesteld:

$$\text{Weerstandsvermogen (risicoprofiel)} = \frac{\text{beschikbare weerstandscapaciteit € 15.739 miljoen}}{\text{benodigde weerstandscapaciteit € 10.390 miljoen}} = 1,51$$

We kunnen de incidentele weerstandscapaciteit ook bepalen zonder de waarde van de activa met een maatschappelijk nut in mindering te brengen. In dat geval is de beschikbare weerstandscapaciteit € 24.110.000. Daarmee is het weerstandsvermogen bepaald op 2,3. De daarbij behorende kwalificatie is "uitstekend".

Aan de hand van onderstaande tabel bepalen we de betekenis van deze ratio. Conform de tabel uit de nota risicomanagement kunnen we concluderen dat het weerstandsvermogen van de gemeente De Wolden 'ruim voldoende' is en derhalve ruimschoots aan de norm voldoet.

Waardering	Ratio Weerstandsvermogen	Betekenis
A	>2,0	Uitstekend
B	1,4 > < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 > < 1,4	Voldoende
D	0,8 > < 1,0	Matig
E	0,6 > < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

KENGETALLEN FINANCIËLE POSITIE

Onderstaand nemen we hier de vanuit het BBV verplicht gestelde, financiële kengetallen op.

1A. Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie (totale baten exclusief mutaties reserves).

1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen, geven we de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weer (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier brengen we duidelijk in beeld wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

2. De solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hierbij wordt het eigen vermogen uitgedrukt in een percentage van het balans-totaal. In de berekening is ervan uitgegaan, dat de voorzieningen een onderdeel zijn van het eigen vermogen (VNG-definitie). Als we de voorzieningen beschouwen als vreemd vermogen (conform het BBV), dan daalt de solvabiliteit naar 40%.

3. Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat we deze waarde moeten terugverdienen bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Het kengetal geeft in een percentage aan hoe groot het geïnvesteerde bedrag is ten opzichte van de totale baten.

4. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting maken we onderscheid tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Hierbij vinden correcties plaats als gevolg van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. Dit getal geeft het aandeel aan van de incidentele lasten aan ten opzichte van de totale lasten.

5. Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen relateert men vaak aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Tot de woonlasten rekenen we de OZB, de rioolheffing en de reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. Overigens laat dit kengetal eigenlijk meer een verhouding zien t.o.v. de landelijk gemiddelde woonlasten dan dat het de echt vrij toelaatbare (wettelijke) belastingruimte toont.

Uitkomst berekening financiële kengetallen De Wolden

Omschrijving	2022 Rek.	2023 Begr.	2024 Begr.	2025 Begr.	2026 Begr.	2027 Begr.
1A - Netto schuldquote	10%	58%	39%	38%	37%	36%
1B - Idem gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	2%	47%	29%	28%	27%	26%
2 - Solvabiliteitsratio	55%	43%	52%	53%	55%	55%
3 - Grondexploitatie	1,4%	3,9%	-0,2%	-0,9%	-1,7%	-0,4%
4 - Structurele exploitatieruimte	0,4%	2,8%	3,7%	1,9%	0,7%	0,4%
5 - Onbenutte belastingcapaciteit	84%	93%	93%			

Conclusie

Voorgeschreven is dat naast de kengetallen zelf, een beoordeling plaatsvindt van de onderlinge verhouding hiervan in relatie tot de financiële positie.

De kengetallen zijn communicerende vaten, waarbij enkele een stoplichtfunctie hebben en andere een signaalfunctie. Het is overigens van belang de kengetallen in samenhang te zien omdat een afzonderlijk kengetal niet zoveel zegt over de financiële positie. Daarnaast zijn wij ons ervan bewust dat uitkomsten weliswaar momentopnames zijn maar daarnaast ook een voorspellend karakter hebben. Samenvattend ontstaat het volgende beeld.

Netto schuldquote	Deze valt nog steeds ruim binnen de landelijk gehanteerde richtlijn van maximaal 130%. Door toenemende investeringen neemt vanzelfsprekend de omvang van de schuld ook toe.
Solvabiliteitsratio	De solvabiliteit blijft op een stabiel niveau van ongeveer 55%. Hiermee liggen wij boven het gemiddelde van 37,7% van vergelijkbare gemeenten.
Grondexploitatie	De gemeente heeft beperkt geïnvesteerd en loopt hierdoor geen grote bijzondere risico's - er geldt overigens geen richtlijn.
Structurele exploitatieruimte	Door een verdere uitzetting van de (kapitaal)lasten neemt de druk op het begrotingssaldo toe.
Onbenutte Belastingcapaciteit	Hoewel de gemeente onder het landelijk gemiddelde zit v.w.b. de woonlasten (2023 € 783 t.o.v. € 839), is er t.o.v. de norm toelating artikel-12 gemeente, nog een ruimte van afgerond € 2,2 miljoen om de 028 (extra) te verhogen = politieke afweging. Kengetal toont de verhouding t.o.v. de landelijk gemiddelde woonlasten.

Bedrijfsvoering

Een van de verplichte paragrafen vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is de paragraaf bedrijfsvoering.

SWO De Wolden Hoogeveen

De bedrijfsvoering, met uitzondering van de huisvesting, is vanaf 2015 ondergebracht in de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen (SWO). De SWO heeft een eigen programmabegroting met een programma, het programma Bedrijfsvoering.

De Begroting 2024 inclusief Meerjarenraming 2025-2027 is door het bestuur van de SWO vastgesteld nadat deze in de raden is behandeld. Vervolgens is deze begroting voor 1 augustus toegezonden aan Gedeputeerde Staten. Hiermee voldoen we aan de wettelijk voorgeschreven termijnen van aanbidding en behandeling.

Voor de vaste dienstverlening van de SWO betaalt De Wolden een vaste jaarlijkse bijdrage (zie paragraaf Verbonden Partijen). Daarnaast voert de SWO op incidentele basis opdrachten uit, die apart worden afgerekend.

Missie en visie van de SWO

In de afgelopen jaren zijn organisatorische verbeterpunten benoemd die zich vooral bevinden binnen de bedrijfsvoering en manier van samenwerken in de organisatie. Zij hebben bijvoorbeeld betrekking op de sturing, de samenwerking binnen de organisatie, het 'in control zijn' en de kwaliteit van de financiële functie. Daarnaast heeft de directie begin 2023 de nieuwe koers gepresenteerd op basis van de pijlers Verbinden, Vertrouwen en Eigenaarschap.

Dienstverlening van de SWO

De SWO realiseert de visie Dienstverlening 2021-2025 aan de hand van vier ontwikkelsporen zoals benoemd in de paragraaf De inwoner op een.

Beleidsindicatoren

De informatie over de beleidsindicatoren die betrekking hebben op bedrijfsvoering is opgenomen in de begroting van de SWO. De indicatoren voor formatie en bezetting geven een vertekend beeld. Doordat de ambtelijke organisatie in 2015 is samengevoegd in de SWO zijn enkel nog de medewerkers van de griffie en de gemeentesecretaris in dienst bij de gemeente De Wolden. Alie overige ambtelijke medewerkers zijn in dienst van de SWO en vallen daarom niet onder de formatie behorende bij gemeente De Wolden. De kosten voor de medewerkers van de SWO zijn verwerkt in de bijdrage van de gemeente aan deze gemeenschappelijke regeling.

Financiering

Inleiding

In de paragraaf financiering beschrijven we de organisatie en het beheer van de geldmiddelen en alle risico's die de gemeente daarbij loopt. Kern van de zaak is het beheersen van de risico's.

Onze financieringsfunctie omvat alle activiteiten die voorzien in de vermogensbehoefte van de gemeente. Het gaat daarbij om het aantrekken van leningen en het uitzetten van tijdelijk overtollig geld. Verder gaat het om de beheersing van de financiële risico's die gepaard gaan met de geldstromen, de financiële posities en de vermogenswaarden. Het financieringsbeleid is nodig om de rente die de gemeente moet betalen op de aangetrokken leningen te beheersen en de daarmee samenhangende risico's te beperken. Binnen de wettelijke kaders ligt de invulling van het beleid bij het verstrekken van leningen en het verlenen van garanties uit hoofde van de publieke taak bij de gemeenteraad.

Uit de financieringsparagraaf moet blijken dat:

- De uitvoering van de financieringsfunctie uitsluitend de publieke taak dient.
- Aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm wordt voldaan.
- Het beheer prudent en risicomijdend is.

De risicobeheersing richt zich op renterisico's, kredietrisico's, koersrisico's en valutarisico's. De Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo) bepaalt de vereisten ten aanzien van de kredietwaardigheid van financiële instellingen.

Wettelijk kader

De uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie moet plaatsvinden binnen de wettelijke kaders van de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido), die op 1 januari 2001 is ingevoerd en voor het laatst in 2009 is gewijzigd. In de wet staan transparantie en risicobeheersing centraal. De transparantie komt tot uitdrukking in een verplicht treasurystatuut en een financieringsparagraaf in begroting en jaarrekening.

Een ander belangrijk uitgangspunt van de Wet Fido is dat deze wet aan de lagere overheden de verplichting oplegt financiële risico's op treasurygebied te beheersen. In het treasurystatuut zijn binnen de mogelijkheden van de wet Fido en de Ruddo de kaders vastgelegd voor de uitvoering van de treasuryfunctie bij de gemeenten. Omdat het schatkistbankieren en de wet Houdbaarheid overheidsfinancien (Wet Hof) wettelijk kader hebben gekregen, hebben wij het treasurystatuut in november 2014 hierop aangepast.

Vermogenspositie

Langlopende leningen

In onderstaande tabel staat het verwachte verloop van de langlopende vaste geldleningen.

Jaar (bedragen x C 1.000)	Stand per 1-1	Opgenomen	Aflossing	Stand per 31-12
2024	24.825		1.125	23.700
2025	23.700		1.125	22.575
2026	22.575	5.000	1.125	26.450
2027	26.450	6.000	1.292	31.158

Herfinanciering en aanvullende financiering

Voor de jaren 2024-2027 gaan we uit van een financieringsbehoefte bijna € 11 miljoen. Dit dekken we door in 2026 en 2027 langlopende leningen af te sluiten van respectievelijk € 5 en € 6 miljoen.

Financieringsbeleid

Om te voorzien in de financieringsbehoefte staan de gemeente interne en externe financieringsmiddelen ter beschikking. De interne financieringsmiddelen bestaan uit de reserves, oftewel eigen vermogen en de voorzieningen. De externe financieringsmiddelen bestaan uit de opgenomen langlopende geldleningen en kortlopende middelen (o.a. rekening-courant geld en kasgeldleningen), oftewel het vreemd vermogen. Op het moment dat de uitgaven worden gedekt door inzet van reserves vindt een substitutie plaats van eigen vermogen naar vreemd vermogen.

We werken vanuit totaalfinanciering. Kenmerk is dat er geen een-op-een relatie wordt gelegd tussen een investering en financiering, maar dat we kijken naar het totaal. Het systeem van totaalfinanciering maakt optimale benutting van externe financieringsbronnen mogelijk. We proberen leningen tegen zo laag mogelijke kosten aan te trekken en tegelijkertijd de renterisico's te beheersen.

Liquiditeitenbeheer

Liquiditeitenbeheer is het beheren, reguleren en besturen van inkomende en uitgaande geldstromen en de effecten daarvan op de rekening-courantsaldi.

De BNG moet voor de kredietlimieten aan decentrale overheden liquiditeiten aanhouden, daarom wordt vanaf 1-1-2019 over het ongebruikte deel van de kredietlimiet een bereidstellingsprovisie in rekening gebracht. Om de bereidstellingsprovisie te beperken, hebben we met BNG-overleg gehad om de overeenkomst financiële dienstverlening te wijzigen. Het totale kredietarrangement is € 8,5 miljoen, hiervan is € 2 miljoen voor de kredietlimiet en € 6,5 miljoen voor intradaglimiet.

Als gevolg van de stijgende rente, gaan we in 2023 onderzoeken of het huidige kredietarrangement nog voldoet aan onze wensen. Door het opstellen van een meerjarenliquiditeitenprognose, die gebaseerd is op de meerjarenbegroting (inclusief de meerjareninvesteringsplanning), proberen we liquiditeitsrisico's zoveel mogelijk te beperken. We maken voor het eerste jaar een liquiditeitsbegroting, daarin staan de schattingen van de uitgaven en inkomsten die verband houden met de exploitatie, grondexploitatie en investeringen. Lopende het begrotingsjaar wordt deze liquiditeitsbegroting geactualiseerd, omdat de schatting in de loop van het jaar nogal eens verandert door wijziging in de realisatie van de uitgaven en inkomsten. Een en ander is mede afhankelijk van een goede informatievoorziening vanuit de gehele samenwerkingsorganisatie.

Ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt

In 2023 is de hoge inflatie nog steeds een hardnekkig probleem. Ten opzichte van 2022 is de inflatie wel gedaald, maar nog steeds boven de doelstelling van de ECB. Volgens recente ECB-prognoses wordt verwacht dat de inflatie voor 2023 5,3% bedraagt, 2,9% voor 2024 en 2,1% voor 2025. Om de inflatie te beteugelen heeft de ECB vanaf juli 2022 een aantal renteverhogingen doorgevoerd. Inmiddels bedraagt het deposito rentetarief van de ECB nu 3,5%. De verwachting is dat het depositotarief nog verder zal worden verhoogd tot 4%. De renteverhogingen raken ook gemeente De Wolden. Enerzijds positief, want de rentevergoeding op tegoeden in de schatkist stijgt mee met de renteverhogingen van de ECB. Anderzijds betekent een hogere ECB-rente ook hogere rentelasten, wanneer er nu geld moet worden geleend. Dit geldt zowel voor kortlopende leningen, als langlopende leningen. De BNG geeft aan dat de kortlopende rente sterker wordt beïnvloed door renteverhogingen, dan de langlopende rente. Oat wil zeggen dat een renteverhoging van 0,5% door de ECB, maar voor bijvoorbeeld 0,2% doorwerkt in de rente op lange termijn. Ter vergelijking: in 2022 is er nog een langlopende lening afgesloten met een rentepercentage van 1,46%. Ga je nu zo'n lening afsluiten, dan betaal je daar nu 3,25% rente over.

Op basis van de huidige inzichten, zoals gepresenteerd in deze meerjarenbegroting verwachten we niet dat we de komende jaren nieuwe langlopende geldleningen gaan afsluiten. Met betrekking tot de geld- en kapitaalmarkt volgen wij, naast eigen visie en waarneming ook adviezen van de sector banken en beleggingsinstellingen.

Rentetoerekening

Ook de rentetoerekening aan de taakvelden is door de Commissie BBV opnieuw vastgesteld. De omslagrente wordt berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa, die integraal zijn gefinancierd.

Wij komen uit op een omslagrente van afgerond 0,20%. Daarnaast moeten we ook inzicht geven in de rentelasten, het renteresultaat, de financieringsbehoefte en de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend. Hiervoor heeft de commissie BBV een notitie rente opgesteld. De bepalingen en richtlijnen van deze notitie treden in werking met ingang van het begrotingsjaar 2018. Hieronder de huidige rentetoerekening van 2024:

Renteschema:

a.	Rentelasten langlopende geldleningen	€	338.585
	Rentelasten en -kosten kortlopende geldleningen	€	58.489
b.	Rentebaten langlopende geldlening o.a.SWO en Enexis	-/-€	<u>259.442</u>
	Saldo rentelasten en -baten	€	137.632
c.	Rente doorberekend aan grondexploitatie	-/-€	<u>11.980</u>
d.	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	€	125.652
e.	Aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag 0,2%)	€	<u>161.077</u>
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury	-/-€	<u>35.425</u>

Risicobeheersing

De belangrijkste financiële risico's bij de uitvoering van het treasurybeleid zijn de renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's en koersrisico's. Aangezien de gemeente geen leveranciers en afnemers kent van buiten de eurolanden zijn koersrisico's niet aanwezig. Blijven over de rente-, krediet- en liquiditeitsrisico's.

Kasgeldlimiet

Een belangrijk uitgangspunt van de Wet FIDO is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten van openbare lichamen. Om een grens te stellen aan kortlopende financiering is in de Wet FIDO de kasgeldlimiet opgenomen. De kasgeldlimiet wordt bepaald door het begrotingstotaal bij aanvang van het dienstjaar te vermenigvuldigen met een bij ministeriele regeling vastgesteld percentage van 8,5%. Het uitgangspunt is dat een eventueel financieringstekort zoveel mogelijk met kort geld gefinancierd (lagere rente) wordt; zolang we maar binnen de kasgeldlimiet blijven. Oat geldt totdat lang geld goedkoper wordt.

De kasgeldlimiet (de ruimte voor korte financiering) kan conform de Wet FIDO, bij aanvang van het kalenderjaar 2024 worden gesteld op 8,5% van het begrotingstotaal van € 67,764 miljoen = € 5,760 miljoen.

Grondslag <i>(bedragen x C 1.000T7)</i>	1e kwarta	2e kwarta	3e kwarta	4e kwarta
Toegestane kasgeldlimiet				
In procenten van de grondslag	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
In bedrag	5.760	5.760	5.760	5.760
Omvang vlottende korte schuld				
Opgenomen gelden < 1 jaar				
Schuld in rekening-courant				
Gestorte gelden door derden < 1 jaar				
Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld				
Vlottende middelen				
Contante gelden in kas	3	3	3	1
Bank- en girosaldi	485	600	607	433
Tegoeden in rekening courant	4.733	3.567	8.167	6.700
Overige uitstaande gelden < 1 jaar				
Toets kasgeldlimiet				
Totaal netto vlottende schuld	-5.221	-4.170	-8.777	-7.134
Toegestane kasgeldlimiet	5.760	5.760	5.760	5.760
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	10.981	9.930	14.537	12.894

Renterisicobeheer

Renterisico's zijn te omschrijven als ongewenste veranderingen van de financiële resultaten als gevolg van wijzigingen in het renteniveau. Een oplopende of een dalende rente-ontwikkeling heeft een behoorlijke invloed op de financiële positie van de gemeente. Stijging van de rente betekent hogere kosten. Het omgekeerde geldt bij beleggingen. Een goede planning van de investeringen is een vereiste om op een goede manier in te kunnen spelen op de marktontwikkelingen.

Renterisiconorm en renterisico's vaste schuld

De Wet Fido definieert vaste schuld als opgenomen geldleningen met een rentetypische looptijd groter dan of gelijk aan 1 jaar. Van renterisico is sprake als er onzekerheid bestaat rond toekomstige renteniveaus.

Deze situatie doet zich op de volgende momenten voor:

- Bij variabel rentende leningen.
- Indien een toekomstige financieringsbehoefte nog niet afgedekt is.
- Bij naderende renteaanpassingen van leningen.

Het doel van de renterisiconorm is om op de lange termijn niet afhankelijk te zijn van het renteniveau in een bepaald jaar. Met de norm bevordert de Wet Fido een solide financieringswijze bij openbare lichamen en levert een bijdrage aan de uitstekende kredietwaardigheid van openbare lichamen op de kapitaalmarkt.

Jaarlijks mogen de renterisico's niet hoger zijn dan 20% van het lastentotaal van de begroting bij aanvang van het boekjaar. In onderstaande tabel wordt de norm afgezet tegen de feitelijke situatie. Conclusie: we voldoen ruimschoots aan de risiconorm.

Renterisiconorm en renterisico's van het begrotingstotaal (bedragen x C 1.000)

Renterisicobeheer/-norm	2024	2025	2026	2021
1. Renteherziening op vaste schuld o/g				
2. Aflossingen	1.125	1.125	1.125	1.292
3. Renterisico (1+2)	1.125	1.125	1.125	1.292
4. Renterisiconorm	13.553	13.302	13.182	13.116
Sa. Ruimte onder renterisiconorm (4-3)	12.428	12.177	12.057	11.824
Sb. Overschrijding renterisiconorm (3-4)				

Berekening renterisiconorm	2024	2025	2026	2021
4a. Begrotingstotaal	67.76s	66.s10	6s.9o8	6s.s81
4b. Percentage regeling (v.h. begrotingstotaal) $\frac{3}{4}$	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm (4a x 4b)	13,5	13.3oi7	13.1si7	13.116

Verstreckte geldleningen (bedragen x C 1.000)

Risicogroep	Restantschuld 1-1-2024	% van het totaal	Met/zonder (hypothecaire) zekerheid
Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen	2.113	25,5	zonder
St. Stimulering Volkshuisvesting (SVN)	914	11,0	zonder
Hypotheekverstrekking aan ambtenaren	1.845	22,3	met
Glasvezel De Wolden BV	2.811	34,0	zonder
Dorpshuis Koekangerveld	17	0,2	zonder
Dorpshuis Ansen	53	0,6	zonder
Dorpshuis Echten	34	0,4	zonder
Zwembad Ruinen	50	0,6	zonder
Lening 'Hui en Duurkoop	5	0,1	zonder
Aandeelhouderslening Enexis	432	5,2	zonder
Totaal	8.27	100	

De verstrekte langlopende leningen betreffen voornamelijk verstrekking van hypothecaire geldleningen aan ambtenaren, de geldlening aan Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen en aan Glasvezel De Wolden B.V. betreffende de aanleg van een snel glasvezelnetwerk. Het risico dat de gemeente loopt, beschouwen we als minimaal.

Schatkistbankieren

Op 15 december 2013 is de regeling schatkistbankieren decentrale overheden (Fido) van kracht geworden. Vanaf dat moment zijn alle decentrale overheden (provincies, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen in de vorm van een openbaar lichaam) verplicht om hun overtollige middelen in de schatkist aan te houden. Dit betekent dat overtollige gelden niet langer bij bijvoorbeeld banken buiten de schatkist mogen worden weggezet. Wei mogen decentrale overheden overtollige middelen aan elkaar uitlenen, zolang er geen sprake is van een toezichtrelatie, om zodoende een beter rendement te halen dan bij de schatkist.

De schatkist biedt geen leen- of roodstand faciliteiten aan. De deelname van decentrale overheden aan het schatkistbankieren, draagt bij aan een lagere EMU-schuld van de collectieve sector, waardoor de externe financieringsbehoefte van het Rijk minder wordt. Dit vertaalt zich in een lagere staatsschuld.

De hoogte van het drempelbedrag hangt af van de omvang van de begroting; maatgevend voor de omvang van de begroting is het begrotingstotaal zoals dat ook gebruikt wordt voor bijvoorbeeld het berekenen van de kasgeldlimiet. De drempel is gelijk aan 2,0% van het begrotingstotaal indien het begrotingstotaal lager is dan € 500 miljoen (deze wijziging van regeling treedt in werking met ingang van 1 juli 2021), waarbij het drempelbedrag minimaal € 1 miljoen bedraagt. Indien het begrotingstotaal hoger is dan € 500 miljoen is de drempel gelijk aan € 10 miljoen plus 0,2% van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat. De drempel is nooit lager dan € 1 miljoen.

Wet HOF

In de wet Houdbare overheidsfinancien (Hof) wordt de Nederlandse uitwerking van Europese afspraken ten aanzien van de overheidsfinancien geregeld. De wet is van toepassing op het Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten en is op 1 januari 2014 in werking getreden. Op basis van de wet Houdbare overheidsfinancien (wet Hof) en de geldende begrotingsregels leveren het Rijk en de medeoverheden een gelijkwaardige inspanning bij het terugdringen van het begrotingstekort. Over de bijdrage van de medeoverheden aan de Europese doelstellingen wordt aan het begin van elke kabinetsperiode bestuurlijk overleg gevoerd. Het Rijk en de VNG hebben ingestemd met het onderhandelaarsakkoord.

Geprognosticeerde balans (bedragen x C 1 miljoen)

Balans x C 1.000.000	2022 rekening	2023 begroting	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting	2027 begroting
Activa						
Immateriele vaste activa	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4
Materiele vaste activa	52,3	67,3	69,8	68,8	67,1	65,4
Financiële vaste activa	8,3	7,7	8,2	8,0	7,7	7,5
Voorraden	-0,8	0,1	-2,5	-2,9	-3,4	-2,6
Vloeiende activa	29,7	17,0	13,5	11,7	11,6	9,4
Totaal	89,	92,	96,11	93,51	89,3	88,1
Eigen vermogen	48,5	45,8	44,9	44,1	43,5	43,0
Voorzieningen	4,8	5,2	5,4	5,5	5,7	5,8
Langlopende schulden	26,2	24,8	23,7	22,6	26,5	31,2
Vreemd vermogen	10,2	27,4	22,2	21,3	13,6	8,2
Totaal	89,	92,	96,11	93,51	89,3	88,1

Berekening EMU-saldo

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV, art. 19) is de verplichting vastgesteld dat de gemeenten ramingen van het EMU-saldo dienen te verstrekken over het voorafgaande jaar, het actuele jaar en het volgende jaar. Deze programmabegroting is opgesteld conform een (gemodificeerd) stelsel van baten en lasten. Het EMU-saldo gaat niet uit van baten en lasten, maar gaat uit van ontvangsten en uitgaven, berekend op transactiebasis en overeenkomstig de voorschriften van het Europese systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie.

Hieronder de berekening van het EMU-saldo van de gemeente De Wolden. In het overzicht is het EMU-saldo berekend voor de jaren 2023 tot en met 2025, zoals dat voortvloeit uit deze begroting. Een exploitatietekort heeft een minteken. De posten met een plus verkleinen het EMU-tekort, die met een min vergroten het EMU-tekort.

Gemeente De Wolden		2023	2024	2025
<i>(bedragen x C 1000)</i>				
Vraag		<i>vo/gens begroting</i>	<i>vo/gens begroting</i>	<i>vo/gens meerjarenraming</i>
	Exploitatiesaldo v66r toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-2.083	-1.104	-321
	Mutatie (im)materiele vaste activa	18.484	-1.091	-1.179
	Mutaties voorzieningen	365	150	140
	Mutaties voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	307	-2.489	-483
	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiele vaste activa			
Berekend EMU-saldo		-20.509	2.626	1.481

In het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen van 23 maart 2022 is gesproken over de EMU-norm voor de decentrale overheden. In dit overleg is een EMU-norm overeengekomen van -0,4% van het bruto binnenlands product (bbp) voor het jaar 2023. Hiermee wordt de eerdere regeling van de periode 2019 - 2022 met 1 jaar verlengd.

De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het (gemodificeerde) baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Investeringen tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Investeringen in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben. Het EMU-saldo van de gemeente De Wolden voor 2023 komt uit op € 3 miljoen en betekent in EMU-termen dat de inkomsten € 3 miljoen groter zijn dan de uitgaven.

In de jaren tot en met 2015 werden er een individuele referentiewaarden van het EMU-tekort vastgesteld. Vanaf 2016 zijn er geen EMU-referentiewaarde per individuele decentrale overheid vastgesteld.

Verbonden partijen

Inleiding

De gemeente is vrij in haar keuze hoe een taak wordt uitgevoerd. De gemeente kan een subsidie verstrekken, haar taak zelf uitvoeren of dit laten uitvoeren door een verbonden partij. Een reden bij deze keuze van uitvoering kan gelegen zijn in doelmatigheid, doeltreffendheid en/of bestuurlijke krachtenbundeling. Deze paragraaf geeft inzicht in de relatie met de verbonden partijen.

1. Gemeenschappelijke Regelingen

- Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen te Hoogeveen
- Gemeentelijke Gezondheidsdienst Drenthe (GGD) te Assen
- Veiligheidsregio Drenthe te Assen
- Werkvoorzieningsschap Stark te Hoogeveen
- Recreatieschap Drenthe te Diever
- Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe te Assen
- Gemeenschappelijke Regeling bedrijfsvoeringsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe

2. Vennootschappen en cooperaties

- NV Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag
- Enexis Holding N.V. te Rosmalen
- Claim Staat Vennootschap Amsterdam B.V. (voorheen CSV B.V. te 's-Hertogenbosch)
- Publiek Belang Electriciteitsproductie B.V.
- N.V. Rendo te Meppel
- N.V. Waterleidingmaatschappij Drenthe te Assen

3. Stichtingen en verenigingen

- Stichting Werkgelegenheidsinitiatieven De Wolden

4. Overige verbonden partijen

N.v.t.

Gemeenschappelijke Regelingen

Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen te Hoogeveen

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	De SWO heeft als belang het bewerkstelligen van een kwalitatief goede en doelmatige uitvoering van gemeentelijke taken (bedrijfsvoering) zoals vastgelegd in de betreffende regeling.
Beleidsvoornemens - wettelijk - niet-wettelijk - financiële gevolgen	De SWO ziet het als een uitdaging om te werken voor twee gemeenten en besturen. Zij is een betrouwbare partner voor de twee besturen en de inwoners van de twee gemeenten. Daarom zet zij zich maximaal in voor de inwoners en het realiseren van de bestuurlijke ambities. Centraal daarbij staat het streven om maatwerk te leveren voor de twee gemeenten en besturen waarbij de SWO rekening houdt met de eigen identiteit, cultuur en de specifieke kenmerken van de twee gemeenten.
Financieel belang (totale bijdrage)	De bijdrage van De Wolden aan deze regeling voor het jaar 2024 is begroot op € 22.827.678 Hierin is ook zoveel mogelijk rekening gehouden met de gevolgen van de laatst afgesloten cao (2023/2024) alsmede met de informatie uit de Kadernota 2024. <u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2022: € 1.177.000 31-12-2021: € 2.073.000 <u>Vreemd vermogen (lang):</u> 31-12-2022: € 7.460.000 31-12-2021: € 5.550.000 <u>Resultaat (na bestemming):</u> 2022: € 0,00 2021: € 0,00
Zeggenschap	Het bestuur van de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen bestaat sinds 1 mei 2023 uit 2 leden en 2 plaatsvervangende leden per deelnemer, die per deelnemer door het eigen college uit zijn midden worden aangewezen. Voor De Wolden zijn dit burgemeester Nieuwenhuizen en wethouder Hooch Antink.
Risico	De dekking voor de risico's zijn ondergebracht in het weerstandsvermogen van beide deelnemende gemeenten (Bedrijfsvoeringsrisico's).

Gemeentelijke Gezondheidsdienst Drenthe te Assen

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	Samenwerkingsverband tussen alle 12 Drentse gemeenten, middels het uitvoeren van regelingen met betrekking tot het gebied van de volksgezondheid en het beheren van het fonds gezondheidszorg.
Beleidsvoornemens - wettelijk - niet-wettelijk - financiële gevolgen	De GGD Drenthe is een organisatie op het brede terrein van openbare gemeentelijke gezondheidszorg voor de 12 Drentse gemeenten en m.i.v. 2014 voor 8 gemeenten ook voor de Integrale Jeugdgezondheidszorg. En heeft zowel beleidsadviserende als beleidsuitvoerende taken. De wettelijke basis van de GGD wordt gevormd door de Wet Publieke Gezondheid (wet PG). Doel van deze wet is gezondheidsbescherming, gezondheidsbevordering en ziektepreventie. Voor de uitvoering van haar taken werkt de GGD intensief samen met een groot scala aan ketenpartners, zoals: netwerk met zorgaanbieders in de gezondheidszorg en jeugdzorg, maatschappelijke en sociale dienstverleners, bureau jeugdzorg, onderwijs, onderzoeksinstituten, RIVM, GGD NL, politie, provincie en gemeenten. De wet Publieke gezondheid verplicht de gemeenteraad tot het bevorderen van de totstandkoming en de continuïteit van collectieve preventie en tevens de samenhang en afstemming met de curatieve sector. Voor de behartiging van de gezondheidsbevorderende- en uitvoeringstaken moet de gemeente een gemeentelijke gezondheidsdienst instellen en in stand houden. De wet schrijft voor dat de gemeentelijke gezondheidsdienst beschikt over deskundigen op het gebied van infectieziektebestrijding, epidemiologie, verpleegkunde, gezondheidsbevordering, tandzorg, gedragswetenschappen en informatica. De GGD voert tevens werkzaamheden uit op het gebied van de wet op de lijkbezorging en wettelijke inspecties van kindcentra, prostitutiebedrijven en tattoo & piercing shops. Tevens zijn er activiteiten ten behoeve van derden zoals reizigersvaccinaties, vaccinaties van risicogroepen, forensische geneeskunde voor politie en justitie, coördinatie van de openbare geestelijke gezondheidszorg en de aanpak van huiselijk geweld, medisch onderzoek bij onderbewindstelling, etc.

Financieel belang (totale bijdrage)	De financiële bijdrage (incl. 0-4 jarigen) vanuit De Wolden bedraagt voor 2023 € 1.324.383 verdeeld over jeugd € 743.560, overige basistaken € 321.516 en Veilig Thuis Drenthe € 259.307. <u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2022: € 3.855.000 31-12-2021: € 2.956.000 <u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2022: € 7.177.000 31-12-2021: € 11.208.000 <u>Resultaat:</u> 2022: € 617.821 2021: € 107.909
Zeggenschap	Gemeente De Wolden wordt vertegenwoordigd in het algemeen bestuur door wethouder Turksma. Daarnaast is hij lid van het dagelijks bestuur.
Ontwikkelingen/overige opmerkingen	Als het gaat om gezondheidsbevordering zijn thema's uit het nationaal preventieakkoord leidend, namelijk roken, problematisch alcoholgebruik en overgewicht & bewegen. Daarnaast zijn toenemende eenzaamheid, mentale druk en psychosociale problematiek belangrijke ontwikkelingen. De thema's worden in samenhang benaderd inclusief de achterliggende oorzaken (armoede, lage gezondheidsvaardigheden, overerfbaarheid van gezondheidsachterstanden). De GGD richt zich op de toenemende adviesvragen op gebied van gezondheid in relatie tot de fysieke omgeving door inzet van milieukundigen en gezondheidsbevorderaars naar dit terrein te verleggen. Jeugdgezondheidszorg richt zich op flexibilisering van de dienstverlening. Ouders en jongeren kunnen meer regie voeren op de wijze waarop zij gebruik maken van de dienst zodat extra tijd voor ouders en kinderen beschikbaar komt die preventieve ondersteuning nodig hebben bij het opgroeien en opvoeden. Voor VTD is naast het landelijk wettelijk kader ook de regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling 2020 leidend voor haar inzet en uitvoering. Hierin zal vooral het samenspel met de professionals in het lokale veld aandacht krijgen vooral vanuit het perspectief van de client en het voorkomen van recidive.
Risico	Vanwege het verlagen van de Algemene Reserve naar 2,5%, geeft GGD aan rekening te houden met een risicoreservering van €165.830.

Veiligheidsregio Drenthe te Assen

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	Veiligheidsregio Drenthe (VRD) is een netwerkorganisatie ter ondersteuning van de gemeentelijke taken op het gebied van brandweer, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening. De VRD bestaat uit Brandweer Drenthe, het Multidisciplinair Veiligheidsbureau en de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR). Samen met gemeenten en partners werkt de VRD aan een veilig Drenthe. De VRD treedt op bij calamiteiten en crises en zorgt voor vergroting van de bewustwording over fysieke veiligheid in Drenthe.
Beleidsvoornemens - wettelijk - niet-wettelijk - financiële gevolgen	Het voorkomen van incidenten, minder slachtoffers en minder schade. Brandweer en de GHOR richten zich samen met de partners op de risico's die ertoe doen en deze risico's op een adequate wijze beïnvloeden. Het geven van voorlichting op scholen over brandveiligheid. De VRD is nu en de komende jaren in staat om elke school in Drenthe voor te lichten. Anticiperen op maatschappelijke en technologische ontwikkelingen. Bijvoorbeeld op het gebied van de brandweezorg. Het is aannemelijk dat de huidige wijze en organisatie van de brandweezorg steeds minder passend en efficiënt zal zijn. Om voorbereid te zijn op de toekomst wordt capaciteit en middelen ingezet om met nieuwe ideeën, producten en werkwijzen te experimenteren. <i>Investeren in (brand)veilig leven.</i> Een (brand)veilig leven wordt bereikt door kleine en grote dingen: het gesprek met de burens, de voorlichting op school en het aangaan van samenwerking met bedrijven en zorginstanties. De aandacht verbreedt zich de komende jaren van brandveilig leven naar veilig leven. <i>Investeren in de verbinding met de samenleving.</i> De VRD streeft ernaar om de lokale inbedding van de brandweer in de samenleving te behouden.

	<p><i>Investeren in de medewerkers.</i> Onder invloed van een snel veranderende maatschappelijke context, waaronder de exponentiele toename van digitalisering neemt de vraag naar informatie zowel in hoeveelheid als in complexiteit - toe. Dit vraagt om specifieke kennis en capaciteit op het gebied van data bewerken en analyseren.</p>
Financieel belang (totale bijdrage)	<p>De gemeente betaalt aan de VRD een inwonersbijdrage en een bijdrage brandweezorg. In de gemeentelijke begroting is voor 2024 vooralsnog een bijdrage van in totaal € 1.543.667 geraamd.</p> <p><u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2022: € 2.426.695 31-12-2021: € 3.293.279 31-12-2020: € 3.482.494</p> <p><u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2022: € 26.716.265 31-12-2021: € 29.256.069 31-12-2010: € 33.226.233</p> <p><u>Resultaat:</u> 2022: €170.263 - 2021: € 118.983 2020: € 854.508</p>
Zeggenschap	Gemeente De Wolden wordt vertegenwoordigd door burgemeester Nieuwenhuizen.
Ontwikkelingen/overige opm.	N.v.t.
Risico	Geen directe risico's.

Werkvoorzieningsschap STARK te Hoogeveen

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	Gemeente De Wolden kiest ervoor deze verbonden partij in te zetten voor uitvoering van de primaire opdracht (Wsw) en de re-integratieopdrachten zoals deze overeen zijn gekomen.
Beleidsvoornemens - wettelijk - niet-wettelijk - financiële gevolgen	<p>De Wolden is in de gemeenschappelijke regeling Stark deelnemer, zonder bevoegdheden en verplichtingen uit de Wsw over te dragen. Onze gemeente heeft wel stemrecht. De financiële risico's worden verdeeld op basis van het aantal aja (arbeidsjaren) per gemeente, die werkzaam zijn bij Stark.</p> <p>In 2018 is het besluit genomen om Alescon op te splitsen in een Noord deel en een nieuwe entiteit Zuid oftewel Stark. Per 1 januari 2019 is Stark gestart. Sinds de splitsing maakt Stark de ontwikkeling door naar een leer-werkbedrijf dat voor sommige klanten als springplank naar de reguliere arbeidsmarkt fungeert en voor andere doelgroepen als een permanente werkplek. Het huidige pand van Stark voldoet niet langer als geschikte werkplek voor de huidige (Wsw)medewerkers. Daarom wordt er gewerkt aan een nieuw pand waarvan de oplevering medio 2024 gepland staat.</p> <p>Er wordt tussen de deelnemende gemeenten gesproken over de toekomstige invulling van de gemeenschappelijk regeling. Daarbij wordt zowel gesproken over de structuur en governance als over de taken die bij Stark belegd dienen te worden. Het bestuur van de GR zal de toekomstige koers voor Stark laten vastleggen in een nieuw bedrijfsplan.</p>
Financieel belang (totale bijdrage)	<p>In 2024 zijn de volgende bedragen aan Stark begroot: doorbetaling Wsw-deel: € 18.070.032 (basis mei circulaire 2023); bijdrage gemeente De Wolden in exploitatietekort: € 96.000.</p> <p><u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2022: € 2.521.000 31-12-2021: € 2.605.000 31-12-2020: € 1.505.000</p> <p><u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2022: € 2.777.000 31-12-2021: € 1.975.000 31-12-2020: € 2.999.000</p> <p><u>Resultaat Stark:</u> 2022: € 0,- na afrekening 2021: € 0,- na afrekening 2020: € 0,- na afrekening</p>
Zeggenschap	Gemeente De Wolden wordt vertegenwoordigd wethouder Turksma en wethouder Hooch Antink.
Risico	Geen directe risico's.

Recreatieschap Drenthe te Dwingeloo

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	Het Recreatieschap richt zich op het stimuleren van toerisme en recreatie in Drenthe en Ooststellingwerf ten behoeve van de lokale economie, werkgelegenheid en behoud van voorzieningen. Het Recreatieschap adviseert en ondersteunt gemeenten met betrekking tot beleid en projecten, o.a. met financiële middelen uit het Fonds Recreatie en Toerisme. Het Recreatieschap onderhoudt de wandel- en fietsknooppuntennetwerken en diverse recreatievoorzieningen.
Beleidsvoornemens - wettelijk - niet-wettelijk - financiële gevolgen	Het betreft hier een gemeenschappelijke regeling die niet wettelijk is voorgeschreven. Het Recreatieschap sluit in haar ambitie aan bij de forse inzet van de provincie op het stimuleren van de vrijetijdseconomie, financieel en met menskracht. De ambitie heeft betrekking op het vitaliseren en transformeren van vakantieparken en het versterken van Drenthe als fietsprovincie en wandelprovincie. Daarnaast zet het Recreatieschap zich als routebureau in voor wandelen (o.a. knooppunten), ruiteren, en ATB-en. Ook pakt het Recreatieschap haar rol op het gebied van het optimaliseren van de (online) toeristische informatievoorziening, samen met Marketing Drenthe.
Financieel belang (totale bijdrage)	De financiële bijdrage vanuit De Wolden bedraagt voor 2024 € 84.993. <u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2022: € 1.169.872 31-12-2021: € 1.161.284 <u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2022: € 1.293.278 31-12-2021: € 1.073.010 <u>Resultaat:</u> 2022: € 11.276 2021: € 743
Zeggenschap	Het algemeen bestuur bestaat uit dertien wethouders van de aangesloten gemeenten. Wethouder Hempen-Prent vertegenwoordigt De Wolden in het algemeen bestuur. Daarnaast is ze lid van het dagelijks bestuur.
Risico	Geen directe risico's.

Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD)

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	De RUD Drenthe is de Omgevingsdienst voor de inwoners en bedrijven van Drenthe. De 12 Drentse gemeenten en de provincie Drenthe zijn samen eigenaar. Samen met haar partners draagt zij proactief en resultaatgericht bij aan een schoon en veilig Drenthe.
Beleidsvoornemens - wettelijk - niet-wettelijk - financiële gevolgen	Per 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Duidelijk is dat de stelselherziening een grote impact heeft op alle ketenorganisaties en dus ook op de RUD Drenthe. Processen wijzigen en moeten ingericht en afgestemd worden. De termijn om een vergunning te verlenen is in de Omgevingswet van (meestal) 26 weken naar 8 weken verschoven. Omdat nog onduidelijk is in welke mate inspanningen zullen leiden tot extra kosten wordt in het laatste half jaar van 2023 onderzocht wat de verwachte financiële consequenties zullen zijn. Zeker is dat het zijn gevolgen zal hebben voor de digitale uitwisseling van gegevens en aandacht vraagt voor het herijken van het locatiebestand. Daarnaast verschuiven provinciale bodemtaken naar de gemeente. Bij deze taken is de inzet van de RUD Drenthe benodigd. Het is echter nog niet duidelijk wat de verschuiving van taken financieel gaat betekenen.
Financieel belang (totale bijdrage)	In de gemeentelijke begroting is een bijdrage voor 2024 geraamd van € 1.289.136 <u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2021 € 334.546 31-12-2022 €155.468 <u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2021: € 5.213.872 31-12-2022: €5.691.689 <u>Resultaat:</u> 2021: € 273.000 2022: € -179.079

Zeggenschap	Gemeente De Wolden wordt vertegenwoordigd in het algemeen bestuur door wethouder Haar. Daarnaast is hij lid van het dagelijks bestuur.
Ontwikkelingen/overige opmerkingen	<p>In 2021 is de evaluatie van de RUD Drenthe afgerond. Dit in lijn met de gemeenschappelijke regeling waarin is vastgelegd dat de doeltreffendheid en doelmatigheid van de samenwerking na vijf jaar wordt geëvalueerd. Volgend op de uitkomsten van deze evaluatie wordt gezamenlijk door deelnemers en RUD (bestuurlijk en ambtelijk) invulling gegeven aan de uitwerking van verschillende aanbevelingen. Waaronder het herijken van de Drentse Maat (DM) en het komen tot een uniforme uitvoerings- en handhavingsstrategie. In 2023 zal de uniforme Uitvoerings- en Handhavingsstrategie worden vastgesteld. In de nu volgende tweede fase wordt richting gegeven aan het toekomstige kwaliteits- en ambitieniveau en vertaald naar een gezamenlijk op te stellen uitvoeringsprogramma. De Drentse Maat is daarbij een doorvertaling naar wat daarvoor nodig is (middelen/kentallen). Het gesprek met alle deelnemers en RUD over deze keuzes in gewenste kwaliteit en uitvoeringsniveau gaat in het derde kwartaal van 2023 plaatsvinden.</p> <p>De Omgevingswet gaat fors impact hebben op werkprocessen omdat de wet verplicht tot toegankelijkheid van data, informatie en dossiers. Een optimale uitwisseling van data en informatie tussen de gemeente en de RUD voorkomt extra inzet en daarmee kosten als ook het niet na kunnen komen van wettelijke termijnen. In het project "digitale uitwisseling" is een standaardwerkwijze tussen de deelnemers afgesproken (StanDUR). Actieve toepassing van deze werkwijze voorkomt extra inzet en is van belang voor de betrouwbaarheid en kwaliteit van de dienstverlening.</p> <p>De term "inrichting" vervalt binnen de Omgevingswet. Binnen de milieu- en bodemlocaties worden activiteiten gezien als "milieubelastende activiteit", of een clustering hiervan. Een juist en compleet locatiebestand is urgent en noodzakelijk omdat het locatiebestand de basis is van alle zaken. Om dit bestand op orde te krijgen is voor 2024 door de RUD een incidentele reservering gedaan.</p> <p>Met de komst van de Omgevingswet verschuiven bodemtaken van de provincie naar de gemeente. Het is nog onduidelijk wat de verschuiving van taken financieel precies gaat betekenen. Landelijk bespreken Rijk, IPO en VNG hoe de financiering van bodemtaken onder de Omgevingswet het beste georganiseerd kan worden.</p>
Risico	<ul style="list-style-type: none"> - De kosten voor RUD voor het werken onder de Omgevingswet zijn nog niet inzichtelijk. Hiervoor wordt nog een eigen impactanalyse verricht. Aan de hand van de uitkomst hiervan komen eventuele keuzes en consequenties in beeld. - Hoge ziekteverzuim bij de RUD met risico op productieverlies. - Werving nieuwe medewerkers RUD. De krapte op de arbeidsmarkt aan gekwalificeerd personeel bemoeilijkt de invulling van vacatureruimte waardoor kans bestaat dat taken niet kunnen worden uitgevoerd.

Gemeenschappelijke Regeling bedrijfsvoeringsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Visie / doelstellingen (openbaar belang)	De gemeenten in en de provincies van Drenthe en Groningen willen een optimaal vervoersnetwerk creëren, dat betaalbaar en toekomstbestendig is. Waarin duurzaam gebruik wordt gemaakt van alle vervoersmiddelen door de inwoners en door bezoekers van de provincies Drenthe en Groningen.
Beleidsvoornemens - wettelijk - niet-wettelijk - financiële gevolgen	<p>Publiek Vervoer is een bedrijfsvoeringsorganisatie, die voor haar deelnemers de volgende taken uitvoert:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Contractmanagement van de gecontracteerde opdrachtnemers inzake vervoer in de gebieden. - Inkoop- en aanbestedingstrajecten voor het vervoer en de bijkomende diensten en leveringen. - Adviseren over beleidsontwikkelingen, bevorderen innovatie en advisering over doorontwikkeling. - Ondersteunende taken op gebied van bedrijfsvoering. <p>Het bestuur van de Bedrijfsvoeringsorganisatie bestaat uit een afvaardiging van de collegeleden van de deelnemers, te weten 1 vertegenwoordiger per deelnemer per regio en een vertegenwoordiger van het OV-bureau.</p>

Financieel belang (totale bijdrage)	€ 16.368.
Zeggenschap	Gemeente De Wolden wordt vertegenwoordigd door wethouder M. Turksma.
Ontwikkelingen / overige opmerkingen	De bedrijfsvoering van de organisatie Publiek Vervoer komt steeds meer in regulier vaarwater. De nadruk komt meer te liggen op de doorontwikkeling van de vervoerssystemen. In 2024 en 2025 zal de belangrijkste taak van Publiek Vervoer de aanbesteding van het doelgroepenvervoer zijn.
Risico	Door de samenwerking met alle gemeenten in Drenthe en Groningen is het risico voor De Wolden beperkt.

Vennootschappen en cooperaties

NV Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag

Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	De Bank Nederlandse Gemeenten vervult een bankfunctie van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang en draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Beleidsvoornemens - wettelijk/niet wettelijk - financiële gevolgen	Aanhouden als duurzame belegging en opbrengsten inzetten als algemeen dekkingsmiddel.
Financieel belang (totale bijdrage)	De gemeente bezit 31.122 (0,06%) van de 55.690.720 aandelen van nominaal € 2,50. Over het boekjaar 2022 is een bedrag van € 2,50 per aandeel aan dividend uitgekeerd (2021: € 1,28). In totaal hebben we in 2023 € 77.805 aan dividend ontvangen. Voor 2024 is € 70.958 aan dividend begroot. <u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2022: € 4.615.000.000 31-12-2021: € 5.062.000.000 <u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2022: € 107.459.000.000 31-12-2021: € 143.995.000.000 <u>Achtergestelde schulden:</u> 31-12-2022: € 38.000.000 31-12-2021: € 36.000.000 Resultaat 2022: € 300.000.000 winst (2021 € 236.000.000 winst)
Zeggenschap	De gemeente De Wolden heeft stemrecht op basis van het aantal aandelen en wordt door wethouder Hooch Antink in de aandeelhoudersvergadering vertegenwoordigd.
Ontwikkelingen/overige opmerkingen	Het eerste halfjaar van 2023 kenmerkt zich door een gespannen situatie op de financiële markten, oplopende inflatie en de oorlog in Oekraïne. Er is voor € 6,0 miljard aan langlopende leningen verstrekt (1 ^o halfjaar 2022: € 6,6 miljard). Deze afname wordt veroorzaakt doordat veel gemeenten als gevolg van de oplopende rente hun financieringen naar voren hebben gehaald. Daarnaast lenen veel gemeenten geld van andere gemeenten. De nettowinst over het eerste halfjaar van 2023 bedroeg € 141 miljoen tegenover € 206 miljoen in het eerste halfjaar van 2022.
Risico	Geen directe risico's t.a.v. aandelenkapitaal en dividend.

Enexis Holding N.V. te 's-Hertogenbosch

Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	Enexis beheert het energienetwerk in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland van ongeveer 2,8 miljoen huishoudens, bedrijven en overheden. De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met o.a. toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt. De vennootschap heeft ten doen het realiseren van een duurzame energievoorziening door state of the art dienstverlening en netwerken en door regie te nemen in innovatieve oplossingen. Dit om de energietransitie te versnellen en excellent netbeheer uit te voeren.

	<p>Deze doelen worden gerealiseerd op basis van de volgende strategieën:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Netwerk en dienstverlening tijdig gereed voor veranderingen in de energiewereld. • Betrouwbare energievoorziening. • Excellente dienstverlening: hoge klanttevredenheid en verlaging kosten. • Samen met lokale partners Nederlandse klimaatdoelen realiseren. • Innovatieve, schaalbare oplossingen om de energietransitie te versnellen. <p>De energietransitie heeft een grote impact op de netbeheerders en dus ook op Enexis Netbeheer. Dit komt o.a. door de aanleg van wind- en zonneparken maar ook door het veranderde gedrag van klanten die bijvoorbeeld decentraal energie gaan opwekken. Daarnaast blijft Enexis Netbeheer investeren in het reguliere onderhoud en de reguliere uitbreidingen die nodig zijn voor een veilig en betrouwbaar netwerk.</p>
<p>Beleidsvoornemens</p> <ul style="list-style-type: none"> - wettelijk - niet wettelijk - financiële gevolgen 	<p>De provincies en gemeenten trachten met hun aandeelhouderschap de publieke belangen te behartigen. De infrastructuur voor energie is een vitaal onderdeel voor onze economie en voor onze samenleving. Enexis faciliteert de transitie naar duurzame energie.</p>
<p>Financieel belang (totale bijdrage)</p>	<p>De gemeente bezit 129.325 aandelen op een totaal van 149.682.196 aandelen (0,0864%). De aandelen zijn gewaardeerd op een bedrag van € 52.000.</p> <p>In de begroting 2024 wordt uitgegaan van een dividendopbrengst van € 85.888.</p> <p><u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2020: € 4.116 miljoen 31-12-2021: € 4.241 miljoen 31-12-2022: € 5.441 miljoen</p> <p><u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2020: € 4.635 miljoen 31-12-2021: € 5.154 miljoen 31-12-2022: € 4.907 miljoen</p> <p><u>Resultaat:</u> 2020: € 108 miljoen 2021: € 199 miljoen 2022: € 1.300 miljoen</p> <p>Over 2022 is een dividend ontvangen van € 166.966 (2021 € 85.888). De hogere dividenduitkering wordt veroorzaakt doordat Enexis heeft besloten om een deel van het verkoopresultaat van Fudura uit te keren als dividend. Daarnaast ontvangt de gemeente ingaande 2021 jaarlijks een marktconforme rente van 1,4% over een verstrekte lening ter versterking van het eigen vermogen van Enexis.</p>
<p>Zeggenschap</p>	<p>De gemeente De Wolden heeft stemrecht op basis van het aantal aandelen en wordt door wethouder Hooch Antink in de aandeelhoudersvergadering vertegenwoordigd.</p>
<p>Ontwikkelingen/ overige opmerkingen</p>	<p>De provincies, gemeenten en Enexis werken samen op het gebied van duurzaamheid hetgeen (naar verwachting) resulteert in een aantal gezamenlijke projecten. Enexis ondersteunt gemeenten o.a. ook bij het opstellen van de Regionale Energie Strategie. Als gevolg van het stijgend investeringsniveau in het netwerk en om dit alles in de toekomst te kunnen financieren, kijkt Enexis kritisch naar haar eigen efficiency en is zij in gesprek met de reguleringsinstanties. Ook verkennen Enexis Holding en haar aandeelhouders de mogelijkheden voor versterking van het eigen vermogen.</p> <p>In verband hiermee heeft de gemeenteraad op 29 oktober 2020 besloten aan Enexis een converteerbare hybride aandeelhouderslening van afgerond € 432.000 te verstrekken ter versterking van het eigen vermogen.</p>
<p>Risico</p>	<p>Enexis is financieel gezond en heeft de Standard & Poor (S&P) rating A+ (Stable outlook) en bij Moody's Aa3 (stable outlook).</p> <p>De aandeelhouders lopen het (geringe) risico (een deel van) de boekwaarde te moeten afwaarderen. Een aanvullend risico is het achterblijven van de geraamde dividendinkomsten.</p>

CSV Amsterdam B.V. (Voorheen: Claim Staat Vennootschap B.V. te 's-Hertogenbosch)

Rechtsvorm	
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	Op 9 mei 2014 is de naam van Claim Staat Vennootschap B.V. gewijzigd in CSV Amsterdam B.V. De statuten zijn gewijzigd zodat de nieuwe organisatie nu drie doelstellingen vervult: a. namens de verkopende aandeelhouders van Essent een eventuele schade claimprocedure voeren tegen de Staat als gevolg van de Wet Onafhankelijk Netbeheer; b. namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RECYCLECO B.V. ("Waterland"). In het kader van de verkoop van Attero aan Waterland hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan Waterland. Voor een deel van de verkoopopbrengst wordt gedurende een bepaalde tijd een escrow-rekening aangehouden. c. het geven van instructies aan de escrow-agent wat betreft het beheer van het bedrag dat op de escrow-rekening n.a.v. verkoop Attero is gestort.
Beleidsvoornemens - wettelijk - niet wettelijk - financiële gevolgen	De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat eventuele claims worden afgewikkeld (tot 5 jaar na completion mei 2019). Na afwikkeling hiervan zal de escrow-rekening kunnen worden opgeheven en het restant op deze rekening kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.
Financieel belang (totale bijdrage)	De gemeente bezit 1.728 aandelen op een totaal van 2.000.000 aandelen (0,0864%). <u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2020: € 392.593 31-12-2021: € 312.379 31-12-2022: € 210.079 <u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2020: € 27.162 31-12-2021: € 22.664 31-12-2022: € 13.351 <u>Resultaat:</u> 2020: € 172.219 2021: -/- € 42.665 2022: -/- € 102.300
Zeggenschap	De gemeente De Wolden heeft stemrecht op basis van het aantal aandelen en wordt door wethouder Hooch Antink in de aandeelhoudersvergadering vertegenwoordigd.
Ontwikkelingen/ overige opmerkingen	Het bestuur is in overleg met Waterland Private Equity (destijds koper) van Attero over een aantal belastingzaken (van voor de verkoop) die moeten worden afgewikkeld. Naar verwachting zal de vennootschap in de loop van 2021 kunnen worden geliquideerd. Bij de liquidatie van Verkoop Vennootschap B.V. zal mogelijk kapitaal worden overgeheveld naar CSV Amsterdam B.V. ter dekking van de resterende kosten tot liquidatie van de bv.
Risico	Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap.

Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	Onderdeel van Essent was het 50% aandeel in N.V. Elektriciteits Productie-maatschappij Zuid-Nederland (EPZ), o.a. eigenaar van de kerncentrale in Borssele. Het bedrijf Delta N.V. heeft de verkoop van dit bedrijfs onderdeel van Essent aan RWE bij de rechter aangevochten. Een bemiddelingstraject is succesvol afgerond en in 2011 zijn de aandelen alsnog geleverd aan RWE. Het Publiek Belang Elektriciteitsproductie (EPZ) blijft bestaan met een beperkt takenpakket om de zaken die uit de verkoop voortkomen af te wikkelen.
Beleidsvoornemens - wettelijk - niet wettelijk - financiële gevolgen	Ondanks dat het General Escrow Fonds in juni 2016 is geliquideerd en is uitgekeerd aan de aandeelhouders, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand te worden gehouden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.

Financieel belang (totale bijdrage)	<p><u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2020: € 1.569.395 31-12-2021: € 1.532.074 31-12-2022: € 1.480.014</p> <p><u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2020: € 19.533 31-12-2021: € 6.925 31-12-2022: € 9.914</p> <p><u>Resultaat:</u> 2020: -/- € 20.148 2021: -/- € 37.321 2022: -/- € 52.060</p>
Zeggenschap	De gemeente De Wolden heeft stemrecht op basis van aantal aandelen en wordt door wethouder Hooch Antink in de aandeelhoudersvergadering vertegenwoordigd.
Ontwikkelingen/ overige opmerkingen	De vennootschap kan nog niet worden geliquideerd omdat zij partij is in een aantal andere juridische overeenkomsten die bij de verkoop van Essent/EPZ aan RWE zijn afgesloten.
Risico	Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (circa€ 1,5 mln).

NV Renda te Meppel

Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	Rendo is een regionaal netwerkbedrijf, verantwoordelijk voor een adequate distributie van gas, elektriciteit, warmte en data in Zuid-Drenthe en Noord-Overijssel. Rendo streeft ernaar om haar huidige sterke positie als netbeheerder en netwerkbedrijf (aardgas, groen gas, elektriciteit, data en warmte) voortdurend te verbeteren. Rendo wil als netwerkbedrijf actief zijn bij de nieuwe ontwikkelingen op het gebied van duurzaam gebruik van energie en de transitie naar een duurzame energievoorziening. De nabijheid van het eigen betrouwbare en veilige energienetwerk is steeds het vertrekpunt. Daarnaast wil Rendo een maatschappelijk verantwoordelijke rol innemen voor haar stakeholders als het gaat om duurzaamheid en energietransitie in de regio.
Beleidsvoornemens - wettelijk/niet wettelijk - financiële gevolgen	Aanhouden als duurzame belegging en opbrengsten inzetten als algemeen dekkingsmiddel.
Financieel belang (totale bijdrage)	De gemeente bezit 102 aandelen op een totaal van 991 aandelen (10,29%). Als gevolg van de investeringen in de energietransitie en de daarmee gepaard gaande lagere bedrijfsresultaat en een aangepast dividendbeleid zal het uitgekeerde dividend 2024 worden verlaagd van € 566.000 in 2023 naar € 515.000 in 2024. <u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2020: € 76.899.000 31-12-2021: € 76.024.000 31-12-2022: € 76.941.000 <u>Lang Vreemd vermogen:</u> 31-12-2020: € 86.409.000 31-12-2021: € 80.896.000 31-12-2022: € 88.896.000 <u>Resultaat (na belastingen):</u> 2020: € 9.555.000 2021: € 6.589.000 2022: € 5.917.000
Zeggenschap	De gemeente De Wolden heeft stemrecht op basis van het aantal aandelen. Er is geen gemeentelijke vertegenwoordiging meer in de raad van commissarissen. Wei is de gemeente door wethouder Hooch Antink in de aandeelhoudersvergadering vertegenwoordigd.
Ontwikkelingen / overige opmerkingen	De focus ligt de komende jaren op de overgang van fossiele brandstoffen naar duurzame brandstoffen; de energietransitie. Dat is voor Rendo een omvangrijke opgave waarvoor de onderneming de komende jaren € 70 tot € 100 miljoen denkt te moeten gaan investeren zoals in een nieuw

	<p>ondergronds elektriciteitsstation in Hoogeveen. NV Rendo is bezig om hiervoor de benodigde financiering aan te trekken. Wat hierbij ook nog een rol speelt is de financiering energietransitie (fien).</p> <p>De financiering van de energietransitie voor netbeheerders is een landelijk probleem of issue. Het gaat om miljarden waarbij de ministeries van EZK en financiën zijn betrokken. Er wordt gekeken naar kapitaalstortingen door het Rijk. Hoe, in welke vorm en onder welke condities is nog onduidelijk. Vraagstuk speelt bij de grotere regionale netbeheerders (m.n. op korte termijn bij Stedin en Alliander). Tarieven, regulering en efficiencyverbeteringen maken onderdeel uit van het proces. Uitkomsten raken ook de kleinere netbeheerders (Cogas, Westland en Rendo). Dit kan ook nog van invloed zijn op de vraag rondom gemeentegaranties. Punt is echter dat het nog niet duidelijk is hoe de financiering van de energietransitie eruit gaat zien (nieuw kabinet). Daarnaast wil Rendo de komende jaren nog steeds het aantal glasvezel aansluitingen uitbreiden naar 100.000 plus en de verdere ontwikkeling van het bijbehorende beheersorganisatie Re-Net bv.</p>
Risico	<p>Aandelenkapitaal en dividend. Als gevolg van forse investeringen door NV Rendo in verband met onder andere de komende energietransitie, komt het bedrijfsresultaat onder druk te staan. De raad van commissarissen (RvC) van de onderneming heeft aangegeven dat voor de jaren 2022 tot en met 2026 een dividenduitkering mogelijk moet van € 5 miljoen voor de 9 aandeelhoudende gemeenten.</p>

NV Waterleidingmaatschappij Drenthe te Assen

Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	Gewaarborgde levering van water.
Beleidsvoornemens - wettelijk/niet wettelijk - financiële gevolgen	Aanhouden als duurzame belegging en opbrengsten inzetten als algemeen dekkingsmiddel.
Financieel belang (totale bijdrage)	<p>De gemeente is in het bezit van 51 aandelen, nominaal € 50, van de in totaal 1.946 geplaatste aandelen. Maatschappelijk kapitaal: 5.000 aandelen. De afspraak is dat het maximaal toegestane dividend, ter grootte 3%, zijnde de wettelijke rente, van het geplaatste aandelenkapitaal wordt uitgekeerd. Het resultaat voor 2022 is ten gunste van de reserves van de N.V. gebracht. De bron van onderstaande gegevens_ zijn de jaarverslagen van 2022:</p> <p><u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2022: € 53.254.000 31-12-2021: € 52.108.000 31-12-2020: € 51.344.000</p> <p><u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2022: € 157.253.000 31-12-2021: € 137.197.000 31-12-2020: € 129.531.000</p> <p><u>Resultaat:</u> 2022: € 1.146.000 2021: € 9.664.000 2020: € 4.111.000</p>
Zeggenschap	De gemeente De Wolden heeft stemrecht op basis van het aantal aandelen en wordt vertegenwoordigd door wethouder Hooch Antink.
Ontwikkelingen / overige opmerkingen	De WMD is bezig niet-drinkwatergerelateerde activiteiten af te stoten en zich volledig te focussen op haar kerntaak: het leveren van betrouwbaar, veilig en betaalbaar drinkwater. Onderdeel hiervan is het vervangen van verouderde infrastructuur.
Risico	Er zijn voor de gemeente De Wolden als aandeelhouder in de WMD weinig risico's. De risico's voor de WMD zitten voornamelijk in de niet-drinkwater activiteiten. Deze zijn nagenoeg allemaal afgebouwd. WMD is financieel solide met een stevige financiële beheersing.

Stichtingen en verenigingen**Stichting Werkgelegenheid Initiatieven De Wolden (SWIDW)**

Rechtsvorm	
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	De op 20 oktober 2017 opgerichte stichting heeft als doel het bewerkstelligen van een kwalitatief goede en doelmatige uitvoering van gemeentelijke taken (bedrijfsvoering) zoals vastgelegd in de statuten.
Beleidsvoornemens - wettelijk - niet-wettelijk - financiële gevolgen	Per 1-1-2018 zijn alle 'Woldense' WSW-werknemers van Reestmond in dienst getreden van de Stichting Werkgelegenheids Initiatieven De Wolden. Een deel van de WSW-werknemers wordt ingezet in de groen en grijs activiteiten, een deel wordt gedetacheerd bij werkgevers in profit en non-profit en een deel van de werknemers heeft een 'beschutte' werkplek bij Reestmond. Het beleid blijft er onverminderd op gericht om de WSW-werknemers in een zo regulier mogelijke functie hun werk te laten vervullen.
Financieel belang (totale bijdrage)	De bijdrage van De Wolden aan deze Stichting voor het jaar 2024 is begroot op afgerond € 299.000. Dit is inclusief de bijdrage ad€ 115.000 aan de GR - Reestmond. <u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2022: € 384.332 (o.b.v. voorlopige cijfers) 31-12-2021: € 248.972 31-12-2020: € 124.410 31-12-2019: € 70.118 31-12-2018: € 57.914 <u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2022: € 399.244 (o.b.v. voorlopige cijfers) 31-12-2021: € 371.392 31-12-2020: € 976.025 31-12-2019: € 861.999 31-12-2018: € 743.832 <u>Resultaat (na bestemming):</u> 2022: € 135.360 (o.b.v. voorlopige cijfers) 2021: € 124.562 (voor resultaat bestemming) 2020: € 4.292 2019: € 2.204 2018: € 47.914
Zeggenschap	Gemeente De Wolden wordt in de Raad van Toezicht vertegenwoordigd door het voltallige college van burgemeester en wethouders. Directeur-bestuurder is gemeentesecretaris Koning.
Risico	Geen bijzondere directe risico's voor gemeente De Wolden.

Grondbeleid

De paragraaf Grondbeleid bevat uitgangspunten voor de wijze waarop en met welke middelen het grondgebied wordt ingevuld, zowel actief als passief. In het beleid staan bedrijfseconomische principes centraal: hoe gaan we met de resultaten om en welke reserves en voorzieningen houden we aan voor risico's?

Beleid

In de nota Grondbeleid zijn de beleidskaders vastgelegd voor de wijze waarop de gemeente het instrument grondbeleid strategisch wil inzetten om de beleidsdoelen op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling, volkshuisvesting, economie en dergelijke te realiseren. Deze beleidsvelden geven met de structuurvisie antwoord op de vraag **welke** ruimtelijke ingrepen **waar en wanneer** plaatsvinden. De nota Grondbeleid geeft antwoord op de vraag **hoe** we deze ingrepen kunnen realiseren; welke (beleids- en wettelijke) instrumenten hiervoor ingezet kunnen worden.

Grondbeleid is maatwerk; voor iedere ontwikkeling wordt een haalbaarheidsstudie gemaakt en wordt afgewogen of de gemeente zelf de ontwikkeling ter hand neemt, dit samen met een marktpartij doet of het volledig overlaat aan de markt.

Bij een locatieontwikkeling waarbij de voorgenomen ontwikkeling slechts door actief grondbeleid realiseerbaar is, kan de gemeente overgaan tot strategische aankopen/verwervingen. Per geval wordt een afweging gemaakt of een strategische verwerving nodig is en zo ja welk verwervingsinstrument wordt ingezet.

Wij faciliteren private ontwikkelingen graag indien zij passen binnen de ruimtelijke visie van de gemeente. De kosten die de gemeente daarvoor maakt, worden verhaald zoals wettelijk is voorgeschreven. Bij grotere plannen (meer dan 1 woning) worden de kosten berekend met de plankostenplan, voor kleine plannen (1 woning) geldt een wettelijk vastgesteld bedrag.

In de nota grondbeleid is bepaald dat het college de grondprijzen jaarlijks actualiseert en vaststelt. De actualisatie vindt plaats in het vierde kwartaal van 2023, zodat de geactualiseerde grondprijzen op 1 januari 2024 van kracht zijn. De in de grondexploitaties opgenomen grondprijzen zijn marktconform en staan vast, daarvan wordt niet afgeweken zonder goedkeuring van het college van B&W.

Voor sociale woningbouw wordt een lagere grondprijs in rekening gebracht onder voorwaarde dat de sociale huurwoning voor tenminste 10 - 20 jaren als sociale huurwoning in de markt blijft.

Trends en ontwikkelingen

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is uitgesteld tot 1-1-2024. In de Omgevingswet wordt alle voor het grondbeleid relevante wetgeving gebundeld. De nota grondbeleid, die in 2023 wordt herzien, wordt voor zover noodzakelijk hierop aangepast.

De energiecrisis, de stikstofcrisis, personeelstekorten en de oorlog in Oekraïne zijn actuele zaken die hun doorwerking kunnen hebben op de economie en daarmee ook op de kavelverkoop en de grondprijzen. De kosten voor civiel werk zijn sterk toegenomen. De Nederlandse economie blijft echter vooralsnog groeien.

Planning en controlcyclus

Met de vaststelling van de notitie planning en controlcyclus door de raad, is het aantal rapportagemomenten uitgebreid. Als gevolg hiervan zal in 2024 gelijktijdig met de jaarstukken een meerjarenperspectief grondexploitaties en het vastgoed gemaakt worden. Daarmee wordt de raad vertrouwelijk o.a. inzicht verschaft in de stand van zaken en toekomstverwachtingen van de actieve grondexploitaties en de risico's en kansen die daaraan verbonden zijn. Ook wordt inzicht gegeven in de voorbereidende grondexploitaties, projecten met ontwikkelaars, strategische gronden en het resultaat en de toekomstverwachting van de voorziening Bouwgrond in exploitatie. De rapportages worden in een besloten sessie van de raad behandeld, voordat de jaarstukken respectievelijk de najaarsrapportage worden behandeld door de raad.

Besluit begroting en verantwoording (BBV) en Vennootschapsbelasting (VPB)

Het grondbeleid is een vast onderdeel van de begroting en verantwoordingscyclus. Conform het besluit begroting en verantwoording voor provincies en gemeenten (BBV) is in de begroting en in de jaarrekening een afzonderlijke paragraaf over grondbeleid opgenomen.

Voor gemeenten bestaat de plicht om over de "winst" die we maken op ondernemersactiviteiten winstbelasting te betalen. Dit om de concurrentiepositie met die van het bedrijfsleven gelijk te

trekken. Voor de grondexploitaties van de gemeente geldt dit ook. In hoeverre de grondexploitaties belastingplichtig zijn volgens de wet op de Vennootschapsbelasting, wordt jaarlijks bekeken.

Grondexploitaties

De bouwgronden in exploitatie (ook wel BIE/ grondexploitaties/grexen genoemd) bestaan per 1 januari 2023 uit zes projecten. Het betreft projecten waarvoor een grondexploitatie door de raad is vastgesteld. Aan deze projecten wordt momenteel gewerkt.

Hierna wordt een beeld geschetst van de lopende exploitaties, met daarbij de verwachte resultaten, uitgedrukt in netto contante waarden per 1 januari 2023. Een negatieve contante waarde betekent een positief resultaat. Voor de exploitaties met een tekort zijn voorzieningen getroffen op basis van de netto contante waarden. De nominale waarde betreft het saldo van de grondexploitatie zonder de effecten van inflatie en rente.

Complexen in exploitatie	Eindwaarde	NCW 1-1-2023	Jaarrealisatie
Drogeropslagen	€ -27.085	€ -26.554	2023
Dunningen	€ -22.604	€ -22.162	2023
Kerkenveld Noord	€ -45.602	€ -44.707	2023
Fort	€ -67.774	€ -66.445	2023
Meidoorn Koekange	€ 5.043	€ 4.944	2023
Uitbreiding bedrijventerrein Hoge Akkers	€ -65.000	€ -59.000	2027
Totaal	C -223.022	C -213.924	

Drogeropslagen

Alie kavels in dit plan zijn verkocht. De gronden worden woonrijp gemaakt. Dit complex wordt eind 2023 afgesloten.

Dunningen

Alie kavels in dit plan zijn verkocht. Het woonrijp maken is even uitgesteld vanwege de realisatie van Dunningen IV., zodat er geen extra kosten zouden ontstaan door beschadigingen van bouwverkeer. De gronden worden momenteel alsnog woonrijp gemaakt. Dit complex wordt eind 2023 afgesloten.

Kerkenveld Noord

Alie kavels in dit plan zijn verkocht. De gronden worden woonrijp gemaakt. Dit complex wordt eind 2023 afgesloten.

Fort

Alie kavels in dit plan zijn verkocht. De gronden worden woonrijp gemaakt. Dit complex wordt eind 2023 afgesloten.

Meidoorn Koekange

Alie kavels in dit plan zijn verkocht. De gronden worden woonrijp gemaakt. Dit complex wordt eind 2023 afgesloten.

Uitbreiding bedrijventerrein Hoge Akkers

De procedure voor dit plan is doorlopen, het bestemmingsplan is vastgesteld. Het bouwrijp maken van deze uitbreiding vindt in 2023 plaats, waarna eind 2023 kan worden overgegaan tot overdracht van kavels aan optienemers en uitgifte van de overige kavels. De eerste opbrengsten zullen eind 2023/begin 2024 gerealiseerd worden.

Budgetten

Met het vaststellen van de exploitaties worden de kredieten voor o.a. het civiele werk toegekend. Door inflatie en kostprijsstijgingen in 2023 zijn de kosten voor o.a. het civiele werk sterk gestegen. Omdat de grondexploitatie pas per einde van het jaar worden geactualiseerd, zijn de effecten hiervan op de kostenkant van de grondexploitatie in onderstaande tabel nog niet volledig doorgevoerd. Bij de aanstaande actualisaties per einde jaar 2023, zal per project worden beoordeeld hoeveel geld er mogelijk extra nodig is om het project af te maken.

De kredieten voor 2024 tot en met 2027 die per 31-12-2022, dus zonder de inflatie en kostenstijgingen van 2023 en met uitzondering van de grondexploitatie welke in 2023 zijn vastgesteld zijn:

Lasten	2024 - 2027
Verwerving	€ 32.950
Civiel	€ 1.267.300
Plankosten	€ 115.722
Diversen	€ 153.515
Financieringskosten	€ 6.007
Totaal	C 1.575.494

Het verwervingskrediet, inclusief sloopkosten is voornamelijk voor beheer en onderhoud gedurende de exploitatieperiode. Bijstelling van de budgetten vindt plaats bij de jaarlijkse actualisatie van de grondexploitatie.

Baten	2024 - 2027
Woningbouw	
Niet woningbouw	€ 4.285.798
Bijdragen	
Totaal	C 4.285.798

De bovenstaande tabellen betreffen de te realiseren kosten op opbrengsten van alle grondexploitatie tezamen met uitzondering van de grondexploitatie die in 2023 zijn vastgesteld. Dit zijn dan ook de budgetten die nodig zijn om de resultaten te behalen.

Immateriele vaste activa

Vorbereidingskosten van nieuwe ontwikkelingen mogen met bestuurlijke instemming maximaal 5 jaar geactiveerd worden onder de immateriele vaste activa. Binnen deze periode moet een grondexploitatie worden vastgesteld dan wel moeten de voorbereidingskosten worden afgeboekt. Het college is door de raad gemandateerd hiertoe te besluiten.

Te nemen winsten 2024-2027

Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om (tussentijds) winst te nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; en
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; en
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Voor (tussentijdse) winstnemingen moet de percentage of completion (POC) methode worden toegepast. Onderstaande tabel laat de verwachte winstnemingen voor de jaren 2024-2027 zien.

Nog te nemen winsten per complex	2024	2025	2026	2027
Drogteropslagen				
Dunningen				
Kerkenveld Noord				
Fort				
Meidoorn Koekange				
Uitbreiding bedrijventerrein Hoge Akkers	€ -13.000	€ -13.000	€ -13.000	C -13.000
Totaal	C -13.000	C -13.000	C -13.000	C -13.000

Risico's grondexploitatie

In de (bouw)grondexploitatie gaan grote bedragen om en spelen verschillende soorten risico's een rol. In een project zitten risico's zoals de afzetbaarheid van kavels, kostenstijging, vervuiling, etc. De risico's die worden gelopen in de bouwgrondproductie zijn geïnventariseerd en op waarde gezet. Risico's die worden gelopen in de voordelige grondexploitaties worden verrekend met de tussentijdse winsten. De risico's van de nadelige grondexploitaties, worden ten laste gebracht van het weerstandsvermogen.

Op basis van de risicoanalyse is een totaal risicobedrag van circa € 106.110 berekend voor de grondexploitaties. Dit risicobedrag is verrekend met de tussentijdse winsten. In de onderstaande tabel zijn de risicobedragen per project weergegeven.

Complex	Benoemd risico	Risico in geld per 31-12-2022
Drogteropslagen	Hogere kosten civiel werk (10%)	-3.515
Dunningen	Hogere kosten civiel werk (10%)	-1.867
Kerkenveld noord	Hogere kosten civiel werk (10%)	-9.136
Fort	Hogere kosten civiel werk (10%)	-3.392
Uitbreiding bedrijventerrein Hoge Akkers	Hogere kosten civiel werk (10%)	-88.200
Totaal		-106.110

Wet open Overheid (Woo)

De Woo heeft een impuls gegeven in de ontwikkeling naar een transparanter opererende gemeente. In de uitvoering heeft de nadruk in eerste instantie gelegen op het tijdig en volledig voldoen aan de Woo-verzoeken. Op basis van de opgedane ervaring en een intern gehouden onderzoek is vastgesteld op welke aspecten verbetering nodig is om vooruitgang te boeken in de uitoefening van de Woo. De opgave ligt in het realiseren van de bedoeling van de wetgever. Het recht op informatie staat daarin centraal ten behoeve van een transparante, controleerbare en lerende overheid. Actieve openbaarmaking wordt gefaseerd ingevoerd en biedt kansen, bijvoorbeeld om vooraf belangrijke dossiers open te stellen voor eenieder.

De veranderopgave vertaalt zich in de uitvoering van diverse projecten en activiteiten die in samenhang worden bestuurd. Naast bewustwording, houding en gedrag is de kwalitatieve groei van de informatievoorziening een speerpunt. De processen van passieve en actieve openbaarmaking worden stap voor stap ingericht tot een efficiënte keten. Bestaande voorzieningen zullen worden versterkt in het gebruik, onder meer door opleidingen en richtlijnen, gericht op alle gemeentelijke onderdelen en samenwerkingsverbanden. Aanvullende noodzakelijke functionaliteiten voor onder meer archiveren, zoeken, vinden, anonimiseren en publiceren vormen concrete, helpende stappen in de realisatie. Door het Rijk zijn meerjarig middelen ter beschikking gesteld aan de gemeenten ten behoeve van de implementatie. Deze middelen gaan we overhevelen naar de SWO. De besluitvorming hierover volgt op een later moment.

Recapitulatie per programma

Omschrijving lasten <i>Bedragen x C 1.000</i>	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
01 De Wolden een veilig thuis	2.182	2.314	2.525
02 Krachtig De Wolden	3.608	3.136	3.379
03 Wonen en Duurzaam	2.233	3.563	3.617
04 Samen vooruit	2.983	3.248	3.383
05 Solide basis voor De Wolden	8.834	7.760	8.406
06 Sportief met elkaar	2.215	2.956	2.707
07 Sociaal	19.963	19.914	22.504
08 Samen Verder	5.123	5.444	5.565
09 Cultuur	3.414	3.526	3.639
Totaal lasten programma's	50.554	51.860	55.725

Omschrijving baten	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
01 De Wolden een veilig thuis	4	9	9
02 Krachtig De Wolden	544	305	499
03 Wonen en Duurzaam	1.253	1.197	1.063
04 Samen vooruit	16	5	13
05 Solide basis voor De Wolden	6.631	6.143	6.985
06 Sportief met elkaar	340	253	320
07 Sociaal	4.321	-159	1.204
08 Samen Verder	2.825	2.742	2.783
09 Cultuur	752	295	382
Totaal baten programma's	16.685	10.791	13.258

Saldo lasten en baten programma's	33.869	41.069	42.467
10 Algemene dekkingsmiddelen	48.036	47.489	51.604
11 Onvoorziene uitgaven		-181	-726
12 Overhead	-8.068	-8.307	-9.268
13 Vennootschapsbelasting	1	-15	-15
Totaal lasten programma's	6.101	-2.083	-872
13 Mutaties reserves	-6.101	2.675	1.020
Resultaat (voordelig)		593	148

DEEL B. FINANCIËLE BEGROTING

Algemeen en uitgangspunten

Als basis voor de opstelling van de begroting gelden de kerngegevens voor onze gemeente.

Personele kosten versus bedrijfsvoeringskosten

Het personeel is ondergebracht bij de 'Gemeenschappelijke Regeling samenvoeging ambtelijke diensten Hoogeveen - De Wolden'. Naast de personeelslasten zijn daarin ook de interne kosten, de kosten automatisering en tractie (bedrijfsvoeringskosten) van de beide gemeenten ondergebracht. De basis voor de bijdrage 2024 aan de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen is de begroting 2024 van de SWO. De bijdrage van De Wolden aan de SWO is € 22,8 miljoen.

Bestaand beleid inclusief de uitzettingen volgens de Kaderbrief 2023

Verder is de begroting op basis van bestaand beleid samengesteld. Verwachte financiële mutaties ingebracht bij de Kaderbrief 2024, zijn voor zover noodzakelijk en niet anders is vermeld, op voorhand wel in de basiscijfers van 2023 verwerkt. Ook is geanticipeerd op de structureel doorwerkende mutaties uit de Bestuursrapportage 2023. De gevolgen van de aanvullende, bij de samenstelling van de Begroting 2024 aangeleverde speerpunten, zijn ook verwerkt in de basiscijfers van 2024 e.v. jaren verwerkt.

Doorberekende loon- en prijsstijgingen van derden

Gebruikelijk is dat door het college, op grond van budgettaire overwegingen, een algehele prijscompensatie naar 2024 daar waar mogelijk achterwege laat. Waar dit wel noodzakelijk bleek, zijn de budgetten op basis van aanvullende informatie onderbouwd en aangepast. Dit heeft onder andere plaatsgevonden bij de onderhoudsbudgetten kapitaalgoederen, de indexatie voor sport en cultuur en de indexaties in het sociaal domein. Deze zijn in de primitieve begroting 2024 opgehoogd met de verwachte prijsmutatie (CPI) uit de Meicirculaire 2022 gemeentefonds danwel met het voor het beleidsgebied geldende indexpercentage.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

De in de begroting 2024 opgenomen algemene uitkering uit het gemeentefonds is gebaseerd op de uitkomsten van de meicirculaire 2022. Op basis van deze circulaire ontvangen we in 2024 € 46,1 miljoen, in 2025 € 46,6, in 2025 € 42,8 en in 2026 € 42,3 miljoen.

In de jaren 2026 en 2027 worden gemeente geconfronteerd met dalende inkomsten uit het gemeentefonds. Het jaar 2026 wordt daarom ook aangeduid als het 'ravijnjaar'. Als motivatie daarvoor geldt dat het kabinet vanaf 2026 en verder kijkt naar een andere stabielere bekostigingssystematiek voor gemeenten, de terugkeer van de opschalingskorting en een verruiming van het lokale belastinggebied. De mogelijke verruiming van het belastinggebied was voor het kabinet de aanleiding om over te gaan tot de verlaging van de uitkering uit het gemeentefonds.

Belastingen en tarievenbeleid

Zeals gebruikelijk zijn de op grond van meerjarige afspraken voorgestelde (reguliere) aanpassingen van onroerende zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing, de rioolheffing, de leges en begraafrechten op voorhand meegenomen in de ramingen in de primitieve begroting. Ten aanzien van de overige aan te passen belastingen en rechten verwijzen wij u naar de paragraaf 'Overzicht lokale heffingen', waarin wij het voorgestane tarievenbeleid uiteen hebben gezet. Voor wat betreft de afvalstoffenheffing wordt sinds 2021 het zogenoemde 'Diftar-systeem' toegepast, waarbij enerzijds een vast deel van de kosten wordt doorberekend en anderzijds een deel wordt verrekend op basis van het aantal ledigingen van de betreffende mini-container(s).

Reserve positie

We hebben in deze begroting voor de dekking van een aantal speerpunten gebruik gemaakt van reserves. Oat mag alleen als het gaat om incidentele zaken. Van incidentele zaken is sprake als het gaat om baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Een voorbeeld is het gebruik van de Algemene Reserve voor het eenmalige budget voor Ondernijning en het gedeeltelijk dekken van de extra middelen voor de niet te realiseren bezuiniging van de Hervormingsagenda Jeugd door gebruik te maken van de Reserve Sociaal Domein.

Het gebruik van reserves heeft consequenties voor onze reservepositie. We denken deze reserves echter weer aan te kunnen vullen met het resultaat van de jaarrekening 2023.

Exploitatieresultaat 2024

Ten aanzien van het exploitatieresultaat 2023 wordt verwezen naar hetgeen is opgemerkt onder het 'Overzicht van baten en lasten' (zie hierna).

Overzicht van Baten en Lasten financieel resultaat 2024

In dit overzicht geven we een integraal beeld van de baten en lasten en het saldo per programma, aangevuld met de baten en lasten die samenhangen met de algemene dekkingsmiddelen en de post onvoorzien.

Verrekeningen met reserves zijn hiervan in eerste instantie geen onderdeel. Stortingen in of onttrekkingen aan reserves zijn mutaties in het eigen vermogen en worden daarom niet gerekend tot de baten en lasten. Verrekeningen met voorzieningen vallen overigens wel onder de baten en lasten en zijn daarom verwerkt in de cijfers per programma.

Omschrijving (bedragen x C 1.000)	Totaal lasten 2024	Totaal baten 2024	Resultaat 2024	Mutaties reserves	Saldo begroting 2024
De Wolden een veilig thuis	2.525	9	-2.516	56	-2.460
Krachtig De Wolden	3.378	499	-2.879		-2.866
Wonen en Duurzaam	3.722	1.168	-2.554	279	-2.275
Samen vooruit	3.383	13	-3.370	25	-3.345
Solide basis voor De Wolden	8.406	6.985	-1.421		-1.387
Sportief met elkaar	2.706	320	-2.386	273	-2.113
Sociaal	22.504	1.204	-21.300	152	-21.340
Samen Verder	5.498	2.716	-2.781	171	-2.610
Cultuur	3.639	382	-3.257	64	3.193
Totaal programma's	55.578	13.088	-42.489	1.020	-41.792
Algemene dekkingsmiddelen	1.238	52.632	51.394		51.394
Overhead	9.288	20	-9.268		-9.268
Vennootschapsbelasting	15	0	-15		-15
Onvoorzien uitgaven	726	0	-726		-726
Sub-totaal programma's (incl. alg. dekkingsmiddelen, overhead, vennootschaps- belasting en onvoorzien)	67.045	65.740	-1.104	898	-206
Mutaties reserves		1.020	898	-898	0
Geraamd resultaat	66.844	66.638	148	0	148
<u>Incidentele lasten/baten</u>	2.509	1.308	-1.201	0	-1.201
Structureel begrotingssaldo	64.335	65.330	995	0	995

De optelsom van de baten en lasten (programma's, algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien) resulteert in een begrotingssaldo. Dit saldo geeft een goed inzicht in het gemeentelijk huishoudboekje en laat zien of de begroting daadwerkelijk in evenwicht is.

Samen met de mutaties in de reserves ontstaat het geraamde begrotingsresultaat. Een specificatie van de verrekeningen (mutaties) met de reserves en voorzieningen per programma over de jaren 2024 t/m 2027 is opgenomen in onderdeel '13. Mutaties reserves' van deze programmabegroting.

Aan het saldo van baten en lasten (het resultaat), kan de gemeenteraad vervolgens een bestemming geven door bij een tekort het eigen vermogen aan te spreken (de reserves) of door, in het geval van een positief saldo, het eigen vermogen te versterken.

Voor de bepaling van het structurele begrotingssaldo wordt het resultaat gecorrigeerd voor de incidentele lasten en baten. Een specificatie hiervan is opgenomen onder de uiteenzetting van de financiële positie. Niet alleen in de bij deze begroting behorende aanbiedingsbrief maar ook onder de inleiding van deze begroting en in de uiteenzetting van de financiële positie (zie hierna) is een

toelichting opgenomen en wordt nader ingegaan op dit resultaat, ook ten opzichte van eerdere berekeningen.

Uiteenzetting van de financiële positie

Financiële positie

De term financiële positie definiëren we in het kader van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) als het vermogen van gemeenten in relatie tot de exploitatie, met inachtneming van de risico's. Belangrijk daarbij is dat het bij de financiële positie nadrukkelijk gaat om het beeld van de financiën van de gemeente over het begrotingsjaar en de daaropvolgende jaren. De term financiële positie is een breder begrip dan het vermogen, maar is ook een breder begrip dan het weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen richt zich op de mogelijkheden tot het opvangen van onverwachte tegenvallers, terwijl de financiële positie ook betrekking heeft op de meer reguliere exploitatie.

Maatstaven

Om de financiële positie van een gemeente te kunnen beoordelen wordt meestal de balans als maatstaf genomen. De bezittingen worden dan vergeleken met de schulden. Op basis hiervan kunnen dan meerdere conclusies over de financiële positie worden getrokken. Alhoewel wij op grond van de gewijzigde BBV-voorschriften ook een geprognosticeerde balans opstellen, kan de beoordeling van de financiële positie ook van andere gegevens afgeleid worden.

In artikel 20 van het BBV is bepaald wat we onder de uiteenzetting van de financiële positie moeten opnemen. Het betreft de volgende onderdelen:

- 1 a. een raming voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen;
- b. een geprognosticeerde begin- en eindbalans van het begrotingsjaar, die tenminste de posten bevat om het EMU-saldo te kunnen berekenen, en
- c. het EMU-saldo over het vorig begrotingsjaar en de berekening van het geraamde bedrag over het begrotingsjaar alsmede het jaar volgend op het begrotingsjaar.
2. tenminste aandacht besteden aan:
 - a. jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen;
 - b. investeringen, te onderscheiden in investeringen met een economisch nut en investeringen met een maatschappelijk nut;
 - c. de financiering;
 - d. de stand en het gespecificeerde verloop van de reserves;
 - e. de stand en het gespecificeerde verloop van voorzieningen.

Ad 1a - Exploitatieresultaat 2024 en vergelijking met 2023 en 2022 en incidentele baten en lasten

De voordelige uitkomst van de jaarrekening **2022** bedroeg afgerond € 5.090.000. Dit voordeel is o.a. ontstaan door incidentele mee- en tegenvallers over 2022.

Het primitieve exploitatieresultaat **2023** bedraagt (na bestemming) afgerond € 680.000 voordelig. Hierin is rekening gehouden met de factoren zoals genoemd in de toelichting op meerjarenramingen.

Na de bestuursrapportage **2023** bedraagt de bijgestelde uitkomst van de exploitatie 2023 (saldo baten en lasten) € 1.329.000 voordelig.

De voorlopig berekende primitieve exploitatieresultaten voor de jaren **2024 t/m 2027** zijn 2024 € 148.453 (v), 2025: € 689.614 (v), 2026: € 2.708.895 (n) en 2027 € 3.444.891(n).

Indicatie van de incidentele baten en lasten per programma

Op grond van artikel 19 BBV bevat de toelichting op het overzicht van baten en lasten ook een overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten per programma, waarbij per programma tenminste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd en de overige posten als totaalbedrag kunnen worden opgenomen. Het doel hiervan is om, vanwege vragen uit de praktijk, het onderscheid tussen incidentele en structurele baten en lasten te verduidelijken. Als posten van betekenis voor 2024 - 2027 kunnen worden genoemd:

Overzicht INCIDENTELE LASTEN	Betreft	2024	2025	2026	2027
01 De Wolden een veilig thuis	- Extra Wabo-toezichthouder - Optimaliseren proces evenementenvergunningen - Deelname veiligheidsmonitor 2025 - Aanpak ondermijning	165.000 21.000 56.000	10.000		
02 Krachtig De Wolden	- Ontmoeting en verbinding nieuwe inwoners	5.000			
03 Wonen en Duurzaam	- Project Implementatie Omgevingswet - Opstellen Omgevingsplan De Wolden - Toepassen 'Ja, tenzij' principe op gebied van de leefomgeving - Versnellingsteam woningbouw - Monitoring en evaluatie woonbehoefte en beleid - Reservering actualisatie Woonvisie - Beleidskader Landelijk Gebied - Uitvoering woon(zorg)visie 2023-2027 - Drents flexteam (ondersteuning wijk- en dorpstrajecten) - Duurzaamheidssubsidie starters - Project Vitale Vakantieparken	198.000 245.000 95.000 180.000 10.000 50.000 60.000 79.671 253.856	95.000 180.000 79.671 205.896	35.000 52.000 52.000 138.804	52.000 80.468
04 Samen vooruit	- Opstellen gedragscode flora en fauna			7.000	
05 Solide De Wolden	- Prestatieovereenkomst CH De Wolden - Leader West-Drenthe 2023-2027 - Econ. ontwikkeling - ondernemersplatform - Bewustwordingscampagne kwaliteit grondstoffen - Activiteiten door vrijwilligers	12.500 20.000 5.000 50.000 52.500	12.500 20.000 75.000	12.500 20.000 97.500	12.500 20.000
07 Sociaal	- Re-integratie statushouders - Compensatie bezuinigingen hervormingsagenda - Doorontwikkelen van de integrale ondersteuning aan kinderen en gezinnen in het sociaal domein - Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming	45.000 322.691 30.000 46.478	425.636 30.000		
109 Cultuur	- Onderzoek mogelijkheden ontwikkeling natuurbegraafplaats incl. recreatief arboretum - Pilot Cultuurcarrousel	50.000 12.000			
13 Reserves	- Toevoeging reserve transitiefonds toekomstgerichte landbouw			75.000	75.000
	TOTAAL INCIDENTELE LASTEN	2.508.865	1.255.703	457.804	239.968

Overzicht INCIDENTELE BATEN	Betreft	2024	2025	2026	2027
01 De Wolden een veilig thuis	Aanpak ondermijning	56.000			
03 Wonen en Duurzaam	- Project Implementatie Omgevingswet	205.000			
	- Duurzaamheidssubsidie starters		20.000	20.000	
	- Drents flexteam (ondersteuning wijk- en dorpstrajecten)	79.671	79.671		
	- Project Vitale Vakantieparken	253.856	205.896	138.804	80.468
	- Beleidskader Landelijk Gebied	25.000	25.000		
04 Samen vooruit	- Leader West-Drenthe 2023-2027	20.000	20.000	20.000	20.000
	- Res. co-financiering speelplaatsen	5.477	5.477	5.477	5.477
06 Solide De Wolden	- Bewustwordingscampagne kwaliteit grondstoffen	50.000			
	- Activiteiten door vrijwilligers	30.000	30.000	30.000	
Sportief met elkaar	Reservering VVR Ruinerwold	10.684	10.684	10.684	10.684
	- Dekkingsreserve kunstgrasvelden	89.622	89.622	89.622	89.622
	- Dekkingsreserve MFA Zuidwolde	172.668	172.668	172.668	172.668
07 Sociaal	- Re-integratie statushouders -Doorontwikkelen van de integrale ondersteuning aan kinderen en gezinnen in het sociaal domein	45.000 30.000	30.000		
08 Samen verder	- Dekkingsreserve infrastructuur	171.351	171.351	171.351	171.351
09 Cultuur	- Res. brede school Ruinerwold	25.504	25.504	25.504	25.504
	- Res. brede school Zuidwolde	34.585	34.585	34.585	34.585
	- Res. verbouw bibliotheek de Wijk	3.629	3.629	3.629	3.629
TOTAAL INCIDENTELE BATEN		1.308.047	924.087	722.324	613.988
Saldo van <u>incidentele</u> LASTEN en BATEN		1.200.818	331.616	-264.520	-374.020

Toelichting:

INCIDENTELE LASTEN

► **De Wolden een veilig thuis**

Extra Wabo-toezichthouder

Komende jaren staan veel ontwikkelingen op de planning, zoals de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging. De exacte gevolgen voor de capaciteit zijn nu nog niet in te vullen. Om de huidige opgaven adequaat uit te kunnen voeren is capaciteit voor 1 fte Wabo-toezichthouder voor 2 jaren noodzakelijk.

Optimaliseren proces evenementenvergunningen

Een aanzienlijk deel van de evenementen wordt aangevraagd op locaties waarbij het onderdeel evenement niet is toegekend aan het desbetreffende bestemmingplan. Voor het op deze locaties alsnog verkrijgen van toestemming is vanuit het team Omgevingsvergunningen een ontheffing van het bestemmingsplan nodig. Dit betreft een arbeidsintensief proces en kost extra capaciteit.

Met de incidentele gelden gaan we werken aan verbetering van de werkprocessen. En met de structurele gelden gaan we de capaciteit vergroten. Om hiermee invulling te geven aan de gewenste dienstverlening.

Deelname veiligheidsmonitor 2025

In 2013, 2017 en 2021 hebben de meeste 12 Drentse gemeenten meegedaan aan het onderzoek in het kader van de veiligheidsmonitor. Voor de Veiligheidsregio Drenthe zijn daar specifiek nog vragen over brandveiligheid aan toegevoegd. Het doel was om te komen tot een zo integraal mogelijke monitor. In 2013 is gezamenlijk als Drentse gemeenten uitgesproken om iedere vier jaar deel te nemen.

▶ **Krachtig de Wolden**Bestuur - ontmoeting en verbinding nieuwe inwoners

We maken een plan om nieuwe inwoners welkom te heten in de gemeente en om de verbinding te stimuleren tussen hen en de lokale gemeenschap. Bij de begroting 2024 komen we terug op de nadere invulling daarvan. Voor 2024 gaan we uit van € 5.000.

▶ **Wonen en Duurzaam**Project Implementatie Omgevingswet

Betreft capaciteit voor beleid & regelgeving, organisatieverandering, digitaal stelsel, een kwaliteitsmedewerker, voor evaluatie en monitoring, en opleidingsbehoefte organisatie breed.

Opstellen Omgevingsplan De Wolden

In 2024 is in totaal € 198.000 nodig.

Toepassen 'Ja, tenzij' principe op gebied van de leefomgeving

Om goed in te kunnen spelen op het 'ja, tenzij' principe is voor 2024 € 95.000 nodig. Dit is incidenteel budget ter overbrugging naar een nieuw intern evenwicht.

Versnellingsteam woningbouw

Om de benodigde versnelling te halen is daarnaast nog 1,5 fte (€ 180.000) aanvullende capaciteit nodig. Daarnaast is er budget nodig om acuut in te kunnen spelen op incidentele knelpunten. Het gaat dan bijvoorbeeld om het inhuren van een adviesbureau voor specifieke, projectgebonden vraagstukken.

Monitoring en evaluatie woonbehoefte en beleid

Voor het monitoren en evalueren is het noodzakelijk om tussentijds de woonbehoefteraming te actualiseren. Hiervoor is de inhuur van externe expertise noodzakelijk.

Beleidskader Landelijk Gebied

Als onderdeel van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) stelt de provincie Drenthe in 2023 en 2024 een Drents programma Landelijk Gebied op. Daarin komt te staan wat de opgaven zijn voor natuur (inclusief stikstof) water en klimaat en welke maatregelen waargenomen moeten worden. Daarnaast werken provincies aan een nieuwe Omgevingsvisie waarin ze alle ruimtelijke opgaven gaan inpassen, waarbij water en bodem meer sturend worden.

De keuzes die het Rijk en de provincie maken zullen gevolgen hebben voor het gemeentelijk beleid.

Om die vertaalslag te maken stellen we in 2024 en 2025 een beleidskader landelijk gebied De Wolden op. In dat beleidskader gaan we in op de mogelijkheden voor de verschillende ruimtelijke functies in het landelijk gebied.

De kosten bedragen naar verwachting 2 x € 50.000 en worden voor 50% ten laste gebracht van de reserve nr. 5-202-10014: Egalisatie kosten actualisatie bestemmingsplannen.

Uitvoering woon(zorg)visie 2023-2027

De uitvoering van de woon(zorg)visie *Vee/zijdig wonen in De Wolden!* vraagt in 2024 middelen voor het opzetten van een voorlichtingscampagne rondom het duurzamer en levensloopbestendig maken van de bestaande woningen en voor het invoeren van een starterspakket.

Drents flexteam (ondersteuning wijk- en dorpstrajecten)

In 2022 is in de periode juni tot november in opdracht van de ambtskring gemeentesecretarissen onderzocht hoe gemeentelijke samenwerking in Drenthe vorm kan krijgen. Dit heeft geleid tot een plan van aanpak voor een ondersteuningsstructuur en tot het voorstel om in het eerste kwartaal van 2023 te starten met het Drentse flexteam warmtetransitie. Met het flexteam worden wijk- en dorpstrajecten ondersteund, worden bewoners geholpen met energiebesparing en wordt het ambtelijk apparaat ontzorgd en ondersteund. Voor de financiering gaan we een bijdrage aanvragen van de Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (COOKE), een SPUK-regeling met Sisa-verantwoording.

Duurzaamheidssubsidie starters

In het Actieplan Klimaat & Energie 2021 - 2024 was voor de duurzaamheidssubsidie starters voor de jaren 2021 tot en met 2024 een bedrag van € 20.000 per jaar beschikbaar gesteld. Jaarlijks werd er zo'n 4 tot 5 keer gebruik van gemaakt. Deze subsidieregeling heeft als doel starters op de woningmarkt te stimuleren energiebesparende maatregelen te treffen in de bestaande woningvoorraad in de gemeente De Wolden. Een vergelijkbare regeling is in voorgaande jaren succesvol gebleken.

Project Vitale Vakantieparken

Voor uitvoering van het programma Vitale Vakantieparken is incidenteel geld nodig in de periode 2023-2027.

Monitoring en evaluatie woonbehoefte en beleid

Voor het monitoren en evalueren is het noodzakelijk om tussentijds de woonbehoefteraming te actualiseren. Hiervoor is de inhuur van externe expertise noodzakelijk.

► **Samen vooruit**

Opstellen gedragscode flora en fauna

Daarvoor is inhuur van externe expertise gewenst zoals ook is ingezet bij het opstellen van de leidraad. Om dit te realiseren nemen we voor 2026 incidenteel € 7.000 op.

Prestatieovereenkomst CH De Wolden

De huidige prestatieovereenkomst tussen de gemeente en de organisatie van CH De Wolden loopt in 2023 af. In 2023 komen we gezamenlijk met CH De Wolden tot een nieuwe prestatieovereenkomst voor de periode 2024 tot en met 2027. Uit de jaarlijkse rapportage maatschappelijke en financiële impact blijkt dat de spin-off van het evenement het veelvoudige is van het bedrag dat we als gemeente beschikbaar stellen.

Leader West-Drenthe 2023-2027

Provincie Drenthe heeft samen met 6 gemeenten in West-Drenthe (Noordenveld, Meppel, Midden-Drenthe, Westerveld, Hoogeveen en De Wolden) het initiatief genomen om een Leader subsidieregeling te ontwikkelen. Samen met stakeholders uit het gebied is een Lokale Ontwikkelstrategie (LOS) opgesteld. Projecten die in de strategie passen komen voor subsidie in aanmerking. De regeling gaat al in 2023 van start. De Wolden draagt 5 jaar lang € 20.000 per jaar bij, € 100.000 in totaal.

Economische ontwikkeling - ondernemersplatform

Versterken Ondernemersplatform De Wolden. De komende jaren wil het Ondernemersplatform zich verder versterken door het organiseren van extra bijeenkomsten voor alle ondernemers van De Wolden. Hiervoor gebruiken we in 2024 incidenteel € 5.000. Voor 2025 en verder is onze bijdrage nog pm. Na de evaluatie in 2024 kunnen we, via de Kadernota 2025, de structurele gemeentelijke bijdrage bepalen.

► **Solide basis**

Bewustwordingscampagne kwaliteit grondstoffen

We starten in 2024 een bewustwordingscampagne voor onze inwoners om de kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen te verbeteren en daarmee het geheel of gedeeltelijk afkeuren van vrachten te voorkomen. De kosten van deze campagne worden zodoende in de toekomst weer terugverdiend door hogere grondstofbaten en/of lagere verwerkingslasten. Het benodigde budget van € 50.000 voor de bewustwordingscampagne zal met name worden ingezet voor gerichte communicatie richting onze inwoners. Dekking vindt plaats via de afvalstoffenheffing.

Activiteiten door vrijwilligers

Tijdens de bijeenkomsten met de vrijwilligersorganisaties zijn een groot aantal suggesties gedaan om de leefbaarheid in de buurt te verbeteren. Omdat het aantal betrokken organisaties groter is dan voorheen bij de OPK-inzameling en het de bedoeling is de coördinatie van de verschillende activiteiten bij de vrijwilligersorganisaties te beleggen is hiervoor structureel een budget benodigd van € 120.000 per jaar. De eerste jaren kan deze bijdrage verrekend worden met de vastgestelde afbouwregeling. Het netto benodigde budget voor de (alternatieve) activiteiten komt daarmee de

komende jaren uit op € 52.500 (2024), € 75.000 (2025), € 97.500 (2026) resp. € 120.000 (vanaf 2027).

► Sociaal

Re-integratie statushouders

Via de septembercirculaire 2022 hebben we € 45.000 ontvangen om extra ondersteuning te bieden aan statushouders. De afgelopen jaren zien we dat de instroom van statushouders is toegenomen. Als gevolg van corona heeft niet iedereen de ondersteuning gekregen die men nodig heeft om de stap naar de arbeidsmarkt te kunnen maken. Het budget van € 45.000 wendde we daarom ook aan om verdere taalontwikkeling te stimuleren door combinaties te maken tussen scholing, werkritme, stages en/of betaald werk. Daarnaast bieden we zelfredzaamheidsprogramma's via Vluchtelingenwerk aan. En daarbij zullen we ook gebruik maken van de inzet van zogenaamde sleutelpersonen (c.q. ervaringsdeskundigen).

Compensatie bezuinigingen hervormingsagenda

In de afgelopen meicirculaire is aangegeven dat er voor 2024 en 2025 middelen naar de gemeenten komen om de niet te realiseren bezuinigingen naar aanleiding van de hervormingsagenda jeugd te compenseren. Reeds zijn bezuinigingen voor 2024 en 2025 ingeboekt ten bedrage van respectievelijk € 322.691 en € 425.636. Om de ingeboekte maar niet te realiseren bezuinigingen te compenseren, wordt er een beroep gedaan op een deel van deze beschikbare middelen. Dit is onder voorbehoud van een nog te nemen besluit van het collegevoorstel.

Doorontwikkelen van de integrale ondersteuning aan kinderen en gezinnen in het sociaal domein

Deze uitbreiding valt onder categorie 3, nieuw beleid en is noodzakelijk om de ondersteuning efficiënt en effectief te regelen. We werken aan twee belangrijke projecten voor integrale ondersteuning. Namelijk het versterken van de gemeentelijke regie en een integrale toegang voor complexe doelgroepen. Om deze inzet verder te professionaliseren en om de kwaliteit van de vaak complexe casuïstiek te bergen is de inzet van een gedragswetenschapper/werkbegeleider noodzakelijk. Daarnaast zal er 16 uur aan administratieve en secretarische ondersteuning nodig zijn om deze doorontwikkeling te kunnen maken.

De kosten voor de gedragswetenschapper zijn € 65.000 en van de ondersteuner € 35.000. Deze kosten zijn voor de gemeente De Wolden en de gemeente Hoogeveen samen. Voor De Wolden betekent dit op basis van een verdeling 30/70 een totale investering van € 30.000. Na twee jaar evalueren we dit en komen we met een voorstel voor een vervolg. De dekking vinden we in het jaarrekeningresultaat van 2022.

Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

Veilig Thuis Drenthe heeft een plan ingediend bij Centrumgemeente Emmen, met daarin uitgewerkt wat zij (financieel) nodig hebben om de taken, passend bij het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming, uit te voeren. Voor De Wolden betekent deze transitie voor alleen 2024 een hogere bijdrage van € 46.478. Deze hogere bijdrage kan worden gedekt door de incidentele bijdrage vanuit het Rijk voor de compensatie voor de nog niet gerealiseerde Hervormingsagenda. Dit is onder voorbehoud van een nog te nemen besluit van het collegevoorstel.

► Cultuur

Onderzoek mogelijkheden ontwikkeling natuurbegraafplaats, inclusief recreatief arboretum

De kosten voor het uitvoeren van dit onderzoek en het opstellen van een haalbaarheidsonderzoek in 2023 en 2024 ramen we op € 50.000 per jaar.

Pilot Cultuurcarrousel

In het schooljaar 2023-2024 wordt gestart met de pilot Cultuurcarrousel. Naar aanleiding van de vraag van de scholen is gekozen voor een cultuur-en erfgoedmenu voor de scholen. We nemen twee jaar de tijd om te bezien welk effect de pilot heeft. Voor het schooljaar 2024-2025 willen we daarom weer een subsidie beschikbaar stellen. Ook scholen betalen mee aan de pilot.

► Reserves

Betreft een starting in de reserve Bouwgrondexploitatie van € 75.000 in 2026 en 2027.

INCIDENTELE BATEN:

► **Wonen en Duurzaam**

Project Implementatie Omgevingswet: de dekking van deze uitgaven komt uit het gemeentefonds.
 Duurzaamheidssubsidie starters: de dekking van deze uitgaven komt uit de algemene reserve.
 Project Vitale Vakantieparken: de dekking van deze uitgaven komt uit de algemene reserve (het jaarrekeningresultaat 2022).
 Beleidskader Landelijk Gebied: de dekking van deze uitgaven komt uit de reserve egalisatie kosten actualisatie bestemmingsplannen.

► **Samen vooruit**

Leader West-Drenthe 2023-2027: de dekking van deze uitgaven komt uit de reserve co-financiering Leader.

► **Solide De Wolden**

Bewustwordingscampagne kwaliteit grondstoffen: de dekking van deze uitgaven komt uit de afvalstoffenheffing.
 Activiteiten door vrijwilliger: de dekking van deze uitgaven komt uit de afvalstoffenheffing.

► **Sociaal**

Re-integratie statushouders: de dekking van deze uitgaven komt uit het gemeentefonds.
 Doorontwikkelen van de integrale ondersteuning aan kinderen en gezinnen in het sociaal domein: de dekking van deze uitgaven komt uit de algemene reserve (het jaarrekeningresultaat 2022).

► **Reserves**

Betreft diverse onttrekkingen voor dekking van incidentele lasten. De grootste bedragen betreffen de onttrekkingen uit de Reserve infrastructuur € 171.351, de Reserve bibliotheekwerk De Wolden € 150.457 (bijdrage inrichting bibliotheek in Huus veur Sport en Cultuur) en de dekkingsreserve kunstgrasvelden (€ 89.622).

Ad lb enc -Geprognosticeerde begin- en eindbalans en EMU-saldo

Voor wat betreft dit onderdeel is in de paragraaf 'Financiering' en de paragraaf 'Weerstandsvermogen en Risicobeheersing de noodzakelijke informatie opgenomen. In de tweede paragraaf is ook nadere informatie verstrekt over het eigen vermogen en de solvabiliteit per inwoner. Zie hiervoor het onderdeel 'Kengetallen/financiële positie'.

Ad 2a - Jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen

Algemeen In verband met de vorming van de 'Samenwerkingsorganisatie De Wolden - Hoogeveen', is een aantal onderdelen van de arbeidskostengerelateerde verplichtingen niet meer in de begrotingen van de deelnemende gemeenten beschreven. Het gaat hierbij onder andere om het vakantiegeld en overlopende vakantiedagen.

Pensioenuitkering voormalige bestuurders

In 2024 zal aan verschillende voormalige bestuurders of hun nabestaanden een pensioenuitkering verschuldigd zijn. Dekking vindt dus plaats binnen de jaarexploitatie.

Frictiekosten voormalig personeel

In 2024 zijn geen frictiekosten en dergelijke aan voormalige personeelsleden (meer) geraamd.

Ad 2b - Investeringen, te onderscheiden in investeringen met een economisch nut en investeringen met een maatschappelijk nut

De boekwaarden van gedane investeringen bedragen per 1 januari 2023 naar verwachting:

Investeringen met economisch nut, inclusief overige gronden	€	43.956.000
Investeringen met maatschappelijk nut	€	8.337.000
Langlopende geldleningen u/g	€	4.975.000
Leningen en kapitaalverstrekking aan deelnemingen	€	3.293.000
Sub-totaal	C	60.561.000
Bouwgrondexploitatie (GREX)	€	-905.000
Totaal	C	59.656.000

Ad 2c - Financiering

De financiering van voormelde boekwaarden per 1 januari 2023 is als volgt voorzien:

Opgenomen geldleningen	€	26.168.000
Reserves en voorzieningen	€	48.302.000
Totaal	C	74.470.000

Om mede in de vaste financiering van de boekwaarden te voorzien, zijn in het verleden langlopende leningen afgesloten. Het totaal van de beschikbare langlopende leningen op 1 januari 2023 bedraagt afgerond € 26,2 miljoen. De lasten hiervan zijn in de begroting 2023 en volgende jaren opgenomen. Voorzien is dat in de loop van 2023 € 1.343.000 door de gemeente wordt afgelost op de geldleningen o/g.

Ad 2d - Stand en verloop van de reserves en voorzieningen

De stand en verloop van de reserves en voorzieningen ziet er als volgt uit:

Reserves/voorzieningen	1-1-2024	Vermeerde- ringen	Verminde- ringen	31-12-2024
Algemene reserves	24.110.920			24.110.920
Bestemmingsreserves	16.669.796		513.520	16.156.276
Voorzieningen	4.936.082	383.413	847.264	4.472.2303
Totalen	45.716.798	383.703	1.360.784	44.739.426

Debelangrijkste verminderingen (onttrekkingen)	2024
Onttrekking reserve co-financiering speelplaatsen	5.000
Onttrekking reserve herbouw kleedgelegenheden VVR	10.000
Onttrekking reserve bouw brede school te Ruinerwold	25.000
Onttrekking reserve bouw brede school Schoolbrink te Zuidwolde	35.000
Onttrekking reserve bouw bibliotheek MFA de Wijk	4.000
Onttrekking dekkingreserve infrastructuur	171.000
Onttrekking dekkingreserve kunstgrasvelden	89.000
Onttrekking reserve bibliotheekwerk	151.000
Onttrekking dekkingreserve HSC te Zuidwolde	173.000
Sub-totaal onttrekkingen reserves	514.000
Aanwending voorziening onderhoud gemeentelijke gebouwen	780.000
Aanwending voorziening pensioenverplichtingen voormalige wethouders	67.000
Totaal onttrekkingen reserves en voorzieningen	1.361.000

Er wordt geen rente van reserves en voorzieningen als structurele bate aan de exploitatie toegevoegd. Wel worden er ten laste van de exploitatie enkele stortingen in een paar voorzieningen geraamd, zoals de 'voorziening onderhoud gebouwen'.

Een specificatie van de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves en voorzieningen per programma is opgenomen onder het overzicht 'Algemene dekkingmiddelen, onvoorzien en mutaties reserves'.

De gemeente kent verder geen structurele stortingen in de reserves. Wel heeft de raad uitgesproken eventuele rekeningsaldi te verrekenen met de algemene reserve.

Meerjarige stand van de reserves en voorzieningen 2024

Omschrijving Reserve / Voorziening	Saldo 1 jan.24	Saldo 1 jan.25	Saldo 1 jan.26	Saldo 1 jan.27	Saldo 31 dec.27
ALGEMENE RESERVES					
Algemene Reserve*	24.110.920	23.751.064	23.475.168	23.296.364	23.195.896
BESTEMMINGSRESERVES					
Reserve co-financiering leader	153.320	153.320	153.320	153.320	153.320
Reserve co-financiering speelplaatsen	43.821	38.344	32.867	27.390	21.913
Reserve Sociaal Domein	1.250.000	1.128.000	1.128.000	1.128.000	1.128.000
Reserve egalisatie actualisatie bestem.plannen	342.879	317.879	292.879	292.879	292.879
Reserve huisvesting onderwijs	150.504	150.504	150.504	150.504	150.504
Reserve bibliotheekwerk De Wolden	183.643	183.643	183.643	183.643	183.643
Transitiefonds landbouw	300.000	300.000	300.000	375.000	450.000
Dekkingsreserve herbouw was/kleedgel. VVR (voor dekking kapitaallasten)	149.565	138.881	128.197	117.500	106.829
Dekkingsreserve bouw brede school R'wold (voor dekking kapitaallasten)	637.601	612.097	586.593	561.089	535.585
Dekkingsreserve bouw brede school Schoolbrink Zuidwolde (voor dekking kapitaallasten)	968.388	933.803	899.218	864.633	830.048
Dekkingsreserve infrastructuur	2.667.464	2.496.113	2.324.762	2.153.411	1.982.060
Dekkingsreserve bouw bibliotheek MFA de Wijk (dekking afschr.lasten)	95.055	91.426	87.797	84.168	80.539
Dekkingsreserve kunstgrasvelden (dekking afschr.lasten)	881.134	791.512	701.890	612.268	522.646
Dekkingsreserve Huus voor Sport en Cultuur te Zuidwolde (dekking deel extra lasten in 50 jr.)	8.846.423	8.673.755	8.501.087	8.328.419	8.155.751
Totaal reserves	16.669.796	16.009.276	15.470.756	15.032.236	14.593.716
VOORZIENINGEN					
Voorziening afvalbeleid	226.869	226.869	226.869	226.869	226.869
Voorziening onderhoud gebouwen	1.495.852	1.075.734	655.616	235.498	-184.620
Voorziening pensioenverpl. vm.wethouders	1.974.804	1.931.071	1.887.338	1.843.605	1.799.872
Voorziening dubieuze debiteuren algemeen	49.707	49.707	49.707	49.707	49.707
Voorziening dubieuze debiteuren soza	270.066	270.066	270.066	270.066	270.066
Voorziening riolering	724.123	724.123	724.123	724.123	724.123
Voorziening verlofsparen	1.791	1.791	1.791	1.791	1.791
Voorziening wachtgeld wethouders	192.868	192.868	192.868	192.868	192.868
Totaal voorzieningen	4.936.081	4.472.230	4.008.379	3.544.528	3.080.677

*Op 1 januari 2024 verwachten we dat de Algemene Reserve C 24,1 miljoen bedraagt. Deze reserve wordt gebruikt om mogelijke financiële risico's op te vangen. Na aftrek van de waarde (€ 8,4 miljoen) van de investeringen met een maatschappelijk nut resteert nog C 15,7 miljoen om die financiële risico's op te vangen. Aangezien de verwachte benodigde weerstandcapaciteit C 10,4 is, resteert er nog C 5,3 miljoen.

Recapitulatie per programma

De jaren 2024 en 2025 laten een positief saldo zien. 2026 en 2027 eindigen met een negatief saldo.

MEERJARENRAMING 2024-2027 OPGENOMEN IN DE PRIMITIEVE BEGROTING 2024				
Omschrijving lasten <i>Bedrag x C 1.000</i>	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
01 De Wolden een veilig thuis	-2.516	-2.309	-2.272	-2.266
02 Krachtig De Wolden	-2.879	-2.871	-2.879	-2.753
03 Wonen en Duurzaam	-2.554	-2.696	-2.492	-2.381
04 Samen vooruit	-3.370	-3.325	-3.330	-3.334
05 Solide basis voor De Wolden	-1.421	-1.419	-1.371	-1.339
06 Sportief met elkaar	-2.387	-2.475	-2.474	-2.470
07 Sociaal	-21.300	-21.039	-20.885	-20.895
08 Samen Verder	-2.782	-2.778	-2.816	-2.835
09 Cultuur	-3.257	-3.171	-3.231	-3.311
Sub-totaal	-42.467	-42.083	-41.751	-41.586
10 Algemene dekkingsmiddelen	51.604	51.913	48.419	47.871
11 Onvoorziene uitgaven	-726	-897	-1.070	-1.273
12 Overhead	-9.268	-9.043	-8.910	-8.982
13 Vennootschapsbelasting	-15	-15	-15	-15
Totaal baten & lasten	-872	-125	-3.326	-3.984
Mutatie reserves/voorzieningen	1.020	814	617	539
Resultaat (+ = voordelig)	148	690	-2.709	-3.445

Uitgangspunten voor de opstelling van de meerjarenraming

De begroting 2024 is opgesteld uitgaande van het bestaande beleid. In het bovenstaande meerjarenperspectief is dit bestaande beleid doorgerekend naar de jaren 2025 tot en met 2027. De financiële gevolgen van de in de programmabegroting 2024 nieuw opgenomen speerpunten zijn ook verwerkt in deze meerjarenraming.

Andere uitgangspunten bij het opstellen van de meerjarenraming zijn onder andere:

- de loon- en prijsstijging vanuit de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen voor de jaren na 2024 zijn doordat de algemene uitkering uit het gemeentefonds in constante prijzen wordt geraamd, niet doorgevoerd;
- ook voor de andere verbonden partijen is deze lijn gevolgd, zodat ook daarvoor de bijdrage in na de verhoging in 2024, constant gebleven zijn;
- een constant rentepercentage voor de berekening van de kapitaallasten (zowel van oude als nieuwe investeringen) op basis van de renteberekening voor 2024 zijnde 0,2%, e.e.a. gebaseerd op de nieuwe voorschriften van het BBV;
- de Meicirculaire 2023 en de daaruit voortvloeiende mutaties;
- een post voor onvoorziene uitgaven van afgerond € 30.000;
- de ontwikkeling van de kapitaallasten bestaande investeringen (vaste activa) voor de jaren 2024 - 2027 (vrijval kapitaallasten);
- tot en met 2027 een (cumulerende) stelpost voor kapitaallasten nieuwe investeringen/nieuw beleid van € 220.000 per jaar, gebaseerd op een investeringsvolume van € 4,0 miljoen;
- de beheersplannen voor onder andere het onderhoud van de wegen en de gebouwen (voor de gebouwen is voornamelijk rekening gehouden met de ramingen van Planon Advies B.V.);

- ten behoeve van de dekking van de kosten van de afvalstoffenverwijdering/-verwerking en riolering wordt een 100% kostendekking gehanteerd;
- de structurele doorwerking van de jaarrekening 2022, de tussenrapportage 2023 en diverse structurele aanvullende autonome mutaties, door de budgethouders aangeleverd voor de conceptbegroting 2024.

Vaststellingsformulier

De raad van de gemeente DE WOLDEN,

besluit:

vast te stellen

- de programmabegroting 2024, alsmede de meerjarenramingen 2025 - 2027.

Aldus vastgesteld door de gemeenteraad van de gemeente De Wolden
in de openbare vergadering van 2 november 2023.

De griffier,

De voorzitter,

J. van Roeden-Hoekstra

I.C.J. Nieuwenhuizen

Gedeputeerde Staten van de provincie Drenthe;

gezien de programmabegroting 2024 van de gemeente DE WOLDEN;

gelet op artikel 203 van de Gemeentewet;

besluiten:

de voorgeschreven programmabegroting voor het jaar 2024 goed te keuren.

Gedeputeerde Staten voornoemd,

De griffier

De voorzitter

BIJLAGEN

Kerngegevens

Gegevens per 1 januari van elk jaar	2024		2023	
A: Sociale structuur				
Aantal inwoners (prognose volgens peildatum 01-01-2023):				
- < 20 jaar		5.010		5.062
- van 20 t/m 64 jaar		13.332		13.363
- van 65 t/m 74 jaar		3.433		3.402
- van 75 jaar en ouder		2.827		2.801
Per 01-01-2023 bedraagt het aantal inwoners in de categorie 45 t/m 65 jaar: 7.309				
Totaal		24.602		24.628
Aantal periodieke bijstandsgerechtigden:				
- personen tot pensioengerechtigde leeftijd (Wwb)****		227		235
Aantal uitkeringsgerechtigden ingevolge de:				
- IOAW*		21		21
- IOAZ*		1		2
- BBZ		2		2
Aantal tewerkgestelden in sociale werkvoorzieningsschappen/ geplaatste aja's**		50		63
Aantal unieke jeugdigen***		400		540
Aantal unieke wmo- (oud en nieuw)****		1.269		1.409
B: Fysieke structuur				
Oppervlakte van de gemeente, waarvan:		22.635 ha.		22.635 ha.
- binnenwater		195 ha.		195 ha.
Aantal woonruimten: ***				
- woningen/wonen		10.555		10.547
- logies		653		648
Gemiddelde woningbezetting		2,33		2,34
C: Financiële structuur				
Financiële structuur (x € 1.000) uit de primitieve begroting:	Totaal	Per inw.	Totaal	Per inw.
- Lasten (totaal programma's incl. overhead c.a.)	66.929	2.720	58.271	2.366
- Opbrengst belastingen en heffingen (zie lokale heffingen)	11.994	487	11.579	470
- Alg.uitkering gemeentefonds, incl. 3D-taakdecentralisaties en inclusief extra middelen jeugd	46.139	1.875	41.317	1.678
- Vaste schuld per 1 januari	24.825	1.009	26.168	1.063
- Reserves en voorzieningen per 1 januari	45.716	1.858	45.317	1.840
- Boekwaarde geactiveerde investeringen per 1 januari	69.800	2.837	77.215	3.315

* Het betreft hier de laatste aantallen uit de specificaties algemene uitkering (24-8-2023)

** Bron begroting 2024 = begroting Stark 2024 (23 aja's) en geschatte aantal o.b.v. begroting 2024 van Stichting Werkgelegenheidsinitiatieven De Wolden (27 personen).

*** Bron = CBS, geraadpleegd 22-9-2023.

**** Bron = 2024 : monitor Sociaal domein t/m maart 2023.

Kolom 2023 betreft de aantallen/bedragen zoals vermeld in de programmabegroting 2023.

Lijst met taakvelden per programma

Nr.	Omschrijving
	01 - De Wolden een veilig thuis
1.10	Crisisbeheersing en brandweer
1.20	Openbare orde en veiligheid
	02 - Krachtig De Wolden
0.10	Bestuur
0.20	Burgerzaken
6.10	Samenkracht en burgerparticipatie (kernparticipatie)
	03 - Wonen en Duurzaam
7.40	Milieubeheer
8.10	Ruimtelijke ordening
8.30	Wonen en bouwen (bouwvergunningen en volkshuisvesting)
	04 - Samen Vooruit
3.10	Economische ontwikkeling
3.30	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen
5.50	Cultureel erfgoed
5.70	Open groen en (openlucht)recreatie
8.30	Wonen en bouwen (plattelandsontwikkeling)
	05 - Solide basis voor De Wolden
0.30	Beheer overige gebouwen
3.20	Fysieke bedrijfsinfrastructuur
6.30	Inkomensregelingen
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+
7.30	Afval
8.20	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)
	06 - Sportief met elkaar
5.10	Sportbeleid en activering
5.20	Sportaccommodaties
6.10	Samenkracht en burgerparticipatie (jeugdbeleid)

Nr.	Omschrijving
	07 - Sociaal
4.10	Openbaar basisonderwijs
4.30	Onderwijsbeleid en leerlingzaken
6.10	Samenkracht en burgerparticipatie (Amw, dorpscentra, vrijwilligers en flankerend ouderenbeleid)
6.20	Wijkteams (eerste lijnsloket Wmo)
6.30	In komensregelingen
6.40	Begeleide participatie
6.50	Arbeidsparticipatie
6.60	Maatwerkvoorziening (WMO)
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-
6.81	Geescaleerde zorg 18+
6.82	Geescaleerde zorg 18-
7.10	Volksgezondheid
	08 - Samen Verder
2.10	Verkeer en vervoer
2.50	Openbaar vervoer
7.20	Riolering
7.40	Milieubeheer
	09 - Cultuur
4.20	Onderwijshuisvesting
4.30	Onderwijsbeleid en leerling zaken
5.30	Cultuurpresentatie, cultuurproduct
5.40	Musea
5.60	Media
7.40	Milieubeheer
7.50	Begraafplaatsen en crematoria
	10 - Algemene dekkingsmiddelen
0.50	Treasury
0.61	Ozb woningen
0.62	Ozb niet woningen
0.64	Belastingen overig
0.70	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen
3.40	Economische promotie (forensen-en toeristenbelasting)
	11 - Onvoorzien
0.80	Overige baten en lasten

Nr.	Omschrijving
	12 - Overhead
0.40	Overhead
	13 - Vennootschapsbelasting
0.90	Vennootschapsbelasting (VpB)
	14 - (Mutaties) reserves
0.11	Mutaties reserves

Overzicht naar taakvelden

Taakveld	Lasten				Baten				SalDI			
	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
010 Bestuur	2.017.303	2.009.722	2.009.175	2.009.440	0	0	0	0	2.017.303	2.009.722	2.009.175	2.009.440
011 Mutaties reserves	0	0	75.000	75.000	-1.020.376	-814.416	-692.324	-613.988	-1.020.376	-814.416	-617.324	-538.988
020 Burgerzaken	1.022.805	1.017.262	1.039.785	1.033.450	-499.307	-521.307	-557.307	-547.307	523.498	495.955	482.478	486.143
030 Beheer overige gebouwen en gronden	192.674	188.311	187.398	187.835	-43.420	-43.420	-43.420	-43.420	149.254	144.891	143.978	144.415
040 Overhead	9.287.912	9.062.250	8.929.755	9.001.178	-19.506	-19.506	-19.506	-19.506	9.268.406	9.042.744	8.910.249	8.981.672
050 Treasury	232.544	262.266	402.520	475.309	-931.791	-929.402	-915.545	-906.486	-699.247	-667.136	-513.025	-431.177
061 OZB woningen	155.828	152.407	151.682	152.034	-3.524.133	-3.612.090	-3.702.245	-3.835.245	-3.368.305	-3.459.683	-3.550.563	-3.683.211
062 OZB niet-woningen	68.758	66.958	66.577	66.762	-1.521.571	-1.559.546	-1.598.471	-1.598.471	-1.452.813	-1.492.588	-1.531.894	-1.531.709
064 Belastingen overig	119.446	122.201	121.986	122.019	0	0	0	0	119.446	122.201	121.986	122.019
070 Algemene uitkeringen en overige uitk.	347.705	637.801	354.268	357.622	-46.139.723	-46.639.513	-42.885.680	-42.290.612	-45.792.018	-46.001.712	-42.531.412	-41.932.990
080 Overige baten en lasten	874.412	1.586.558	-1.639.257	-2.172.261	0	0	0	0	874.412	1.586.558	-1.639.257	-2.172.261
090 Vennootschapsbelasting (VpB)	15.000	15.000	15.000	15.000	0	0	0	0	15.000	15.000	15.000	15.000
110 Crisisbeheersing en brandweer	1.695.665	1.690.878	1.666.593	1.659.697	-1.295	-1.295	-1.295	-1.295	1.694.370	1.689.583	1.665.298	1.658.402
120 Openbare orde en veiligheid	829.656	627.663	614.668	615.622	-8.170	-8.170	-8.170	-8.170	821.486	619.493	606.498	607.452
210 Verkeer en vervoer	3.876.080	3.916.082	3.951.807	3.960.025	-65.425	-65.425	-65.425	-65.425	3.810.655	3.850.657	3.886.382	3.894.600
250 Openbaar vervoer	26.086	25.903	25.864	25.883	0	0	0	0	26.086	25.903	25.864	25.883
310 Economische ontwikkeling	319.824	308.212	306.811	307.490	0	0	0	0	319.824	308.212	306.811	307.490
320 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	781.211	35.597	33.360	-30.672	-811.059	-9.793	-7.713	0	-29.848	25.804	25.647	-30.672
330 Bedrijvenloket en bedrijfsregeling	38.473	37.478	37.267	37.369	-62	-62	-62	-62	38.411	37.416	37.205	37.307
340 Economische promotie	103.480	100.673	100.079	100.367	-514.520	-514.520	-514.520	-514.520	-411.040	-413.847	-414.441	-414.153
410 Openbaar basisonderwijs	320.736	319.770	319.565	319.664	0	0	0	0	320.736	319.770	319.565	319.664
420 Onderwijshuisvesting	794.195	851.884	918.408	997.751	-46.108	-46.108	-46.108	-46.108	748.087	805.776	872.300	951.643
430 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.371.715	1.346.456	1.343.836	1.345.090	-197.599	-197.599	-197.599	-197.599	1.174.116	1.148.857	1.146.237	1.147.491
510 Sportbeleid en activering	432.326	424.335	401.374	376.321	-165.792	-165.792	-140.497	-114.623	266.534	258.543	260.877	261.698
520 Sportaccommodaties	2.140.759	2.237.113	2.235.155	2.230.043	-201.189	-201.189	-201.189	-201.189	1.939.570	2.035.924	2.033.966	2.028.854
530 Cultuurpresentatie, cultuurproduct	375.908	361.120	360.530	360.816	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000	370.908	356.120	355.530	355.816
540 Musea	90.201	90.100	90.078	90.089	0	0	0	0	90.201	90.100	90.078	90.089
550 Cultureel erfgoed	64.856	64.214	64.077	64.144	-7.830	-7.830	-7.830	-7.830	57.026	56.384	56.247	56.314
560 Media	532.825	536.912	528.907	528.899	-102.035	-106.035	-102.100	-102.100	430.790	430.877	426.807	426.799

Taakveld	Lasten				Baten				Saldi			
	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
570 Openbaar groen en (openlucht) recr.	2.890.231	2.857.986	2.865.346	2.868.420	-5.145	-5.145	-5.145	-5.145	2.885.086	2.852.841	2.860.201	2.863.275
610 Samenkracht en burgerparticipatie	3.396.082	3.412.629	3.409.737	3.188.378	-383.932	-383.932	-362.680	-270.584	3.012.150	3.028.697	3.047.057	2.917.794
620 Wijkteams	2.474.584	2.381.398	2.371.504	2.376.301	0	0	0	0	2.474.584	2.381.398	2.371.504	2.376.301
630 Inkomensregelingen	5.205.239	5.118.844	5.113.814	5.116.158	-3.336.371	-3.336.371	-3.336.371	-3.336.371	1.868.868	1.782.473	1.777.443	1.779.787
640 Begeleide participatie	1.711.159	1.657.858	1.655.356	1.656.569	0	0	0	0	1.711.159	1.657.858	1.655.356	1.656.569
650 Arbeidsparticipatie	835.583	772.592	769.463	770.980	0	0	0	0	835.583	772.592	769.463	770.980
660 Maatwerkvoorziening (WMO)	1.117.937	1.116.304	1.118.832	1.119.244	-229.050	-385.195	-388.736	-388.736	888.887	731.109	730.096	730.508
671 Maatwerkdienstverlening 18+	4.941.728	5.102.887	5.291.850	5.291.850	0	0	0	0	4.941.728	5.102.887	5.291.850	5.291.850
672 Maatwerkdienstverlening 18-	4.705.693	4.576.215	4.150.951	4.150.937	0	0	0	0	4.705.693	4.576.215	4.150.951	4.150.937
681 Geescaleerde zorg 18+	32.642	32.642	32.642	32.642	-216.000	-72.000	0	0	-183.358	-39.358	32.642	32.642
682 Geescaleerde zorg 18-	437.091	437.091	437.091	437.091	0	0	0	0	437.091	437.091	437.091	437.091
710 Volksgezondheid	1.381.455	1.413.535	1.407.329	1.316.093	-130.317	-130.317	-91.433	0	1.251.138	1.283.218	1.315.896	1.316.093
720 Riolering	1.608.486	1.573.972	1.584.443	1.604.237	-2.717.675	-2.734.813	-2.751.950	-2.769.088	-1.109.189	-1.160.841	-1.167.507	-1.164.851
730 Afval	2.302.092	2.275.386	2.234.697	2.256.068	-2.793.912	-2.793.912	-2.793.912	-2.793.912	-491.820	-518.526	-559.215	-537.844
740 Milieubeheer	1.894.917	1.901.241	1.828.477	1.817.502	-94.122	-94.122	-14.451	-14.451	1.800.795	1.807.119	1.814.026	1.803.051
750 Begraafplaatsen en crematoria	540.653	486.843	485.524	486.066	-224.083	-299.518	-299.518	-299.518	316.570	187.325	186.006	186.548
810 Ruimtelijke ordening	1.523.649	1.506.892	1.497.050	1.497.025	-104.616	-104.616	-104.616	-104.616	1.419.033	1.402.276	1.392.434	1.392.409
820 Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	189.699	183.847	182.607	183.208	0	0	0	0	189.699	183.847	182.607	183.208
830 Wonen en bouwen	1.612.390	1.568.230	1.375.399	1.284.183	-868.560	-663.560	-663.560	-663.560	743.830	904.670	711.839	620.623
Totaal	66.929.694	66.471.519	62.524.378	61.764.937	-66.929.694	-66.471.519	-62.524.378	-61.764.937				

